

แนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ
เพื่อแก้ไขปัญหา ความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

พล.ต.ต.รณศิลป์ ภู่อสาระ
รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๓
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๖
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย พล.ต.ต. รณศิลป์ ภู่อาระ หลักรัฐ วปอ. รุ่นที่ ๕๖

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งจากการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสันติวิธีด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ฯ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วยกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ ข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน ผู้นำท้องถิ่น และนักวิชาการด้านศาสนา ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๑๐ คน ผู้ต้องหาคดีความมั่นคง ๔ คน และนำข้อมูลที่ได้อธิบายโดยอาศัยหลักตรรกะเทียบเคียงแนวคิดทฤษฎีควบคุมบริบท

ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุของปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาจากเหตุผลสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) มีความต้องการแบ่งแยกดินแดน ๒) รู้สึกว่ามีความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ และ ๓) ต้องการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ศาสนาอิสลาม

สำหรับปัญหาอุปสรรคสำคัญที่เกิดจากการพูดคุยสันติภาพใน ๓ ครั้งที่ผ่านมา พบว่า ๑) ความเป็นเอกภาพภายในคณะทำงาน ๒) ไม่ได้กำหนดกรอบร่วมกันก่อนไปพูดคุย และ ๓) ปัญหาการสื่อสารต่อสาธารณะทั้งประชาชนในพื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศทำให้เข้าใจเหตุผลของการพูดคุยว่ามีขอบเขตมากน้อยแค่ไหนจึงทำให้การยอมรับบทบาทของรัฐไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดให้มีการประชุมร่วมของคณะผู้แทนถึงกรอบหรือแนวทางในการพูดคุยก่อนและภายหลังการพูดคุยทุกครั้งเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพของคณะผู้แทน และเร่งสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะถึงขอบเขตกรอบในการพูดคุย ควรมีการพูดคุยแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการในลักษณะคู่ขนาน โดยมีวงรอบของการพูดคุยที่ชัดเจน มียุทธศาสตร์ในการเปิดตัวองค์กรเจรจาให้มากที่สุด และต้องขอความร่วมมือให้ฝ่ายมาเลเซียร่วมกดดันให้แกนนำขององค์กร BRN ที่มีอำนาจตัดสินใจและคุมกำลังการปฏิบัติการทางยุทธวิธีในพื้นที่เข้าร่วมพูดคุยบนโต๊ะเจรจา และหัวหน้าคณะผู้แทนไม่ควรมีภาพลักษณ์ใกล้ชิดกับฝ่ายการเมืองมากเกินไป

คำนำ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้กลายเป็นปัญหาความมั่นคงระดับชาติและเป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ของสังคมไทย นับตั้งแต่เหตุการณ์ ๔ มกราคม ๒๕๔๗ สังคมไทยโดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เผชิญหน้ากับปัญหาความขัดแย้งความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง จนบางครั้งความขัดแย้งและความรุนแรงที่ดำรงอยู่กลายเป็นความชาชินของผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมไทย

ในห้วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้น โดยการทุ่มเททรัพยากรทั้งงบประมาณ และบุคลากรลงไปสู่พื้นที่มหาศาล ใช้ยุทธวิธีทั้งปราบปราม ป้องกันเหตุความรุนแรง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาฯ มีความสลับซับซ้อนเชื่อมโยงกันหลายมิติ โดยมีสาเหตุหลักมาจากความต้องการแบ่งแยกดินแดน ปัญหาความไม่เป็นธรรมจากโครงสร้างการเมืองการปกครอง และการบิดเบือนคำสอนทางศาสนา ซึ่งทั้งหมดถูกถ่ายทอดผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมต่าง ๆ ทั้งครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และศาสนา ในลักษณะของการผลิตซ้ำทางความคิด และยิ่งทวีความเข้มข้นมากขึ้นเมื่อวันเวลาผ่านไป กระบวนการพูดคุยสันติภาพก็เป็นอีกหนึ่งยุทธวิธีตามหลักยุทธศาสตร์ “การเมืองนำการทหาร” ได้ถูกนำมาใช้ร่วมกับการแก้ไขปัญหาทางยุทธวิธีในพื้นที่ของรัฐบาลที่ผ่านมา ภายหลังการลงนามการพูดคุยสันติภาพเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ กลุ่ม BRN โดยมีประเทศมาเลเซีย เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในรอบปีเดียวกันรัฐบาลผ่านกระบวนการพูดคุยกับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐมาแล้วสามครั้ง มีข้อเสนอของฝ่ายรัฐที่สำคัญก็คือ การลดเหตุความรุนแรงแก่เป้าหมายที่อ่อนแอ (Soft Target) ได้แก่ สตรี เด็ก คนชรา ชาวบ้านทั่วไป พื้นที่เขตเมืองและเขตเศรษฐกิจเป็นหลัก และการหยุดยิงในช่วงเดือนรอมฎอน และข้อเสนอ ๕ ข้อจากฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ กลุ่ม BRN ที่ปรากฏทางสาธารณะ และมีแถลงการณ์ร่วมหยุดยิงในเดือนเดือนรอมฎอน (ช่วงถือศีลอดของชาวไทยมุสลิม) จำนวน ๔๐ วัน แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ กระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นยังไม่มีความก้าวหน้ามากนักภายหลังจากการพูดคุยในครั้งที่สามสิ้นสุดลง

ผู้วิจัยในฐานะที่ผ่านการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นว่า ประสบปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางปรับเปลี่ยนกระบวนการพูดคุยให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และมีความตระหนักว่า กระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นมีความสำคัญและเป็นทางออกของการยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างถาวรได้ถ้าหากฝ่ายรัฐและฝ่ายผู้เห็นต่างกลุ่ม BRN

และกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกลุ่มอื่น ๆ จะสามารถหาข้อตกลงกลางที่ทั้งสองฝ่ายสามารถรับได้ (Win – Win) บนฐานคิดสำคัญร่วมกันคือ “ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรหนึ่งเดียวไม่สามารถแบ่งแยกได้” แต่เราสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความหลากหลายทางความคิด วัฒนธรรม ศาสนา และภาษา เพราะท้ายที่สุดไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐและฝ่ายกลุ่มผู้เห็นต่างมีเป้าหมายสุดท้ายแตกต่างกันอย่างไร ต้องตระหนักคิดร่วมกันว่า ท้ายที่สุดประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องการ “ผลประโยชน์อย่างเดียวกัน” จากกระบวนการพูดคุยสันติภาพ คือ “ ความสงบสุข วิถีชีวิตที่มั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ”

พล.ต.ต

(รณศิลป์ ภูสาระ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๕๖

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก พลตรี ยุทธนาสินธุ์ ศรีนุรัตน์เดชา นาวาเอก ภาณุ ไชยศิลป์ และพันเอก กฤษณา สุทธานินทร์ รวมทั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้มีส่วนให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขในการดำเนินการจัดทำงานวิจัยนี้ จนทำให้เกิดความสมบูรณ์ และเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือว่าเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา ตลอดจนภาคประชาสังคมที่จะนำไปเป็นข้อพิจารณาเพื่อหาข้อยุติที่จะนำไปสู่จุดยืนและมุมมองร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

ผู้ทำวิจัยขอขอบพระคุณ พลตำรวจเอกอดุลย์ แสงสิงแก้ว ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้วิจัยในขณะที่ปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยมีความพยายามในการแก้ปัญหาความไม่สงบ พลตำรวจโทงยุทธ เจริญวานิช ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ พลตำรวจโทสฤษดิ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล และผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และให้คำแนะนำในการทำวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร อันเป็นสถาบันที่เสริมสร้างองค์ความรู้และวิสัยทัศน์ให้แก่ผู้วิจัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีกระบวนการคิด วิเคราะห์ปัญหาแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของหลักการและเหตุผล

ผู้วิจัยตระหนักดีว่างานวิจัยฉบับนี้อาจมีข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นนั้นผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และหากงานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และลดการสูญเสียในทุกรูปแบบ และอาจจะมีส่วนคืออยู่บ้าง จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนสามารถทำผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาแด่ บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พล.ต.ต

(รณศิลป์ ภู่อาระ)

นักศึกษาวินิจฉัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๕๖

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีการดำเนินการวิจัย	๕
ข้อจำกัดของการวิจัย	๖
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
คำจำกัดความในการวิจัย	๗
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง	๕
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสันติวิธี	๑๕
ทฤษฎีการพูดคุยสันติภาพ	๒๐
นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้	๒๗
กลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๕๒
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๕๕
สรุป	๗๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
บทที่ 3		
สภาพปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้		
การวิเคราะห์สภาพปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	๗๔	
ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงพื้นที่	๘๒	
สรุป	๘๓	
บทที่ 4		
แนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้		
กระบวนการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐกลุ่มBRN	๕๐	
อุปสรรคของกระบวนการพูดคุยสันติภาพ	๑๓๕	
ข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อแก้ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	๑๓๗	
การนำบทเรียนต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหสามจังหวัดชายแดน	๑๕๒	
ภาคใต้		
สรุป	๑๕๕	
บทที่ 5		
สรุปและข้อเสนอแนะ		
สรุป	๑๕๘	
ข้อเสนอแนะแนวทางการพูดคุยสันติภาพ	๑๖๒	
บรรณานุกรม	๑๖๗	
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	แนวสัมภาษณ์คณะผู้แทน/ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพูดคุยสันติภาพ	๑๗๔
ภาคผนวก ข	แนวสัมภาษณ์ผู้ต้องหาในคดีความมั่นคง	๑๗๖
ภาคผนวก ค	แนวสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำศาสนา	๑๗๗
ภาคผนวก ง	แนวสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ	๑๗๘
ภาคผนวก จ	ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ	๑๗๙
ภาคผนวก ฉ	ข้อเรียกร้องเบื้องต้นคณะผู้แทนBRNในการพูดคุยเรื่องสันติภาพ	๑๘๐
	กับรัฐบาลไทย	
ประวัติย่อของผู้วิจัย	๑๘๔	

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒-๑	ข้อแตกต่างระหว่างการพุดคุยสันติภาพกับการเจรจา	๒๑
๒-๒	ตัวแบบ Developed by Norbert Ropers	๒๕
๒-๓	ตัวแบบการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งสามแนวทาง	๒๖
๒-๔	การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันของอาเจห์กับอินโดนีเซีย	๖๗
๓-๑	แผนการแบ่งแยกดินแดน (ฝั่งบันได ๗ ขั้น)	๗๕
๓-๒	คำแปลแผนการแบ่งแยกดินแดน (ฝั่งบันได ๗ ขั้น)	๗๕
๓-๓	แผนการจัดตั้งอาณาเขตรัฐปัตตานี	๗๘
๔-๑	สรุปเหตุการณ์ความไม่สงบในห้วง ๔๐ วันรอมฎอนปี ๒๕๔๗-๒๕๕๖	๑๒๗
๔-๒	จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบฯตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ – มิถุนายน ๒๕๕๗	๑๒๘
๔-๓	สรุปเหตุการณ์ความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๔๗ – มิถุนายน ๒๕๕๗	๑๒๙

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีประวัติศาสตร์การต่อสู้มาอย่างยาวนาน ก่อนถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม ซึ่งทำให้เจ้าเมืองในหัวเมืองมลายูสูญเสียอำนาจ นับย้อนไปพุทธศตวรรษที่ ๑๑ อาณาจักรลังกาสุกะมีปัตตานี หรือฟาตอนี เป็นศูนย์กลางของความเจริญรุ่งเรืองและเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมมลายู มีผู้คนมีทั้งพุทธ ฮินดู และมุสลิม ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ได้เปลี่ยนเป็นรัฐมลายูอิสลามชื่อปัตตานีดารุสลาม ถูกสยามตีแตก ถูกแบ่งออกเป็น ๗ หัวเมืองเพื่อลดทอนกำลัง/อำนาจ มีปิ่นใหญ่ “พญาตานี” สัญลักษณ์คู่บ้านคู่เมืองถูกนำส่งสู่กรุงเทพฯ ต่อมาในปี ๒๔๗๕ รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยใช้ระบบบริหารประเทศแบบรวมศูนย์ มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ แบ่งการปกครองเป็นส่วนภูมิภาค ประเทศถูกแบ่งออกเป็น ๑๘ มณฑล ภายหลังได้ยกเลิกเหลือเพียงจังหวัด ๗๐ จังหวัด จากดินแดนประเทศราชปัตตานีถูกแบ่งออกเป็นมณฑลได้สุดประกอบด้วยจังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสซึ่งภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ ได้เกิดการรวมตัวกันต่อต้านอำนาจรัฐเป็นครั้งแรกในปี ๒๔๙๐ ภายใต้การนำของ หะยีสุหลง อับดุลกาเดย์ ได้ก่อตั้งขบวนการการเคลื่อนไหวเพื่อประชาชนปัตตานี มีชื่อเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง ๗ ข้อ ต่อมาเกิดการต่อสู้กับฝ่ายตำรวจ ที่ ตำบล จะนะ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส นำโดย หะยี ดิงงาแม ในปี ๒๔๙๑ ซึ่งรู้จักในนาม “กฏบคชงญอ” หลังจากนั้น ๕ ปี เกิดขบวนการก่อความไม่สงบเป็นรูปธรรมครั้งแรก ภายใต้ชื่อขบวนการแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานี (BNPP) และเกิดขบวนการอื่นๆ ได้แก่ ขบวนการสมาคมมลายูที่ยิ่งใหญ่ (GAMPAR) ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายู (BRN) ขบวนการองค์กรแนวร่วมปลดปล่อยรัฐปัตตานี (PULO) และองค์กรแนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี (BERSATU) มีการเคลื่อนไหวในพื้นที่มีการก่อการร้ายเป็นระยะ การแก้ไขปัญหามหาขบวนการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในยุคแรกสมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร จนถึงรัฐบาลนายธานินทร์

กรัวยิวเซียร์ ซึ่งถือว่าเป็นยุคอำนาจนิยมได้ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาแบบใช้กำลังปราบปรามอย่างรุนแรง เป็นนโยบายที่แบ่งแยกผู้คนที่เห็นต่างจากรัฐให้เป็น “อื่น” เป็นอะไรบางอย่างที่ไม่ใช่คนไทย เพื่อให้ง่ายต่อการปราบปราม แต่รัฐก็ได้บทเรียนที่สำคัญคือ การใช้ความรุนแรงกับประชาชน เป็นสิ่งที่ทำให้กองกำลังติดอาวุธของขบวนการแบ่งแยกดินแดน และขบวนการก่อการร้ายต่าง ๆ กลับ แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากขึ้นและได้เงินสนับสนุนจากกลุ่มมุสลิมนอกประเทศ จนกระทั่งมาถึงรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้มีการปรับแนวทางในการแก้ไขปัญหายุทธวิธีคำสั่ง ๖๖/๒๑ คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๘/๒๔ เรื่อง การแก้ไขปัญหาคณะกรรมาธิการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) จัดตั้งกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ ๔๑ (พตท.๔๑) มีอำนาจหน้าที่ในการปราบปรามการก่อการร้ายทุกรูปแบบ และให้กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านการเมืองและสังคมจิตวิทยา เป็น การปฏิบัติงานด้านการเมืองควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานด้านการทหาร ภายใต้การควบคุมของแม่ทัพภาค ๔ การผ่นีกกำลังร่วมระหว่างหน่วยงานและส่วนราชการของ พลเรือน ตำรวจ ทหาร ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงของจังหวัดชายแดนใต้โดยเฉพาะ จำนวน ๔ ฉบับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ – ๒๕๔๕ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบขบวนการแบ่งแยกดินแดน ถูกปราบปรามอย่างหนักและเข้ามอบตัวกับทางราชการเป็นจำนวนมากในนามของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ต่อมารัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร มีการยุบ ศอ.บต.และ พตท.๔๑ เนื่องจากมีการประเมินว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่คลี่คลายลงมาก แต่ในทางกลับกันสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ยังคงมีเหตุความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ต่อมารัฐบาลจึงมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กปต.) ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อให้เป็นเจ้าภาพในการดำเนินการและประสานความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหในพื้นที่

จนกระทั่งวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๗ ได้เกิดเหตุปล้นปืน ค่ายกองพันพัฒนาที่ ๔ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เป็นการเปิดประเด็นจุดพลุบันไดเจ็ดขั้นของกลุ่มก่อความไม่สงบ ซึ่งเหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นของความรุนแรงครั้งใหม่ มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๔๗ ถึงสิ้นเดือนมิถุนายน ๒๕๕๗ มีผู้เสียชีวิตรวมทั้งสิ้น ๓,๘๔๓ ราย ส่วนผู้ได้รับบาดเจ็บรวมทั้งสิ้น ๘,๓๗๒ ราย ประชาชนในพื้นที่ดำเนินชีวิตประจำวันอย่างหวาดกลัว ภาครัฐได้มีมาตรการตอบโต้หลายประการ เช่น การประกาศกฎอัยการศึก การออกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และประกาศใช้ในพื้นที่ ๓ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ได้แก่

อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ รวมถึงฝ่ายความมั่นคง ได้ระดมกำลังพลทั้งตำรวจ ทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ งบประมาณ จำนวนมหาศาลทุ่มเทลงไปในพื้นที่ ซึ่งรวม ๑๑ ปีงบประมาณ รัฐบาลทุกชุดทุ่มงบประมาณไปแล้วทั้งสิ้น ๒๐๘,๓๒๓ ล้านบาท เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่ยังคงดำรงอยู่ พร้อมกับความรุนแรงที่ไม่มีท่าทีว่าจะยุติลงในระยะเวลานี้ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เป็นวงกว้าง ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนมีสาเหตุจากปัจจัยหลายประการ

รัฐบาลยุคปัจจุบันภายใต้การนำของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามหลักยุทธศาสตร์ “การเมืองควบคู่กับการทหาร” รัฐบาลโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ตอรับกระบวนการพูดคุยสันติภาพ โดยมีรัฐบาลประเทศมาเลเซีย เป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งนำไปสู่กระบวนการพูดคุยสันติภาพ กับตัวแทนของกลุ่ม BRN ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ก่อความเหตุไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีการลงนามในเอกสารชื่อ “General consensus document to launch a dialogue process for peace in the border provinces of southern Thailand” ในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย อย่างไรก็ตามกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นถือเป็นจุดเริ่มต้นในการเชิญชวนกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่ม PULO กลุ่ม BIPP กลุ่ม BERSATU และกลุ่มมูจาฮีดีนปัตตานี เข้าร่วมแสวงหาทางออกรวมกันในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นข้าราชการตำรวจและเคยปฏิบัติงานในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่อง รับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เห็นว่ากระบวนการพูดคุยสันติภาพ (dialogue) ที่รัฐบาลดำเนินการอยู่ในขณะนี้ น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่ตรงเป้าหมายและสามารถลดความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่อันจะนำมาซึ่งความสงบและสันติสุขประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน จึงมีความประสงค์ที่จะใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติในพื้นที่จริง เป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอข้อมูลความจริงในกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งจากการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสันติวิธี ด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ
๓. เพื่อเสนอแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ด้านเนื้อหา

- ๑.๑ ศึกษาเหตุการณ์ตั้งแต่ยุบเลิกหน่วยงานความมั่นคงในจังหวัดชายแดนใต้ โดยเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังจากการที่มีการพูดคุยสันติภาพ
- ๑.๒ ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามแนวทางสันติวิธีด้วยวิธีการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มก่อความไม่สงบ
- ๑.๓ ศึกษาปัญหาความไม่สงบบนสมมุติฐานที่เกิดขึ้นภายหลังจากการพูดคุยสันติภาพ
- ๑.๔ ศึกษาวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาผ่านการพูดคุยกับกลุ่มผู้ก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่

๒. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ตรงในการทำงานเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย

- กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ ข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือน รวมทั้งผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการด้านศาสนา ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย

๑. พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย

๒. พ.ต.อ.ทวิ สอดส่อง ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ผู้ร่วมคณะพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

๓. พล.ต.ท.สฤษฏ์ชัย เอนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล ผู้ร่วมคณะพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

๔. นายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ร่วมคณะพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

๕. พ.อ.สมเดช โยธา ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑

๖. พล.ต.ท.ยงยุทธ เจริญวานิช ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้

๗. พล.ต.ต.สุวิทย์ เชิญศิริ อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา หัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ซักถาม) ผู้ริเริ่มรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มก่อความไม่สงบกลุ่มต่างๆ และผู้ซักถามผู้เข้าร่วมขบวนการก่อความไม่สงบกลุ่มต่างๆ

๘. นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีนครยะลา

๙. นายนิลี เจ๊ะละ อาจารย์ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรภัคยะลา

๑๐. นายเดชรัฐ สิมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา

- กลุ่มผู้ต้องหาคดีอาญา ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาความไม่สงบในพื้นที่ฯ จำนวน ๔ คน

๑๑. ด้านระยะเวลาในการศึกษา

ศึกษาในระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๗

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่องแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Dept Interview) โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่มีแนวคำถามที่เตรียมไว้อย่างกว้าง ๆ (interview guideline) แนวคำถามเป็นคำถามปลายเปิด ที่ครอบคลุมประเด็น

ต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา และข้อมูลบางส่วนนำมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร (document review) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น รายงานจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คำบันทึกการซักถามผู้ต้องหาและรายงานข่าวสาร หนังสือ รวมทั้งบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๒. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ใช้วิธี Triangulation คือ การตรวจสอบความถูกต้อง ในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ใช้วิธีจัดแบ่งหมวดหมู่ข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลบางอย่าง ไม่สามารถเปิดเผยรายละเอียดบุคคลได้ทั้งหมด เนื่องจากอยู่ระหว่างการดำเนินคดี จึงจำเป็นต้องปกปิดข้อมูลบางส่วนที่อาจมีผลถึงรูปคดี และเพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาความขัดแย้งจากการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

๒. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาตามแนวทางสันติวิธีด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓. ได้ทราบข้อเสนอแนะความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพูดคุยสันติภาพ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ลดระดับความรุนแรงลงและมีความสันติสุข

คำจำกัดความในการวิจัย

สันติวิธี หมายถึง ° วิธีการแก้ปัญหาในทางสังคมการเมือง ที่ต้องมีการขับเคลื่อนให้เกิด การปฏิบัติ มิใช่ยอมจำนนต่อปัญหาหรือนิ่งเฉย โดยให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันฉันท์มิตร ปราศจากอคติและความเกลียดชัง ยอมรับและเห็นคุณค่าของความแตกต่าง ๆ ถือความยุติธรรม เป็นใหญ่ โดยบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรม อย่างโปร่งใสและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ ตรวจสอบได้ และไม่เลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา รวมทั้งยอมรับความเจ็บปวดหรือความทุกข์ร่วมกับเพื่อร่วมชาติด้วยการทำหน้าที่ของแต่ละฝ่ายด้วยความอดทน อดกลั้น สันติวิธีจึงไม่ใช่ “ปฏิบัติการทางจิตวิทยา” แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งจากคู่ขัดแย้งที่มีปฏิกริยารุนแรงต่อกันไปสู่การแสวงหาทางออกอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างคู่ขัดแย้ง

การพูดคุยสันติภาพ (Peace dialogue) หรือสานเสวนาเป็นคำที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า dialogue ^๒ โดย David Bohm ได้อธิบายว่า เป็นคำที่มาจากภาษาละติน dia+logos dia = ผ่าน (through) logos=คำพูด / ความหมาย (the word) logos ในที่นี้ หมายถึง โดยหัวใจสำคัญของการพูดคุยหรือการสานเสวนาของ Bohm คือ การเปิดโอกาสให้มีการฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) ถือเป็นแกนหลักของการสนทนา โดยเป็นการฟังเพื่อเข้าใจความหมาย เป็นความกระหายอย่างจดจ่อ (suspension) ในการสำรวจความหมายของผู้พูดเป็นความคิดที่ว่าผู้พูดมีความตั้งใจกล่าวถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยอารมณ์ความรู้สึกพร้อมๆกับการเสนอความคิดนั้นออกมา และผู้พูดยังคงรักษาความตั้งใจในการกล่าวถึงสิ่งนั้นต่อไป ไม่ตัดสินว่าสิ่งที่คนอื่นพูดนั้นถูกหรือผิดแต่ฟังอย่างตั้งใจ ซึ่งกระบวนการของความคิดจะดำเนินไปได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น นั่นคือ ผู้เข้าใจความหมายในสิ่งตนพูดและผู้ฟังเข้าใจความหมายในสิ่งที่ตนเองได้ยินอย่างลึกซึ้ง ซึ่งการฟังอย่างตั้งใจจะนำไปสู่การเปิดสภาวะการเรียนรู้ และความคิดนั้นอาจถูกนำไปใช้ในการเริ่มต้นของการกระทำที่มีคุณค่าต่อตัวเองและสังคมในอนาคต โคนเฉพะการลดความขัดแย้งโดยในที่นี้คือ การพูดคุยสันติภาพระหว่างตัวแทนจากรัฐบาลไทยและตัวแทนจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ BRN

° การประชุมคณะอนุกรรมการการจัดทำรายงานผลการศึกษาศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๒.

^๒ สุรเชษฐ เวชพิทักษ์. “การสนทนาแบบโบทัม๔:แนวคิดและการสนทนาแบบโบทัมมีอะไรบ้าง”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com.๒๕๕๓

การก่อความไม่สงบ (Insurgency) หมายถึง การต่อสู้ระหว่างรัฐบาลตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ กับพวกก่อการไม่สงบที่ได้จัดตั้งขึ้น และได้รับการสนับสนุนเป็นประจำจาก วงภายนอกให้ก่อการอย่างรุนแรงจากวงใน เพื่อต่อต้านกิจกรรมการเมือง การสังคม การเศรษฐกิจ การทหารและงานด้านพลเรือนทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อก่อความพินาศให้แก่ทุกระบบ ภายในประเทศ หรือจนกว่าจะโค่นล้มลงในที่สุด

กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง กลุ่มที่ก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้^๓ ได้แก่ กลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายู (BRN) โดยปัจจุบัน แยกเป็นกลุ่มย่อย คือกลุ่ม BRN-Co-ordinate เน้นบทบาททางการเมืองและการทหาร กลุ่ม BRN-Congress เน้นบทบาททางการเมืองและการทหาร และกลุ่ม BRN-Ulama เน้นบทบาทด้านศาสนาและสังคม ขบวนการมุจาฮีดีนอิสลามปัตตานี (Gerakan Mujahideen Islam Pattani-GMP) กลุ่มแนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี (Barisan Bersatu Kemerdekaan - BERSATU) กลุ่มพูโล (Patani United Liberation Organization - PULO) และกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานี (The Barisan Nasional Pemberbasan Pattani - BNPP)

การอำนวยความสะดวก (Facilitator)^๔ หมายถึง การที่มีบุคคลที่สามเข้ามามีหน้าที่ ในการช่วยให้คู่กรณีได้พบปะพูดคุย ผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) จะช่วยคู่กรณีในการกำหนด กติการ่วมพื้นฐานที่บังคับใช้ต่อทุกฝ่าย และระเบียบวาระการประชุมในแต่ละครั้ง ช่วยให้คู่กรณี ทุกฝ่ายได้รับข่าวสารตลอดเวลา และดำเนินการค้นหาเป้าหมายของแต่ละฝ่ายที่ตรงกัน ผู้อำนวยความสะดวก ‘facilitator’ ในกรณีนี้ตรงกับบทบาทและหน้าที่ของทางการมาเลเซียที่มีต่อการพูดคุย สันติภาพในครั้งนี้

^๓ ชิดชนก ราฮิมมูลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ “ขบวนการแบ่งแยกดินแดนและการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=404&Itemid=๑๕๕ (๒๕๕๖)

^๔ โชคชัย วงษ์ธานี “๒๔ ศัพท์บัญญัติด้านสันติภาพและความขัดแย้งที่ควรทำความเข้าใจก่อนและหลังการพูดคุยสันติภาพ ๒๘ มี.ค”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://thaingo.org/thaingo/node/๒๒๓๐.๒๕๕๖>.

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

๑. ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นสิ่งปกติธรรมดา ในสังคมซึ่งจะก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการพัฒนา ก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการของ คนในสังคม ชัยวัฒน์ สถาอานันท์^๑ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับที่ มอริส แคชเชอริ่ง^๒ ได้กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ความขัดแย้งบางครั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในการได้แนวคิดใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดีขึ้น หรือในบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงก็ได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับกระบวนการในการจัดการกับความขัดแย้งนั้น

จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่อยู่คู่กับมนุษย์ไม่ว่าจะในระดับบุคคล หรือในระดับสังคม ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกัน ความขัดแย้งบางครั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในการได้แนวคิดใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้ แต่บางครั้งถ้าจัดการไม่ดีก็สามารถทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ได้เช่นเดียวกัน สาเหตุความขัดแย้งที่ เกิดขึ้นอธิบายได้ด้วยหลายตัวแปร เช่น ตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์อันก่อให้เกิดข้อพิพาทด้านพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวแปรสังคมและเศรษฐกิจทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร ตัวแปรทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิด ปัญหาเชื้อชาติ เป็นต้น

^๑ สถาบันพระปกเกล้า“ความปรองดองแห่งชาติ”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:<http://prachatai.com/journal/๒๐๐๕/๑๑/๖๕๓๐,๒๕๕๓>.

^๒ เรื่องเดียวกัน.หน้า ๑๕.

สำหรับการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ กระทำได้โดยวิเคราะห์ แยกแยะ ระบุมุมมองของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือคู่กรณี การหาต้นตอที่แท้จริงของปัญหา ความขัดแย้ง มุมมอง หรือทัศนคติระหว่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ผ่านมา รวมถึงรูปแบบ วิธีการที่บุคคลเหล่านั้นใช้ในการจัดการความขัดแย้ง การพิจารณาถึงบริบททางประวัติศาสตร์ การประเมินทางเลือก ความเป็นไปได้ที่จะเจรจา ไกล่เกลี่ย การเจรจาไกล่เกลี่ยมีหลายรูปแบบ แต่ที่ รู้จักกันมาก คือ การเจรจาโดยคั่นหาจุดยืนและจุดสนใจร่วมกัน

๒. สาเหตุของความขัดแย้ง

Lewis A.Coser (ค.ศ.๑๙๑๓-๒๐๐๓) เป็นนักทฤษฎีความขัดแย้งที่มองว่าประเด็น เรื่องความชอบธรรม (legitimacy) เป็นสาเหตุของความขัดแย้ง และเน้นว่า ระเบียบสังคมจะมีอยู่ได้ ต้องมีความเห็นพ้องต้องกันอยู่ระดับหนึ่ง และความไม่มีระเบียบที่เกิดจากความขัดแย้งจะเกิดขึ้น เมื่อความเห็นพ้องต้องกันลดลง หรือเมื่อสูญเสียความชอบธรรมของการจัดระเบียบสังคมในแบบ ที่เป็นอยู่ คือ เมื่อไม่มีช่องทางให้ระบายความทุกข์โศก หรือกลุ่มที่สูญเสียประโยชน์ถูกปิดโอกาส ก็จะไม่ยอมรับความชอบธรรมของการกระจายทรัพยากรที่เป็นอยู่ และสร้างความขัดแย้งจากการที่มีการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกในการต่อต้าน

Coser ระบุว่าชุมชนหรือกลุ่มสังคมขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์แบบปฐมนิคมจะมี โครงสร้างแบบปิด และการควบคุมทางสังคมที่เข้มข้น จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นน้อย แต่เมื่อใดที่เกิด ความขัดแย้งมักจะรุนแรงมาก เพราะไม่มีทางระบายออกทางอื่น ส่วนในสังคมที่มีความสัมพันธ์เป็น ระบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่โครงสร้างจะยืดหยุ่นมากขึ้น และความรุนแรงของความขัดแย้งมีน้อย อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านบวกและด้านลบ

Coser อธิบายว่าความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมไม่มี กลุ่มทางสังคมใดกลุ่มหนึ่งที่มีความสามัคคีอย่างสมบูรณ์ เพราะความขัดแย้งเป็นส่วน หนึ่งของสภาวะหนึ่งของมนุษย์ ทั้งในความเกลียด และความรักต่างก็มีความขัดแย้งทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้ เพราะ ในกลุ่มมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน Coser มีความเห็นว่า ความขัดแย้งเป็นตัว สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถทำให้สังคมเปลี่ยนชีวิตความเป็นอยู่จาก

^๓ ผศ.ปาริชาติ สุขุม “ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)” (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑). หน้า ๓๐.

ด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งได้เพราะหากสมาชิกในสังคมเกิดความไม่พึงพอใจต่อสังคมที่อยู่ ก็จะพยายามทำการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์นั้น ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายให้ได้

ความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน Coser มีความเห็นว่าความขัดแย้งเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถทำให้สังคมเปลี่ยนชีวิตความเป็นอยู่จากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งได้ เพราะหากสมาชิกในสังคมเกิดความไม่พึงพอใจต่อสังคมที่อยู่ก็จะพยายามทำการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์นั้น ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายให้ได้

Coser ยังเสนอว่า ความขัดแย้งยังสามารถทำให้เกิดการแบ่งกลุ่ม ลดความเป็นปรปักษ์ พัฒนาความซับซ้อนของโครงสร้างกลุ่มในด้านความขัดแย้งและร่วมมือ และสร้างความแปลกแยกกับกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

ส่วน Ralf Dahrendorf (ค.ศ.๑๙๒๕-๒๐๐๕) เป็นนักสังคมวิทยาชาวเยอรมันที่เสนอว่า^๔ ความขัดแย้งในสังคมมีสาเหตุมาจากความไม่เท่าเทียมกัน ในเรื่องของสิทธิอำนาจ (Authority) กลุ่มที่เกิดขึ้นภายในสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑) กลุ่มที่มีสิทธิอำนาจ

๒) กลุ่มที่ไม่มีสิทธิอำนาจ

สังคมจึงเกิดกลุ่มแบบไม่สมบูรณ์ (Guasi groups) ของทั้งสองฝ่ายต่างมีผลประโยชน์แอบแฝง (Latent Interest) อยู่เบื้องหลัง ดังนั้นแต่ละฝ่ายจึงต้องพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนเอาไว้ โดยมีผู้นำทำหน้าที่การเจรจา เพื่อปรองดองผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ส่วนระดับของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะรุนแรงมากหรือรุนแรงน้อยนั้นขึ้นอยู่กับการจัดการและการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มที่ครอบงำ

Ralf Dahrendorf เสนอความคิดว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลมาจากความกดดันจากภายนอกโดยสังคมอื่น ๆ และมีความเห็นว่าความขัดแย้งสามารถทำให้โครงสร้างสังคมมีการเปลี่ยนแปลงได้ เกิดแบบแผนใหม่ของการจัดระเบียบสังคมโดย ประเภทของการเปลี่ยนแปลงความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลง และขนาดของการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลง เช่น อำนาจกลุ่ม ความกดดันของกลุ่ม ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมสามารถควบคุมได้ด้วยการประนีประนอม

^๔ ผศ.ปาริชาติ สุขุม .เรื่องเดิม.หน้า ๓๑.

๓. ประเภทของความขัดแย้ง

คริสโตเฟอร์ มัวร์^๕ ได้แบ่งความขัดแย้ง ออกเป็น ๕ ประเภท คือ

๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้ง อาจเกิดจากข้อมูลน้อยไป การแปรผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกัน หรือ แม้แต่ข้อเป็นปัญหา ความแตกต่างในการรับรู้ข้อมูล (Perception) บางครั้งก็เป็นปัญหาขัดแย้งกันได้

๒) ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interest Conflict) เป็นเหตุผลของการแย่งผลประโยชน์ ในสิ่งที่คู่เหมือนมีหรือไม่มีเพียงพอเป็นเรื่องของทั้งตัวเนื้อหา กระบวนการและจิตวิทยา

๓) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structure Conflict) เป็นเรื่องของอำนาจ การแข่งขันอำนาจ การกระจายอำนาจ ปัญหาโครงสร้างรวมไปถึง กฎ ระเบียบ บทบาท ภูมิศาสตร์ ระยะเวลา และระบบ

๔) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) เป็นปัญหาด้านความสัมพันธ์ บุคลิกภาพ พฤติกรรมต่าง ๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด หรือการสื่อสารที่บกพร่อง

๕) ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values Conflict) เป็นปัญหาระบบของความเชื่อ ความแตกต่างในค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติการเลี้ยงดูที่หล่อหลอมความเป็นตัวตนขึ้นมา

นอกจากการแบ่งประเภทความขัดแย้งโดยทั่วไปแล้ว ยังสามารถแบ่งประเภทความขัดแย้งได้เป็นความขัดแย้งภายในรัฐ (Intrastate Conflict) ที่ยึดเชื้อและรุนแรงถึงขั้นมีการสูญเสียชีวิต

โดยหลักแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑) ความขัดแย้งที่มุ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองหรือโครงสร้างอำนาจรัฐ (อุดมการณ์ทางการเมือง)

๒) ความขัดแย้งที่มุ่งเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองหรือจัดสรรผลประโยชน์ (กลุ่มอำนาจ/ผลประโยชน์)

๓) ความขัดแย้งที่มุ่งแยกตัวเป็นรัฐอิสระ (อัตลักษณ์/ชาติพันธุ์) ซึ่งเหล่านี้จะเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางความเชื่อ ชาติพันธุ์ หรือสถานะทางสังคม เศรษฐกิจ

^๕ สถาบันพระปกเกล้า. เรื่องเดิม. หน้า ๑๕-๑๘.

ความขัดแย้งเหล่านี้มักจะเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางความเชื่อชาติพันธุ์ หรือสถานะทางสังคมเศรษฐกิจ และอาจทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม ก่อให้เกิดความสูญเสียทางชีวิตและจิตใจระหว่างผู้คนในสังคม เกิดการแบ่งฝายอย่างชัดเจนมีทัศนคติที่เป็นศัตรูต่อกันโดยมุ่งตอบโต้ทำร้ายกันถึงในระดับที่การดำรงอยู่ของอีกฝ่ายเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายตน รวมถึงเกิดแรงต้านต่อความพยายามใด ๆ ที่จะประนีประนอม

๔. การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง

การแก้ไขความขัดแย้งที่กลายเป็นความยึดเชื้อและรุนแรงจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบและแก้ไขที่รากเหง้าของปัญหาอย่างแท้จริง การแก้ไขความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง ทางการเมือง สังคม และ/หรือเศรษฐกิจ ตลอดจนทัศนคติและความสัมพันธ์ระหว่างคู่ขัดแย้งและ/หรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในสังคม ซึ่งมุ่งเน้นในการขจัดเงื่อนไขของความขัดแย้งและสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเกิดสันติสุขที่ยั่งยืนในสังคม

Edward Azar อ้างถึงใน Abu-Nimer (2001)^๖ เห็นว่าการจัดการความขัดแย้งที่เรื้อรัง (Protracted conflict) ที่เกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่สามารถใช้การจัดการความขัดแย้งทางการทหารที่เน้นยุติความขัดแย้งชั่วคราว โดยปราศจากการเข้าไปตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ความรู้สึกปลอดภัย อัตลักษณ์ การมีส่วนร่วม ความเท่าเทียมกัน

ในขณะที่ Galtung อ้างถึงใน Miall et al (๑๙๙๕)^๗ ได้เสนอ ๓ แนวทางประกอบด้วย 1) การแก้ปัญหที่รากเหง้าที่ระดับโครงสร้าง ๒) การฟื้นฟูบูรณะผู้คน สังคม ภายหลังจากเผชิญความรุนแรงทางตรง ๓) การปรองดองระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่ขัดแย้งกัน ความรุนแรงมีต้นทุนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ถ้ายุติความรุนแรงได้ก็จะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม ในวงกว้าง การจัดการความขัดแย้งต้องทำควบคู่กันไปหลายระดับด้วยการลดพฤติกรรมความขัดแย้งให้น้อยลง การสร้างความเข้าใจ และแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์ ความรุนแรงทางตรงที่เกิดขึ้นที่เห็นความรุนแรงได้ชัดเจน สามารถยุติได้ด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การลดความขัดแย้ง ความรุนแรงเชิงโครงสร้างยุติได้โดยแปรเปลี่ยน โครงสร้างและความไม่เป็นธรรมและความรุนแรงทางวัฒนธรรมยุติได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน

^๖ สถาบันพระปกเกล้า.เรื่องเดิม.หน้า ๑๖.

^๗ สถาบันพระปกเกล้า.เรื่องเดิม.หน้า ๑๗.

๕. ความขัดแย้งในสังคมไทย

ปัจจุบันสถานการณ์ของสังคมไทยในรอบ ๑๐ ปี ที่ผ่านมามีสังคมไทยเกิดความขัดแย้งที่เด่นชัดในเรื่องของความขัดแย้งทางการเมือง จะเห็นได้จากการเกิดขึ้นของกลุ่มก้อนทางการเมืองสีต่าง ๆ ตามที่พลเอกเอกชัย ศรีวิลาศ ผู้อำนวยการสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาลได้กล่าวถึงสถานการณ์ของสังคมไทยในรอบ ๖ ปี^๔ ของกีฬาสี่เหลี่อง สีแดง และสีฟ้าประเทศไทยสูญเสียทางเศรษฐกิจมหาศาลประเมินค่าไม่ได้ เสียรัฐธรรมนูญไป ๒ ฉบับ เสียนายกรัฐมนตรีไป ๔ คน เสียนายตำรวจ นายทหาร ข้าราชการ ตลอดจนอาจารย์ที่ดี ๆ ไปหลายคน และวิกฤตที่เกิดขึ้นยังก่อให้เกิดวิกฤตต่อเนื่องอีก ๔ เรื่อง ๑) ความชอบธรรมของทุกสถาบัน ถูกต่อต้าน ทำทาทายกว้างขวาง ทั้งรัฐบาล รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ องคมนตรี และสถาบันทหาร ๒) วิกฤตทางกฎหมายใช้กฎหมายทำลายฝ่ายตรงกันข้ามทางการเมือง ๓) วิกฤตหลักนิติธรรม ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายถูกทำทาทายโดยกลุ่มต่าง ๆ ไม่สามารถใช้กฎหมายปกติได้ ต้องใช้กฎหมายพิเศษ และองค์กรบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ๔) วิกฤตการรวมเป็นสังคมเดียว จากการปะทะของกลุ่มสีทำให้สูญเสียมิตรประเทศเพื่อนบ้าน และอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการล่มสลายในอาเซียน และของประเทศชาติถ้าไม่จำกัดวงของความขัดแย้ง และปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ที่เกิดขึ้นรอบใหม่ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๖ และต่อเนื่องมาจากปัจจุบันเป็นปัญหาที่รุนแรงที่สังคมไทยกำลังเผชิญและทำทาทายความสามารถจากทุกภาคส่วน โดยศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สรุปสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ในห้วงเวลา ๑๐ ปี^๕ ของสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา นับตั้งแต่เดือน มกราคม ๒๕๔๗ ถึงสิ้นเดือนมิถุนายน ๒๕๕๖ มีผู้เสียชีวิตรวมทั้งสิ้น ๓,๘๔๓ ราย ส่วนผู้ได้รับบาดเจ็บรวมทั้งสิ้น ๕,๓๗๒ ราย

^๔ พลเอกเอกชัย ศรีวิลาศ “สันติวิธีและการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย” .(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:<http://www.slideshare.net/tarayasri/ss-๒๑๓๘๕๔๒๑>หน้า๒๑-๒๒ May ๑๘, ๒๐๑๓.

^๕ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้.สถิติเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้.๒๕๕๖.

อาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ความความขัดแย้งหลักในสังคมไทยที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน คือ เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาหลักของสังคมไทยที่กำลังรอให้ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสันติวิธี

๑. ความหมายและกระบวนการสันติวิธี

นักการศึกษาและนักวิชาการด้านสันติวิธีในสังคมไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมาย และอธิบายกระบวนการสันติวิธีไว้หลากหลายมิติและหลายสถานการณ์ด้วยกัน คือ

รองศาสตราจารย์ โคม อารียา ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ให้ความหมายของ “สันติวิธี”^{๑๑} ไว้ว่า หมายถึง วิธีการจัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง โดยให้เหตุผลว่าการใช้สันติวิธีเป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุด ทั้งระยะสั้น และระยะยาว ทั้งรูปธรรม และนามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งทุกฝ่ายอ้างว่าเป็นวิธีการสุดท้าย บางกรณีสามารถบรรลุผลในระยะสั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่หากความขัดแย้งดำรงอยู่และถูกกดไว้ โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงในระยะยาวย่อมมีอยู่ ส่วนในทางนามธรรมความเข้าใจอันดี และความสามัคคีปรองดอง ย่อมเกิดขึ้นได้ยากด้วยวิถีความรุนแรง ลักษณะสำคัญของสันติวิธี ไม่ใช่วิธีที่เฉื่อยชา หรือยอมจำนน แต่เป็นวิธีที่แข็งขัน และต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ใช่ยุทธวิธีที่เลือกใช้ในบางโอกาส แต่เป็นยุทธศาสตร์ที่ปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ เป็นสัจธรรมที่น่าเชื่อถือ ไม่ใช่วิธีที่ดีในเชิงกระบวนการเท่านั้น แต่เป็นวิธีที่หวังผล และกลมกลืนกับวิธีการด้วย

การใช้สันติวิธีเพื่อจัดการกับความขัดแย้ง มีด้วยกัน ๓ วิธี คือ

๑) ป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ด้วยการสร้างสันติในใจของทุกคน ได้แก่ การส่งเสริมสันติวัฒนธรรม ขันติธรรม ความอ่อนปรน การลดอคติ การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

๒) แก้ไขความขัดแย้ง เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น คู่กรณีมักคิดว่าตนถูกและอีกฝ่ายผิด ในกรณีนี้ ความยุติธรรมหมายถึงการพิสูจน์ว่าใครผิดใครถูก โดยฟังศาลยุติธรรมหรือศาลอื่น ๆ

^{๑๑} สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย “สันติวิธีเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง” (เอกสารความรู้ สดร., ๒๕๕๗). หน้า ๑๐.

หรือฟังการไต่ถามโดยศาล หรืออนุญาโตตุลาการ หรือผู้มีอำนาจที่คู่กรณียอมรับ อย่างไรก็ตาม บางคู่กรณีอาจยอมรับว่า ไม่มีใครผิดถูกโดยสมบูรณ์ กรณีเช่นนี้สามารถคลี่คลายความขัดแย้งไปสู่ การชนะด้วยกันทั้งสองฝ่าย วิธีการคลี่คลายอาจเป็นการเจรจาโดยตรง หรือมีฝ่ายที่สามมาช่วยทำ ให้คู่กรณีออกจากตำแหน่งหรือจุดที่ยืนอยู่ ไปสู่พื้นที่การรับรู้ใหม่ที่สามารถเจรจาแบบถ้อยทีถ้อย ปฏิบัติต่อกันได้

๓) เยียวยาหรือติดตามผลความขัดแย้ง โดยเยียวยาผู้แพ้ด้วยความใจกว้างของ ผู้ชนะ หรือการเยียวยาซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการคืนดีหรือคืนสันติสู่จิตใจ ผลเสียที่เกิดจากความ ขัดแย้งจะ ได้หมดไปภายหลังการแก้ไขความขัดแย้งแล้ว ตลอดจนปฏิบัติตามข้อตกลง และขจัด เงื่อนไขความขัดแย้งให้เบาบางหรือหมดไป

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ให้คำนิยาม “สันติวิธี”^{๑๑}ว่า คือการป้องกันการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนของสภาพการใช้ความรุนแรงและสงคราม โดยให้เหตุผลว่า ในการสงครามจะ มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง สิทธิมนุษยชนเป็นการเคารพในศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็น คนของทุกคน ต่อเมื่อนุชย์มีจิตสำนึกในศีลธรรมพื้นฐานนี้ จึงจะสามารถสร้างการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติและยั่งยืนได้ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงแนวความคิดของทฤษฎีความซับซ้อน โดยมองว่า ปรากฎการณ์ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ซึ่งแก้ไขได้ยากในสังคมที่มีความ สลับซับซ้อน เพราะสังคมดังกล่าวเมื่อเกิดความขัดแย้งจะมีแนวโน้มไปสู่ความรุนแรงได้ง่าย หากไม่ มีสถาบันใดที่มีพลังเพียงพอที่จะใช้อำนาจเข้าไปแก้ไขปัญหา ดังนั้น ทางออกคือ ต้องอาศัย กระบวนการทางสังคม ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควร หนทางหนึ่งก็คือ การนำแนวทางสันติวิธีมาใช้เป็น ยุทธศาสตร์สำหรับสังคมที่สลับซับซ้อน

สันติวิธีจะเข้ามาทำหน้าที่ระหว่างรอยต่อเชื่อม เพื่อให้เวลาในการปรับตัวของ สังคมไทย หรือที่เรียกว่า “ปรับกระบวนการทัศน์” (paradigm shift) จากวิธีเดิมที่ใช้อำนาจเข้าไปแก้ไข ปัญหาแบบสังคมโบราณ ซึ่งใช้ไม่ได้แล้วในสังคมปัจจุบัน จากการวิจัยพบว่า มีพลังงานเพียงอย่าง เดียวที่สามารถจะแก้ไขปัญหานั้นที่ซับซ้อนได้ เป็นพลังงานทางสังคม (social energy) ที่เกิดจากความ ร่วมมือระหว่างกันจากหลายฝ่าย เนื่องจากการใช้อำนาจไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นที่มีความ สลับซับซ้อนได้ นอกจากอาศัยความร่วมมือกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เป็นการนำขบวนการทาง สังคมเข้ามาใช้แก้ไขปัญหานั้นโดยขบวนการทางสังคมจะก่อให้เกิดพลังงานขึ้น ยังเป็นการถักทอทาง สังคม ทำให้เกิดพลังงานทางสังคมที่จะสร้างความผูกพันซึ่งกันและกันความเป็นพวกพ้องพี่น้อง

^{๑๑} สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. เรื่องเดิม. หน้า ๑๑.

ร่วมชาติ แม้จะมีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ แทนการมองแบบแบ่งเขาแบ่งเรา หรือมองฝ่ายที่เห็นต่างเป็นฝ่ายตรงข้ามหรือเป็นศัตรูดังเช่นในอดีต

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นักวิชาการด้านสันติวิธี และประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กล่าวถึงสันติวิธี^{๑๒} ว่าเป็นคำที่รวบรวมวิธีการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งหลายรูปแบบ ทั้งการประท้วง การไม่ให้ความร่วมมือ และการเข้าแทรกแซงโดยตรง แต่การกระทำทั้งหมดนี้ ผู้กระทำการหรือเว้นจะกระทำการบางอย่าง ดำเนินการโดยไม่ใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะความรุนแรงทางกายภาพ (Sharp Waging Nonviolent Struggle)

๒. ลักษณะของสันติวิธี

สำหรับลักษณะของสันติวิธี รองศาสตราจารย์ มารค ตามไท กล่าวถึง สันติวิธี^{๑๓} ไว้ว่ามีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

๑) สันติวิธีในการต่อสู้หรือเรียกร้อง (peaceful demonstrate/protest) ซึ่งเป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้เมื่อเกิดความไม่พอใจ หรือมีความเห็นไม่สอดคล้องกับผู้ที่มีอำนาจ มีการดำเนินการในลักษณะของการประท้วง หรือการเรียกร้อง หรือการต่อสู้โดยการยื่นหนังสือขอเข้าพบ หรือการชุมนุมกันเพื่อแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วย หรือแสดงออกถึงความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้มีอำนาจ โดยสงบ สันติ ไม่มีอาวุธ การต่อสู้ในแนวทางนี้จะมีชื่อเรียกกันว่า “การคือแพ่ง” (civil disobedience) ซึ่งเป็นแนวทางที่มีต้นแบบจากแนวทางการต่อสู้แบบ “อหิงสา” ของมหาตมะ คานธี ในการต่อสู้เรียกร้องเอกราชของอินเดีย

๒) สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง (peaceful conflict resolution) เป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา หลังจากที่มีความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว และพยายามที่จะยุติความขัดแย้งโดยการใช้นโยบายที่สันติ ซึ่งแนวทางที่เด่นชัดที่สุด และเหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง คือ การเจรจาไกล่เกลี่ย (negotiation) กันเองระหว่างคู่พิพาท หรือโดยมีคนกลาง

^{๑๒} ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ “ทำความเข้าใจสันติวิธี สันติวิธีคืออะไร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.stabundamrong.go.th/web/book/๕๓/b๒๐_๕๓.pdf. ๒๕๕๓.

^{๑๓} ศ.นพ. วันชัย วัฒนศัพท์ “ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ไขปัญหา” พิมพ์ครั้งที่ ๓ (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๓). หน้า ๑๐๑-๑๐๓.

ซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (เป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้) ช่วยในกระบวนการไกล่เกลี่ย โดยไม่ได้ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาด แต่จะเป็นผู้กำกับการเจรจาให้ดำเนินไปได้ อันจะนำไปสู่ทางออก คือการยุติความขัดแย้ง เพราะจะมีผลลัพธ์ที่น่าจะเป็นไปในลักษณะที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้ประโยชน์ (win-win) การเจรจาไกล่เกลี่ยมีหลายรูปแบบ แต่ที่พบเห็นบ่อยครั้ง ได้แก่

๒.๑ การเจรจาโดยยึดจุดยืน (position-based negotiation) เป็นการเจรจาที่มุ่งจะเอาแพ้ เอาชนะกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีจุดยืนของตนเอง คู่เจรจានี้จะปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นศัตรูกัน ความเชื่อของการเจรจានี้จะเป็น ลักษณะ zero sum game ตามแนวคิดในทฤษฎีเกม(game theory)ว่า ถ้าไม่แพ้ก็ต้องชนะ ผลของการเจรจามักยอมรับการพบกันครึ่งทาง (compromise) แต่การเจรจาในลักษณะนี้ไม่ควรจะนำมาใช้กับกรณีของความขัดแย้งในนโยบายสาธารณะ

๒.๒ การเจรจาโดยยึดผลประโยชน์ (interest-based negotiation) การเจรจาในลักษณะนี้ไม่มองถึงประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แต่จะมองและทำความเข้าใจถึงความต้องการความห่วงกังวลของฝ่ายอื่น การเจรจาลักษณะนี้จะเกิดจากคู่เจรจาทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน โดยหวังให้ความต้องการของทุกฝ่ายได้รับการตอบสนอง ทุกฝ่ายจะไม่ระบุดังจุดยืนของตนเอง แต่จะบอกถึงความหวัง ความต้องการ ความห่วงกังวล และความหวาดระแวง

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์^{๑๔} ขบวนการสันติวิธีมีหลากหลายรูปแบบ เช่น สันติวิธีแบบเลือกเรื่อง (selective non-violence) เช่น ขบวนการคัดค้านอาวุธนิวเคลียร์ในสหรัฐฯ และสันติวิธีแบบหลักการครอบคลุมทุกเรื่อง (principled non-violence) เช่น กลุ่มศาสนาบางกลุ่มที่ไม่ใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งในชีวิตประจำวัน และไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพราะเห็นว่าปัญหาความรุนแรง

อหิงสาเป็นแนวทางการต่อสู้ด้วยสันติวิธีของมหาตมะคานธี ที่ใช้ต่อสู้กับจักรวรรดินิยมอังกฤษ มีน้ำหนักสำคัญอยู่ที่พลังสัจจะและจิตวิญญาณของคน เป็นการต่อสู้ชนิดที่มีเป้าหมายเพื่อความเป็นธรรมโดยไม่เบียดเบียนคู่ต่อสู้ไม่ใช้ความรุนแรงทางกายภาพกับเขา ที่สำคัญไม่เกลียดชังเขา และหากมีอะไรเกิดขึ้นผู้ใช้อหิงสาจะต้องยอมทนรับทุกข์เสียเอง ในแง่นี้การกล่าวร้ายป้ายสีคนที่ไม่เห็นด้วยกับตนก็ถือว่าไม่ใช่อหิงสา

ขณะที่อารยะขัดขืน (civil disobedience) ก็เป็นการใช้สันติวิธีที่มุ่งเปลี่ยนแปลงกฎหมาย หรือนโยบายของรัฐบาล โดยมุ่งกระตุ้นให้สังคมโดยรวมเห็นว่ามีความอยุติธรรมเกิดขึ้น

^{๑๔} ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ “ทำความเข้าใจสันติวิธี สันติวิธีคืออะไร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้

เพราะมีลักษณะเด่นอยู่ที่เป็นการละเมิดกฎหมาย เป็นการกระทำสาธารณะ โดยแจ้งให้ทางบ้านเมืองทราบก่อน และผู้กระทำยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายนั้น สิ่งสำคัญคือ เมื่อสังคมเห็นคนตีถูกกฎหมายบ้านเมืองลงโทษ ก็จะกระตุ้นสำนึกแห่งความยุติธรรมในสังคมขึ้น จนไปแก้ไขกฎหมายหรือนโยบายของรัฐเสียใหม่ ในแง่นี้ถ้าไม่ยอมให้กฎหมายบ้านเมืองลงโทษก็ไม่ใช่อารยะชัดขึ้น

จะเห็นว่า สันติวิธี ไม่ใช่การต่อสู้ที่จะรับประกันความสำเร็จ แต่อาจนำมาซึ่งความรุนแรงต่อตัวผู้ใช้ได้ และเงื่อนไขสำคัญของการต่อสู้ด้วยสันติวิธีคือ การใช้แนวทางสานเสวนา (dialogue) โดยเฉพาะถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างผู้คนที่ต่างกันด้วยศาสนาและชาติพันธุ์ ก็คงต้องอาศัยการสานเสวนาข้ามศาสนา ชาติพันธุ์เป็นสำคัญ

๑. ยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึงพัฒนา กับแนวคิดสันติวิธี

ยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นยุทธศาสตร์พระราชทานให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ภาคใต้ ใช้เป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติในการดำเนินงาน ซึ่งพระอัจฉริยภาพนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแสดงเป็นแบบอย่างให้แก่เหล่าข้าราชการในใต้ เบื้องพระยุคลบาท ได้ประจักษ์ถึงผลสัมฤทธิ์ แห่งยุทธศาสตร์เป็นเวลานานแล้ว

เข้าใจ คือการเกิดปัญญา รู้ความจริงทั้งหมด ทั้งในมิติภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ปัญหา ความต้องการต่างๆ ของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการแสวงหาความรู้ เช่น การวิจัย เข้าไปพูดคุย คลุกคลีกับคนในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านจากคนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาจริง ๆ

เข้าถึง คือ เข้าถึงจิตใจหรือความรู้สึกของเพื่อนมนุษย์ รู้ลึกถึงความทุกข์ ความเจ็บปวด ความกลัว ความหวาดระแวง วิตกกังวล เป็นต้น ของพี่น้องที่ประสบปัญหา มีความรู้สึกร่วมทุกข์ และเกิดสำนึกร่วมฝ่าฟันปัญหาต่าง ๆ ไปด้วยกัน

พัฒนา เป็นเรื่องของการใช้ทักษะการบริหารจัดการที่สามารถรวมเอาปัจจัยต่างๆ เช่น ทุน คน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ มาทำให้สังคมดีขึ้นเจริญขึ้น แต่ความเจริญที่ยั่งยืนจะต้องไปด้วยกันกับสันติ สมานฉันท์ การพัฒนาที่สร้างความเจริญทางวัตถุ แต่ทำให้เกิดความไม่สงบสุขทางสังคม เกิดความแตกแยก ความล่มสลายของชุมชน ไม่ใช่การพัฒนาที่ถูกต้อง การพัฒนาที่ถูกต้องจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานและมีการเข้าถึงเป็นพลังขับเคลื่อน ทำให้เกิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนจึงนำไปสู่ความเจริญที่ยั่งยืน

อาจกล่าวได้ว่า สันติวิธี เป็นเครื่องมือและวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ไปในระดับปัจเจกชนหรือชุมชน หรือจะเป็นสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองทั้งในรัฐสภาและนอกรัฐสภา รวมทั้งความขัดแย้งในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเมื่อนำมาใช้ร่วมกับแนวทางแก้ไขปัญหา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานไว้ก็จะทำให้การปฏิบัติงานแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างตรงจุด และสามารถแก้ไขปัญหาคืออย่างยั่งยืน

ทฤษฎีการพูดคุยสันติภาพ

๑. ความหมายและความสำคัญของการเจรจาและการพูดคุยสันติภาพ

การพูดคุยสันติภาพและการเจรจาเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่จะการแก้ไขความขัดแย้งและยุติความรุนแรงที่มีอยู่ในสังคม วันชัย วัฒนศัพท์ (๒๕๕๐)^๕ ได้อธิบายได้ดังนี้

การเจรจา (Negotiation) หมายถึง การเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้งที่มีอำนาจตัดสินใจ นอกจากนี้ การเจรจามีความแตกต่างจากการ โกล่เกลี่ยอย่างชัดเจน กล่าวคือการเจรจาเป็นการที่คู่ขัดแย้งพูดคุยเพื่อหาข้อตกลงหรือ ยุติปัญหาด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพิงบุคคลที่สาม และการเจรจาเป็นวิธีการที่คู่ขัดแย้งมักเลือกใช้ในการจัดการปัญหาเป็นอันดับแรก นอกเสียจากว่าปัญหามีระดับที่รุนแรงมากขึ้นจนควบคุมได้ยาก คู่ขัดแย้งจึงจะเลือกใช้วิธีการโกล่เกลี่ยโดยคนกลาง

ส่วนการสานเสวนาหรือการพูดคุย (Dialogue) เป็นกระบวนการเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในสังคม เพื่อปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตลอดจนเพื่อร่วมกันหาทางออกหรือแนวทางในการปรับโครงสร้างต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อตกลงที่ได้จะเกิดการยอมรับร่วมกันจากสังคมอย่างน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามากำหนดถึงเนื้อหาที่ควรจะเป็น รวมถึงภาพของอนาคตร่วมกันในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ต้องดำเนินควบคู่กันไปบนฐานคิดที่ทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่าความรุนแรงไม่อาจนำมาซึ่งเป้าหมายและทางออกที่ยั่งยืนได้

^๕ สถาบันพระปกเกล้า.เรื่องเดิม.หน้า ๑๗.

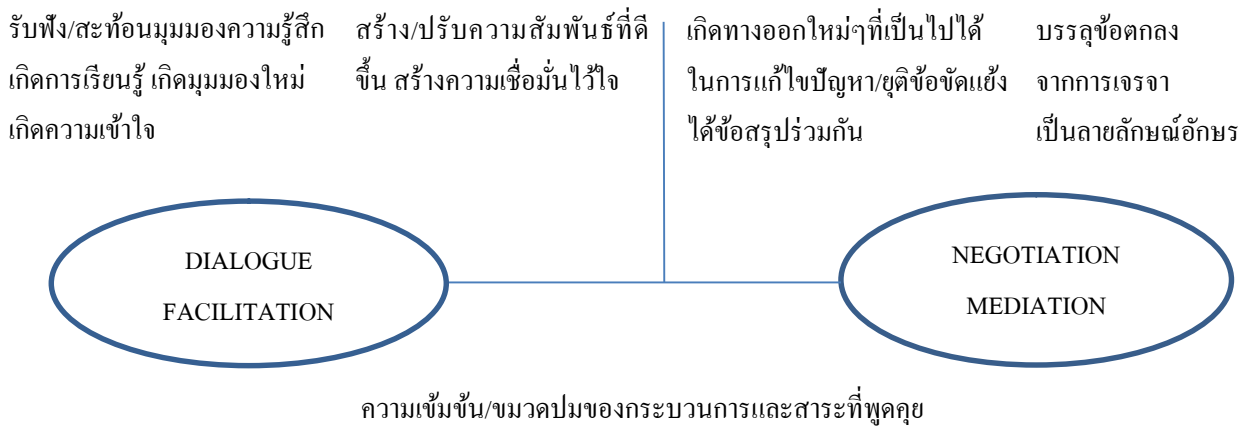
^๖ ปารีชาติ สุวรรณบุบผา.เรื่องเดิม.หน้า ๑-๑๕.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปาริชาติ สุวรรณบุบผา กรรมการดำเนินงานศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ให้ความหมายของคำว่า การพูดคุยสันติภาพ/สานเสวนาว่า หมายถึง กระบวนการในการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยบุคคลที่สามช่วยทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้เกิดการพูดคุยสนทนาระหว่างกลุ่มที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีความตึงเครียดทางอารมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยมุ่งเน้นที่จะลดอคติอันเกิดจากผลของความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เข้าร่วมกระบวนการ

๒. ข้อแตกต่างระหว่างการพูดคุยสันติภาพกับการเจรจา

สำหรับข้อแตกต่างระหว่างการเจรจากับการพูดคุยสันติภาพ เมธัส อนุวัตรอุดม^{๑๖} ได้อธิบายความแตกต่างไว้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๑ ข้อแตกต่างระหว่างการพูดคุยสันติภาพกับการเจรจา

สันติสนทนา/การพูดคุยสันติภาพ (peace dialogue)
โดยมีฝ่ายที่สามเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator)

การเจรจาสันติภาพ (peace negotiation)
โดยมีฝ่ายที่สามเป็นผู้ไกล่เกลี่ย (mediator)

ที่มา : กระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้

^{๑๖} เมธัส อนุวัตรอุดม “กระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/peaceprocess_mathus.pdf, ๒๕๕๖ หน้า ๗.

๓. รูปแบบการเจรจา/การพูดคุยสันติภาพ

สำนักงานคณะกรรมการพลเรือน ได้อธิบายความหมายของการเจรจาโดยเปิดเผย และเจรจาในทางลับ ดังนี้^{๑๘}

การเจรจาโดยเปิดเผย คือการเจรจาที่มีผู้อื่นเข้าฟังการเจรจาด้วย ไม่ว่าจะเป็น ประเทศอื่นหรือสื่อมวลชน การเจรจาประเภทนี้มักมีลักษณะเป็นการโต้วาทีเพื่อ เอาชนะมากกว่าหวังผลการเจรจา เพราะแต่ละฝ่ายต่างก็คาดหมายว่าตนจะได้รับการ สนับสนุนจากผู้เข้าฟังหรือผู้ชม ทางทีวี จึงไม่ค่อยจะยอมอ่อนข้อให้กัน ดังเช่น กรณีการเจรจาด้วยทอดออกอากาศทางทีวีระหว่าง รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์กับกลุ่มเสื้อ แดง เป็นต้น สำหรับในทางระหว่างประเทศนั้น ไม่นิยม วิธีการเจรจาโดยเปิดเผยใน ลักษณะนี้ เพราะทำให้การต่อรองกระทำได้อิ่มเต็มที่ เนื่องจากข้อมูลและ ข้อต่อรองบาง ข้ออาจเป็นความลับที่ไม่พึงเปิดเผยในที่สาธารณะ เพราะอาจมีผลกระทบทางลบ เช่น เป็นข้อเสนอที่ให้การปฏิบัติดีกว่าที่ให้กับมิตรประเทศอื่นในเรื่องเดียวกัน หรือมี ผลกระทบต่อ ประเทศอื่น เป็นต้น

การเจรจาลับ เป็นการเจรจาในทางลับจริงๆ กล่าว คือปกปิดไม่ให้คนอื่น ทราบว่า มีการเจรจา หรือว่าปกปิดแต่เฉพาะผลของการเจรจา โดยปกติ การดำเนินการ ทางการทูตนั้นมักจะ ถือเป็ความลับ และจะไม่เปิดเผยจนกว่าจะถึงเวลาอันสมควร ในบางกรณีแม้จะสำเร็จผลแล้ว แต่ก็ ยังเปิดเผยไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ในการเจรจาเรื่องเขตแดนทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับประเทศ เพื่อนบ้านประเทศหนึ่งฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้ประโยชน์มากกว่าที่คาดไว้มาก ทำให้ได้พื้นที่ซึ่งอีกฝ่าย หนึ่งมาทราบเอาภายหลัง เนื่องจากมีผู้นำไปวิเคราะห์วิจารณ์ในวงกรณักกฎหมายระหว่างประเทศ ประเทศนั้นจึงพยายามที่จะขอเปิดการเจรจาความตกลง กรณีเช่นนี้ ก็เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ไม่สามารถเปิดเผยให้สาธารณชนได้ทราบทั้งหมด

^{๑๘} สำนักงานคณะกรรมการพลเรือน (กพ.) “พื้นฐานการเจรจาต่อรอง”.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/CSTI/.../D๒%๒0File%๒๐๑.pdf, หน้า ๕-๖,๒๕๕๖.

๔. แนวคิดของศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี ได้เสนอให้นำกระบวนการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งเรียกว่า กระบวนการสร้างพันธะสัญญาทางสังคม (social contract) ระหว่างกันมาใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้^{๑๕} โดยต้องส่งเสริมการพูดคุยสันติภาพ (dialogue) ระหว่าง ๓ ฝ่าย คือ คนไทยพุทธส่วนน้อย คนไทยมุสลิมส่วนใหญ่ และภาครัฐ ซึ่งปัจจุบันมีเทคนิคที่ทำให้ผู้ที่มีความคิดเห็นต่างกัน มาพูดคุยกันด้วยมิตรไมตรี ไม่เน้นการโต้เถียง เพราะเป็นเรื่องตื้นเขิน และไม่ยกระดับจิตสำนึก แต่เน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) ซึ่งทำให้เข้าไปสู่จิตใจส่วนลึกเข้าไปสัมผัสกับเมล็ดพันธุ์แห่งความดีที่ฝังลึกอยู่ในตัวคนทุกคน ไม่ว่าชาติใดภาษาใด การพูดคุยสันติภาพทำให้เกิดความเข้าใจร่วมและความไว้วางใจกัน ถอดชนวนความกลัวลึก ๆ ออกไปจากหัวใจ และตกลงกันได้ โดยมีพันธะสัญญากัน เช่น คนไทยพุทธ ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยจะได้รับการเคารพสิทธิจากคนไทยมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ มีสิทธิที่จะมีวิถีชีวิตทางศาสนาอิสลามจะไม่มีผลกระทบใด ๆ จากภาครัฐที่ไปปลบล้างความเชื่อทางศาสนา มีการจัดระเบียบการศึกษาที่คนไทยมุสลิมจะได้ศึกษา ทั้งสายศาสนาและสายสามัญ เพื่อเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่คนไทยมุสลิม

ขณะเดียวกัน ภาครัฐจะต้องมีกลไกคัดสรรข้าราชการที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถส่งเสริมการพัฒนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างสอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนทั้งพุทธและมุสลิม หรือกลุ่มวัฒนธรรมอื่นใด ซึ่งพันธะทางใจต่อกันนี้ มีคุณค่ามหาศาล ทำให้ผ่านพ้นความยากลำบากต่าง ๆ ได้ แต่ต้องการกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่ละเอียดอ่อนและถูกต้อง รวมทั้งต้องดำเนินการด้วยความเคารพต่อกันของทุกฝ่าย เมื่อมีความเข้าใจไว้วางใจกัน และหายหวาดกลัว จะเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาใหม่ ๆ ร่วมกันอีกมากมาย เพื่อสันติสุขอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การเกิดกระบวนการ สร้างพันธะสัญญาทางสังคม จะต้องมีการตั้งกรรมาธิการช่วยประสานงาน และควรมีการสื่อสารให้เกิดการรับรู้ และมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง รวมทั้งจะต้องมีการสร้างเงื่อนไขการวางอาวุธด้วย

^{๑๕} ประเวศ วะสี “ดับไฟใต้ สร้างเงื่อนไขการวางอาวุธ ร่วมทำพันธะสัญญาทางสังคม”

(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://prachatai.com/journal/๒๐๐๕/๑๑/๖๕๓๐,๒๕๔๘>.

๕. แนวคิดของ Norbert Ropers

Norbert Ropers นักวิชาการชาวเยอรมัน และผู้อำนวยการ Berghof Peace Support Foundation ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการสอนในมหาวิทยาลัย ในวิชาการเมืองระหว่างประเทศ และวิชาสันติภาพและความขัดแย้งศึกษา รวมทั้งยังมีความเชี่ยวชาญด้านงานวิจัยเรื่องกระบวนการสันติภาพในประเทศแถบเอเชีย มีมุมมองต่อสันติภาพเป็น ๒ ความหมาย^{๒๐} คือ สันติภาพในแง่ลบ (negative peace) ซึ่งหมายถึงสภาพที่ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงปรากฏทางกายภาพ หรือที่ Johan Galtung บิดาของสันติวิธีร่วมสมัยชาวนอร์เวย์ ให้ความหมายว่า คือ ภาวะที่ปลอดจากความรุนแรงทางตรง คือภาวะที่ปราศจากการต่อสู้ทำร้ายกัน แต่ความขัดแย้งยังมีอยู่ เพราะปัญหาพื้นฐานยังไม่ได้รับการแก้ไข ส่วนสันติภาพในแง่บวก (positive peace) Norbert Ropers มองว่าเป็นเรื่องที่ครอบคลุมทั้งเรื่องความเป็นธรรม ยุติธรรม ประชาธิปไตย สังคมและเศรษฐกิจที่ดี โดยมักเกิดขึ้นในกลุ่มชนที่มีความแตกต่างด้านอัตลักษณ์ เป็นชนกลุ่มน้อยที่ต้องการให้สังคมใหญ่เห็นความสำคัญขณะที่สังคมใหญ่กลับใช้กำลังเข้าไปกดทับความรุนแรงเอาไว้ ซึ่งเกิดขึ้นหลายพื้นที่ในหลายประเทศ และต้องใช้เวลายืดเยื้อนานนับสิบปี หรือมากกว่าในการแก้ไขปัญหา ส่วน Galtung มองว่า สันติภาพเชิงบวกคือภาวะที่ปราศจากความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ภาวะที่ปราศจากความทุกข์ยากที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ภาวะเช่นนี้จึงเรียกได้ว่ามีสันติภาพที่แท้จริง คือ มีสันติสุข

ทฤษฎีที่ Norbert Ropers นำมาใช้ในการอธิบายปัญหาความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนาน ก่อนจะเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน มีอยู่ ๓ ทฤษฎี คือ

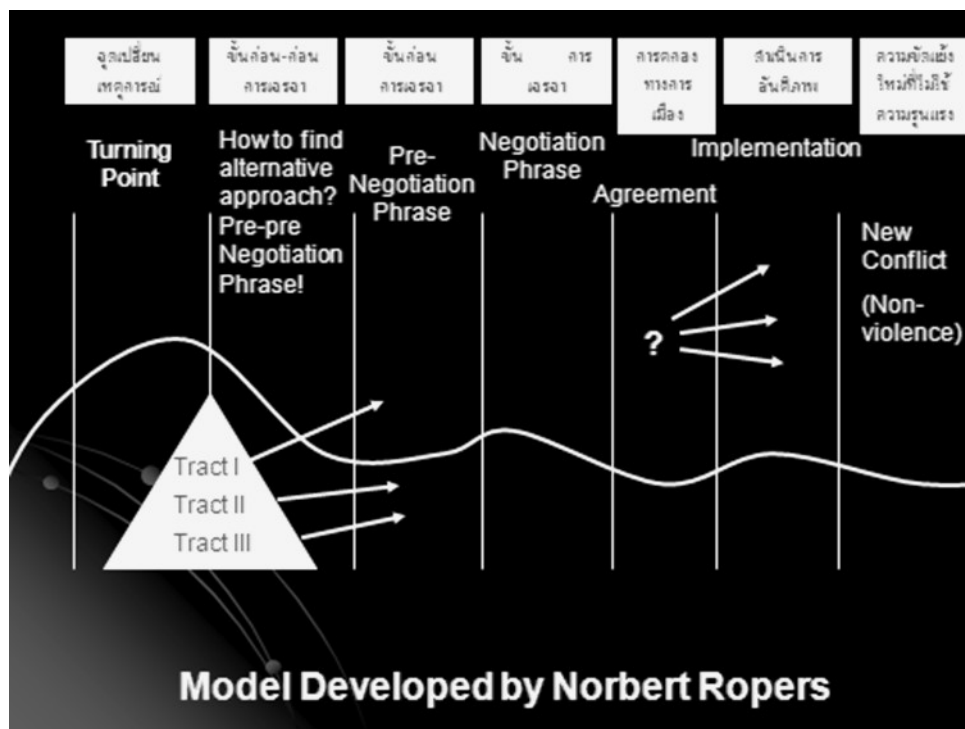
ทฤษฎีที่ ๑ คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต่างไม่ยอมพบกัน ต่อสู้กันไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีสัญญาณแห่งชัยชนะของแต่ละฝ่าย ต่อมากู่ขัดแย้งพบว่าตัวเองไม่มีหนทางเอาชนะ อยู่ในสถานการณ์ที่มีดมนก็จะกดดันการเจรจา เช่น สถานการณ์ในชูดานเหนือ กั้นชูดานใต้

ทฤษฎีที่ ๒ หน้าต่างแห่งโอกาส เกิดจากการยินยอมเปลี่ยนแปลงโดยคู่ขัดแย้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น กรณีความขัดแย้งระหว่างขบวนการอาแจห์เสรี รัฐบาลอินโดนีเซีย ซึ่งกระบวนการที่ทำให้เกิดความสำเร็จ มาจากการยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือขององค์กรระหว่างประเทศ

^{๒๐} Norbert Ropers “กระบวนการสันติภาพเริ่มต้นได้อย่างไรทฤษฎีและประสบการณ์” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://prachatai.blogspot.com/๒๐๐๑/๐๓/prachatai_info_๒๔.html,๒๕๕๔.

ทฤษฎีที่ ๓ การได้มาซึ่งสันติภาพที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนของผู้ที่ปฏิเสธความรุนแรง จนเกิดภาวะสุกงอม ซึ่งปัจจุบันกำลังมีความพยายามดำเนินการกันอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

แผนภูมิรูปภาพที่ ๒-๒ ตัวแบบ Developed by Norbert Ropers

ที่มา : ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

ขั้นตอนวิธีการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เคยนำมาใช้ในหลายประเทศ พบว่าหากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีลักษณะสูงๆต่ำๆแล้วจะมีอยู่จุดหนึ่งที่เรียกว่าจุดเปลี่ยน (turning point) ของเหตุการณ์ซึ่งจะนำไปสู่จุดที่ทุกฝ่ายของความขัดแย้งถูกบีบรัดจากสถานการณ์ให้เข้าสู่จุดที่เป็นสภาวะทางตัน (dead lock) และจำเป็นต้องหันหน้าเข้ามาสู่กระบวนการพูดคุยสันติภาพ (dialogue process) เพื่อร่วมกันหาทางออกในการลดความขัดแย้งหรือความรุนแรงที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีการเตรียมการเจรจา (pre-negotiation) ก่อนจะนำไปสู่การเจรจาสันติภาพ (peace negotiation) เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการที่จะจัดการปัญหาร่วมกัน โดยมีข้อเสนอเกี่ยวกับตัวแบบและวิธีการจัดการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งอยู่ ๓ แนวทาง (track) ด้วยกันคือแนวทางที่ ๑ เป็น

แนวคิดที่เป็นจริง โดยเป็นกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างตัวแสดงหลักของความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้น คือ ระหว่างฝ่ายรัฐกับฝ่ายขบวนการใต้ดินหรือขบวนการแบ่งแยกดินแดนซึ่งทั้งสองเป็นคู่ต่อสู้หลัก

แนวทางที่ ๒ คือ กระบวนการที่องค์กรภาคประชาสังคม กลุ่มผู้นำ ปัญญาชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ เป็นผู้สร้างพื้นที่ในการพูดคุยกัน โดยกระบวนการนี้จะเป็นตัวควบคุมให้แนวทางที่ ๑ เดินไปสู่หนทางที่ควรจะเป็นและตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม

แนวทางที่ ๓ เป็นฐานล่างจากประชาชนจำนวนมากในระดับรากหญ้าที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งต้องการจะแสดงออกด้วยเหมือนกัน หากสามารถทำให้แนวทางที่ ๒ และแนวทางที่ ๓ สามารถพัฒนาและเดินไปด้วยกันได้ ก็จะทำให้เกิดพลังในการควบคุมที่สามารถดึงหรือเหนี่ยวรั้งแนวทางที่ ๑ ให้เดินไปสู่วิถีทางของสันติภาพได้ในที่สุด

แผนภาพที่ ๒-๓ ตัวแบบการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งสามแนวทาง

ที่มา : ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการด้านสันติวิธีทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีจุดร่วมและประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่ตรงกันซึ่งเกี่ยวพันและยึดโยงอยู่กับกระบวนการสันติวิธี ผ่านการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือพูดคุยกันระหว่างคู่ขัดแย้งสองฝ่าย ซึ่งอาจมีฝ่ายที่สามหรือคนกลางเข้ามาร่วมหรือไม่ก็ได้ทั้งนั้น โดยมีสังขธรรมที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้ว คือ “ความขัดแย้งทุกเรื่องทุกที่บนโลกใบนี้ล้วนยุติลงบนโต๊ะเจรจา”

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหนึ่งในนโยบายความมั่นคงที่จัดทำขึ้นสำหรับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่เฉพาะของสภาพความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งแต่ละยุคสมัยก็จะมี การปรับเปลี่ยนแนวทางนโยบายให้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปมี รายละเอียดและสาระสำคัญในแต่ละฉบับสามารถสรุปได้ ดังนี้ ^{๒๐}

๑. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ ๑

(พ.ศ. ๒๕๒๑ – ๒๕๓๑)

๑.๑ วัตถุประสงค์

สำหรับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามมติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ มีเป้าหมายในการดำเนินการ ๖ ประการ คือ

๑.๑.๑ ให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นิยมการพูดและใช้ภาษาไทย โดยถือเอาเยาวชนรุ่นใหม่เป็นเป้าหมายสำคัญ

๑.๑.๒ ให้ ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเชื่อมั่นศรัทธาในการปกครอง และสถาบันหลักของชาติ มีทัศนคติที่ถูกต้องในความเป็นคนไทยไม่ใช่ชนกลุ่มน้อย และไม่นำความแตกต่างทางศาสนาเป็นเครื่องแบ่งแยก

๑.๑.๓ ให้สภาวะความเป็นอยู่และรายได้ของประชาชนสูงขึ้นและแตกต่างกันน้อยที่สุด

^{๒๐} จิรวัดน์ กฤษสินชัย. “การแก้ ปัญหาจากสถานการณ์ ความรุนแรงของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ”. (รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘). หน้า ๔๒-๔๓.

๑.๑.๔ ให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปลอดภัยจากภัยคุกคามของโจรผู้ร้าย และการดำเนินการที่มุ่งหวังที่มีวัตถุประสงค์ ในการก่อความไม่ สงบ บ่อนทำลาย หรือล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข หรือการเปลี่ยนแปลงบูรณภาพแห่งดินแดนของชาติ

๑.๑.๕ ให้กลุ่มประเทศมุสลิมมีความเข้าใจสถานการณ์ ที่แท้จริงเกี่ยวกับการปกครองและความเป็นอยู่ ของคนไทยมุสลิม และเข้าใจนโยบายของรัฐที่ได้ให้ความเป็นธรรมแก่ คนไทยมุสลิม เพื่อให้ประเทศมุสลิมระงับความช่วยเหลือขบวนการโจรก่อการร้ายทางลับหรือดำเนินการใด ๆ อันจะเป็นผลร้ายต่อไป

๑.๑.๖ ให้การบริหารงานการแก ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๒ สาระสำคัญของนโยบายแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน

๑.๒.๑ ด้านสังคมวิทยา เน้นการพัฒนาการศึกษาการเรียนรู้และการใช้ภาษาไทยการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และปฏิบัติการจิตวิทยา

๑.๒.๒ ด้านการเมืองภายใน มุ่งให้ชาวไทยมุสลิมมีส่วนในการปกครอง และมีโอกาสในการร่วมแก้ไขปัญหของทางราชการ การปรับปรุงประสิทธิภาพข้าราชการและองค์กรในการบริหารราชการและการแก ไขปัญหา

๑.๒.๓ ด้านการเมืองระหว่างประเทศให้ประเทศมุสลิมมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการปฏิบัติของรัฐบาลต่อชาวไทยมุสลิมและสนับสนุนประเทศไทยในวงการเมืองระหว่างประเทศในการยับยั้งการดำเนินงานของขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.)

๑.๒.๔ ด้านเศรษฐกิจ เร่งรัดพัฒนาขยายฐานทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการสร้างทางหลวงจังหวัดและทางหลวงชนบท

๑.๒.๕ ด้านการก่อการร้ายปรับปรุงองค์กรในการปราบปรามการก่อการร้ายให้มีเอกภาพของกำลังพล อุปกรณ์การข่าว และการจัดระบบการป้องกันตนเอง

๒. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๕)

นโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนใต้ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๕) มีสาระสำคัญ^{๒๒} ดังต่อไปนี้

๒.๑ วัตถุประสงค์

๒.๑.๑ ให้ ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียนรู้การใช้ ภาษาไทยอย่างแพร่หลาย นอกเหนือจากภาษามลายูท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

๒.๑.๒ ให้ สังคมชาวไทยมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นสังคมเปิดมากขึ้นและทุกฝ่ายมีความเข้าใจ และยอมรับในความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างยอมรับในเกียรติ และศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน

๒.๑.๓ ให้ผู้นำชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อมิให้ผู้ไม่หวังดีชี้นำ

๒.๑.๔ ให้ การบริหารงานการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเอกภาพและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๕ ให้ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลไทยและร่วมมือกับประเทศมุสลิมสายกลางในการสกัดกั้นอิทธิพลของแนวความคิดที่รุนแรง

๒.๑.๖ ให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบังเกิดประโยชน์ ต่อการยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ สูงขึ้น และเกื้อกูลต่อการทำให้ สังคมไทยมุสลิมเป็นสังคมเปิดมากขึ้น

๒.๑.๗ ให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปลอดภัยจากการก่อการร้าย โจรผู้ร้าย และบ่อนการพนัน

๒.๒ สาระสำคัญของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

๒.๒.๑ ด้านสังคมจิตวิทยา

^{๒๒} จิรวัดน กฤษสินชัย .เรื่องเดิม. หน้า ๔๓-๔๕.

๒.๒.๑.๑ เร่งรัดให้ชาวไทยมุสลิม เรียนรู้และใช้ภาษาอย่างแพร่หลาย นอกเหนือจากการภาษามลายูท้องถิ่นในทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่โดยมีเนื้อหาและรูปแบบ วิธีการในการเรียนรู้ และการสอนให้สอดคล้อง อกับความถนัดและความต้องการในพื้นที่และให้มีการกำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

๒.๒.๑.๒ ส่งเสริมให้ชาวไทยมุสลิม เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนสายสามัญ สายอาชีพ การศึกษานอกโรงเรียน และโรงเรียนเยาวชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อให้ เรียนวิชาสามัญ และวิชาชีพเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ให้เป็นไปโดยสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

๒.๒.๑.๓ ลดการให้โอกาสพิเศษในการเข้ารับการศึกษานอกโรงเรียนของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ลงในปีละ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ จนหมดสิ้นไปภายใน ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๓๒ – พ.ศ. ๒๕๓๖) ทั้งนี้ให้สัมพันธ์กับนโยบายเร่งรัดการเรียนรู้และใช้ภาษาไทยสำหรับปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ให้ดำเนินการตามเดิม

๒.๒.๑.๔ เร่งรัดการดำเนินการสัมพันธ์และการปฏิบัติการทางจิตวิทยาด้วยวิธีการทุกรูปแบบในการเข้าถึงตัวประชาชน เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างการยอมรับในความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันสนับสนุนภาษาไทย

๒.๒.๑.๕ ให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม มีทั้งแผนงาน และ โครงการ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินการที่จะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยใช้ภาษาไทย และทำให้สังคมชาวมุสลิมเป็นสังคมเปิดมากขึ้น

๓. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๓) – ๒๕๔๑)

นโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนใต้ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๔๑) มีสาระสำคัญ ^{๒๓} ดังต่อไปนี้

๓.๑ วัตถุประสงค์ของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๑.๑ เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจบรรลุผลตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และเกิดประโยชน์ ต่อประชาชนโดยรวม

๓.๑.๒ เพื่อให้กระบวนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของสังคมเป็นไปอย่างสมดุลในการรักษาและส่งเสริมเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

^{๒๓} จีรวัดน์ กฤษสินชัย .เรื่องเดิม. หน้า ๔๕-๔๖.

๓.๑.๓ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างประชาชนกับทางราชการ และ ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง

๓.๑.๔ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินจากขบวนการก่อการร้าย

๓.๑.๕ เพื่อให้ ประเทศมุสลิมมีความเข้าใจในปัญหาและนโยบายที่ถูกต้อง

และหันมาให้ความร่วมมือในทางสร้างสรรค์

๓.๑.๖ เพื่อให้บรรยากาศทางด้านจิตวิทยามวลชนเกิดพลังสนับสนุนการดำเนินนโยบายสร้างความเข้าใจ ความสงบ และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา

๓.๑.๗ เพื่อให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเอกภาพ

๓.๒ สารสำคัญของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๒.๑ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ นโยบายมี ๒ ประการใด แก่

๓.๒.๑.๑ เพิ่มศักยภาพในการส่งเสริมการค้าและการลงทุนของเอกชน

๓.๒.๑.๒ สนับสนุนองค์การความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้มแข็งและมีบทบาทในการจัดทรัพยากรให้ กลมกลืนกับลักษณะพิเศษของสังคม

๓.๒.๒ ด้านสังคมจิตวิทยา นโยบายมี ๒ ประการใด แก่

๓.๒.๒.๑ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรศาสนา และวัฒนธรรมให้พัฒนาสังคมโดยสอดคล้อง อกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓.๒.๒.๒ ลดช่องว่างในการใช้ภาษาระหว่างประชาชนและข้าราชการโดยการเรียนรู้ ภาษาของกันและกัน

๓.๒.๓ ด้านการเมืองการปกครอง นโยบายมี ๒ ประการใด แก่

๓.๒.๓.๑ ปรับปรุงประสิทธิภาพข้าราชการในเชิงการแก้ ปัญหาและการพัฒนา

๓.๒.๓.๒ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และพัฒนาท้องถิ่น

๓.๒.๔ ด้านการรักษาความสงบ นโยบายมี ๒ ประการ ได้ แก่

๓.๒.๔.๑ ปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการข่าวและงานมวลชน

๓.๒.๔.๒ พัฒนาระบบการป้องกัน โดยเน้นการป้องกันของประชาชนในชุมชน

๓.๒.๔.๓ แยกแยะเป้าหมายให้เหมาะสม และมีโครงการรองรับขบวนการโจรก่อการร้าย

๓.๒.๕ ด้านการต่างประเทศ นโยบายมี ๒ ประการ ได้ แก่

๓.๒.๕.๑ ส่งเสริม และยกระดับความสัมพันธ์ และความร่วมมือนอกเมืองเศรษฐกิจ และสังคมกับประเทศมุสลิม โดยพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถในการดำเนินความสัมพันธ์

๓.๒.๕.๒ เร่งรัด เพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรองรับการขยายตัวของความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกัน

๓.๒.๖ ด้านการประชาสัมพันธ์ นโยบายมี ๒ ประการ ได้ แก่

๓.๒.๖.๑ สนับสนุนกำลังของทุกฝ่ายในการประชาสัมพันธ์ต่อประชาชนในพื้นที่และต่างประเทศให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๒.๖.๒ เร่งรัดการสร้างบุคลากรในด้านการประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นให้เข้ามาชี้นำในทางสร้างสรรค์

๓.๒.๗ ด้านการบริหารนโยบายมี ๒ ประการ ได้ แก่

๓.๒.๗.๑ ปรับปรุงการอำนวยความสะดวกของทุกส่วนราชการให้เป็นเอกภาพและประสานสอดคล้องกัน

๓.๒.๗.๒ ให้ทุกหน่วยถือเป็นภารกิจเร่งด่วนในการสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายแผนงาน

๔. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๒ – ๒๕๔๖)

นโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนใต้ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๖) มีสาระสำคัญ^{๒๔} ดังต่อไปนี้

^{๒๔} จีรวัดน์ □ กฤษสินชัย .เรื่องเดิม. หน้า ๔๗-๕๐.

๔.๑ วัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ □ ที่รวดเร็วและซับซ้อนเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพื่อรองรับกติกาใหม่ของสังคมตามรัฐธรรมนูญที่จะเป็นกติการ่วมกันในอนาคต จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของคนและสังคม และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาบนเอกลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

๔.๑.๑ ในการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งภายในและภายนอกประเทศและรู้เท่าทันพร้อมที่จะปรับตัวบนเอกลักษณ์ พื้นฐานวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งการให้ความสำคัญในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน และสามารถอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เป็นพลังร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม

๔.๑.๒ เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนและสังคม โดยปรับและพัฒนาสถานะแวดล้อมทุกด้านให้สนับสนุน และรองรับการพัฒนาศักยภาพคนและสังคม ที่สอดคล้อง □ อกันกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้พร้อมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ประชาชนมีความเสมอภาคในโอกาส เกิดความเป็นธรรมในสังคมอย่างทั่วถึง มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ขจัดปัญหาความยากจนให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาสได้ □ รับผลการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีภาวะทางสังคมจิตวิทยาที่เหมาะสมและเข้มแข็งให้เป็นดินแดนแห่งสันติสุขภายใต้วัฒนธรรมที่หลากหลาย และเป็นพื้นที่นำร่องนำร่องเที่ยว และนำลงทุน

๔.๑.๓ เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาความไม่สงบและปัญหาอาชญากรรม และร่วมพัฒนา โดยใช้พลังทางวัฒนธรรมมาเป็นพลังสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาสังคมให้สงบร่มเย็น □ อกันมิให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงและบังเกิดสันติสุข

๔.๒ สารระสำคัญของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๒.๑ การพัฒนาศักยภาพของคนและสังคม

๔.๒.๑.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งทางจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญา

๔.๒.๑.๒ สร้างความรู้ ความเข้าใจกับทุกฝ่ายให้เห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันเป็นจุดแข็งของสังคมที่เป็นพลังสร้างสรรค์ ในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนา ตลอดจนสามารถทำงานร่วมกันเมื่อมีปัญหาหรือมีภัย

๔.๒.๑.๓ สรรหาและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และโยกย้ายบุคลากรที่มีพฤติกรรมไม่ □ เหมาะสมออกจากพื้นที่ รวมทั้งต้องมีมาตรการสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับบุคลากรที่ตั้งใจปฏิบัติงาน

๔.๒.๑.๔ ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสให้มีอาชีพมั่นคงมีรายได้ □ เพียงพอที่จะดำรงชีวิต

๔.๒.๑.๕ สนับสนุนและให้ความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญญาชนและเยาวชน โดยเปิดโอกาสให้มีบทบาทในการนำสังคมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้มีความสำคัญกับเยาวชนในเรื่องการศึกษา และคุณภาพชีวิตตั้งแต่ระดับเด็กเล็ก และการเทียบวุฒิการศึกษาในทางศาสนา เพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นรวมทั้งการสมัครเข้าทำงาน

๔.๒.๒ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนและสังคม

๔.๒.๒.๑ เพิ่มและเร่งรัดการดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาที่ดำเนินการมาอยู่อย่างถูกต้องแล้วต่อไป ไค □ แก่ □ การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในคุณค่า และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนต่างวัฒนธรรม บนพื้นฐานของการเคารพ และการยอมรับในความหลากหลายในการอยู่ □ ร่วมกันอย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีโดยสันติสุข

๔.๒.๒.๒ ให้การดำเนินวิถีชีวิต การปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นไปโดยไม่มีอุปสรรค ปรับทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง และปรับกฎระเบียบของทางราชการให้สอดคล้อง □ อกับวิถีชีวิต โดยทุกฝ่าย ต □ อกศึกษาและเข้าใจคุณค่าของวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็ง และใช้เป็นพลังเพื่อการแก้ไขปัญหาให้สังคมมีความมั่นคงที่ยั่งยืน

๔.๒.๒.๓ กู้มครองและปกป้องวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่การประกอบอาชีพและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป □ าชายเลน ประมงพื้นบ้านชายฝั่ง

๔.๒.๒.๔ เร่งรัดหารูปแบบการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง □ อกับความ

ต้องการและวิถีชีวิตของประชาชนเป็นพิเศษจนถึงระดับอุดมศึกษา

๔.๒.๒.๕ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองศูนย์กลาง และเมืองชายแดนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

๔.๒.๒.๖ เสริมสร้างโอกาสให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยการลงทุนส่งเสริมฐานเกษตรหลักที่มาจากชุมชนให้เพียงพอในเชิงพาณิชย์สนับสนุนการกระจายอุตสาหกรรมและการบริการรวมทั้งสนับสนุนโครงการเศรษฐกิจเพียงพอของชุมชนและส่งเสริมบทบาทธุรกิจเอกชนให้พร้อมรองรับการขยายตัวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ

๔.๒.๒.๗ ดำเนินนโยบายการเมืองนำการทหารต่อไป เพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นถาวรในจังหวัดชายแดนใต้

๔.๒.๒.๘ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตมุสลิมกับประเทศเพื่อนบ้าน และประชาคมมุสลิมอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เป็นการสร้างสรรค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาหารือกัน รวมทั้งความร่วมมือในการลงทุนและการพัฒนาร่วมกันมากขึ้น

๔.๒.๓ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหา และร่วมพัฒนา

๔.๒.๓.๑ สนับสนุนให้หน่วยงานบริการส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และชุมชนมีชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้มากขึ้น โดยจัดกระบวนการหรือกลไกการบริหารจัดการของรัฐที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาพื้นที่

๔.๒.๓.๒ สนับสนุนสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการรักษาประเพณีที่ดีงามโดยการร่วมคิด ร่วมทำงาน และเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ร่วมกัน

๔.๒.๓.๓ สนับสนุนและเพิ่มบทบาทของประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๔.๒.๓.๔ ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในเชิงการป้องกันเชิงรุก โดยผนึกกำลังทุกฝ่ายสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม ชุมชน และครอบครัว และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และมัสยิด หรือบ้าน วัด โรงเรียน ร่วมกันป้องกันเยาวชนให้พ้นจากยาเสพติด และช่วยเหลือผู้หลงผิดให้ละเลิก สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

๔.๒.๓.๕ ผนึกกำลังหน่วยทหาร ตำรวจ พลเรือน และอาสาสมัคร

ในการป้องกันและปราบปรามอย่างเป็นเอกภาพ รวมทั้งเตรียมการป้องกันสำรองกิ่งทหารไว้รองรับ เมื่อทหารถอนกำลังการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

๕. การยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจ ทหาร ที่ ๔๓ (พตท.๔๓)

การยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๔๓ (พตท.๔๓)^{๒๕} ได้ ถูกยุบตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๒๓/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๕ เรื่องการปรับปรุงการบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องมาจากผลการวิเคราะห์สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐบาลในขณะนั้น ปรากฏว่า เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ เมื่อ ๒๐ กว่าปีก่อน โดยให้ความเห็นว่าเหตุการณ์ ในระยะหลังมิใช่การก่อความไม่ สงบเพื่อหวังผลทางการเมืองดังในอดีต แต่เป็นการกระทำของกลุ่มมิจฉาชีพ กลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนกลุ่มธุรกิจผิดกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ การแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ คือการกำจัดอบายมุข สิ่งผิดกฎหมาย รวมทั้งอิทธิพล อำนาจมืดทุกรูปแบบอย่างจริงจัง และเด็ดขาดโดยใช้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมปกติ คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบออกคำสั่ง

๑. ให้ ยกเลิกคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ ๕๖/๒๕๓๕ เรื่องปรับปรุงการบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๓๕ คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๑๔๑/๒๕๓๕ เรื่องแต่งตั้งกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๓๕ และคำสั่งเกี่ยวเนื่องที่ ให้เพิ่มเติมหรือออกโดยอาศัยอำนาจตามคำสั่งดังกล่าว

๒. บรรดาหน่วยงานหรือคณะกรรมการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๕๖/๒๕๓๕ และถูกยกเลิกไป ให้ดำเนินการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และและภารกิจเมื่อเข้าสู่ระบบการบริหารราชการปกติ

๒.๑ ให้โอนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปชต.) และสำนักงานคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปชต.) ไปเป็นของสภาความมั่นคงแห่งชาติและสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติตามลำดับ

^{๒๕} จีรวัดน์ กฤษสินชัย .เรื่องเดิม, หน้า ๕๐-๕๑.

๒.๒ ให้กระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้รองปลัดกระทรวงมหาดไทย คนหนึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะบูรณาการ รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ประสานงาน เร่งรัดติดตาม และประเมินผลการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี นโยบายของคณะรัฐมนตรี และมติคณะรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้

๒.๓ ให้โอนอำนาจหน้าที่ของกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ ๔๓ (พตท.๔๓) ไปเป็นของกองทัพภาคที่ ๔ และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ (กอ.รมน.ภาค ๔)

๒.๔ บุคลากร งบประมาณ และทรัพย์สินของหน่วยงานเดิมให้โอน ส่งคืนหรือส่งมอบให้แก่หน่วยงานใหม่ตามระเบียบของทางราชการ หรือตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำความตกลงกัน

๓. ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังคงมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกให้มีการ ประสานความร่วมมือและการปฏิบัติระหว่างฝ่ายทหาร ตำรวจ และพลเรือน

๔. ในกรณีขัดข้องในการดำเนินการตามคำสั่งนี้ให้ผู้บังคับบัญชาของฝ่ายที่ เกี่ยวข้องแจ้งให้เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติทราบเพื่อประสานการแก้ไขปัญหาและรายงาน นายกรัฐมนตรี

๖. นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้^{๒๖} เกิดขึ้นหลังจากที่ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ปะทุตัวขึ้นอีกครั้ง รัฐบาลในสมัยนั้นโดยพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระนางเจ ๑๙ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ และได้ให้น้อมนำพระราชเสาวนีย์มาเป็นแนวทางปฏิบัติ คือ คนได้ ส วน ใหญ่เป็นคนดี น่ารัก มีความเป็นธรรม เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นควรสร้างความเข้าใจและพยายาม สื่อสารให้ เข้าใจปัญหาที่แท้จริง และเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ได้ เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ อยู่หัวฯ ได้ น อมนำพระราชดำรัสมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ คือ ทรงห่วงใยในปัญหาภาคใต้และทรงแนะนำให้ทุกฝ่าย “ให้ทำความเข้าใจปัญหา พยายามเข้าถึง ประชาชน และร่วมกันพัฒนา”

^{๒๖} จีรวัดณ์ □ กฤษตินชัย .เรื่องเดิม. หน้า ๕๑-๕๔.

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๘/๒๕๔๗ เรื่องนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ฉบับนี้ รัฐบาลมีเจตนารมณ์ให้ทุกฝ่ายทุกคนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขบนเอกลักษณ์เฉพาะของศาสนาและวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม องค์การของรัฐ ปฏิบัติการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ด้วยการสนับสนุนของประชาสังคม ภายใต้มาตรการป้องกันตนเองการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ไม่เอนเอียงต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือฝ่ายใด และโดยสันติวิธี ให้ทุกคนยึดถือ ความสงบสุขของประชาชนเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติการทั้งปวง ด้วยการให้ความสำคัญและให้เกียรติในความเท่าเทียมกันของทุกกลุ่มชน ทุกศาสนาประชาชนในพื้นที่มีโอกาสและบทบาทในการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคมเพื่อปกป้องวิถีชีวิตของคนในสังคม จากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันทั้งภายในและภายนอก

๖.๑ วัตถุประสงค์ของนโยบาย เพื่อยุติสถานการณ์ □ ความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้ □ โดยเร็ว ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้เกิดความมั่นคงภายในให้อยู่ในระดับที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ภายในระยะเวลา ๓ ปี □

๖.๒ สารสำคัญของนโยบายบูรณาการ การปฏิบัติงานของทุกองค์กรในการป้องกันและต่อต้านการก่อความไม่สงบ การพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยความเข้าใจและเข้าถึงประชาชน ปฏิบัติในงานเชิงรุกเสริมสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

๖.๒.๑ ในการยุติปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยรวดเร็ว หลีกเลี่ยงการปฏิบัติใดที่จะก่อให้เกิดสถานการณ์ □ ยึดเชื้อและรุนแรงยิ่งขึ้น จะต้องเป็นฝ่ายรุกทางการเมืองเอาชนะทางแนวความคิด โดยพยายามลดระดับแนวความคิดของกลุ่มหัวรุนแรงให้เป็นสายกลางเอาชนะกลุ่มอิทธิพลนักการเมือง รวมถึงการปฏิบัติทั้งสิ้น สิ่งที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความสำคัญในการสำนึกร่วมในการเป็นคนไทย มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของประเทศและได้รับผลประโยชน์เท่าเทียมกัน การรุกรทางด้านสังคมจิตวิทยาซึ่งได้ □ แก่ □ การปฏิบัติทั้งสิ้นที่ส่งผลให้ ประชาชนคนไทยทุกหมู่เหล่าที่มีความแตกต่างและ

หลากหลาย สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างได้สันติสุข แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และร่วมกันพัฒนาประเทศ

๖.๒.๒ ขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดความรู้ □ สึกแตกแยกของประชาชนในพื้นที่ที่เกิดความรู้ □ สึกไม่เท่าเทียมกัน สาเหตุมาจากความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความรู้ □ สึกถูกเอาเปรียบและความแตกต่างของสถานะทางสังคม ป้องกันและปราบปราม การทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างเฉียบขาด ทำลายการกดขี่ขูดรีด ผู้มีอิทธิพลและธุรกิจ ผิดกฎหมาย ทั้งสิ้น สร้างความรู้ □ สึกที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน มีอิสระเสรีในการ นับถือศาสนา ความเชื่อและการดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน

๖.๒.๓ ดำเนินการให้เกิดการประสานประโยชน์และอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชนในสังคมที่มีความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ศาสนา และความเชื่อ สร้างที่ว่างให้กับวัฒนธรรม และสังคมอิสลามให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยโดยส่วนรวม เพื่อให้ประชาชนและสังคมไทยมีการยอมรับความแตกต่างของสังคมในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้น

๖.๒.๔ ส่งเสริมการดำเนินตามวิถีชีวิตที่เป็นไปตามวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์และการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ เคารพในวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อทางศาสนาของประชาชนในท้องถิ่นและให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้ก็เพื่อช่องทางในการติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันให้มากขึ้น

๖.๒.๕ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐในทุกการปฏิบัติงานใด ๆ จะต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

๖.๒.๖ การสร้างความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา สื่อสารมวลชน และองค์กรภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา วางแผนและดำเนินการในการแก้ไขปัญหา

๖.๒.๗ ปฏิบัติต่อกลุ่มแนวร่วมที่หลงผิด หรือผู้กระทำผิด อย่างเพื่อนร่วมชาติ โดยใช้กระบวนการทางกฎหมายมาเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหา

๖.๒.๘ ทำความเข้าใจและสร้างความร่วมมือในประชาคมโลก และในภูมิภาคถึงความมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกันของประชาชนทุกหมู่เหล่า เชื้อชาติ ศาสนาในสังคมไทยโดยเน้นไปที่ประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม

๖.๒.๙ พัฒนาเสริมสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างยั่งยืนยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน พัฒนาชุมชน เสริมสร้างการบริหารการ

จัดการในพื้นที่เชิงบูรณาการ ทั้งนี้ การดำเนินการจะต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการของประชาชน หรือชุมชนอย่างแท้จริง

๖.๒.๑๐ ดำเนินมาตรการด้านการข่าว และการปฏิบัติการจิตวิทยาและ ประชาสัมพันธ์ □ เชิงรุกควบคู่กับการปฏิบัติการในด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

๖.๓ การบริหารการจัดการ

๖.๓.๑ ให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ กำหนดแผน/ โครงการ และการปฏิบัติทั้งสิ้นให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งนโยบาย

๖.๓.๒ สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) รับผิดชอบในการเสนอแนะคณะรัฐมนตรี ในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้องเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการตรวจสอบ และประเมินผล การปฏิบัติของหน่วยระดับกระทรวง และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมุ่งผลประโยชน์ □ ของชาติ และรับผิดชอบในการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ □ การพัฒนา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านความมั่นคง

๖.๓.๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รับผิดชอบในการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านเศรษฐกิจและสังคม

๖.๓.๔ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) รับผิดชอบในการจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในส่วนหน้า เป็นศูนย์กลางควบคุมและแกนหลักในการประสานการปฏิบัติงานการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ชื่อว่า “กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนใต้” (กอ.สสส.จชต.) ในการบริหารการจัดการดำเนินการควบคุมบังคับบัญชา อำนาจการ ประสานงาน บริหารจัดการ บูรณาการแผนงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ร่วมการแก้ปัญหาในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

๖.๓.๕ ให้ทุกส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ให้การสนับสนุนกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนใต้ (กอ.สสส.จชต.) โดยถือเป็นลำดับตามความเร่งด่วนสูงสุด จัดให้มีระบบการบริหารจัดการเป็นเอกภาพและมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายยุทธศาสตร์ □ การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๖.๓.๖ ให้สำนักงบประมาณและกระทรวงการคลัง จัดระบบและจัดเตรียมงบประมาณรองรับการดำเนินงานและการปฏิบัติตามคำสั่ง และให้การสนับสนุนการจัดเงินตอบแทนหรือขึ้นเงินเดือนพิเศษ แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนใต้ (กอ.สสส.จชต.) ในทุกระดับ

๗. นโยบายและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ฉบับปรับปรุง)

คณะรัฐมนตรีรับทราบคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๖๐/๒๕๔๗ เรื่อง นโยบายและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้^{๒๗} สรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ให้ยกเลิกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๖๘/๒๕๔๗ เรื่อง นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๗ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๖๘/๒๕๔๗ เรื่อง การจัดตั้งกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๗ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๐๖/๒๕๔๗ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานของนายกรัฐมนตรี (Prime Minister's Task Force) ในการพัฒนา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (นราธิวาส ยะลา และปัตตานี) ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๗ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๑๗/๒๕๔๗ เรื่อง ปรับปรุงคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๐๖/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๗

๒. นโยบายการสร้างสามัคคี ความสมานฉันท์และความสงบสุขในบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้หลักการ "เสริมสร้างสันติสุข" ด้วยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลและสิ่งที่ดำเนินมาแล้วยังคงเป็นหลักการที่ต้องสมควรดำเนินการต่อไป โดยปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้มีลักษณะบูรณาการเป็นเอกภาพ และเด็ดขาดเข้มแข็ง ตลอดจนระดมสรรพกำลัง สรรพปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยคำนึงถึงหลักธรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ความต้องการของประชาชน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การประกอบกำลังที่มีประสิทธิภาพ โครงสร้างองค์กรที่มีระเบียบ และการใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่างจริงจังและจริงใจ

๓. การบริหารจัดการ

๓.๑ ให้มีกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกโดยย่อว่า "กอ.สสส.จชต." เป็นกองอำนวยการเฉพาะกิจภายในขึ้นตรงกับสำนักนายกรัฐมนตรี มีผู้อำนวยการเสริมสร้างสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ผอ.สสส.จชต.) ซึ่งแต่งตั้งโดย

^{๒๗} นโยบายและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://prachatai.com/journal/๒๐๐๔/๑๐/๖๔๙>, ๒๕๕๙).

นายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามนโยบายและการสั่งการของนายกรัฐมนตรีและสภาความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนการประสานงานกับกระทรวง ทบวง กรม กองทัพ จังหวัดและองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะให้คุณให้โทษที่เป็นผลต่อข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร และบุคคลอื่น ๆ ซึ่ง ผอ.สสส.จชต. ได้แต่งตั้งหรือขอความร่วมมือจากส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ มาปฏิบัติงาน ทั้งนี้

๑) ผอ.สสส.จชต. อาจมอบอำนาจให้รองผู้อำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้(รอง ผอ.สสส.จชต.) ปฏิบัติราชการแทนโดยกำหนดขอบเขตหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม

๒) ให้ กอ.สสส.จชต. มีอำนาจหน้าที่

(๑) สั่งการวางแผน อำนวยการ ประสานงาน เร่งรัด กำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดบูรณาการและมีเอกภาพ

(๒) รวบรวม กลั่นกรอง เสนอแนะ จัดทำแผนงาน/โครงการ และการจัดตั้งงบประมาณของส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้มีการบูรณาการในการแก้ปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

(๓) ติดตามสถานการณ์เพื่อพิจารณาปรับแผนงานให้เป็นไปตามนโยบายในการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและใกล้ชิด สามารถดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้น จนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลายกลับเข้าสู่สภาวะปกติ

(๔) เสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีในการปรับปรุงประสิทธิภาพของส่วนราชการ ข้าราชการ การเลือกสรรข้าราชการ และการให้คุณให้โทษแก่ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตามกฎหมาย ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และมติคณะรัฐมนตรี

(๕) รายงานการดำเนินการต่อนายกรัฐมนตรีผ่านทางสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติส่วนหน้า

(๖) แต่งตั้งคณะที่ปรึกษา ช่วยเหลือการดำเนินการได้ตามความจำเป็น

(๓) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรี

๓) โครงสร้างการจัดและอัตรากำลังของ กอ.สสส.จชต. และหน่วยที่เกี่ยวข้อง ให้ ผอ.สสส.จชต. พิจารณาจัดทำและเสนอต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาออกเป็นคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีต่อไป

๔) กอ.สสส.จชต.มีที่ตั้งสำนักงาน ณ ค่ายสิรินธร อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

๓.๒ การแก้ไขปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสงบสุขอย่างถาวร เป็นภารกิจที่มีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ จึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบสูงสุดของรัฐบาล ให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ต้องกำหนดแผนงาน/โครงการ และการปฏิบัติทั้งสิ้นให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

๓.๓ ให้ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการเสริมสร้างสันติสุขพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามผังการจัดประกอบคำสั่งนี้ (ผนวก ก.)

๓.๔ ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) จัดตั้งสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติส่วนหน้า (สมช.สน.) เป็นหน่วยงานภายในรับผิดชอบในการติดตามและประสานการปฏิบัติทั้งปวงกับกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) ในพื้นที่และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เสนอแนะการปรับแนวทางยุทธศาสตร์และรายงานผลการปฏิบัติตรงต่อนายกรัฐมนตรีและสภาความมั่นคงแห่งชาติ

๓.๕ ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รับผิดชอบในการบูรณาการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยประสานให้สอดคล้องกับแนวทางของกอ.สสส.จชต.

๔. กำลังพลที่ปฏิบัติงานใน กอ.สสส.จชต.และสมช.สน.ถือว่าเป็นกำลังพลที่ปฏิบัติงานประเภทเสี่ยงอันตรายตามแผนปฏิบัติการของส่วนราชการให้ได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่ทางราชการกำหนด รายละเอียดตาม ผนวก ข. (สิทธิกำลังพลของผู้ปฏิบัติงานฯ)

๕. ให้ กอ.สสส.จชต. และหน่วยงานในสายงานจัดทำแผนงาน/โครงการประจำปี เสนอผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามสายงาน และผ่านการพิจารณาของ สมช.สน. ก่อนเสนอสภาความมั่นคงแห่งชาติพิจารณา เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของระบบงบประมาณรวมทั้งเสนอกรอบ

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ โดยสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานให้กับ กอ.สสส.จชต. เพื่อบูรณาการให้เป็นเอกภาพต่อไป

๖. ให้สำนักงานประมาณ กระทรวงการคลัง และส่วนราชการทุกกระทรวง ทบวง กรมรัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐ สนับสนุนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งนี้

๗. ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้มีความร่วมมือในการปฏิบัติระหว่างฝ่ายทหาร ตำรวจ พลเรือน โดยเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

๘. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ ๒๕๕๓ ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓

ภายหลังจากการรื้อฟื้นศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๐๗/๒๕๔๕ จัดตั้ง ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ขึ้น และได้แต่งตั้งให้ ผู้อำนวยการศูนย์บริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ผอ.ศอ.บต.) เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มีพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดให้มีคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กพต.) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีหน่วยงานสำนักงานคือ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นนิติบุคคล ไม่ขึ้นต่อสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.๒๕๕๓ ลงวันที่๓๐ธันวาคม ๒๕๕๓^{๒๗}โดยกำหนดให้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นส่วนราชการรูปแบบเฉพาะที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวงมีฐานะเป็นนิติบุคคลขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

๘.๑ ด้านการบริหารงาน

นายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาทั้งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ทำให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นศูนย์บูรณาการแผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่ดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้อำนาจพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงาน

^{๒๖} ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ “การจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ ๒๕๕๓ ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.sbpac.go.th/index.php =๔๘๗,๒๕๕๖>.

๘.๒ ด้านประสิทธิภาพ

เป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ทำให้การบริหารและการแก้ไขปัญหาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว คล่องตัว ทันต่อสถานการณ์มีคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกว่า กพต. จำนวน ๓๖ คน มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีรองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน มีรัฐมนตรี ๑๗ คน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑๑ คน ผู้แทนภาคประชาชน ๕ คน เป็นกรรมการ มีเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นเลขานุการ ทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนงาน/โครงการ/งบประมาณ รวมทั้งเร่งรัด กำกับ ติดตาม การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นตัวแทนจากภาคประชาชนทำหน้าที่ให้ความเห็นในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ รวมทั้งให้คำปรึกษา เสนอแนะ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ให้มีประสิทธิภาพ

๘.๓ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

มีทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคัดเลือกมาจากภาคส่วนต่าง ๆ จำนวน ๔๕ คน

๘.๔ บทบาท การกิจ

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ยึดหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่ง พรบ.การบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่กำหนดให้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีหน้าที่ ๓ ส่วนคือ

ส่วนแรก การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้มาตรา ๕ (๑) ถึง (๕)

๑) จัดทำ “ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้สภาที่ปรึกษาการบริหารและ

การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้พิจารณาให้ความเห็นก่อนเสนอ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กพต.) ให้ความเห็นชอบ

๒) จัดทำแผนปฏิบัติการที่จะดำเนินการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓) “เสนอแนะและบูรณาการ แผนงาน และโครงการในด้านการพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรมและหน่วยงานอื่นของรัฐ” ที่ดำเนินการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการตาม (๒)

๔) ดำเนินการตามแผนงานและโครงการต่อเนื่องจากแผนงานและโครงการที่หน่วยงานของรัฐ ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งหากไม่ดำเนินการจะส่งผลเสียต่อการแก้ไขปัญหาตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๕) กำกับ เร่งรัด และติดตามการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐฝ่ายพลเรือนให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการตาม (๒)

ส่วนที่สอง หน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ต้องดำเนินการ มาตรา ๕ (๖) – (๑๖) วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

๑) คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยการรับเรื่องราว ร้องทุกข์ให้ความช่วยเหลือ และประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒) ให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามระเบียบที่คณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กพต.) กำหนด ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิประโยชน์จากผู้นั้นที่ได้รับจากกฎหมายอื่น

๓) เสนอแนะมาตรการสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อคณะรัฐมนตรี

๔) เสนอแนะหรือแนะนำต่อหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับลักษณะอันพึงประสงค์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งจะส่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งดำเนินการให้มีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายพลเรือนซึ่งปฏิบัติ หน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และบูรณาการการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐฝ่ายพลเรือนเพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพทางสังคมเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของประชาชน

๕) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๖) ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาแก่คนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย

๗) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๘) ประชาสัมพันธ์นโยบาย และการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และรัฐบาล รวมทั้งเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีแก่คนไทยทั้งในและต่างประเทศ

๙) ร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีและประสานงานในโครงการ ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับต่างประเทศ ทั้งนี้ ภายใต้กรอบนโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรี รวมทั้งแนวทางหรือนโยบายที่กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดไว้

๑๐) ส่งเสริมแนวคิดด้านพหุวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมแห่งชาติ รวมถึงการลดการผูกขาดทางวัฒนธรรมหรือการจัดการเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรมโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

๑๑) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) หรือตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) อาจวางระเบียบเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ด้านยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตาม (๑) ให้ใช้ได้เป็นเวลาสามปี

แผนปฏิบัติการตามที่จะดำเนินการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนงานและโครงการ และให้สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการนั้น

ส่วนที่สาม การเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับยุทธศาสตร์ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน(กอ.รมน.)

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ต้องดำเนินการมาตรา ๕ (๑๖) วรรคสาม ที่บัญญัติไว้ว่าในการจัดทำแผนปฏิบัติการตาม (๒) คือจัดทำแผนปฏิบัติ

การที่จะดำเนินการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปตาม ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) หรือกับหัวหน้าหน่วยงานที่กำกับดูแลยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงด้วย เพื่อให้แผนปฏิบัติการดังกล่าวสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านความมั่นคงตามกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หน่วยงานที่ดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงาน

9. นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๖

นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นนโยบายระดับชาติที่จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๖^{๒๘} ดังนี้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยภายใต้หลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดย

๑.๑ นำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักยึดในการจัดการความขัดแย้งและการสร้างความรัก ความสามัคคี ความสามัคคี และความสงบสุขของประชาชน

๑.๒ ดำรงนโยบายการเมืองนำการทหารและใช้พลังทางสังคมในการมุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติ วิธีคิดของทุกฝ่าย จากการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาสู่การยึดมั่น “แนวทางสันติ”

๑.๓ ส่งเสริมมาตรการลดความหวาดระแวงและเพิ่มความร่วมมือ ระหว่างรัฐกับประชาชน

๑.๔ เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติเชิงรุก

๑.๕ พัฒนาระบบรักษาความปลอดภัย

๑.๖ เร่งรัดการปราบปรามกลุ่มอำนาจอิทธิพลเถื่อนเพื่อจัดปัญหาความรุนแรงที่แทรกซ้อน

๒. เพื่อจัด และป้องกันไม่ให้เกิดเงื่อนไขที่เอื้อต่อความรุนแรงจากทุกฝ่าย โดย

^{๒๘} ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ “นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๗”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : www.deepsouthwatch.org/sites/default/.../nsc_deepsouthpolicy๑๒-๑๔.pdf, Thu, ๒๐๑๒-๐๓-๑๕, ๒๕๕๖.

๒.๑ เพิ่มการให้ความสำคัญกับการแก้เงื่อนไขทางการเมืองและเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม

๒.๒ ส่งเสริมเจ้าหน้าที่รัฐให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของวิถีชีวิต ศาสนา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของพื้นที่อย่างแท้จริง

๒.๓ เร่งรัดการคลี่คลายเหตุการณ์ที่เป็นข้อสงสัยของประชาชนและต่างประเทศให้กระจ่าง

๓. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและฟื้นคืนความไว้วางใจของประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันให้เกิดความร่วมมือในการพร้อมเผชิญปัญหาาร่วมกัน โดย

๓.๑ สร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม และหลักสิทธิมนุษยชน ให้เป็นที่พึงของประชาชน

๓.๒ ปรับปรุง พัฒนาระบบ และกระบวนการเยียวยาให้สนับสนุนการแก้ไขปัญหในพื้นที่

๓.๓ เสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พร้อมผนึกแก้ไขปัญหาร่วมกัน

๔. เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่เกิดการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่กระจายตัวอย่างเท่าเทียมในทุกกระดับ ตรงกับความต้อการไม่ทำลายอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของประชาชน ตลอดจนมีผลต่อการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงโดย

๔.๑ พัฒนาและเสริมสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างยั่งยืน

๔.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

๔.๓ ส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนในสาขาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ชุมชน และต้นทุนทางสังคม และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และศักยภาพ ในระดับสูง ตลอดจนส่งเสริมการลงทุนของเอกชนที่สามารถรองรับบุคลากรในพื้นที่

๔.๔ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมดุลระหว่างการใช้เพื่อตอบสนองการพัฒนาับการรักษาให้ยั่งยืน

๔.๕ เร่งรัดให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบและกระบวนการศึกษาในทุก ระดับที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิต

๕. เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และสร้างความตระหนักในคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน ภายใต้อาณาเขตของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดย

๕.๑ ให้การดำเนินวิถีชีวิต การปฏิบัติตามหลักเป็นไปโดยไม่มีอุปสรรค ปรับทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ปรับกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพการดำเนินชีวิตตาม หลักศาสนา และจัดการเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรม

๕.๒ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดูแลและปกป้องวิถี ชีวิตและทุกศาสนา

๕.๓ เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างให้เกิดการ ยอมรับและเห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง

๕.๔ ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษามลายู ภาษาถิ่น และภาษาต่างประเทศ ที่สำคัญในทุกระดับการศึกษา

๕.๕ ส่งเสริมบทบาทของผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนนักการศึกษา สื่อมวลชน สตรี เด็กและเยาวชน

๕.๖ ส่งเสริมคุณค่าและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมที่หลากหลายในพื้นที่

๖. เพื่อให้สังคมไทยเกิดการรับรู้ มีความเข้าใจในสถานการณ์ที่เป็นจริงและ ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดภาคใต้

๖.๑ เสริมสร้างความเข้าใจกับสังคมไทย และผู้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา จังหวัดชายแดนภาคใต้

๖.๒ เสริมสร้างช่องทางการสื่อสารสองทางผ่านมิติของงานปฏิบัติการ ข่าวสารและงานมวลชนสัมพันธ์

๖.๓ เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนบนพื้นฐานของความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน

๗. เพื่อให้สังคมภายนอกประเทศให้การสนับสนุนและมีบทบาทแก้ปัญหาคือ การแก้ไขปัญหา โดย

- ๗.๑ เพิ่มระดับการปฏิสัมพันธ์และเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาทั้งกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อให้สนับสนุนการแก้ไข
- ๗.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๗.๓ เชื่อมโยงการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในพื้นที่สังคมมุสลิมภายนอกประเทศ

๘. เพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการพูดคุยในการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งและการให้หลักประกันในการเข้ามามีส่วนร่วม ของผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการเสริมสร้างสันติภาพ โดย

๘.๑ ส่งเสริมการพูดคุยระหว่างกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเรื่องหลักการ เป้าหมาย และรูปแบบของการกระจายอำนาจ ที่เหมาะสมบนพื้นฐานความเป็นพหุสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่อยู่ภายใต้เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับ ไม่ใช่เป็นเงื่อนไขนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน

๘.๒ ส่งเสริมความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพกับกลุ่มบุคคลที่มีความเห็นและอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐที่เลือกใช้ความรุนแรงต่อสู้กับรัฐในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาจังหวัดชายแดน

๙. เพื่อให้การดำเนินนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ เป็นไปอย่างมีระบบ มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และวางอยู่บนข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้าน โดย

๙.๑ จัดให้มีกลไกและระบบบริหารจัดการนโยบายที่มีประสิทธิภาพและครบวงจร

๙.๒ เสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนการดำเนินตามนโยบายที่ครอบคลุมพื้นที่และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๙.๓ ส่งเสริม พัฒนาและใช้งานการศึกษาวิจัยทางวิชาการเพื่อประกอบการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

กลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๑. กลุ่มที่ ๑ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน

ขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันที่มีหลากหลายกลุ่ม ซึ่งนักวิชาการที่ได้คลุกคลีเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจารย์ชิตชนก ราฮิมมูลา^{๒๕} จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้สรุปกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่สำคัญ ไว้ดังนี้

๑.๑ ขบวนการสมาคมมาลายูที่ยิ่งใหญ่ GAMPAR

ขบวนการสมาคมมาลายูที่ยิ่งใหญ่ GAMPAR ซึ่งเป็นคำย่อมาจากคำว่า “Gabungan Melayu Patani Raya” หรือหมายถึงสมาคมมาลายูปัตตานีที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรแรกของชาวมลายูมุสลิมปัตตานีที่ก่อตั้งขึ้นที่เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ภายหลังจากฮาซียุสหลงถูกจับกุมได้ ไม่ นาน จากแหล่งข้อมูลกล่าวว่า แนวความคิดในการจัดตั้งองค์กรนี้ เกิดจากพรรคมาลายูแห่งชาติมลายา (PKMM – Parti Kebangsaan Melayu Malaya) สมาคมได้ จัดพิธีเปิดในวันศุกร์ที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ณ Madrasah Muhammadiyah สำนักงานคณะกรรมการอิสลาม และขนบธรรมเนียมประเพณีมลายูกลันตัน (อาคารเก ๑ ที่ถนนสุลต่าน Kotabaru) มีผู้เข้าร่วมในพิธีเปิดประมาณ ๒๐๐ คน ต วนใหญ่จะเป็นชาวมลายูมุสลิมปัตตานี โดยกำเนิดพร้อมด้วยชาวมลายูมุสลิมกลันตันและอื่น ๆ Tengku Ismail bin Tengku Nik ได้ รับเลือกให้เป็นประธานของขบวนการ GAMPAR Tengku Mahmud Mahyideen ไม่ ได้เข้าร่วมในพิธีจัดตั้งขบวนการ GAMPAR และไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในขบวนการแต่ก็เชื่อว่า ท่านเป็นบุคคลที่อยู่เบื้องหลังในการจัดตั้งขบวนการนี้

ขบวนการ GAMPAR มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ซึ่งได้ ถัดมาจากแถลงการณ์ ของ GAMPAR

^{๒๕} ชิดชนก ราฮิมมูลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ “ขบวนการแบ่งแยกดินแดนและการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=๔๐๔&Itemid=๑๕๕.๒๕๕๖.

๑. ต้องรวม ๔ จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล เป็นรัฐมลายูอิสลาม และปลดปล่อยชนชาติมลายูที่อยู่ใน ๔ จังหวัดจากการถูกข่มเหงกดขี่เอารัดเอาเปรียบ

๒. ต้องจัดให้มีการปกครองที่เหมาะสมกับความต้องการและจุดยืนของชนชาติมลายูขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนาอิสลาม

๓. ตี อยกฐานะของชนชาติมลายูและคุณภาพชีวิตในฐานะภูมิบุตรมีสถานภาพสูงในด้านมนุษยธรรม ความยุติธรรม เสรีภาพและการศึกษาที่เหมาะสมกับกาลเวลา (Nik Anuar Nik Mahmud, ๑๕๕๕)

เมื่อ Tengku Mahmud Mahyideen เสียชีวิตในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และ Hj Sulong bin Abdul Kadir เสียชีวิต ขบวนการ GAMPAR ก็ได้ เปลี่ยนบทบาท และผู้นำคนใหม่ขึ้นมาแทนที่ และมีขบวนการก่อการร้ายใหม่ ๆ เกิดขึ้นตามลำดับ

๑.๒ ขบวนการแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติปัตตานี “Barisan Nasional Pembebasan Patani” (BNPP)

ขบวนการแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติปัตตานี “Barisan Nasional Pembebasan Patani” (BNPP) มีชื่อ เป็น ภาษา อังกฤษ ว่า The National Liberation Front of Pattani (NLFP) ขบวนการนี้เกิดขึ้น จากผู้ที่มีความคิดจะแบ่งแยกดินแดนหัวรุนแรงได้คิด ได้ ร่วมกันก่อตั้งนับว่าเป็นกลุ่มที่เก่าแก่ที่สุดในจำนวนกลุ่มแบ่งแยกดินแดนทั้งหลาย ขบวนการนี้จัดตั้งขึ้น โดย Tengku Mahmud Mahyideen ในปี ค.ศ. ๑๕๔๘ ความจริงแล้ว ขบวนการนี้ได้ พัฒนาจากขบวนการ GAMPAR หลังจาก Tungku Mahmud Mahyideen เสียชีวิตในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ Tengku Jalal Nasir (อดุลย์ ณ สายบุรี) ก็เป็นตัวแทนหัวหน้า (Che Man, ๑๕๕๐, ๒๐) มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่รัฐกลันตัน หัวหน้ากลุ่ม ซึ่งทำงานในจังหวัดนราธิวาส และพื้นที่รอบ ๆ ก็คือ เปาะเยะ (Bapa Idris or Bereh) เชื่อกันว่าในปัจจุบัน นาย Badri Hamdan และ Sumsuddin Abdulsaleh เป็นหัวหน้า มีการจัดตั้ง กองทัพ ปฏิบัติชั่วคราวเรียกว่า Tentera Nasional Pembebasan Rakyat Pattani (TNPP) (กองทัพ

แห่งชาติเพื่อเพื่อปลดปล่อยประชาชนปัตตานี) เข้าใจว่าสมาชิกของขบวนการนี้มีจำนวนหลายร้อยคนมาจากจังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสแบ่งออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ ๑๐ – ๒๐ คน อยู่ภายใต้ผู้นำย่อยของแต่ละคน จุดมุ่งหมายหลัก ก็คือบูรณะปัตตานีให้มีความยิ่งใหญ่เจริญรุ่งเรืองเหมือนในอดีต โดยมีราชา หรือ สุลต่าน เป็นประมุข ส่วนจุดมุ่งหมายสูงสุดของขบวนการนี้ก็คือการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์รัฐมาเลเซีย

เนื่องจากขบวนการนี้ ได้ก่อตั้งมาเป็นเวลานาน จึงถือว่าเป็นขบวนการที่สร้างผลงานในด้านการประชาสัมพันธ์ ให้นักคลในภาคใต้และต่างประเทศได้ รู้จักเรื่องราวของปัตตานีเป็นอย่างดี โดยเฉพาะโลกอาหรับ ขบวนการนี้ได้จัดส่งเยาวชนไปศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในตะวันออกกลาง เช่น ซาอุดีอาระเบีย เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องกลับมาทำงานให้ขบวนการเป็นการตอบแทนขบวนการนี้ เริ่มต้นมาจากกลุ่มเจ้าเมืองเก่าปัตตานีที่สูญเสียอำนาจ ฉะนั้นไม่แปลกใจถ้าขบวนการนี้จะนิยมเจ้า (Raya) จึงมีความสัมพันธ์เป็นอย่างดีกับกลุ่มอนุรักษนิยมในจังหวัดชายแดนใต้ และยังสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้นำศาสนา ตลอดจนโรงเรียนปอเนาะ ขบวนการนี้มีการนำหลักอิสลามมาใช้เพื่อเพิ่มแรงกระตุ้นในการหาสมาชิกสนับสนุน และยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพรรคอิสลามของมาเลเซีย (Islamic Party of Malaysia/Parti Islam Se-Malaysia-PAS) โดยเฉพาะในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียที่ติดชายแดนไทย ปัจจุบันมีบทบาทลดลงเนื่องจากพรรค PAS ได้พ่ายแพ้ต่อพรรค UMNO อย่างไรก็ดีตามสายสัมพันธ์กับพรรค PAS ยังมีอยู่ตราบทุกวันนี้ขบวนการนี้ ยังมีบทบาทให้การส่งเสริมให้ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ของไทย โอนสัญชาติเป็นมาเลเซีย จะช่วยให้กลุ่มขบวนการได้สะดวกขึ้น กลุ่มขบวนการ BNPP เป็นนักรบกองโจรจะฝังตัวอยู่ตามเทือกเขาต่างๆ ในจังหวัดนราธิวาส เช่น เทือกเขาบูโด BNPP มีหลักปฏิบัติ ๕ ข้อ คือ

๑. จะไม่ทำความยุติธรรมหรืออันตรายให้แก่สตรีและเด็ก
๒. จะไม่ ครอบงำหรือทำลายทรัพย์สินใด ๆ ที่เป็นการถูกกฎหมาย และเป็นหนทางทำมาหากินของประชาชน
๓. ให้ความนับถือและความร่วมมือแก่วิถีของประชาชน
๔. ต่อสู้อย่างกล้าหาญ และเคารพต่อจุดมุ่งหมายของขบวนการรักษาความลับในเรื่องอาวุธทั้งหมดที่ยึดมาได้
๕. การตัดสินใจทั้งหมดในการประชุมจะต้องมาจากความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่

๑.๓ ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมาลายู “Barisan Revolusi Nasional” (BRN) (The Liberation Front of Republic Pattani – LFRP)

องค์กรหรือขบวนการนี้ ได้ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ โดยมี Ustaz Abdul Karim เป็นหัวหน้า อดีตเป็นครูโรงเรียนปอเนาะแห่งหนึ่งในอำเภอ รือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เริ่มทำงานอย่างลับ ๆ เป็นเหมือนขบวนการใต้ดิน อุดมการณ์ □ ของ ขบวนการนี้คือ อุดมการณ์ □ ชาตินิยม สังคมนิยมและอิสลาม ซึ่งแตกต่างจากขบวนการแบ่งแยก ดินแดนอื่นโดยเน้นอุดมการณ์ฝ่ายซ้ายและความรุนแรง แม้ว่าขบวนการนี้จะดูเหมือนเป็นขบวนการ ที่อ่อนแอที่สุด เนื่องจากฐานปฏิบัติการในท้องถิ่นไม่กว้างขวางมากนัก ต่อมา Ustaz Abdul Karim ได้ □ ปฏิรูปขบวนการของตน และขยายฐานปฏิบัติการให้กว้างมากขึ้น โดยเป้าหมายจะจัดตั้ง สาธารณรัฐปัตตานี เขาจะเน้นเรื่ององค์กรทางการเมืองมากกว่ากิจกรรมการต่อสู้แบบกองโจร BRN มุ่งใช้โรงเรียนปอเนาะเป็นฐานกำลัง เพราะตัวของหัวหน้าอดีตมาจากโต๊ะครู ฉะนั้นการแทรกแซง โรงเรียนปอเนาะจึงไม่ใช่งานที่ยากสำหรับ BRN ภายในเวลา ๕ ปี □ (พ.ศ. ๒๕๐๕ – ๒๕๑๔) BRN ก็สามมารถมีอิทธิพลเหนือ โรงเรียนปอเนาะได้ □ หลายแห่ง □ โดยเฉพาะในจังหวัดยะลาและ นราธิวาส ต่อมาสามารถเข้ามาแทรกแซงโรงเรียนปอเนาะในจังหวัดปัตตานีได้สำเร็จ

๑.๔ ขบวนการองค์การแนวร่วมปลดปล่อยรัฐปัตตานี (The Pattani United Liberation Organization – PULO) ขบวนการ PULO

ขบวนการนี้ ได้ก่อตั้งเมื่อ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ โดย Kabir Abdulrahman Tengku Bira or Abdul Na Wangkram เป็นประธานและเลขาธิการ PULO คนแรก สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเคลลี ประเทศอินเดีย การจัดตั้งขบวนการ PULO มีเป้าหมายให้เป็น ศูนย์กลางประสานงานของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งขณะนั้นกำลังต่อต้านรัฐบาลไทยเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า PULO เป็นกระบวนกรที่มีประสิทธิภาพที่สุดและมีเครือข่ายสายงานกว้างขวางที่สุดในบรรดา ขบวนการ □ เอกราชของชาวมลายู มุสลิมในภาคใต้ □ มีธรรมนูญและโครงสร้างที่ชัดเจน ธรรมนูญของขบวนการ PULO สามารถแบ่งออกเป็นบทใหญ่ ๔ บท คือ

บทที่ ๑ : เกี่ยวกับปฏิบัติการปลดปล่อยรัฐปัตตานี ออกจากราชอาณาจักรไทย ถึงแม้ว่างานนี้จะกินเวลานานก็ตาม แต่สมาชิกทุกคนต้องอุทิศชีวิตของตนเพื่อทำงานให้บรรลุ เป้าหมายให้ได้ □

บทที่ ๒ : เกี่ยวกับระบบการบริหารสาธารณรัฐปัตตานี หลังจากได้ □ รับ เอกราชแล้ว □ บทนี้อภิปรายถึงระบบรัฐสภาของรัฐและการเลือกประธานาธิบดี

บทที่ ๓ : เกี่ยวกับแผนปฏิบัติการแบ่งดินแดนระยะสั้น และระยะยาว รวมทั้ง ปฏิบัติการแบบ กองโจร ซึ่งได้ □ ขยายไปในทุกส่วนของภูมิภาคปัตตานีและกลยุทธ์ทางทหารใน ประเทศไทย

บทที่ ๔: เกี่ยวกับนโยบายและเป้าหมายภายในและภายนอกรัฐปัตตานี
 นโยบายของ PULO ปรากฏขึ้นในเอกสารแถลงการณ์ นโยบายของขบวนการ
 ดังต่อไปนี้

๑. PULO คือ องค์กรทางการเมืองที่ทำงานเพื่อประชาชนชาวปัตตานีโดยมี
 ความมุ่งหมายดังนี้

๑.๑ เพื่อรวมกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ของชาวปัตตานีให้เป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อ
 จะต่อต้านจักรวรรดินิยมไทย

๑.๒ เพื่อจะต่อสู้อย่างเข้มแข็ง เพื่ออิสรเสรีภาพของโลกจากเงื้อมมือของ
 พวกนักจักรวรรดินิยม ทั้งเก่าและใหม่ “เราจะต่อสู้ กับพวกนักจักรวรรดินิยมทุกวิถีทาง ทั้งโดย
 กำลังและอาวุธเราจะต่อสู้ โดยเฉพาะกับพวกยิว ซึ่งกำลังครอบครองดินแดนของชาวอาหรับ”

๒. PULO มีประวัติศาสตร์และอุดมการณ์ของตนเอง ซึ่งได้ถูกรวบรวมเข้า
 ด้วยกันกับระบบการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ ซึ่งอำนวยประโยชน์อย่างมากต่อความหวัง
 ความปรารถนาและขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชาวปัตตานี

๓. จะใช้หลักการของสหพันธรัฐร่วมกับแนวความคิดเรื่องชาติรัฐ ซึ่งอิสลาม
 กำหนดไว้ โดยพิจารณาชาติกำเนิดและมนุษยธรรม

๔. การปลดปล่อยตนให้พ้นจากจักรวรรดินิยมเป็นเรื่องความตายสำหรับชาว
 ปัตตานีทุกระดับชั้น และทุกกาลสมัยชาวปัตตานีจะพยายามอย่างดีที่สุดแล้วครั้งเล่าในการต่อสู้
 เพื่ออิสรภาพของปัตตานี และเพื่อจัดตั้งสาธารณรัฐอิสลามขึ้นมา PULO มีความสามารถในการ
 ปฏิบัติการทางการเมือง และมีกองกำลังที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ในปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบาง
 ตำบลของจังหวัดสงขลา

นอกจากขบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีกลุ่มก่อการร้ายอื่นๆ อีกมากมาย
 ที่มีการเคลื่อนไหวในภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความวุ่นวายในพื้นที่นี้ อาทิ
 เช่น ขบวนการอิสลาม (Islamic Movement) Da'wah movement, Tarigah Movement และ The
 Islamic Militant groups เช่น กลุ่มมูจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (Gerakan Mujahidin Islam Pattani –
 GMIP) เป็นต้น กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จะมีบทบาทแตกต่างกันไปตามชื่อของกลุ่มตนเอง อย่างไรก็ตาม
 ผู้เขียนกล่าวไว้ว่า การกำเนิดขบวนการแบ่งขบวนการแบ่งแยกดินแดน และขบวนการก่อการร้ายใน
 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ
 เมืองมลายูในอดีต มีส่วนในการก่อความไม่สงบของประชาชนในพื้นที่นี้มีส่วนสร้างความรุนแรง
 และความขัดแย้งประกอบกับตัวข้าราชการไม่มีความเข้าใจในวิถีของประชาชนไม่มีความจริงใจ

ขอประแวงว่าประชาชนคิดแต่จะแบ่งแยกดินแดน และขบวนการต่าง ๆ เติบโตและได้รับการสนับสนุนในระดับที่กว้างขวางมากขึ้น

๑.๕ แนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี “ BARISAN BERSATU KEMERDEKAAN PATANI ” (BERSATU)

องค์กรแนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี (BERSATU) เป็นกลุ่มโจรก่อการร้ายกลุ่มต่างๆ ที่ดำเนินการต่อสู้เพื่อปลดปล่อย ๕ จังหวัด ชายแดนภาคใต้ในห้วงระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประสบความสำเร็จ และมีสภาพที่อ่อนแอลง ดังนั้น โจรก่อการร้ายกลุ่มต่างๆ จึงมีแนวคิดในการรวมตัวให้เป็นเอกภาพในการเคลื่อนไหว แต่ไม่เคยบรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ แม้แต่ครั้งเดียว ทั้ง ๆ ที่ได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มอนุรักษ์นิยมมาเลเซียตะวันออก เพื่อให้เป็นเพียงต้นแบบในการปฏิบัติแยกดินแดน แต่ยังคงความเชื่อมโยงให้เป็นระดับสากลกับการก่อการร้ายมุสลิม เนื่องจากรัฐบาลมาเลเซียเองก็ตระหนักถึงภัยของการแยกดินแดนของกลุ่มอนุรักษ์นิยมมุสลิมในมาเลเซียตะวันออก ซึ่งอาจจะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มก่อการร้ายสากล การรวมตัวขององค์กรและขบวนการ ๔ กลุ่มประกอบด้วย BIPP, BRN-CONGRESS, GMP และ NEW PULO ซึ่งเกิดจากมติของการประชุมที่เรียกว่า “ การประชุมบรรดานักต่อสู้เพื่อปัตตานี ” เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ ให้จัดตั้งองค์กรร่วมหรือองค์กรพยาง (UMBRELLA ORGANIZATION) อันมีวัตถุประสงค์ที่จะเสริมสร้างเอกภาพและดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ปัจจุบันกลุ่มขบวนการที่มีการเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบันและมีศักยภาพในการปฏิบัติการในพื้นที่มากที่สุดคือ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน BRN Co-ordinate

๒. กลุ่มผู้มีอิทธิพล

จากรายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติ ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง สถาบันพระปกเกล้า พบว่า กลุ่มที่ร่วมในการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกเหนือจากกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดน ได้แก่ กลุ่มผู้มีอิทธิพล^{๓๐} คือ กลุ่มที่ดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายในพื้นที่คือขบวนการค้ายาเสพติด และกลุ่มลักลอบสินค้าหนีภาษีมีส่วนในการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่

และเป็นตัวส่งให้ความขัดแย้งขยายตัวซึ่งในบางครั้งเป็นการร่วมมือกับกลุ่มขบวนการต่อสู้ที่ป่าตानी บางส่วนในลักษณะสมประโยชน์ต่อกัน

^{๓๐} สำนักสันติกรรมและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า “รายงานงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี”, ๒๕๕๖ หน้า ๗-๘.

๓. กลุ่มที่อิงแอบกับเจ้าหน้าที่รัฐ

จากรายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติ ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง สถาบันพระปกเกล้า พบว่า กลุ่มที่ร่วมในการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มที่อิงแอบกับเจ้าหน้าที่รัฐ^{๓๑} คือ กลุ่มบุคคลที่หาประโยชน์จากงบประมาณแผ่นดินในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์โดยตรงและโดยอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคอร์รัปชันหรือผลประโยชน์ทับซ้อนของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนซึ่งในความจริงเป็นอย่างไรวินเวลานี้ยังไม่มีผู้ใดตอบได้ แต่ก็ไม่ได้สำคัญเท่ากับการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ว่ามีกรกระทำดังกล่าวเกิดขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกว่ารัฐไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง แต่ต้องการจะ“เลี้ยงไข้” เพื่อหาประโยชน์จากงบประมาณรัฐที่มีจำนวนมหาศาล

๔. กลุ่มก่อวินาศกรรมและความขัดแย้งส่วนตัว

สภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้กล่าวถึง กลุ่มที่เป็นเงื่อนไขในการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และมีส่วนร่วมในการสร้างความรุนแรง คือ กลุ่มการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุความแค้นจากอารมณ์ของความเกลียดชัง และความแค้นจากเรื่องส่วนตัว^{๓๒}

^{๑๑} สำนักสันติธรรมและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. เรื่องเดิม. หน้า ๘.

^{๑๒} สภาความมั่นคงแห่งชาติ “นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๗”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/node/๓๐๑๕,๒๕๕๖>.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑. งานวิจัยภายในประเทศ

สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ ได้ทำการศึกษาแนวทางด้านนโยบายในการแก้ปัญหาใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้^{๑๓} ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการปัญหาที่พึงจะเป็นควรตั้งอยู่บนแนวความคิดของการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลาย ซึ่งเป็นภาระของรัฐและสังคมไทยที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีปฏิบัติจากเดิมที่เน้นความเป็นเอกภาพของประเทศจนละเลยความสำคัญของความมั่นคงของมนุษย์และสิทธิมนุษยชน การศึกษาครั้งนี้จึงสรุปภาพรวมของปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาไว้เป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการเมือง มีปัจจัยบางส่วนมาจากศาสนาซึ่งเกิดจากมุมมองที่ต่างกันระหว่างรัฐกับประชาชนมุสลิมในพื้นที่ ปัจจัยต่อมาเกิดจากความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ทางการเมืองของปัตตานีที่แตกต่างกันระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ โดยทั้งสองปัจจัยนี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองจึงเป็นสาเหตุของปัญหาทางการเมือง ปัจจัยสุดท้ายเกิดจากกลไกของรัฐที่เอื้อต่อการเกิดความขัดแย้งจนกลายเป็นความรุนแรงในพื้นที่ ประกอบกับความอ่อนแอของสังคมไทยได้กลายเป็นแรงเสริมให้การทำงานของรัฐชอบธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งเห็นได้จากนโยบายของรัฐในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา ดังนั้นข้อเสนอแนะทางการเมืองจากการศึกษานี้จึงมี ๒ ประการคือ ๑. การจัดการปกครอง โดยเสนอไว้ ๕ รูปแบบ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสีย และความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ ๒. ควรมีการชำระประวัติศาสตร์ของปัตตานีใหม่เพื่อสร้างความเห็นพ้องร่วมกันระหว่างประชาชนมุสลิมในพื้นที่กับรัฐ ส่วนปัญหาในด้านเศรษฐกิจเกิดจาก ๒ ปัจจัยคือ ๑) ความยากจน ข้อเสนอแนะในประเด็นนี้คือควรมีการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพให้ประชาชนที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทรัพยากรในพื้นที่ ๒) ปัญหาเรื่องสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รัฐจึงต้องสร้างความชัดเจน

ในเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนโดยคำนึงถึงคุณประโยชน์ที่ประชาชนพึงได้รับอย่าง

^{๓๓} สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ “แนวทางด้านนโยบายในการแก้ปัญหาใน๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.csds.polsci.chula.ac.th/th/index-๔.html>,๒๕๕๕.

ทั่วถึง ปัญหาในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการที่รัฐไทยขาดความเข้าใจในอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของสังคมไทยให้มีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุด้านการศึกษาซึ่งรัฐพยายามเข้าไปควบคุมการศึกษาของสถาบันปอเนาะซึ่งเป็นแหล่งให้การศึกษาดั้งเดิมของศาสนาอิสลาม แนวทางแก้ไขจึงต้องเริ่มจากการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น รวมถึงพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาโดยตั้งอยู่บนความหลากหลายของวัฒนธรรมและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับมากที่สุด ปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวกับการดำเนินการบูรณาการคุณธรรมในพื้นที่ เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิของความเป็นมนุษย์ในหลายเหตุการณ์ เพราะฉะนั้นจึงควรมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ให้สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้มีความรวดเร็วและตรวจสอบได้ และพัฒนาเทคนิควิธีการสืบสวนให้มีประสิทธิภาพด้วยระบบนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจต่อระบบยุติธรรมของรัฐ

ผศ.ปิยะ กิจถาวร ได้ทำการศึกษาสถานการณ์ใต้:มิติทางประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งทางการเมือง วัฒนธรรมหรือศาสนา^{๓๔} วัตถุประสงค์ของเอกสารเพื่อทำความเข้าใจปัญหาชายแดนใต้ ซึ่งขอยืนยันผ่านงานวิจัยว่าผลการศึกษาพบว่า ๑) การแบ่งแยกดินแดน ไม่เป็นความต้องการที่แท้จริงของประชาชนโดยส่วนใหญ่ ๒) ปัญหาของประชาชนคือ ต้องการการยอมรับในสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเพื่อรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และวิถีชีวิตมลายูมุสลิม เพื่อให้สังคมไทยหลุดพ้นจากความไม่รู้ การกล่าวร้าย กรณี “การแบ่งแยกดินแดน” ที่ทำให้คนไทยทำร้ายคนไทยด้วยกัน บทความนี้ได้แบ่งเนื้อหาการเสนอดังต่อไปนี้

๑. การทำความเข้าใจปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ : มุมมองผ่านงานวิจัย

การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ตรงกับความเป็นจริงให้กับสังคมไทย อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย มาตรการแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างยั่งยืน หลุดพ้นจากอคติ ความไม่รู้ต่างๆ

^{๓๔} ศศ.ปิยะ กิจถาวร “สถานการณ์ใต้: มิติทางประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งทางการเมือง วัฒนธรรมหรือศาสนา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.csds.polsci.chula.ac.th/th/index-๔.html>, ๒๕๔๗.

แนวทางหนึ่งในการศึกษา คือ การมองปัญหาและสาเหตุของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านงานวิจัย ซึ่งในที่นี้ได้รวบรวมตัวอย่างงานวิจัยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๗ – ๒๕๔๕

๒. สถานการณ์ปัจจุบัน : อะไรคือปัญหา

จากงานศึกษางานวิจัย การสำรวจปัญหาจากประชาชนในพื้นที่พบว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส มีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อหลายด้าน และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน บทความนี้ได้พยายามที่จะหาพยานหลักฐาน ข้อมูลความรู้ที่น่าเชื่อถือจากเอกสาร ทัศนะ ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งข้อสรุปจากการประชุมสัมมนาเท่าที่ค้นคว้ามาได้ เพื่อนำมาใช้ในการแยกแยะ ค้นหาปัญหาหลัก ๆ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ เข้าถึงสาเหตุที่เป็นแก่นแท้ของปัญหา กล่าวโดยสรุป สาเหตุของสถานการณ์ปัญหาปัจจุบัน อาจจะจำแนกได้เป็น ๒ ส่วนคือ

ปัญหาเดิม คือ ปัญหาวัฒนธรรมการใช้อำนาจรัฐและลัทธิการพัฒนาศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่ดำรงอยู่มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และพลวัตของปัญหาชาติพันธุ์ ปัญหาเอกลักษณ์ที่เชื่อมโยง สัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาของคนกลุ่มใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

ความพยายามที่จะช่วยกันจำแนก แยกแยะ และเข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สังคมไทยลดความสับสน ความหวาดระแวง การกล่าวร้ายต่อกัน และเริ่มมีสติที่จะร่วมกันค้นหาทางออก ในการแก้ไขปัญหาลดจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกันอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนต่อไป

๓. ข้อเสนอทางออกของปัญหา แนวทางสันติประชาธรรม

บทความนี้ ขอเสนอตัวอย่างข้อเสนอในการแก้ไขจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ ๒ ประการ คือ ๑) ยึดรัฐธรรมนูญ ขอมรับความหลากหลาย ๒) ใช้แนวทางสันติประชาธรรม

ภัสรา เพื่อองฟู ได้ทำการศึกษา กระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาคความไม่

สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้^{๑๕} ผลการศึกษาพบว่า ไทยสามารถนำบทเรียนการพูดคุยสันติภาพ จากอาแจห์และไอรีแลนด์เหนือมาปรับใช้ในประเด็นสำคัญๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องหลักต้องมีเจตจำนงทางการเมืองที่จะยุติความขัดแย้งมีแผนการปฏิบัติการและข้อเสนอที่ชัดเจนและมีเหตุผล ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุย

^{๑๕} กัสรา เฟื่องฟู “กระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้”. (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงต่างประเทศ, ๒๕๕๕) หน้า ๖.

สันติภาพ ส่วนรูปแบบการเจรจาควรเป็นการพูดคุยโดยตรงแบบไม่เป็นทางการ เป็นความลับ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และควรมีข้อตกลง zip mouth policy ระหว่างการพูดคุย นอกจากนี้การสนับสนุนจากต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ โดยในกรณีของจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลไทยน่าจะขอให้มาเลเซียและอินโดนีเซียช่วยกดดันกลุ่มก่อความไม่สงบให้เข้าร่วมพูดคุยสันติภาพ เนื่องจากแกนนำสมาชิกกลุ่มก่อความไม่สงบจำนวนหนึ่งเข้าไปเคลื่อนไหวอยู่ในทั้งสองประเทศ อย่างไรก็ตาม ไทยมีข้อจำกัดในกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ได้แก่ ความไม่เป็นเอกภาพระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ กล่าวคือ รัฐบาลเริ่มจัดให้มีการพูดคุยสันติภาพ กองทัพซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ยังแสดงท่าทีแข็งกร้าวปฏิเสธแนวทางดังกล่าว ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาคู่เจรจา เนื่องจากกลุ่มก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้มีหลายกลุ่มที่สำคัญไม่มีการเปิดเผยตัว โครงสร้างและผู้นำและยังมีกลุ่มย่อยที่เป็นอิสระในการปฏิบัติการ อย่างไรก็ตามการพูดคุยกันเป็นเรื่องที่ดีเป็นการทางนำไปสู่สันติภาพ และประเด็นไม่ใช่อยู่ที่ตัวจริงตัวปลอม แต่รัฐบาลต้องเจรจาไปเรื่อย ๆ และเปิดเวทีให้กลุ่มต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ย่อมจะส่งผลดี และคงเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จในทันที เนื่องจากกระบวนการต้องใช้เวลา

๒. บทเรียนสันติภาพจากต่างประเทศ

๒.๑ กรณีศึกษา อาแจห์ของอินโดนีเซีย

ความเป็นมา อินโดนีเซียประสบปัญหาการเรียกร้องแบ่งแยกดินแดนในหลายพื้นที่แต่มีกรณีที่น่าศึกษาและนำมาเทียบเคียงกับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ของไทยคือ การเรียกร้องเอกราชของกระบวนการอาแจห์เสรี (Gerakan Aceh Merdeka - GAM) ซึ่งใช้ระยะเวลาในการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธยาวนานถึง ๒๕ ปี ในที่สุดรัฐบาลอินโดนีเซียได้ริเริ่มเจรจากับ GAM โดยอาศัยคนกลาง ที่มีประสบการณ์และเป็นที่ยอมรับในความสามารถและทำหน้าที่

อำนวยความสะดวกในการเจรจา ส่งผลให้มีข้อตกลงสันติภาพ โดย GAM ยอมสลายตัวและยุติความเคลื่อนไหวที่มีเป้าหมายแบ่งแยกจังหวัดอาเจะห์เป็นรัฐอิสระจากอินโดนีเซีย ขณะจังหวัดอาเจะห์ได้รับสถานะให้มีอิสระในการปกครองตนเองแบบพิเศษ (specil autonomy)

กรณีอาเจะห์มีสภาพคล้ายคลึงกับปัญหาความไม่สงบในชายแดนภาคใต้รวม ๓ ประการคือ ๑) มีความเคลื่อนไหวในการแบ่งแยกดินแดน ๒) ใช้ประเด็นชาติพันธุ์นิยม การไม่รับความเป็นธรรมจากรัฐ และใช้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาเป็นประเด็นเหตุผลในการเคลื่อนไหว และ ๓) สมาชิกขบวนการหลายคนอาศัยอยู่ในมาเลเซีย ยุโรป และสแกนดิเนเวีย ซึ่งเป็นทั้งแหล่งวางแผนปฏิบัติการ แหล่งหลบซ่อน พักพิงและทำมาหากิน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัญหาความไม่สงบในชายแดนภาคใต้จะมีความคล้ายคลึงกับการเรียกร้องแบ่งแยกดินแดนในอาเจะห์ แต่ก็ยังมีเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมบางอย่างที่แตกต่างกัน ประการสำคัญที่มีความแตกต่างกันอย่างมากคือ ขบวนการแบ่งแยกดินแดนของไทยมีหลายกลุ่ม ปฏิบัติงานอิสระจากกัน ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่ากลุ่มใดเป็นผู้นำที่แท้จริง ที่สำคัญคือไม่ปรากฏตัวและโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ ผู้ปกครองและประชาชนส่วนใหญ่ของไทยยังนับถือศาสนาที่แตกต่างจากประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนใต้อีกด้วย

ปัญหาในอาเจะห์เริ่มเกิดขึ้นเมื่อ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๓๑ โดยมีสาเหตุมาจากสำนึกของความเป็นชาตินิยม ซึ่งเป็นสำนึกทางประวัติศาสตร์แห่งความเป็นอิสระที่เจริญรุ่งเรืองและความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติ^{๓๖} นอกจากนี้ ยังมาจากการใช้ประวัติศาสตร์ในทางที่ไม่ถูกต้อง การควบคุมการใช้กฎหมายอิสลามของรัฐบาล และการเพิ่มจำนวนชาวชวาในอาเจะห์

ในปี ๒๕๔๖ มีการจัดตั้งกลุ่มดาร์ลอิสลามในการต่อสู้เพื่อเอกราชและต่อมาในปี ๒๕๐๒ ประธานาธิบดีซูการ์โนได้ยอมรับหลักการในอาเจะห์เป็นพื้นที่พิเศษในการปกครองตนเองทางด้านการศึกษา ศาสนา กฎหมาย และวัฒนธรรมแต่ไม่เป็นจริงทางปฏิบัติ นอกจากนี้การค้นพบน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติในปี ๒๕๑๔ ในอาเจะห์ทำรายได้มหาศาลให้กับรัฐบาลอินโดนีเซีย แต่ชาวอาเจะห์ได้ผลประโยชน์น้อยมาก ซึ่งไม่ธรรมกับชาวอาเจะห์ซึ่งต่อมามีการจัดตั้งขบวนการอาเจะห์เสรี (Gerakan Aceh Merdka - GAM) ขึ้นในธันวาคม ๒๕๑๕ มีนายสะซัน ดิ ตีโร ซึ่งสืบทอดเชื้อสายมาจากสุลต่านองค์สุดท้าย เป็นผู้นำเพื่อเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดนจังหวัดอาเจะห์ด้วยกำลังอาวุธในปีเดียวกัน

การต่อสู้ GAM สามารถแบ่งเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นช่วงการก่อตั้งระหว่างปี ๒๕๑๕-๒๕๓๒ ซึ่งถูกกวาดล้างเกือบหมด ช่วงที่ ๒ ระหว่างปี ๒๕๓๒-๒๕๓๔ GAM

ได้รับความช่วยเหลือด้านการฝึกอบรมจากต่างประเทศ และการสนับสนุนด้านการเงินจากลิเบียและอิหร่าน ปรธานาธิปไตยซูดานใต้ประกาศให้อาเจห์เป็นเขตปฏิบัติการทางทหารพิเศษ และส่งกำลังเข้าปราบปรามการก่อความไม่สงบ อย่างหนัก ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างกว้างขวาง หมู่บ้านที่ถูกสังหารถูกเผาทำลายมีการลักพาตัวผู้ต้องสงสัยและนำตัวไปทรมาน ทั้งนี้

^{๓๖} สุภาศัพท์พรรณ ตั้งตรงไพโรจน์, รัฐบาลสังคมนิยมในอินโดนีเซีย. จุดสารความมั่นคงศึกษา. พฤษจิกายน ๒๕๕๐ หน้า ๓๕-๔๐.

องค์การนิรโทษกรรมสากลเชื่อว่า มีประชาชนประมาณ ๗,๐๐๐ คนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ขณะเดียวกัน ประชาชนอาเจห์จำนวนมากหันมาสนับสนุนการเคลื่อนไหวของ GAM และเข้ามาเป็นแนวร่วมมากขึ้น^{๓๗} ต่อมาในปี ๒๕๓๕ รัฐบาลประกาศยุติการเคลื่อนไหวของ GAM เนื่องจากสามารถทำลายกองกำลังได้แล้ว สมาชิก GAM ที่รอดชีวิตหลบหนีไป ช่วงที่ ๓ ระหว่างปี ๒๕๔๒-๒๕๔๕ ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับการสนับสนุนกว้างขวางในอาเจห์ ทั้งการบริจาค การมีกองกำลังที่เข้มแข็ง ซึ่งมาจากผู้ที่สูญเสียจากการสู้รบในช่วงแรก

GAM กลับมาฟื้นฟูสถานภาพขึ้นใหม่หลังจากปรธานาธิปไตยซูดานใต้ถูกโค่นล้มในปี ๒๕๔๑ และการตัดสินใจของปรธานาธิปไตยซูดานใต้ให้ถอนทหารออกจากอาเจห์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประชาธิปไตยในอินโดนีเซีย GAM มีโอกาสชวนเยาวชนด้วยการใช้ความโหดร้ายของทหารอินโดนีเซียเป็นเครื่องมือ ต่อมารัฐบาลปรธานาธิปไตยซูดานใต้ตัดสินใจเพิ่มจำนวนทหารในอาเจห์เปิดการรุกใหญ่ในปี ๒๕๔๖-๒๕๔๗ และประสบความสำเร็จพลเรือนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก^{๓๘} GAM สูญเสียสมาชิกร้อยละ ๕๐

การเจรจาสันติภาพ

รัฐบาลอินโดนีเซีย และ GAM เริ่มต้นการเจรจาสันติภาพเพื่อยุติปัญหาในอาเจห์มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ ในสมัยของปรธานาธิปไตยซูดานใต้ วาอิด โดยทั้งสองฝ่ายลงนามในข้อตกลงยุติการเป็นปรปักษ์ (cessation of Hostilities Agreement) : CoHA เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๕ ในสมัยปรธานาธิปไตยซูดานใต้ ซูการ์โนบุตรี แต่ภายหลังลงนามข้อตกลงก็ยังมีปะทะกันเนื่องจากทั้งสองฝ่ายยังมีท่าทีไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันอยู่ และตามข้อตกลงดังกล่าวก็มิได้กำหนดให้จัดตั้งกลไกที่เป็นกลางขึ้นเพื่อมีอำนาจบังคับควบคุมให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามข้อตกลงแต่อย่างใดด้วย ขณะที่เจรจาเพื่อสิทธิมนุษยชน อังรี ดูนังต์ (Henri Dunant Centre for Humanitarian Dialogue : HDC) ซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางในการเจรจา ก็ไม่สามารถประนีประนอมเพื่อจัดประชุมประเมินผลการปฏิบัติตามข้อตกลงได้โดย GAM ยังคงเคลื่อนไหวอาวุธและก่อการร้ายต่อไป ส่วนปรธานาธิปไตยซูดานใต้

ดี ชูการ์โนบุตรี ก็ไม่สามารถควบคุมทหารให้ปฏิบัติตามข้อตกลงได้เช่นกัน ทั้งสองฝ่ายกลับไปต่อสู้กันเหมือนเดิม ก่อนจะเริ่มเจรจาสันติภาพกันในอีกปี ๒๕๔๘ โดยมี Crisis Management

^{๓๓} เมธัส อนุวัตรอุดม “เขาสร้างสันติอย่างไรในอาเจะห์”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: http://www.kpi.ac.th/kpith/index.php?option=com_content&task=view&id=๕๗๑&Itemid=๑๔๓ หน้า ๑๑-๑๒.๒๕๕๗.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.
Initiative (CMI) ซึ่งมีอดีตนายกรัฐมนตรี Martti Ahtisaari ของฟินแลนด์ เป็นประธานทำหน้าที่คนกลางจัดการประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเจรจา ^{๓๕}

การเจรจามีขึ้นรวม ๕ ครั้ง ก่อนที่ทั้งสองฝ่ายลงนามบันทึกความเข้าใจเมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๘ และมีการจัดตั้งคณะสังเกตอาเจะห์ (Aceh Monitoring Mission : AMM) ประกอบด้วยตัวแทนในประเทศสหภาพยุโรปและอาเซียน เพื่อทำหน้าที่สังเกตการณ์ปฏิบัติตามบันทึกข้อความเข้าใจในอาเจะห์จัดการความขัดแย้งและสอบสวนข้อกล่าวหาหากมีการละเมิดข้อตกลง สำหรับปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้รัฐบาลอินโดนีเซียและGAM ต้องกลับมาเจรจาสันติภาพกันอีก ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะได้รับแรงกระตุ้นจากเหตุการณ์ภัยพิบัติแผ่นดินไหว และสึนามิเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ ซึ่งส่งผลให้จังหวัดอาเจะห์ได้รับความเสียหายรุนแรงมากที่สุดกว่าพื้นที่อื่นๆ และมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ประกอบกับอินโดนีเซียน่าจะได้รับแรงกดดันส่วนหนึ่งจากสหรัฐอเมริกาที่สัญญาจะให้ความช่วยเหลือทางทหาร หากอินโดนีเซียเจรจาสันติภาพกับ GAM ขณะที่ GAM ก็ต้องการให้มีการหยุดยิง หลังจากถูกทหารอินโดนีเซียกวาดล้างอย่างหนักทั้งหลังและก่อนเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติโดย GAM อ้างว่าเพื่อให้การให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ในจังหวัดอาเจะห์เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยหลักที่ทำให้การเจรจาดังกล่าวนำไปสู่การบรรลุข้อตกลง “ มีดังต่อไปนี้

๑) CMI มีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเจรจา โดยให้ทั้งสองฝ่ายเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการทั้งหมด และจะมีการตกลงเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องใดก่อนแต่จะเป็นการตกลงครั้งเดียวแบบเบ็ดเสร็จและรอบด้าน นอกจากนี้คนกลางที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย มีประสบการณ์ บารมี เป็นที่ยอมรับและได้รับความไว้วางใจจากทั้งสองฝ่าย รวมทั้งมีกลไกที่ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลง

๒) การที่ GAM ไม่ได้หยิบยกประเด็นการแบ่งแยกดินแดนขึ้นมาเจรจา โดยอ้างไม่ต้องการให้การเจรจามีปัญหาและไม่สามารถเจรจาต่อไปได้

^{๓๘} เมธัส อนุวัตรอุดม. เรื่องเดิม. หน้า ๑๕.

^{๔๐} กัสตรา เฟื่องฟู. “กระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้”. (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงต่างประเทศ, ๒๕๕๕). หน้า ๓๗-๓๘.

๓) แรงกดดันจากภัยพิบัติทางธรรมชาติในจังหวัดอาจะห์ที่สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงจนไม่อยู่ในสภาพและวิถีที่ทั้งฝ่ายรัฐบาลอินโดนีเซียและ GAM จะรณรงค์ต่อสู้กันต่อไปได้และความรู้สึกเหนื่อยล้าจากการต่อสู้ของทั้งสองฝ่าย รวมทั้งการที่ตระหนักแล้วว่าแม้จะไม่พ่ายแพ้ในเวลาอันใกล้ แต่ก็ไม่มีหนทางเอาชนะอีกฝ่ายได้

๔) ประชาคมระหว่างประเทศต้องการให้ทั้งสองฝ่ายยุติความขัดแย้ง นอกเหนือจากความจำเป็นความต้องการ และการคำนึงผลประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายมีและจะได้รับจากกระบวนการเจรจาสันติภาพดังกล่าว

๕) การที่ประธานาธิบดีซูฮาร์โต บัมบัง ยูโดโยโน ของอินโดนีเซีย สามารถควบคุมกลไกของรัฐโดยเฉพาะกองทัพ ให้มีเอกภาพในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลได้

๖) บรรยากาศของการพัฒนาประชาธิปไตยในอินโดนีเซีย ได้เปิดพื้นที่ความคิดและทางการเมืองให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้น

๗) ผู้นำทางการเมืองส่งสัญญาณชัดเจนว่าจะต้องการจะพูดคุยกับฝ่าย GAM เพื่อหาข้อตกลงไปสู่สันติภาพ (Peace Talk) และมีการเปลี่ยนแนวคิดในการมอง GAM ว่าเป็นพี่น้องกันไม่ใช่ศัตรู

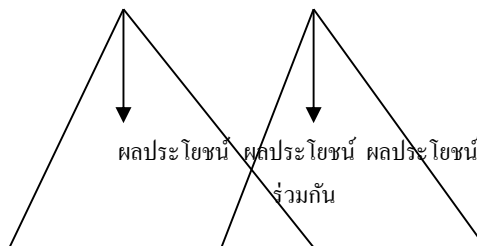
๘) ทางออกที่ตกลงกันได้ นั่น เป็นทางออกที่รักษาหน้าตา เกียรติยศ และศักดิ์ศรีกันทั้งสองฝ่าย

หลังจากการลงนามในบันทึกความเข้าใจในระหว่างรัฐบาลกับ GAM ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในอาจะห์ รวม ๔ ประการ คือ ๑) ขบวนการติดอาวุธเปลี่ยนเป็นพรรคการเมือง ๒) การจับอาวุธขึ้นต่อสู้เปลี่ยนเป็นการต่อสู้ในรัฐสภา ๓) การโฆษณาชวนเชื่อเปลี่ยนเป็นอำนาจการบริหาร และ ๔) ยุควางระเบิดเปลี่ยนไปสู่ยุคการพัฒนา สำหรับสาระสำคัญในการบันทึกความเข้าใจ GAM จะยกเลิกเรียกร้องเอาเอกราชอาจะห์ และส่งมอบอาวุธให้รัฐบาลอินโดนีเซีย สมาชิก

GAM ได้รับนิรโทษกรรมและถูกจับกุมจะได้รับการปล่อยตัวยกเว้นสมาชิก GAM ที่ถูกจับกุมในคดีอาญา นอกจากนี้สมาชิก GAM ยังได้รับที่ดินทำกินและทุนเริ่มต้นชีวิตจำนวนหนึ่ง

ด้านบริหารการปกครอง กำหนดให้รัฐบาลกลางดูแลด้านกิจการต่างประเทศการป้องกันประเทศ ความมั่นคงของชาติ การเงินการคลัง ยุติธรรมและเสรีภาพการนับถือศาสนา รวมทั้งนโยบายต่างๆ ที่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญขณะที่อาจะห์จะมีอำนาจในการออกกฎหมายต่างๆ มีธงเพลง และตราประจำจังหวัดของตนเอง รวมทั้งประกาศการใช้กฎหมายอิสลามในพื้นที่ที่ได้ตลอดจนได้มีการเลือกตั้งผู้ว่าจังหวัดอาจะห์ และให้อาจะห์จัดตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่นได้นอกจากการจัดตั้งศาลมนุษยชน คณะกรรมการมีสัจจะและความสมานฉันท์ (Truth and Reconciliation Commission) ในอาจะห์ ด้านเศรษฐกิจอาจะห์มีอำนาจในการจัดหาเงินกู้การลงทุนและการท่องเที่ยวจากต่างประเทศ มีอำนาจในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยและภาษีโดยตรงเป็นไปตามข้อบังคับของธนาคารกลางอินโดนีเซีย และมีอำนาจการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง โดยจะได้รับส่วนแบ่งรายได้จากน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ในสัดส่วนร้อยละ ๗๐

แผนภาพที่ ๒-๔ การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันของอาจะห์กับอินโดนีเซีย

๒.๒ กรณีศึกษาไอร์แลนด์เหนือ

ความเป็นมาไอร์แลนด์เหนือตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะไอร์แลนด์และอยู่ทางฝั่งตะวันออกของอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ ๑๖ ชาวอังกฤษและสก็อตแลนด์ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์จำนวนมากเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของเกาะไอร์แลนด์ตามนโยบาย Plantation of Ulster ทำให้ชุมชนเดิมที่เป็นชาวไอริชที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก รู้สึกว่าตนเองถูกขโมยดินแดนไป นับจากนั้นชาวไอริชเริ่มมีการต่อต้านที่จะมีอิสระในการปกครองตนเองจากอังกฤษและเริ่มทวีความเข้มข้นมากขึ้น จนในปี ๑๙๒๑ อังกฤษและไอร์แลนด์ได้ลงนามสนธิสัญญา Government of Ireland Act ที่ยินยอม ๒๖ แคว้นบนเกาะไอร์แลนด์แยกตัวเป็นรัฐอิสระไอร์แลนด์ ในขณะที่อีก ๖ แคว้นในทางเหนือของเกาะยังเป็นส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักรต่อไป

โดยได้รับอนุญาตให้มีสภาพเป็นของตนเอง การแบ่งประเทศครั้งนี้ทำให้ไอร์แลนด์เหนือซึ่งมีประชากรที่เป็นโปรเตสแตนต์ประมาณร้อยละ ๖๐ และอีกร้อยละ ๔๐ เป็นคาทอลิก กลายเป็นพื้นที่แห่งการขัดแย้งรุนแรงระหว่างกลุ่ม Unionist ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโปรเตสแตนต์ ที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษต่อไป กับกลุ่ม Nationalist ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคาทอลิกที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระออกจากอังกฤษเพื่อผนวกเข้ากับสาธารณรัฐไอร์แลนด์

กลุ่ม Unionist ซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ในไอร์แลนด์เหนือกุมอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมมาเกือบ ๕๐ ปี จนกระทั่งในปี ๑๙๘๖ ชาวคาทอลิกได้ประท้วงเดินขบวนเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมทางสังคม รวมทั้งให้ยุติการกดขี่กีดกันชาวคาทอลิก การประท้วงได้ขยายตัวเป็นความรุนแรงจากการปะทะระหว่างกองกำลังประชาชนสองฝ่ายอย่างกว้างขวาง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในไอร์แลนด์เหนือเป็นที่รู้จักกันในนามของ The Troubles ต่อมาในปี ๑๙๘๖ กองกำลัง Irish Republican Army (IRA) เริ่มใช้ความรุนแรงในการต่อสู้กับกองกำลังของอังกฤษ มีการใช้กองกำลังปะทะกันในพื้นที่ต่างๆ รวมทั้งลอบวางระเบิดและลอบสังหารความรุนแรงขยายตัวอย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันความแตกต่างแยกแยะระหว่างชาวคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์ก็รุนแรงขึ้นด้วยประชาชนเกิดความหวาดกลัวต่อเหตุรุนแรงและรู้สึกไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ ความไม่ไว้วางใจระหว่างพรรคการเมือง รวมทั้งประชาชนก็ขยายตัวตามไปด้วยเป็นผลให้รัฐบาลอังกฤษระงับการทำงานของสภาไอร์แลนด์เหนือ และมาควบคุมปกครองไอร์แลนด์เหนือโดยตรงแทน เหตุการณ์ได้พัฒนาความรุนแรงขึ้นอีกเมื่อทหารอังกฤษยิงกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงในเมือง Derry ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๑๔ คน และส่งผลให้ประชาชนเสียชีวิตกว่า ๓,๐๐๐ คน และส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจอีกหลายหมื่นคนในระยะเวลา ๓๕ ปี

เหตุการณ์รากเหง้าของความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือเกิดจากความรู้สึกของกลุ่ม Nationalist คาทอลิกว่าถูกกีดกันจากกลุ่ม Unionist และไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมจากรัฐบาลอังกฤษทั้งในเรื่องของการจัดสรรที่อยู่อาศัย การจ้างงาน การศึกษา การเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนกรณีมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ แต่ละฝ่ายยังมีความกลัวว่าอัตลักษณ์ของตนถูกกลืนหายไปกับของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการนับถือและการประกอบกิจกรรมทางศาสนา และหลังเกิดความขัดแย้งรุนแรง วิถีชีวิตของชุมชนที่อยู่อาศัยและโรงเรียนถูกแยกออกจากกันอย่างชัดเจน มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่เกิดจากการสลายการชุมนุม และการตรวจค้นจับกุมทำให้แนวร่วม IRA เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก^{๕๐}

การเจรจาสันติภาพ

เหตุการณ์ The Troubles ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความร้ายแรงไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์เหล่านี้อีกต่อไปที่สำคัญไม่ต้องการให้เยาวชนรุ่นหลังต้องเผชิญกับความเลวร้ายเช่นนี้ ในปี ๑๙๙๐ รัฐบาลอังกฤษเริ่มการพูดคุยสันติภาพกับ IRA เพื่อหาทางยุติความรุนแรง ต่อมาในปี ๑๙๙๒ รัฐบาลไอร์แลนด์เริ่มพูดคุยกับพรรค Sinn Fein ในปี ๑๙๙๓ รัฐบาลได้ประกาศสันติภาพ (Joint Declaration on Peace) มีสาระสำคัญที่ระบุว่ารัฐบาลอังกฤษจะยึดมั่นในสิทธิของประชาชนไอร์แลนด์ที่ได้ตัดสินใจทางการเมืองและได้กำหนดอนาคตของตนเอง (self determination) โดยรัฐบาลทั้งสองจะร่วมกันทำข้อตกลงเพื่อให้เกิดสันติภาพถาวรในไอร์แลนด์เหนือ อย่างไรก็ตาม กระบวนการเจรจาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดนั้นมีความผันแปรตลอดเวลา การเจรจาในแต่ละห้วงเวลา ต้องอาศัยการติดต่อสัมพันธ์ผ่อนปรน การแสดงท่าทีแข็งกร้าวและประนีประนอม โดยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละห้วง

ในช่วงปี ๑๙๙๔ – ๑๙๙๖ การประกาศหยุดยิงของ IRA และการยกเลิกการปฏิบัติการทางทหารทั้งหมดในปี ๑๙๙๔ รวมทั้งยุติความเคลื่อนไหวของกลุ่มติดอาวุธ Unionist ทำให้สถานการณ์เริ่มดีขึ้น แต่การที่อังกฤษเรียกร้องให้ IRA ปลดและทำลายอาวุธก่อนที่ Sinn Fein จะเข้าเจรจาทำให้ Sinn Fein ไม่พอใจกับฝ่ายบางฝ่ายเห็นว่าควรนำกำลังกึ่งทหารเข้ามาในกระบวนการเจรจาด้วยแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ทำให้หลายฝ่ายไม่มั่นใจในความจริงจังของแต่ละฝ่ายนัก

ในกุมภาพันธ์ ๑๙๙๕ เอกสารกรอบความตกลงได้รับความเผยแพร่สู่สาธารณะซึ่งส่วนใหญ่เป็นการตกลงกันทางการเมือง เช่น โครงการร่วมของทางรัฐบาลในการสร้างเอกภาพของไอร์แลนด์ เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาลอังกฤษและไอร์แลนด์ได้ใช้กระบวนการเจรจาแบบ twin track โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเป็นเอกราชและได้ประกาศหลักการมิทเชลล์ ๖ ข้อ ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานนายจอร์น มิทเชลล์ วุฒิสมาชิกของสหรัฐฯ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการในการนี้ นายจอร์น มิทเชลล์ เป็นผู้นำการประชุมในเวทีนานาชาติโดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเจรจา และกำหนดมาตรการสร้างความเชื่อมั่น รวมทั้งกระบวนการเลือกตั้งผู้เข้าร่วมในการเจรจาที่มาจากทุกฝ่ายซึ่งมีจำนวนถึง ๑๑๐ คน ขณะเดียวกันให้กำลังกึ่งทหารมอบอาวุธในระหว่างเจรจา ทุกฝ่าย ทั้งนี้ หลายฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายที่ใช้กำลังกึ่งทหารแสดงความพอใจในส่วนของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ได้จัดการลงประชามติ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๕ เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับดินแดนภาคเหนือ

ในปี ๑๙๙๖ อังกฤษปฏิเสธที่จะเจรจากับ Sinn Fein ยกเลิกการหยุดยิงโดยให้เหตุผลว่าอังกฤษเป็นฝ่ายไม่ยอมให้เจรจา IRA ได้วางระเบิดในกรุงลอนดอนครั้งใหญ่ ทำให้

ผู้เสียชีวิต ๒ คน บาดเจ็บ ๔๐ คน ความเสียหายมีมูลค่าถึง ๑๕๐ ปอนด์ อย่างไรก็ตามการเจรจายังคงดำเนินต่อไปตามหลักการมิทเชลล์บางครั้งฝ่ายที่ไม่พอใจกับเงื่อนไขที่ไม่เข้าร่วม ดังเช่น Sinn Fein หรือใช้ความรุนแรงเพื่อสร้างอำนาจต่อรองเหตุรุนแรงยังคงดำเนินต่อไป

ในปี ๑๙๙๗ เมื่ออังกฤษเปลี่ยนนายกรัฐมนตรีนี้ นายจอร์น เมเจอร์มาเป็น นายโทนี แบลร์ ได้มีนโยบายสานต่อการเจรจาสันติภาพกับทุกฝ่ายโดยยึดหลักการมิทเชลล์ IRA เข้าสู่การเจรจาโดยไม่ต้องทำลายอาวุธทั้งหมดตามข้อเรียกร้องเดิมในที่สุดอังกฤษ ไอร์แลนด์ Nationalist สามารถจัดทำความตกลงได้ในเมื่อ ๑๐ เมษายน ๑๙๙๘ เรียกว่า Belfast Agreement หรือ Good Friday Agreement นับเป็นการตกลงที่ครอบคลุมอย่างรอบด้านทั้งเรื่องของการจัดตั้งรัฐบาลที่ทำให้คนทุกส่วนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและเสนอทางออกเพื่อประเทศชาติ หรือ inclusive government การปล่อยตัวนักโทษการเมือง การลดกำลังทหาร แบบสำรวจความเห็น ชั่วคราวในการรวมไอริช มาตรการเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและความรู้สึกภาคภูมิใจความเท่าเทียมของ ประชาคมทั้งสองแห่งในไอร์แลนด์เหนือโดยใช้เวลานับตั้งแต่การเจรจาสำเร็จนานถึง ๘ ปี

ผลของกระบวนการสันติภาพในไอร์แลนด์เหนือได้แบ่งอำนาจการบริหาร ในไอร์แลนด์เหนือ การถ่ายโอนอำนาจส่วนกลางเพื่อให้ไอร์แลนด์เหนือปกครองตนเอง ทั้งยังเปิด โอกาสให้ชาวคาทอลิกเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระดับชาติ สามารถเป็นผู้แทนเข้าไปในรัฐสภา ของอังกฤษ รวมทั้งการปฏิรูปตำรวจที่กำหนดสัดส่วน โปรแตสแตนท์กับคาทอลิกอย่างเหมาะสม ตลอดจนการขยายครอบครัวผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ความรุนแรง

การลงนามในการตกลงดังกล่าว แม้ถือว่าเป็นการยุติความขัดแย้งแต่ยังมีการดำเนินการหลังจากนั้นอีกหลายประการ โดยเฉพาะการลงประชามติในไอร์แลนด์เหนือและการลงประชามติเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีทั้งเห็นด้วย เป็นกลาง และคัดค้าน บทบัญญัติที่ได้รับการปรับเกี่ยวข้องกับสิทธิของพลเมืองของชาวไอริชและเส้นทางสันติภาพของการรวมไอริช การค้าประกันการวางอาวุธของกำลังกึ่งทหารและประกันเป็นสหภาพในอนาคต ผลการลง ประชามติ ชาวคาทอลิก(ไอริช)ให้การสนับสนุนมากกว่าชาวอังกฤษ หรือ สก็อตแลนด์ในพื้นที่

หลังความตกลงความขัดแย้งระหว่าง Unionist กับ Nationalist ในการมอบ อาวุธทำให้อังกฤษได้ระงับกลไกด้านบริหารและนิติบัญญัติของไอร์แลนด์เหนือในปี ๒๐๐๒ อีกทั้งยังหาข้อตกลงเกี่ยวกับกิจการตำรวจไม่ได้ เพราะความไม่ไว้วางใจต่อกันแต่ทั้งสองพรรคได้กลับมา บริหารไอร์แลนด์อีกครั้งในปี ๒๐๐๗ แต่ในปี ๒๐๐๘ ทหารอังกฤษถูกยิงเสียชีวิต อีก ๒ คน บาดเจ็บ พนักงานส่งพิชซ่า ๒ คนบาดเจ็บขณะปะทะกันด้วยปืน ใกล้เคียงทหาร ซึ่ง Real IRA ได้

ออกมาขอรับการกระทำดังกล่าว นอกจากนี้ ในปี ๒๐๑๐ ได้เกิดเหตุระเบิดรถยนต์นอกศาลที่นิวยอร์ก แต่ไม่มีผู้ใดประกาศความรับผิดชอบ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑) ประชาชนและผู้เกี่ยวกับความขัดแย้งได้ตระหนักถึงปัญหาที่ตามมาและเริ่มเหนื่อยหน่ายกับเหตุการณ์ที่ร้ายแรง

๒) มีความเข้าใจของปัญหาความขัดแย้งและเกิดความไว้วางใจฝ่ายตรงข้าม เพราะได้มีโอกาสฟังความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้ามเห็นใจซึ่งกันและกันมากขึ้น โอกาสที่ทำให้ศัตรูรู้จักกันก็ได้มาจากการที่ได้อยู่ในเรือนจำด้วยกันจึงทำให้มีโอกาสพูดคุยกันและสร้างความไว้วางใจ

๓) มีการฟังเสียงประชาชน และเข้าใจถึงความต้องการและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการสันติภาพ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ตำรวจ ทหาร นักโทษ นักวิชาการ โดยให้ทุกฝ่ายได้มีข้อคิดเห็นของตน รวมทั้งการจัดทำข้อเสนอที่จะให้ทุกฝ่ายได้รับการกระทำที่เสมอภาคกัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา

๔) รัฐบาลอังกฤษยอมรับว่ากระทำผิด รัฐบาลได้พูดคุยกับประชาชนว่า เหตุการณ์ที่ผ่านมารัฐบาลกระทำผิด ไม่ถูกต้องและขอโทษและเป็นจุดให้ผู้ที่ก่อการร้ายเริ่มไว้วางใจ รัฐบาลและรัฐบาลควรเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา

๕) บทบาทของนายกรัฐมนตรีนีโตนี แบลร์ และอดีตนายกรัฐมนตรีบิล คลินตัน ซึ่งตระหนักถึงเหตุการณ์ The Troubles และมีการสัญญาที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจและในไอร์แลนด์เหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการจ้างงานและการลงทุนของสหรัฐ

อย่างไรก็ตาม กรณีศึกษาความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือก่อนเข้าสู่กระบวนการสันติภาพ พบว่าต้องมีการดำเนินการให้ได้ก่อนใน ๕ ประเด็น คือ

๑) ต้องรวบรวมกลุ่มที่มีอิทธิพลในการสร้างความรุนแรงให้ได้ก่อน โดยพบว่ากลุ่มที่แฝงตัวอยู่ในกลุ่มก่อการร้าย ไม่รวมอยู่ในการเจรจาตั้งแต่ต้น

๒) ระหว่างการเจรจา ต้องยอมรับว่ายังเกิดความรุนแรงอยู่

๓) กระบวนการสันติภาพต้องเป็นต้นแบบของการให้และการรับตลอดเวลาโดยตรงยอมรับว่าแต่ละฝ่ายต้องมีส่วนที่ได้และส่วนที่เสีย

๔) ผู้นำต้องขายความคิดเรื่องสันติภาพให้ประชาชนทุกกลุ่มยอมรับได้ กระบวนการสันติภาพไม่สามารถดำเนินการโดยผู้นำแต่เพียงฝ่ายเดียว ต้องทำให้ประชาชนที่รับ

ผลกระทบจากการก่อสงคราม เชื่อมั่นว่าจะไม่มีผลกระทบซ้ำซ้อนจากการวางอาวุธหรือข้อตกลง และจะไม่เหยียดหยันฝ่ายตรงข้าม

๕) การพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ และมองไกลไปให้ถึงอนาคตเกี่ยวกับความขัดแย้งอาจจะปะทุขึ้นมาอีก เพื่อที่เข้าไปจัดการป้องกัน

๖) การพัฒนาต้องเกิดพร้อมกับกระบวนการสันติภาพ

๗) สันติภาพกับความยุติธรรมต้องมาพร้อมกัน เพราะถ้ายังมีการละเมิดอีกฝ่ายจะทำให้กระบวนการสันติภาพล้มเหลวและขาดความน่าเชื่อถือ

๘) สนธิสัญญาหยุดยิง ต้องมีข้อตกลงระยะยาวที่จะไม่กลับมาใช้ความรุนแรงอีก เพื่อให้เกิดสันติภาพในระยะยาว และต้องพูดถึงเรื่องการเมืองประกอบด้วย

๙) การแก้ไขปัญหาจะอยู่ในวิถีที่เหมาะสมกับชุมชนหรือเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ แทนที่นำรูปแบบจากพื้นที่อื่น ๆ มาปรับใช้เป็นหนทางสู่สันติภาพ^{๑๑}

สรุป

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่อยู่คู่กับมนุษย์ไม่ว่าจะในระดับบุคคล หรือในระดับสังคมความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อนมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกัน ความขัดแย้งบางครั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในการได้แนวคิดใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้ แต่บางครั้ง ถ้าจัดการไม่ดีก็สามารถทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ได้เช่นเดียวกัน สาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอธิบายได้ด้วยหลายตัวแปร เช่น ตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์อันก่อให้เกิดข้อพิพาทด้านพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวแปรทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร ตัวแปรทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิด ปัญหาเชื้อชาติ ซึ่งความขัดแย้งจะปรากฏอยู่ทุกพื้นที่ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย โดยสถานการณ์ความความขัดแย้งหลักในสังคมไทยที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน คือความขัดแย้งทางการเมืองและเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นปัญหาหลักของสังคมไทยในห้วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา โดยความขัดแย้งทั้งสองพื้นที่มีจุดร่วมอย่างเดียวกันคือ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่ต่างฝ่ายต่างต้องการมีอำนาจที่ควบคุมระบบการบริหารการปกครองไว้ โดยความขัดแย้งทางการเมืองที่กรุงเทพฯ เกิดคู่ขัดแย้งหลักคือฝ่ายเห็นด้วยกับระบอบทักษิณและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับระบอบทักษิณ ใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวมวลชนลดดันระหว่างกลุ่ม ส่วนความขัดแย้งหลักในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีคู่ขัดแย้งหลักคือกลุ่มก่อความไม่สงบกลุ่มต่าง ๆ เช่น BRN PULO BIPP และกลุ่มอื่นๆ ร่วมกันภายใต้ชื่อกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ซึ่งใช้ยุทธวิธีเคลื่อนไหวความรุนแรงในพื้นที่รูปแบบต่าง ๆ ชุ่มยิง โจมตี วางระเบิด ต่อ

เป้าหมายทั้งสถานที่และประชาชนทั่วไป เพื่อท้าทายอำนาจรัฐร่วมกับเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ นำไปสู่จุดมุ่งหมายอุดมการณ์สูงสุดขององค์กรคือแบ่งแยกดินแดน

ภายใต้สภาวะความขัดแย้งดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นความขัดทางการเมืองที่กรุงเทพฯหรือความแย้งที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ดี จำเป็นอย่างยิ่งที่ปัญหาดังกล่าวจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งหนึ่งในแนวทางแก้ไขปัญหาที่สำคัญที่นักวิชาการหรือผู้มีอำนาจในการปกครองมักใช้ในการแสวงหาทางออกของปัญหาคือการนำแนวคิด

๔๑ ภัสรา เพ็ญฟู, เรื่องเดิม, หน้า ๓๕-๔๓.

สันติวิธีสมานฉันท์มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น กระบวนการพูดคุย การสานเสวนา การเจรจาระหว่างกลุ่มผู้ขัดแย้งต่าง ๆ โดยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รัฐบาลได้เลือกใช้วิธีการพูดคุยสันติภาพระหว่างผู้เห็นต่างจากรัฐ การสานเสวนาของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับสถานการณ์ และการมีนโยบายแก้ไขปัญหาคความมั่นคงที่เหมาะสม การบังคับกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา เพื่ออำนวยความสะดวกกับคนทุกกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ความขัดแย้ง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สถานการณ์คือกลับสู่ภาวะปกติโดยเร็ว เพราะนั่นหมายถึงการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาของประเทศทุกด้าน โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงกันในหลากหลายมิติมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลให้สถานการณ์ถูกขับเคลื่อนความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง การน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาหารือร่วมกับการมีนโยบายที่เหมาะสมกับพื้นที่ และการนำบทเรียนสันติภาพของพื้นที่ที่มีปัญหาความขัดแย้งอื่นๆ ทั่วโลก เช่น อาเจะห์ ไอร์แลนด์เหนือ หรือ มิคาเนา มาถอดบทเรียนเพื่อนำสู่การขับเคลื่อน “กระบวนการสันติภาพ” ที่เหมาะสมกับสังคมไทยก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกันอย่างน้อยประสบการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกถึงแม้จะมีสาเหตุของความขัดแย้งและมีระยะเวลาอย่างน้อยต่างกันแต่มีกับบทเรียนสำคัญร่วมกันอย่างหนึ่งคือ “ความขัดแย้งต้องจบลงบนโต๊ะเจรจา”

บทที่ ๓

สภาพปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิเคราะห์สภาพปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

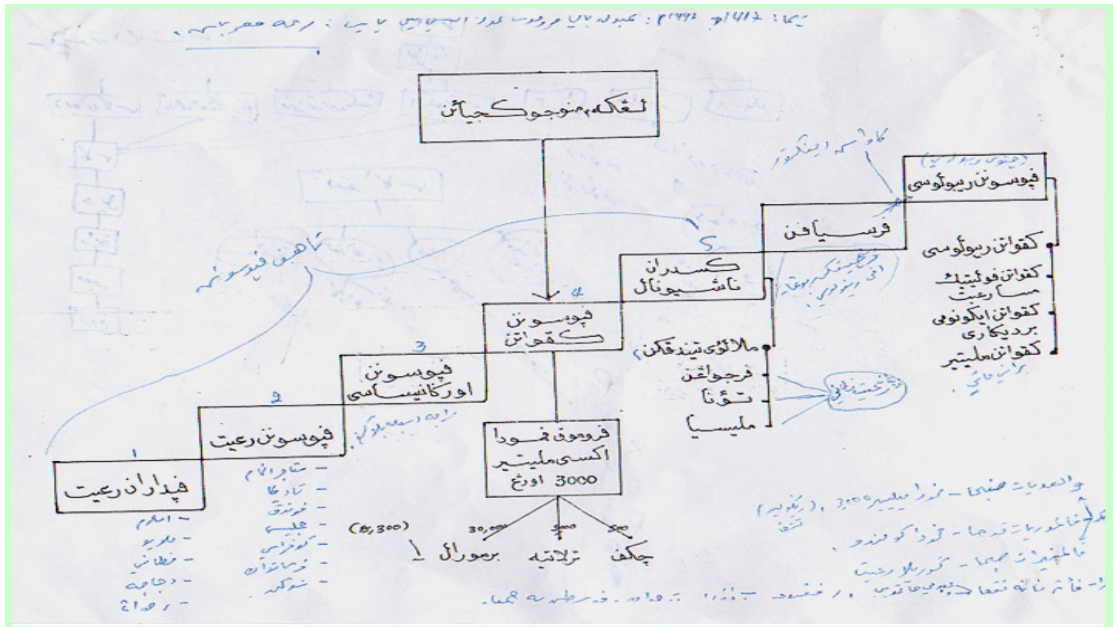
๑. สาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการวิเคราะห์เอกสารที่มีการเผยแพร่ในพื้นที่ และติดตามสถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับการพิจารณาเนื้อหาของฝ่ายขบวนการที่พยายามสื่อสารต่อสาธารณะ เช่น ใบปลิวที่ถูกทิ้งไว้ในพื้นที่ปฏิบัติการ แลงการณ์ผ่านเว็บไซต์ของผู้ที่อ้างตัวว่าเป็นแกนนำของกลุ่มขบวนการและการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อท้องถิ่นในรอบหลายปีที่ผ่านมา เงื่อนไขหลักของการก่อความไม่สงบ คือ ต้องการปลดปล่อยปัตตานีให้เป็นเอกราช “ปัตตานีเมอร์เดก้า” และต้องการให้พื้นที่นี้มีการบังคับใช้กฎหมายอิสลาม เมื่อนำมาผนวกรวมกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมในคดีความมั่นคงซึ่งเป็นอดีตแนวร่วมอยู่ในขบวนการ BRN๑ กล่าวว่า “ การปฏิบัติการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีเหตุผลสำคัญ โดยหลักเป็นเรื่องแบ่งแยกดินแดนเป็นส่วนใหญ่ คือจุดเริ่มต้นจะมาจากตรงนี้ แต่ว่าพอหลัง ๆ เหตุการณ์ความไม่สงบฯ จากแรกเริ่มมาจากพวกแบ่งแยกดินแดน แต่หลัง ๆ มามีพวกฉวยโอกาส เช่น พวกค้ายาเสพติด พวกนักการเมืองท้องถิ่น และก็มีพวกธุรกิจค้ำน้ำมันเดือนก็จะเริ่มมาสร้างสถานการณ์ ฟังชื่อของ BRN มาใช้เพื่อที่ว่าไปก่อเหตุไปเท่าไร ผลของเหตุจะไม่ขึ้น กับตัว แต่จะไปขึ้นเป็นของ BRN หมดเลย ช่วงหลัง ๆ”^๑ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องหาในคดีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการ PULO๑ ซึ่งเป็นขบวนการก่อความไม่สงบอีกหนึ่งกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการสร้างความรุนแรงในพื้นที่กล่าวไว้ว่า “เหตุผลสำคัญของปัญหาความไม่สงบฯ มาจากแนวความคิดที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน เพื่อเรียกร้องให้ปัตตานีเป็นรัฐอิสลามที่บริสุทธิ์”^๒

^๑ ผู้ต้องหาในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๑.สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^๒ ผู้ต้องหาในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๑.สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

แผนภาพที่ ๓-๑ แผนการแบ่งแยกดินแดน (ฝั่งบันได ๗ ชั้น)

ที่มา : กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๔

แผนภาพ ๓-๒ คำแปลแผนการแบ่งแยกดินแดน (ฝั่งบันได ๗ ชั้น)

ที่มา : กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๔

เมื่อนำมาผนวกรวมกับความคิดเห็นของผู้ซึ่งปฏิบัติงานด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งฝ่ายทหาร ตำรวจ พลเรือน และผู้นำท้องถิ่น ที่ปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในห้วง ๑๐ ปี ที่ผ่านมามีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นผลมาจากเหตุผลเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และเรื่องของศาสนา และความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของนายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นที่รับรู้และเข้าใจสภาพปัญหา สัมผัสพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาตลอด กล่าวว่า ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้น “ เป็นผลมาจากเหตุผลเชิงประวัติศาสตร์ที่รับรู้มาว่าเขาเป็นเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิม และหลังจากนั้นเกิดขึ้นมาจากความไม่เป็นธรรมซึ่งความไม่เป็นธรรมมันอาจจะเกิดขึ้นในความไม่เป็นธรรมด้านเศรษฐกิจ มีคุณภาพชีวิตมีฐานะที่ด้อย ความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ มันก็เป็นความรู้สึกที่สั่งสมมาเกิดความรู้สึกที่ไม่ได้รับการยอมรับอย่างมีศักดิ์ศรี เพราะฉะนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดแนวความคิดที่คิดว่า อยากจะแบ่งแยกดินแดนไป ”^๓

จึงอาจกล่าวได้ว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลหลักในการปฏิบัติการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่มี ๓ ประการ ได้แก่ ประการแรก มีความต้องการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ ๓ จังหวัดได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และใน ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ เทพา สะบ้าย้อย จะนะ และนาทวี เพื่อสถาปนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นอาณาจักรปาตานี ประการที่สอง รู้สึกว่ามีความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ และประการที่สาม คือ ต้องการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์พระผู้เป็นศาสดา คือพระอัลเลาะห์ ของศาสนาอิสลาม และเรียกตนเองว่านักรบฟาตอนี

สำหรับการปฏิบัติการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีกลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่ อยู่ ๔ กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มมุจาฮิดีน (GMIP) กลุ่มขบวนการแนวร่วมแห่งชาติอิสลามปัตตานี (BIPP) กลุ่มองค์กรปลดปล่อยอิสลามแห่งรัฐปัตตานี (PULO) และกลุ่มขบวนการร่วมปฏิวัติแห่งชาติมาลายู (BRN) โดยในรอบปี ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน กลุ่มที่มีบทบาทร่วมในการขับเคลื่อนความรุนแรงในพื้นที่มีอยู่ ๒ กลุ่มด้วยกัน กลุ่มหลักคือกลุ่ม BRN (BRN Co-ordinate) ซึ่งแบ่งออกเป็นฝ่ายการเมือง ฝ่ายบริหาร และฝ่ายทหาร โดยมีกองกำลังติดอาวุธเรียกว่า RKK (Runda Kumpulan Kecil) มีกองกำลังในส่วนนี้จำนวน ๓,๐๐๐ คน ซึ่งเป็นกองกำลังที่จะมีการทดแทนจากขบวนการฝ่ายเยาวชนอยู่ตลอดเวลาให้ครบ ๓,๐๐๐ คนกรณีที่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมตัวได้

^๓ พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา, สัมภาษณ์, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

หรือเสียชีวิต มีฝ่ายศาสนา (Ulama) ที่คอยปลุกกระดมพวกเขาให้รู้สึกว่ามีความชอบธรรมในการต่อสู้ตามแนวทางศาสนา มีกลุ่มจิตวิทยาเหมือนสำนักคิดที่คอยช่วยเหลือด้าน อคติลักษณะ มีการปฏิบัติการด้านจิตวิทยา การสร้างภาพ การสร้างข่าวลือ เรียกว่า Information Operation หรือ IO ซึ่งเป็นเครื่องมือใน "สงครามข่าวสาร" และที่สำคัญเขามีฐานกลุ่มเศรษฐกิจที่เก็บเงินวันละบาทช่วยเหลือด้านการเงินให้พึ่งตนเองได้ มีฝ่ายมวลชนหรือฝ่ายการเมือง มีการจัดตั้งมวลชนสนับสนุนมากขึ้น และมีฝ่ายต่างประเทศที่คอยสร้างเงื่อนไขให้เห็นว่าประเทศไทยรุกรานคนมลายู และกลุ่มรองคือกลุ่ม PULO ซึ่งเป็นแบ่งกลุ่มย่อย ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่ม PULO – Perpaduan นำโดยนายนอร์ อับดุลเราะห์มาน มีผู้ก่อความไม่สงบคนสำคัญร่วมอยู่ในกลุ่มนี้ คือ นายลุกมาน ๒) กลุ่ม PULO-MKP นำโดยนาย กัสตุรี มะห์โกตา และ ๓) กลุ่ม PULO-P-๔ นำโดยซัมซูดิง กาน “โดยกลุ่ม PULO มีการปฏิบัติการที่เน้นการเคลื่อนไหวด้านการเมือง ส่วนด้านยุทธวิธีมีน้อยมากโดยมีกองกำลังติดอาวุธในพื้นที่ว่า PLA (Pattani Liberation Army) ปัจจุบันมีประมาณ ๑๐๐ คน ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ ๒๐ – ๓๐ คน ส่วนกลุ่มก่อความไม่สงบกลุ่มอื่น ๆ เป็นกลุ่มที่เก่าแล้วและไม่มีการจัดวางตัวทดแทนจึงเสื่อมบทบาทลงไป^๔

ปัจจุบันกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติการในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การเคลื่อนไหวของขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมาลายู “Barisan Revolusi Nasional” (BRN) โดยกลุ่ม BRN Co-ordinate ซึ่งเป็นกลุ่มก่อความไม่สงบที่มีศักยภาพมากที่สุดในบรรดากลุ่มก่อความไม่สงบที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วง ๑๐ ปี ที่ผ่านมา ทั้งด้านการเมืองและการทหาร มีจุดประสงค์เพื่อปลดปล่อยเป็นรัฐอิสระ จากรัฐไทย สถาปนาตนเองเป็นรัฐอิสลามบริสุทธิ์ รัฐปัตตานี (ฟอตานี) ตามธรรมนูญ BRN ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่ม BRN Co-ordinate มีการจัดตั้งกองกำลัง มีแผนปฏิบัติการที่จะนำไปสู่เป้าหมายอย่างเป็นขั้นตอนชัดเจน จะเห็นได้เอกสารหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงมีการตรวจยึดได้จากการเข้าควบคุมตัวแกนนำคนสำคัญที่เคลื่อนไหวก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ นายมะแซ อุเซ็ง เมื่อ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ตำแหน่งในขบวนการคือผู้นำด้านจิตวิญญาณที่เจ้าหน้าที่ค้นพบ เขียนด้วยภาษามลายู แปลได้ว่าเป็นแผนบันได เจ็ดขั้นสู่ความเป็นเอกราช นอกจากนี้ยังได้ค้นพบผังโครงสร้างองค์กร และแผนที่เอกสารที่ฝ่ายความมั่นคง

^๔ รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช.รายงานข่าวเจาะ “เส้นทางของกระบวนการสันติภาพ (๒) ปิดฉากการพูดคุยที่ KL”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : www.deepsouthwatch.org/dsj/๕๗๘๒.๒๕๕๗

^๕ พอ.สมเดช โยธา ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ .สัมภาษณ์. ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ยึดได้ในปี ๒๕๕๔ ระบุแผนที่เขตแดนของอาณาจักรปัตตานี ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา เมอานารา (นารายวาส) สงขลาตอนใต้ (ปัตตานีปัตตานีบาร์ต หมายถึงปัตตานีตอนใต้) และสตูล^๖

แผนภาพที่ ๓-๓ แผนการจัดตั้งอาณาเขตรัฐปัตตานี

ที่มา : กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๔

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของอดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา และหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ หรือศูนย์ชกถาม ได้กล่าวถึง “ ขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”ไว้ว่า มี ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ คือ กลุ่มมุจาฮีดีน (GMP) ซึ่งกลุ่มนี้จะรวบรวมพวกมือปืนรับจ้าง พวกคิดยาเสพติด และมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มที่ ๒ คือ กลุ่ม PULO หรือกลุ่มองค์กรปลดปล่อยอิสลามแห่งปัตตานี กลุ่มที่ ๓ กลุ่มขบวนการกู้ชาติปัตตานี หรือ BRN และกลุ่มที่ ๔ คือ กลุ่มขบวนการแนวร่วมแห่งชาติอิสลามปัตตานี หรือ BIPP แต่กลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดคือ

^๖ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๔ “ขบวนการแบ่งแยกดินแดน BRN Co-ordinate”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.bpp๔๔.go.th/index.php/๑๗-bpp/๑๒-bpp,๒๕๕๗>.

กลุ่มBRN หรือกลุ่มขบวนการปฏิวัติแห่งชาติมาลายู ขบวนการกลุ่มนี้มีการทำงานเป็นขั้นเป็นตอน มีการสั่งการโดยคนคนเดียวกัน เวลาก่อเหตุจะทำพร้อมกัน มันจะต่างกับ PULO คือ PULO เวลาก่อเหตุจะอ้างความรับผิดชอบว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่กลุ่ม BRN เป็นการปกปิดองค์กร การกระทำเป็นเรื่องลับ และแบ่งการทำงานเป็นเซลล์ ๆ แต่ละเซลล์ ก็คือแต่ละตำบล แต่ละอำเภอ แต่ละจังหวัดจะมีคนควบคุมสั่งการภายในจังหวัด อย่างเช่น กองกำลังทหาร ถ้าแบ่งเป็นชุดปฏิบัติการหกคนหรือชุดจรรยาขนาดเล็ก หรือที่เรียกว่า RKK (Runda Kumpulan Kecil) ถัดจากนั้นก็เรียกผู้บังคับหมู่หรือเลอคู ในภาษาของผู้ก่อความไม่สงบเค้าเรียกเลอคู ๑ เลอคูอาจจะ มี ๒ RKK ก็ได้ ๓ RKK ก็ได้ จากเลอคูก็เป็นบาทองก็คือผู้บังคับหมู่ จากบาทองก็เป็นกองปีผู้บังคับกองร้อย และจากกองปีก็ไปเป็นเลอตุกองปีหรือระดับแม่ทัพ ซึ่งกลุ่มที่มีบทบาทที่สุดตอนนี้คือกลุ่มนี้ BRN”^๓

และเมื่อวิเคราะห์ร่วมกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องหาคดีความมั่นคงซึ่งเป็นเคยเป็นแนวร่วมของขบวนการ BRN๑ กล่าวไว้ว่า “กลุ่มก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มที่มีศักยภาพในการก่อเหตุในพื้นที่มากที่สุด คือ BRN กลุ่มเดียว เพราะดูจากสถานการณ์ตอนที่อยู่ในขบวนการเวลาเขาสั่งการ เขาสามารถสั่งการได้ทั่วทั้งจังหวัด ทุกอำเภอ ทุกตำบล ทุกหมู่บ้านได้”^๔ สอดรับกับคำให้สัมภาษณ์ของหนึ่งในแนวร่วมขบวนการPULO๑ ที่กล่าวไว้ว่า “ในการปฏิบัติงานในพื้นที่กลุ่มที่มีศักยภาพมากที่สุดคือ BRN เพราะ BRN มีระบบการทำงานมากกว่า PULO จะเข้มงวด แต่หากเป็น PULO จะไม่เข้มงวดเท่าไร ในการปฏิบัติงานในพื้นที่จะเน้นระเบิดอย่างเดียวในการยิงไม่มี แต่ BRN จะเอาทั้งสองอย่างคือยิงกับระเบิด”^๕

ความสอดคล้องกันระหว่างกลุ่มก่อความไม่สงบกลุ่มต่าง ๆ จากการรวบรวมข้อมูล การปฏิบัติการของฝ่ายขบวนการก่อความไม่สงบกลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจในการปฏิบัติการในพื้นที่ที่สำคัญว่า ในการปฏิบัติการของกลุ่มต่าง ๆ ที่ก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม BRN หรือกลุ่มPULO ในการลงมือปฏิบัติการนั้นจะ

^๓ พล.ต.ต.สุวิทย์ เจริญศิริ ,อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา.สัมภาษณ์.๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๔ ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๑.สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^๕ ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๑.สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ไม่มีการประสานงานกันในระดับหน่วยปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของผู้ต้องหาในคดีความมั่นคงทั้งฝ่ายที่อยู่ในขบวนการ BRN และ PULO ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า “ ในการปฏิบัติการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่ที่จะเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีการประสานหรือติดต่อกันระหว่างกลุ่ม BRN และ PULO ในพื้นที่ แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันแต่ปฏิบัติไม่เหมือนกัน”^{๑๐} ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของนักการศาสนาในพื้นที่ ที่กล่าวว่า PULO กับ BRN ไม่มีการประสานกัน กลุ่ม BRN (BRN-Coordinate) จะไม่เอาด้วยกับทุกกลุ่ม แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน“ ปัตตานี คารุสลาม ” สร้างปัตตานีเป็นรัฐบริสุทธิ์”^{๑๑}

ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ความมั่นคงฝ่ายทหารที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ กล่าวไว้ว่า การประสานงานระหว่างกลุ่มในการปฏิบัติการนั้น ไม่มี แต่อาจจะมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มในส่วนของแกนนำระดับสั่งการของหน่วยกำลัง PLA ของกลุ่ม PULO และแกนนำระดับสั่งการของ RKK ของกลุ่ม BRN^{๑๒} ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ความมั่นคงฝ่ายตำรวจที่กล่าวว่า “ในการปฏิบัติการของกลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่จะไม่มีการประสานงานกัน แต่มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า จะมีการรวมตัวกันของกลุ่มก่อความไม่สงบต่าง ๆ ภายนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็น PULO GMP และ BRN ที่มีอุดมการณ์เหมือนกันเป็นกลุ่มจีฮัดอิสลามปัตตานี ก่อตั้งที่ประเทศ อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นขบวนการใหม่ โดยมีลักษณะเป็นองค์กรมีความเชื่อมโยงกัน เป็นแบบ PRC (The Popular Resistance Committee) มีการปลุกฝังแนวคิดแบบ ตะวันออกกลาง ที่ใช้ระเบิดพลีชีพ ซึ่งขบวนการดังกล่าวเน้นเรื่องการตายเพื่อศาสนา”^{๑๓}

อาจกล่าวได้ว่าในการปฏิบัติการของฝ่ายขบวนการในพื้นที่กลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม BRN หรือ PULO จะไม่มีการประสานงานกันในระดับปฏิบัติการภายในประเทศ แต่ภายนอกประเทศ มีการประสานงานกันมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มโดยการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ

^{๑๐} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN.สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๑๑} นิลี เจ๊ะละ อาจารย์ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มัสกิด.สัมภาษณ์.๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๑๒} พอ.สมเดช โยธา ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ .สัมภาษณ์.๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๑๓} พล.ต.ต.สุวิทย์ เชิญศิริ ,อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา.สัมภาษณ์.๑๗ มีนาคม ๒๕๕๖.

ที่คิดเห็นในแนวทางเดียวกัน ซึ่งมีจุดร่วมของอุดมการณ์คือ การตายเพื่อศาสนาหรือการทำญิฮาด และการเป็นอิสระของอาณาจักรรัฐปาตานี

สิ่งหนึ่งที่สะท้อนถึงความเป็นเนื้อเดียวกันของขบวนการ จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติการของกลุ่มก่อความไม่สงบดังกล่าวข้างต้นเป็นไปอย่างสอดคล้องประสานกับคณะตัวแทนของกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างที่อ้างตัวว่าเป็นแกนนำของกลุ่ม BRN คือนายฮัสซัน ตอยิบ ที่ได้ร่วมลงนามในเอกสาร “ฉันทามติทั่วไปต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพ” เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ โดยมีประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งภายหลังจากการลงนามได้มีการเริ่มต้นพูดคุยสันติภาพในเดือนถัดมาทางฝ่ายกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างที่อ้างตัวว่าเป็นแกนนำของกลุ่ม BRN ได้เสนอข้อเรียกร้องหนึ่งในห้าข้อที่จะนำไปสู่ความเป็นเอกราชของอาณาจักรปาตานีที่น่าสนใจคือ รัฐบาลไทยควรยอมรับการดำรงอยู่ของชนชาติมลายูปาตานีและสิทธิความเป็นเจ้าของเหนือดินแดนปาตานี (Sovereignty) ^{๑๔} เนื่องจากสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งในปาตานี เกิดจากการที่ปาตานีถูกยึดครองและสิทธิของชนชาติมลายูปาตานีที่ถูกกลืนรอน อันเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน สิทธิในการกำหนดชะตากรรมของตนเอง (Self-determination) สิทธิทางการเมืองความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ การศึกษา และอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม

อาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา หน่วยงานความมั่นคงของรัฐได้จับกุมแนวร่วม แกนนำในระดับปฏิบัติการ การเข้าตรวจค้นที่เกิดเหตุและสถานที่ต้องสงสัย ค้นพบเอกสารหลักฐานต่างๆ จำนวนหนึ่งนั้น และพยายามที่ใช้กระบวนการพูดคุยสันติภาพกับผู้ที่อ้างว่าเป็นแกนนำของกลุ่ม BRN และกลุ่มผู้ที่มีความคิดเห็นต่างจากรัฐที่น่าจะเชื่อได้ว่ามีส่วนในปฏิบัติการก่อเกิดความรุนแรงในพื้นที่ ทุกกลุ่มล้วนมีความเชื่อมโยงกันในเชิงยุทธศาสตร์การต่อสู้ แต่แตกต่างกันที่วิธีการปฏิบัติและหน้าที่รับผิดชอบ แต่มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ เพื่อต้องการแบ่งแยกดินแดนพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ไปสู่อาณาจักรที่พวกเขาเรียกว่า “รัฐปาตานี” (ฟอตานี)

^{๑๔} ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ “ข้อเรียกร้องเบื้องต้น ๕ ประการของ BRN : ต้นฉบับและบทแปล”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: <http://www.deepsouthwatch.org/node/๔๖๓๕>, ๒๕๕๖.

ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงพื้นที่

๑. ประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์มลายูปัตตานี

จากสาเหตุของปัญหาข้างต้นเมื่อนำมาเทียบเคียงกับการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่มีการเผยแพร่ในพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงว่ารากเหง้าของความขัดแย้งสำคัญที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวในการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่มาจากเหตุผลหลัก คือการผลิตซ้ำทางความคิด โดยใช้ประเด็นทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมในเชื้อชาติมลายูปัตตานี^{๑๕} และได้ถูกถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าเรื่องราวของดินแดนที่มีความรุ่งเรืองในอดีตก่อนถูกตีเป็นเมืองขึ้น ยึดครอง และถูกผนวกเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของสยามในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งถือเป็นความเจ็บปวดทางจิตใจและเป็นบาดแผลที่สะสมมาจากอดีตของชาวมลายูปัตตานี ในส่วนนี้สะท้อนผ่านการเลี้ยวของครอบครัวจะเห็นได้จากบทเพลงกล่อมเด็กของคนมลายูในพื้นที่ที่มีเนื้อหาของเรื่องราวเหตุการณ์และบุคคลสำคัญ และเหตุผลดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปลุกกระดมมวลชนเข้าร่วมกับการต่อสู้ของขบวนการกลุ่มก่อความไม่สงบในปัจจุบัน กอปรกับการปลุกสำนึกแห่งความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ศาสนาและชาติพันธุ์ของความเป็นชาวมลายูปัตตานีที่ถูกถ่ายทอดถึงคนรุ่นปัจจุบัน ผ่านกระบวนการขจัดเกลางทางสังคมที่สำคัญคือ ศาสนา ซึ่งเหตุผลสำคัญที่ศาสนาเป็นตัวกำหนดถึงความเข้มข้นของความสำนึกถึงความเป็น อัตลักษณ์และสำนึกทางประวัติศาสตร์สูง เนื่องมาจากปัตตานีเป็นศูนย์กลาง "อุโมงอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" และเป็นเมืองที่เป็นจุดศูนย์กลางทางอำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรมของชาวมลายูในภูมิภาคนี้และมีนักประวัติศาสตร์บางท่านยังเสนอว่าปัตตานีคือจุดแรกที่อิสลามเข้ามาเผยแพร่ในภูมิภาคนี้ไม่ใช่มะละกาเหมือนที่เคยเข้าใจกัน^{๑๖} จึงเป็นที่มาที่ทำให้มีผู้คนเดินทางมาศึกษาศาสนาอิสลามที่ปัตตานีมากมายจนมีการกล่าวถึงว่าเป็น

^{๑๕} พล.ท.ดร.พีระพงษ์ มานะกิจ “วิเคราะห์สาเหตุหลักของปัญหา๓จังหวัดชายแดนภาคใต้” (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๒) หน้า ๑๔๘.

^{๑๖} สุรินทร์ พิศสุวรรณ. “ผู้นำความขัดแย้งและความรุนแรง: สภาวการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้” วารสารรัฐสมิแล.ปีที่ ๕ (ฉบับที่ ๒), ๒ กุมภาพันธ์-พฤษภาคม ๒๕๒๔ กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นว่า เป็นประโยชน์จึงนำกลับมาเผยแพร่อีกครั้ง. หน้า ๓๘.

“คบเพลิงที่ส่องแสงไปทั่วทุกมุมของเอเชีย”^{๑๑} แต่ในทางกลับกันศาสนาอิสลาม คือ ตัวแปรสำคัญที่ทำให้ชาวมลายูในภูมิภาคนี้มองว่าตนเองแปลกแยก (Alienate) ออกจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทย ซึ่งความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษาถูกนำมาใช้เป็นจุดเน้นเพื่อให้ประชาชนมลายูรวมตัวกันเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์มลายูที่หนาแน่นมากยิ่งขึ้นเพื่อปกป้องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาในกลุ่มของตนเอง

๒. โครงสร้างการเมืองการปกครองและนโยบายของรัฐ

สำหรับโครงสร้างทางการเมืองการปกครองและนโยบายของภาครัฐที่ถูกใช้เป็นเหตุผลในการชักชวนประชาชนเข้าร่วมและให้การสนับสนุนต่อกลุ่มความไม่สงบ สืบเนื่องจากอาณาจักรปัตตานีถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม ต่อมาในสมัยรัชการที่ ๕ ได้ประกาศใช้ “กฎข้อบังคับสำหรับการปกครอง ๗ หัวเมือง ร.ศ.๑๒๐” ทำให้เจ้าเมืองในหัวเมืองมลายูสูญเสียอำนาจที่มีมาแต่เดิมเกิดการต่อต้านเป็นระยะ ต่อมาอาณาจักรปัตตานีได้ถูกแบ่งออกเป็น ๓ จังหวัด ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส กอปรกับนโยบายของภาครัฐในสมัยนั้นพยายามสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น เริ่มจากนโยบายสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีการปลูกฝังอุดมการณ์รัฐนิยม ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นขึ้นในชุมชนต่าง ๆ เรียกว่า “กฎวัฒนธรรม” เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะแห่งชาติไทยให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ชาวไทยมุสลิมก็ถูกให้ยอมรับกฎระเบียบใหม่เช่นนี้เช่นกัน ความขัดแย้งและความรุนแรงได้เริ่มแผ่กระจายไปทั่วจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการเรียกร้องให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบใหม่ เช่น การสวมใส่เสื้อผ้าแบบตะวันตก การสวมหมวกปีก การหยุดกินหมาก การใช้ช้อนช้อมในการรับประทานอาหาร ห้ามนั่งโสร่ง ห้ามใช้ผ้าคลุมศีรษะ ต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเหล่านี้ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่เห็นว่าเป็นเรื่องที่กำลังก้าวเข้าไปในเรื่องของสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่พวกเขาจับไม่ได้ เพราะวัฒนธรรม ประเพณีกับศาสนา ขนบธรรมเนียมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้สำหรับชาวไทยมุสลิม^{๑๒} ต่อมารัฐบาลภายใต้การนำของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีกรณนโยบายผสมกลมกลืนวัฒนธรรม โดยมีการออกบังคับให้สถานศึกษาปอเนาะต้องจดทะเบียนกับกระทรวงศึกษาธิการ และแปรสภาพโรงเรียน

^{๑๑} จรัญ มะลูลีม. “อิสลามและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (๔)” *มติชนสุดสัปดาห์*. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑๔๕๔, ๓-๕ เมษายน ๒๕๕๒. หน้า ๒๐”

^{๑๒} สุรินทร์ พิศสุวรรณ. *เรื่องเดียวกัน*. หน้า ๔๐.

เอกชนสอนศาสนาอิสลาม กำหนดหลักสูตรการเรียนต้องเป็นสากล ภาษาต้องเป็นภาษากลางในการเรียนการสอน เอกสารตำราหากไม่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการถือว่าผิดกฎหมาย ภาษามลายูที่เคยมีสอนใน โรงเรียนของรัฐบาลต้องยกเลิกไป มีการปรับโครงสร้างศูนย์แห่งประชากร โดยมีการสนับสนุนให้ชาวไทยพุทธจากภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือลงไปตั้งถิ่นฐานในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้นในนามนิคมสร้างตนเองในขณะที่ชาวมุสลิมในพื้นที่ไม่มีที่ทำกินกลับไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินให้ ทำให้พวกเขาเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องของความพยายาม “กลืนชาติ” ของพวกเขา และพยายามที่จะต่อต้านอยู่ตลอดเวลา^{๑๕}

การกระทำดังกล่าวของภาครัฐ ทำให้ชาวไทยมุสลิมมีความรู้สึกที่ถูกกดทับทางวัฒนธรรมจากชนชั้นปกครองและไม่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินไทย มองว่ารัฐและสังคมส่วนใหญ่ไม่ให้เกียรติเขาเพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีและเกิดการรวมตัวต่อต้านอำนาจรัฐ นำโดย หะยีสุหลง อับดุลกาเดร์และได้เสนอข้อเรียกร้อง ๘ ข้อ ต่อทางการ ซึ่งเป็นการเรียกร้องสิทธิตามอัตลักษณ์ ประเพณี และศาสนาของคนท้องถิ่น ซึ่งรัฐบาลในยุคสมัยนั้นมองว่าเป็นความพยายามที่จะยุแหย่ให้ชาวไทยมุสลิมก่อการจลาจลเรียกร้องให้มีการแยกตัวออกไปจากอาณาจักรไทย หะยีสุหลงฯ จึงถูกกำจัดออกไป จนกลายมาเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใช้ในการปลุกปั่นประชาชนในพื้นที่ตลอดมา ตอกย้ำให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์

และเมื่อนำมาผนวกเข้ากับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นหลังวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๗ ในประเด็นที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การตั้งด่านตรวจซึ่งหากเป็นชาวไทยมุสลิมมุ่งโสร่งจะถูกตรวจนาน แต่หากเป็นชาวไทยพุทธก็จะปล่อยให้ผ่านไป การหายตัวไปของนายสมชาย นีละไพจิตร นายความคดี เจไอ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๔๗ เป็นคดีเกี่ยวข้องกับผู้คนและเกี่ยวข้องกับคดีการเผาโรงเรียนและปล้นปืนที่จังหวัดยะลา เมื่อ 4 มกราคม ๒๕๔๗ มีการคาดกันว่าการหายตัวไป หรือ “การถูกทำให้หายไป”(ตามการเรียกขานของนางอังคณา นีละไพจิตร) การตอบโต้ของเจ้าหน้าที่รัฐเหตุการณ์ที่มัสยิดกรือเซะ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๗ และตากใบ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๗ ถูกมองจากสังคมว่ากระทำเกินกว่าเหตุ ปรากฏการณ์

^{๑๕} ชิดชนก ราฮิมมุลลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ “ขบวนการแบ่งแยกดินแดนและการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=๔๐๔&Itemid=๑๕๕,๒๕๕๖.

เหล่านี้ทำให้ชาวไทยมุสลิมรู้สึกหวาดกลัวไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่รัฐ และถูกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใช้เป็นเครื่องมือในการปลุกปั่นประชาชนว่ารัฐไทยไม่เห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของคนในพื้นที่

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างการเมืองการปกครองและนโยบายของรัฐไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ทำให้ประชาชนรู้สึกถูกกดทับ ไม่มีพื้นที่ให้แสดงออก และส่งผลต่อความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน จนกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนำไปใช้ในการอ้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงต่อต้านรัฐในปัจจุบัน

๓. การบิดเบือนหลักคำสอนศาสนาอิสลาม

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปพื้นที่ในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีอิทธิพลเหนือขนบธรรมเนียมประเพณี เพราะเป็นธรรมเนียมชีวิต มีคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายอยู่ในตัว ทุกคนต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด มุสลิมทุกคนถือว่าเป็นนบวช การประกาศตนเป็นมุสลิมนั้นเพียงแต่ใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ มะหะหมัด เป็นศาสนทูตของ อัลเลาะห์ ชาวมุสลิมไม่มีการกราบไหว้บูชารูปเคารพ เช่น รูปปั้นหรือภาพต่าง ๆ ดังนั้นศิลปะและปฐมนิยัตจึงไม่มี มีแต่สุเหร่า มัสยิด และคัมภีร์กุรอาน เท่านั้น^{๒๐} สิ่งหนึ่งที่สะท้อนว่าศาสนาอิสลามคือธรรมเนียมของชีวิตคือวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมเคร่งครัดในการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ได้แก่การละหมาดในวันศุกร์ ที่มัสยิด โดยมีโต๊ะอิหม่าม เป็นผู้นำ และเรียนรู้หลักคำสอนศาสนาอิสลามจากอุstad (ครูสอนศาสนา) ผ่านสถานศึกษาที่เรียกว่า “ปอเนาะ” ที่จะมีอยู่ทุกหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีโต๊ะครู เป็นผู้จัดการปอเนาะและเป็นผู้ที่อำนาจอิทธิพลต่อชาวไทยมุสลิมในชุมชนนั้น ซึ่งในส่วนตัวเองที่สถาบันปอเนาะถูกใช้เป็นเครื่องมือการปลุกฝังค่านิยม ความคิดความเชื่ออุดมการณ์ต่างๆเช่นประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ภาษา การบิดเบือนคำสอนของศาสนา การเกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐ และแนวคิดแบ่งแยกดินแดนให้กับเยาวชน โดยผ่าน โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม

^{๒๐} หอมรดกไทย สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม “ ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://www๑.tv๕.co.th/service/mod/heritage/nation/situation/border_ro.htm,๒๕๕๓.

อูสตาซ (ครูสอนศาสนา) สิ่งที่น่าประหลาดใจที่ปรากฏเด่นชัดว่าศาสนาอิสลามถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือการบิดเบือนคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน จะเห็นได้จากการตรวจพบของหน่วยงานความมั่นคงในเหตุการณ์ก่อความไม่สงบครั้งสำคัญในวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๗ ได้พบเอกสารชิ้นหนึ่งเขียนด้วยลายมือเป็นภาษามลายู จำนวน ๖๕ หน้า มีชื่อว่า เบอร์ญูฮาด ดิ ปัตตานี^{๒๐} แปลว่า การต่อสู้ (ในทางศาสนา) ที่ปัตตานี เอกสารดังกล่าวมีการบิดเบือนคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน โดยเฉพาะคำสอนในเรื่องญูฮาด ได้มีการอธิบายว่าการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดน อันหมายถึงพื้นที่ในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา เป็นการต่อสู้ในหนทางของศาสนา (ญูฮาด) การกระทำดังกล่าวขัดต่อคำสอนของอิสลาม มีบทบัญญัติจากคัมภีร์อัลกุรอาน และหะดีษจำนวนมาก ได้กล่าวตำหนิหรือประณามการกระทำในทำนองนี้

แนวคิดอีกประการหนึ่งที่ได้กล่าวถึงในเอกสารดังกล่าวคือ การพยายามแบ่งคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ออกเป็นสามกลุ่ม กลุ่มแรกคือ ผู้ที่เห็นด้วยและว่าการต่อสู้ตามแนวทางดังกล่าว เพื่อแบ่งแยกดินแดนถือว่าเป็นมุสลิมที่ถูกต้อง เป็นผู้ศรัทธาที่แท้จริง (มูฮัมหมัด) และถ้าหากเขาได้ร่วมต่อสู้และตายไปพวกเขาชื่อ "ชะฮีด" กลุ่มที่สอง คือ บรรดามุสลิมผู้ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพวกเขา เขาเรียกมุสลิมกลุ่มนี้ว่า คนทรยศกลับกลอก (มุนาฟิก) แม้คนกลุ่มนี้จะปฏิบัติศาสนาอย่างเคร่งครัด ดำเนินชีวิตอยู่ในหลักคำสอนของอิสลามอย่างแท้จริง กลุ่มที่สาม คือ ผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม เขาเรียกว่า คนนอกศาสนา (กาฟิร หรือมุชริก) ดังนั้น หน้าที่ของคนกลุ่มแรกคือ ขจัดคนกลุ่มที่สอง และสามให้สิ้นซาก ใครก็ตามที่ไม่เห็นด้วย และขัดขวางพวกเขา เป็นคนทรยศให้ฆ่าเสียซึ่งอิสลาม (ตามทัศนะของคนกลุ่มนี้) อนุญาตให้ฆ่าได้คนกลุ่มนี้ จึงทำตนเสมอ พระเจ้า การกระทำที่ป่าเถื่อนโหดร้ายจึงเกิดขึ้นแล้วฆ่าแล้วเพราะคนกลุ่มนี้เข้าใจว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลาม

จะเห็นได้ว่าหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ถูกนำมาใช้เป็นจุดแข็งให้ฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบในการระดมมวลชนเข้ามาเป็นแนวร่วมในการปฏิบัติการ โดยเฉพาะคำสอนเรื่องญูฮาดในอิสลามถูกนำมาสร้างความชอบธรรมให้กับการก่อความไม่สงบในแต่ละครั้งว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม

^{๒๐} สำนักจุฬาราชมนตรี “คำชี้แจงการบิดเบือนคำสอนศาสนาอิสลามในเอกสารเบอร์ญูฮาดดิปัตตานี”(การต่อสู้ที่ปัตตานี).(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://www.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/situation/distort_islam๑.htm.๒๕๕๗.

สรุป

สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการวิเคราะห์เอกสารที่มีการเผยแพร่ และติดตามสถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ร่วมกับการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการด้านศาสนา และผู้ต้องหาที่มีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการ BRN และ PULO ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สาเหตุของปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาจากเหตุผลสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) มีความต้องการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ ๓ จังหวัดได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ เทพา สะบ้าย้อย จะนะ และนาทวี เพื่อสถาปนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นอาณาจักรปาตานี ๒) รู้สึกว่ามีความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ และ ๓) คือ ต้องการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์พระผู้เป็นศาสดา คือพระอัลเลาะห์ของศาสนาอิสลาม และเรียกตนเองว่านักรบฟาตอนี

โดยกลุ่มก่อความไม่สงบที่มีการเคลื่อนไหวปฏิบัติการในรอบปี ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน มีอยู่ ๒ กลุ่มหลักคือ กลุ่ม BRN (BRN Co-ordinate) และกลุ่ม PULO โดยกลุ่มที่ศักยภาพในการนำและเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนความรุนแรงและมีพื้นที่ปฏิบัติการมากที่สุดคือ BRN มีกองกำลังติดอาวุธ เรียกว่า RKK (Runda Kumpulan Kecil) มีลักษณะการเคลื่อนไหวทางด้านยุทธวิธีควบคุมการเมือง ทั้งนี้กลุ่ม BRN มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่ออกเป็นเซลล์ย่อย และมีความเข้มงวดในระบบการทำงานมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนกลุ่มรองคือกลุ่ม PULO มีกองกำลังติดอาวุธ คือ PLA (Pattani Liberation Army) เน้นการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองมากกว่าด้านยุทธวิธี ซึ่งการปฏิบัติการก่อเหตุทั้งสองกลุ่มจะไม่มีการประสานงานกันในระดับปฏิบัติการ แต่มีจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการเดียวกัน ส่วนในระดับแกนนำนั้นอาจจะมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม โดยการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ที่คิดเห็นในแนวทางเดียวกัน โดยมีจุดร่วมของอุดมการณ์ คือ การเป็นอิสระของอาณาจักรรัฐปาตานี โดยสิ่งที่สะท้อนถึงความสอดคล้องประสานกันในระดับนำคือการลงนามในเอกสาร “ฉันทามติทั่วไปต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ” ระหว่างตัวแทนฝ่ายไทยกับฝ่าย BRN เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ โดยมีประเทสมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งภายหลังจากการลงนาม ได้เสนอข้อเรียกร้องหนึ่งในห้าข้อที่จะนำไปสู่ความเป็นเอกราชของอาณาจักรปาตานีอย่างน่าสนใจคือ “รัฐบาลไทยควรยอมรับการดำรงอยู่ของชนชาติมลายูปาตานีและสิทธิความเป็นเจ้าของเหนือดินแดนปาตานี (Sovereignty)” ซึ่งการพูดคุยสันติภาพในครั้งถัดมาได้มีตัวแทนกลุ่มก่อความไม่สงบอื่น ๆ เข้าร่วมพูดคุยในฐานะตัวแทนกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐร่วมกับกลุ่ม BRN ซึ่งเป็นไปตามหลัก “แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง”

โดยปัจจัยหลักที่เป็นเงื่อนไขสำคัญและมีส่วนผลักดันให้เกิดความรุนแรงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง คือ เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่เคยรุ่งเรืองในอดีตของอาณาจักรปัตตานี อัตลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นมาลายูชาติพันธุ์ที่มีความหนาแน่นสูงในพื้นที่ซึ่งแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ร่วมกับความรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมจากโครงสร้างการเมืองการปกครองและจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ผ่านมาในอดีตและปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ตอกย้ำว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในความรู้สึกของชาวไทยมุสลิม ในลักษณะของการผลิตซ้ำทางความคิด กอปรกับการที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบสามารถใช้จุดแข็งที่สุดในพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่นับถือพุทธศาสนา มาใช้ในการสร้างความแปลกแยกระหว่างชาวไทยพุทธกับมุสลิม เพื่อให้เกิดประโยชน์กับฝ่ายตนเอง ในลักษณะการบิดเบือนคำสอนของศาสนาอิสลาม มีการยุยง ปลุกปั่น ปลุกฝังอุดมการณ์ต่างๆ ที่นำไปสู่การต่อต้านอำนาจรัฐ ผ่านกลุ่มผู้นำศาสนา เช่น โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลทางความคิดและจิตใจของชาวไทยมุสลิม นำไปสู่การสร้างกลุ่มมวลชนที่ให้การสนับสนุนและแนวร่วมกลุ่มปฏิบัติการ ในการก่อเหตุความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพวกเขามีศักยภาพมีตัวตนและสิทธิความเป็นเจ้าของเหนือดินแดนที่พวกเขาเรียกว่า อาณาจักรปัตตานี ซึ่งก็คือพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน

บทที่ ๔

แนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไข ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งประกอบไปด้วย

๑. ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยสันติภาพ ได้แก่ เลขานุการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เลขานุการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ผู้บัญชาการ ตำรวจสันติบาล ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

๒. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และนักวิชาการด้านศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ อดีตผู้ บังคับการตำรวจจรจังหวัดสงขลาและหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (หรือศูนย์ซักถาม) ผู้บังคับการกรม ทหารราบที่ ๑๕๑ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา นายกเทศมนตรีนครยะลา และอาจารย์ผู้บรรยายหลัก ศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรกตยะลา

๓. ผู้ต้องหากความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ แนวร่วมที่อยู่ในขบวนการ BRN และขบวนการ PULO

สำหรับข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เกี่ยวข้อง กับ กระบวนการพูดคุยสันติภาพ จะนำเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

๑. กระบวนการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐกลุ่มBRN
๒. อุปสรรคของกระบวนการพูดคุยสันติภาพ
๓. ข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหายังจังหวัดชายแดนภาคใต้
๔. การนำบทเรียนต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหายังสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้

กระบวนการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ กลุ่ม BRN

๑. การพูดคุยสันติภาพอย่างไม่เป็นทางการ (ทางลับ)

จุดเริ่มต้นสำคัญก่อนกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ที่ได้ร่วมกันลงนาม “ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ” (General Consensus on the Peace Dialogue Process) ในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ระหว่างทางการไทยกับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ที่ประเทศมาเลเซียนั้น ได้มีการเริ่มต้นมาก่อนแล้วในทางลับ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงที่เกี่ยวข้อง ได้มีการประเมินวิเคราะห์ความเป็นไปได้ที่จะให้มีการพูดคุยสันติภาพกันในทางสาธารณะของทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายทางการไทยกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ^๑ โดยได้มีการพบปะพูดคุยกับแกนนำก่อนทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายไทย ฝ่ายขบวนการ และฝ่ายมาเลเซีย เนื่องจากฝ่ายมาเลเซียเองก็ได้รับความเสียหายเช่นกัน เพราะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังของกลุ่มก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ จึงได้มีการติดต่อประสานงานกันภายใน^๒ กอปรกับทางรัฐบาลเห็นว่าการใช้กำลังไม่เกิดประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา ต้องการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี ด้วยการพูดคุยมากกว่าการใช้ความรุนแรง ถึงแม้ว่าเดิมมีการพูดคุยทางลับ และไม่เปิดเผยมาถึง ๑๗ ครั้งหลัก ๆ และการพยายามพูดคุยย่อยอีกมากมายในพื้นที่ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมชัดเจน รัฐบาลจึงได้มีการพูดคุยหารือในระดับรัฐบาลกับรัฐบาลมาเลเซียในการแก้ปัญหาด้วยการพูดคุยขึ้น^๓ กอปรกับทางภาครัฐมองว่า “เมื่อเรามองเขาว่าเป็นคนไทย เขาย่อมต้องมีส่วนร่วมในการหยุดยั้งเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น”^๔

โดยบุคคลที่อยู่เบื้องหลังเส้นทางของกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้น เกิดจากอดีตนายกรัฐมนตรีนพ.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เดินทางไปพบกับนายกนาจิบ ราซัค นายกรัฐมนตรี

^๑ พล.ต.ท.สตฤษฏ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล, สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖.

^๒ อาซิส เบนฮาวัน, ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^๓ พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ. สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม. ๒๕๕๖.

^๔ พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๖.

ของมาเลเซียในเดือนมกราคม ๒๕๕๕ โดยการอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เคยมีให้ทางมาเลเซีย ช่วยประสานงานเรื่องการพูดคุยกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ถัดจากนั้นเดือนกุมภาพันธ์ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้เดินทางไปเยือนกรุงกัวลาลัมเปอร์เพื่อแนะนำตัวหลังเข้ารับตำแหน่งใหม่ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ได้มีการหารือในเรื่องนี้ต่อนายราชิบ ราซัค นายกรัฐมนตรีมาเลเซียได้มีการแถลงข่าวหลังจากมีการพบกันว่าฝ่ายไทยได้ขอให้มาเลเซียช่วยหาทางออกระยะยาวให้กับปัญหาภาคใต้ ซึ่งท่าทีของนายกรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในเชิงนโยบายของรัฐไทย เพราะที่ผ่านมาทางการไทยยังลังเลและปิดกั้นการเข้ามามีส่วนร่วมของรัฐบาลมาเลเซียในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ เพราะมองว่าประเทศมาเลเซียนั้นอาจมีผลประโยชน์และไม่เป็นกลาง หลังจากนั้นกลางเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ อดีตนายกรัฐมนตรีนาย พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้มีการพบปะกับแกนนำขบวนการปลดปล่อยปาตานี ๑๗ คน ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ และหลังจากการพูดคุยสองสัปดาห์ได้เกิดเหตุระเบิดคาร์บอมบ์พร้อมกัน ๒ แห่ง ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๕ ที่โรงแรมลีการ์เด็น อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และบริเวณถนนรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต ๑๔ คน และบาดเจ็บ ๔๐๐ คน ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว พรรคฝ่ายค้านได้กล่าวโทษว่า เหตุระเบิดดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่อดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ไปพูดคุยกับกลุ่มขบวนการ และผู้บัญชาการทหารบก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวกับสื่อว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดจากการพูดคุยไม่ครบทุกกลุ่ม เพราะพวกเขาต้องการสร้างสถานการณ์เพื่อแย่งชิงการนำ

ต่อมาเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๕ มีการโยกย้ายข้าราชการในสภาพความมั่นคง โดยนาย สมเกียรติ บุญชู รองเลขาธิการสภาความมั่นคง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการพูดคุยในกรอบของขบวนการที่เจนีวาร่วมกับเฮซติ หรือศูนย์การพูดคุยเพื่อมนุษยธรรม (The HD Center) โดยมี พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร ได้เข้ามาแทน และก้าวขึ้นเป็นเลขาธิการสภาความมั่นคงคนใหม่และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพูดคุยสันติภาพร่วมกับพ.ต.อ ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้และอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร โดยในช่วงเดือนมกราคม ๒๕๕๖ ก็มีความคืบหน้าสำคัญ เมื่อร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รองนายกรัฐมนตรีได้เดินทางไปพบกับนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย นายนาจิบ ราซัค เพื่อพูดคุยในเรื่องรายละเอียดข้อตกลงการพูดคุย และพล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร ได้พูดเป็นนัยในการให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนว่าทางมาเลเซียยินดีที่จะทำหน้าที่คนกลางในการไกล่เกลี่ย (mediator) หากได้รับการร้องขอ ซึ่งต่อมาในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ได้มีการร่วมกันลงนาม “ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ” (General Consensus on the Peace Dialogue Process) โดยมี

รายละเอียดข้อตกลงมีประเด็นที่สำคัญ คือ ๑) พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร ในฐานะเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นหัวหน้าคณะในการ “สร้างสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสันติภาพ” ๒) รัฐบาลไทย (ปาร์ตี้ A) มีความต้องการที่จะ “ร่วมพูดคุยกับผู้ที่มีความเห็นและอุดมการณ์ที่แตกต่างจากรัฐ”(ปาร์ตี้ B) ๓) กระบวนการนี้จะดำเนินการภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญไทย ๔) มาเลเซียจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) และ ๕) ผู้ที่เกี่ยวข้องในกลุ่มที่ดำเนินการร่วมกันนี้จะได้รับหลักประกันเรื่องความปลอดภัย ดังที่ปรากฏทางสาธารณะ^๕

๒. การพูดคุยสันติภาพที่เปิดเผยทางสาธารณะ

สำหรับการลงนามร่วมกันในการพูดคุยสันติของคณะผู้แทนฝ่ายไทยกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐ รัฐบาลได้ให้นโยบายไว้เป็นหลักและจุดเน้นสำคัญต่อคณะตัวแทนของรัฐบาลที่ร่วมในการลงนามและการพูดคุยสันติภาพ โดยพล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวว่า “นโยบายการพูดคุยจะต้องยึดหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยเป็นหลักยึดสำคัญ จะต้องไม่มีการแบ่งแยกดินแดนเกิดขึ้น ใช้วิธีการพูดคุยให้เกิดแนวทางทางแก้ปัญหาสันติวิธี เพื่อลดความรุนแรงให้ลดลง และต้องมีการกำหนดกระบวนการขั้นตอน และกรอบการพูดคุยชัดเจน สามารถชี้แจงสาธารณะได้”^๖ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ พ.ต.อ.ทวิ สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กล่าวว่า “ไม่ได้เป็นเชิงนโยบาย แต่เร่ร่อนนำสันติสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ”^๗ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับนายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ หนึ่งในคณะตัวแทนที่ได้เข้าร่วมพูดคุยสันติภาพ กล่าวว่า “จริง ๆ แล้วรัฐบาลไม่ได้มีนโยบายอะไรเป็นพิเศษแต่สิ่งที่กำชับคือว่า ต้องพูดคุยกันอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายรัฐธรรมนูญ นั่นคือ ประเทศไทยเป็นแผ่นดินเดียวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เป็นตัวหลัก”^๘ และสิ่ง

^๕ รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช.รายงานข่าวเจาะ“เส้นทางของกระบวนการสันติภาพ(๒) ปิดฉากการพูดคุยที่ KL”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: www.deepsouthwatch.org/dsj/๕๓๘๒,๒๕๕๗.

^๖ พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ .สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๗ พ.ต.ท.ทวิ สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๘ อาซิส เบ็ญหาวัน, ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้.สัมภาษณ์ .๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

หนึ่งซึ่งถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของนโยบายรัฐในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ “นโยบายบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗” ซึ่งถือเป็นพัฒนาการทางนโยบายที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของนโยบายดังกล่าว “คือ เพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการพูดคุยในการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งและให้หลักประกันกับการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการเสริมสร้างสันติภาพ”^๕ ส่งผลให้ข้าราชการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้คลายความวิตกกังวลว่าหากเกิดการพูดคุยกับกลุ่มขบวนการแล้ว จะไม่เป็นการละเมิดกฎหมาย เพราะเหมือนกับว่าไปเจรจากับพวกผู้ก่ออาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ พล.ต.ท.ศุภชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล ที่กล่าวถึงการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นว่า “คือจริง ๆ ได้รับนโยบายจากรัฐบาลก่อนว่าจะมีการริเริ่มในกระบวนการพูดคุยอย่างไร เพราะถ้ารัฐบาลไม่มีนโยบายในการพูดคุยก็จะทำให้การพูดคุยลำบาก”^๖

อาจกล่าวได้ว่า จุดเน้นสำคัญของนโยบายรัฐบาลในการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐที่มีต่อคณะผู้แทนของรัฐบาลก็คือ การพูดคุยสันติภาพต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรหนึ่งเดียวไม่สามารถแบ่งแยกได้และต้องมีการกำหนดกรอบที่ชัดเจนสามารถชี้แจงสาธารณะได้ เพื่อนำสันติสุขความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินกลับคืนสู่ประชาชน กอปรกับการมีพัฒนาการทางนโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือนโยบายบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ ที่เอื้ออำนวยทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นหลักในการร่วมพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย

โดยกรอบหรือแนวทางในการพูดคุยสันติภาพของคณะผู้แทนฝ่ายไทยนั้น พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ได้กล่าวไว้ว่า “ได้มีการวางแนวทางการพูดคุยไว้ชัดเจน โดยมีขั้นต้นที่สำคัญ คือการทำความเข้าใจ รับฟังปัญหา มุ่งหาแนวทางลด

^๕ ศูนย์เฝ้าระวังปัญหาภาคใต้ “นโยบายบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๕๕-๒๕๕๗”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.deepsouthwatch.org/sites/default/./nsc_deepsouthpolicy๑๒-๑๔.pdf .๒๕๕๗.

^๖ พล.ต.ท.ศุภชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล, สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

การก่อความรุนแรงต่อเป้าหมายอ่อนแอเป็นอันดับแรก ส่วนการกำหนดห้วงเวลาในการพูดคุยกันในแต่ละรอบนั้น ยังไม่ได้กำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจน เนื่องจากอยู่ในขั้นเริ่มต้นพูดคุย”^{๑๑} ในส่วนการกำหนดตัวแทนของแต่ละฝ่ายในการเจรจานั้น พล.ต.ท. สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล กล่าวไว้ว่า “จะมีการกำหนดเป็นข้อตกลงร่วมกันของทั้งสองฝ่าย เขาเรียกว่า TOR (Turn of Referents) คล้ายกับเป็นกฎหรือระเบียบในการพูดคุย อย่างเช่น แต่ละฝ่ายมีจำนวนเท่าไร ภาษาที่จะใช้ในการพูดคุยจะใช้ภาษาอะไรบ้าง เป็นการหารือของทั้งสองฝ่ายว่าจะเอาอย่างไร โดยมีฝ่ายผู้อำนวยความสะดวกเป็นคนเสนอ”^{๑๒} ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง ได้กล่าวว่า “ในกรอบตัวแทนการพูดคุย มีการคุยกันว่า แต่ละฝ่ายไม่ควรเกิน ๑๕ คน และก็ในแต่ละครั้งเราจะหยิบประเด็นอะไรมาพูด เช่น ประเด็นที่นำเหนือสิ่งอื่นใดก็คืออาจจะต้องไปพูดเรื่องการยุติเหตุรุนแรงด้วย คือ ถ้าพูดคุยแล้วมีเหตุรุนแรงก็จะทำให้กองเชียร์หรือให้ฝ่ายที่นั้น มองเหมือนเห็นว่าการพูดคุยนั้นไม่มีประโยชน์” นอกจากนี้เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้กล่าวเพิ่มเติมในประเด็นนี้ไว้ว่า “กรอบที่เราตกลงกันคร่าว ๆ ว่าในปี ๒๕๕๘ เหตุการณ์ในภาคใต้ควรจะยุติการก่อเหตุลง”^{๑๓}

๒.๑ กระบวนการพูดคุยสันติภาพภายหลังจากการลงนาม

กระบวนการพูดคุยสันติภาพภายหลังจากการลงนามใน “ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ” (General Consensus on the Peace Dialogue Process) โดยตัวแทนรัฐบาลไทยกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐ ภายใต้การนำของเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร และ พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) โดยมีประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกนั้น ได้เริ่มต้นการพูดคุยกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐ โดยเหตุผลสำคัญที่ทางการไทยเลือกที่จะพูดคุยสันติภาพกับ

^{๑๑} พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๒} พล.ต.ท. สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล, สัมภาษณ์, ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๓} พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

กลุ่มผู้มีความเห็นต่างอย่าง BRN เป็นกลุ่มเดียวในช่วงแรก ในมุมมองของผู้ที่เข้าร่วมคณะตัวแทนที่เข้าร่วมผู้คอยสันติภาพกล่าวว่า เนื่องจากมีการวิเคราะห์จากหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่ว่า “กลุ่ม BRN เป็นกลุ่มหลักที่ปรากฏการปฏิบัติ และได้รับการยอมรับอย่างชัดเจนในการมีตัวตน ทั้งการนำกำลัง และมีอิทธิพลมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเมื่อสามารถพูดคุยกับกลุ่มหลักได้แล้ว จะทำให้การพูดคุยกับกลุ่มอื่นได้ง่ายขึ้น”^{๕๔} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวว่า “จริงแล้วๆ ในเบื้องต้นได้รับการแจ้งมาว่าไม่ใช่กลุ่ม BRN ยังมีผู้ซึ่งอยู่ในกลุ่ม PULO ในอดีตก็มีอยู่ในชุดนี้ด้วย และเป็นช่วงที่ BRN กำลังมีบทบาทสำคัญก็เลยยอมรับกันในระดับหนึ่ง และที่ต่างฝ่ายต่างก็มีแนวคิดนะครับว่า ถึงเวลาที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อเอากลุ่มอื่นๆ เข้ามา บางครั้งเหตุการณ์ในบ้านเรา บางครั้งก็เกิดจากกลุ่ม BRN บางครั้งก็เกิดจากกลุ่ม PULO หรือ RKK นี่คือจุดที่ทำให้เราต้องมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในองค์กรอาจจะมีเพิ่มเข้าไป หรืออาจจำนวนคงเดิม แต่อาจจะเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลให้เป็นบุคคลหลากหลายมากขึ้น”^{๕๕} และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ พล.ต.ท.สฤษดิ์ชัย อนเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล ที่ได้กล่าวไว้ว่า “จริง ๆ แล้วเราไม่ได้เลือกกลุ่ม BRN กลุ่มเดียว เราต้องการหลายกลุ่มเข้ามา แต่สถานการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบันเราเห็นว่า ผู้มีบทบาทและมีอิทธิพลคือ BRN ก็เลยเลือก BRN เป็นหลัก”^{๕๖} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ พล.ต.ท.ทวิ สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กล่าวว่า “คุยทุกกลุ่ม ไม่ใช่ BRN กลุ่มเดียว แต่วันนี้หลักฐานในพื้นที่ที่หน่วยความมั่นคงก็บอกมี BRN กลุ่มเดียวทำ เราก็มียหลักฐานเท่าที่พูดคุย ว่าใครเป็นคนที่ทำ แต่ปัญหาหลักแล้วแต่ฝ่ายมาเลเซียเป็นคนประสาน”^{๕๗}

^{๕๔} พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๕} อาซิส เบ็ญหาวัน, ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๕๖} พล.ต.ท.สฤษดิ์ชัย อนเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล, สัมภาษณ์, ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๗} พล.ต.อ. ทวี สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

ส่วนมุมมองของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่นและนักวิชาการด้านศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวถึงเหตุผลที่ทางการไทยเลือกที่จะพูดคุยกับกลุ่ม BRN โดยพล.ต.ท.ยงยุทธ เจริญวานิช ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวว่า “คือ ที่ผ่านมามีใครออกมาประกาศหรือยอมรับว่ากลุ่มไหน มีแต่ BRN เขาประกาศ เพราะฉะนั้นการเจรจาที่ผ่านมาก็ประกาศกับกลุ่มที่ประกาศให้รู้ว่าตนเองเป็นใคร ส่วนกลุ่มไหนถ้าอยากจะถูกด้วยก็ประกาศตนออกมา ตนเองเป็นกลุ่มไหนคิดว่า รัฐบาลพร้อมที่จะคุยอยู่แล้ว”^{๑๘} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ พ.อ.สมเดช โยธา ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ กล่าวถึงเหตุผลของการเลือกพูดคุยกับกลุ่ม BRN ว่า “ถ้าเรามองตามพฤติกรรมการก่อเหตุความรุนแรงของสมาชิกของ BRN กับกลุ่มอื่นๆ วันนี้ถูกต้องแล้วที่จะพูดคุยกับกลุ่ม BRN เป็นหลัก เพราะ PULO BIPP หรือกลุ่มอื่นๆ เป็นการเคลื่อนไหวที่ยังไม่ลำดับความเร่งด่วนที่สำคัญเท่าไร เพราะฉะนั้นเราอยากพูดคุยกับกลุ่มเหล่านี้มานานแล้ว แต่ว่า BRN เขาปิดตัวไม่ให้เราเข้าถึง ไม่ให้ใครที่จะพูดคุยได้ มันจะต้องใช้สื่อภาคพิเศษเข้าถึงเขาก่อนเปิดตัวมันถึงจะ พูดคุยกับเขาได้ บังเอิญว่าที่ผ่านมามีเลเซียเป็นกลุ่มที่เข้าถึง BRN ได้มากที่สุด”^{๑๙} และสอดคล้องกับความคำให้สัมภาษณ์ของ นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีนครยะลา กล่าวว่า “วันนี้คุยกับ BRN ในระยะเวลาต่อไปก็ต้องคุยกับทุกกลุ่ม เพียงแต่ว่าวันนี้มันเหมือนกับเป็นคนไข้ที่มีไข้ ๓ เม็ด มันอาจจะต้องดูเม็ดโตก่อน แล้วค่อยดูเม็ดเล็กต่อไป ระหว่างรักษาเม็ดโต เราก็กินดูเม็ดเล็ก สุดท้ายก็ต้องทำ”^{๒๐} สอดคล้องกับมุมมองของนักวิชาการด้านศาสนา อาจารย์นิติ เจ๊ะละ ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรกัส ที่กล่าวว่า “วันนี้เราต้องแยกให้ออก ใครคือตัวหลัก ใครคือตัวรอง วันนี้ BRN พูดง่าย ๆ คือ คู่ต่อสู้ของรัฐโดยตรง เบอร์หนึ่งเลยครับ BRN คนอื่นแค่ผลพลอยได้ เห็นว่า BRN มันไปได้ไกลก็เลยพลอยไปด้วยแค่นั้นเอง การพูดคุยกับกลุ่มอื่น ๆ มันไม่ส่งผลกระทบต่อ BRN การคุยกับ BRN เพียงกลุ่มเดียวเราก็ไม่น่าจะทิ้งกลุ่มเหล่านี้ การพูดคุยกันจะต้องพูดคุยกับทุกฝ่าย”^{๒๑}

^{๑๘} พล.ต.ท.ยงยุทธ เจริญวานิช, ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๑๙} พ.อ.สมเดช โยธา, ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑. สัมภาษณ์. ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

^{๒๐} พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา. สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๒๑} นิติ เจ๊ะละ, อาจารย์ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรกัสยะลา. สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนายเดชรัฐ สิมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา ที่กล่าวถึงการเลือกที่จะพูดคุยกับกลุ่ม BRN ของรัฐบาลว่า “เป็นเรื่องที่ดี เพราะถ้าเราสามารถเจรจากับทุกกลุ่มให้เข้าใจกัน มาต่อสู้ด้วยแนวทางสันติไม่ใช่แนวทางรุนแรง เราก็รับได้ คุณเอาแนวความคิด ที่บอกว่ายังไม่ได้รับสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา หรือเรื่องชาติพันธุ์มลายูตรงไหน อันนี้เรามาว่ากันช่วยกันคิดแต่ที่รับไม่ได้คือการใช้ความรุนแรง เพราะคนที่ได้รับผลกระทบคือประชาชนเจ้าหน้าที่ผู้บริสุทธิ์”^{๒๒}

โดยมุมมองของผู้ต้องหาตีความมั่นคงที่เกี่ยวกับการเปิดการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่ม BRN นี้ ผู้ต้องหาตีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการ BRN๑ กล่าวว่า “เห็นด้วย และคิดว่าจะมีผลต่อกลุ่มอื่นๆ เพียงแต่ว่ากลุ่มอื่นๆเขาไม่มีศักยภาพมากพอที่จะออกความคิดเห็นที่จะต่อต้าน ถ้าเขาไม่เห็นด้วยก็แค่พูดออกมาว่า กูไม่เห็นด้วย ก็ทำอะไรไม่ได้”^{๒๓} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ผู้ต้องหาตีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการ BRN๒ ที่กล่าวว่า “เป็นสิ่งที่ดี เหตุการณ์จะได้สงบ”^{๒๔} และเป็นไปในทิศทางเดียวกับคำให้สัมภาษณ์ของแนวร่วมที่อยู่ในขบวนการ PULO๑ ที่กล่าวว่า “ก็ดี ครับ ผมสนับสนุนเต็มที่เลย เพราะมันจะฆ่ากันก็คงไม่สำเร็จ ต้องคุยอย่างเดียว มันต้องมีการเจรจา มันต้องให้สัญญากันและกัน มันถึงจะได้ผลถึงแม้มันจะได้ไม่ได้ประเทศคืนมา ได้อิสรภาพคืนมา ผมว่ามันน่าจะดีกว่าการฆ่ากัน”^{๒๕} และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องหาตีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๒ ที่กล่าวว่า “การพูดคุยก็ดี ทุกอย่างจะได้จบ”^{๒๖} ซึ่งต่อมาก็ได้มีการเพิ่มกลุ่มอื่นๆ เข้ามาร่วมการพูดคุยครั้งถัดมา โดยผ่านการประสานงานของขบวนการ BRN ในฐานะตัวแทนผู้มีความเห็นต่างจากรัฐที่ได้อาสาที่จะเป็นตัวเชื่อมกับกลุ่มต่าง ๆ

^{๒๒} เดชรัฐ สิมศิริ, ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา, สัมภาษณ์, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๒๓} ผู้ต้องหาตีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๑, สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๒๔} ผู้ต้องหาตีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๒, สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๒๕} ผู้ต้องหาตีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๑, สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๒๖} ผู้ต้องหาตีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๒, สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ที่เหลือ ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อของตัวแทนในการพูดคุยสันติภาพของกลุ่ม BRN ว่า“เราได้ประสานงานกับขบวนการอื่นๆ แล้ว เช่น Patani United liberation Organization (PULO) และ Barisan Islam Pembebasan Patani (BIPP) และทั้งสององค์กรก็ร่วมกันในการพูดคุยด้วย”^{๒๗}

ผลสะท้อนสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าจะเกิดจากการที่รัฐบาลเลือกที่จะพูดคุยกับกลุ่ม BRN กลุ่มเดียวในช่วงแรกก็คือ ปฏิกริยาของความรุนแรงได้ส่งผลกระทบไปถึงความไม่สงบในพื้นที่กรุงเทพมหานคร บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อเดือน พฤษภาคม ๒๕๕๖ ภายหลังจากการลงนามพูดคุยสันติภาพกับกลุ่ม BRN ซึ่งเกิดขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ โดยจากการรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานความมั่นคง พบว่า เหตุการณ์ดังกล่าว มีส่วนเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบทางภาคใต้ ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของพล.ต.ท.วี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ดังกล่าวว่า “นี่เป็นการกระทำของ PULO เป็นกลุ่มที่ต้องการแสดงศักยภาพว่าจะเข้าร่วมซึ่งตอนหลังก็เข้าร่วมแล้ว”^{๒๘} ซึ่งสอดคล้องกับพล.ต.ท.สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล ที่กล่าวว่า “การกระทำดังกล่าวน่าจะเป็นของกลุ่ม PULO เพราะตัว PULO ของกัศซูรี เขาก็บอกชัดเจนว่าเขาอยากมีส่วนร่วมในการพูดคุย”^{๒๙} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของพล.ต.ต.สุวิทย์ เชิญศิริ อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลาและหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม) กล่าวว่าเหตุการณ์ดังกล่าวมีความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ทางภาคใต้ “ในกรุงเทพฯ นี้ ขบวนการ PULO อาจจะเป็นคนก่อเหตุเป็นการทดลองหรือแสดงศักยภาพก็ได้”^{๓๐}

^{๒๗} บทสัมภาษณ์'ฮัสซัน ดอยิบ':BRNกับการพูดคุยเพื่อสันติภาพ.(ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : <http://prachatai.com/journal/๒๐๑๓/๐๘/๔๘๑๓๐,๒๕๕๖>.

^{๒๘} พล.ต.ท.วี สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๖.

^{๒๙} พล.ต.ท.สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล. สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖.

^{๓๐} พล.ต.ต.สุวิทย์ เชิญศิริ , อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา และหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม). สัมภาษณ์. ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๖.

เมื่อนำไปผนวกรวมกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องหาคดีความมั่นคง ซึ่งเป็นแนวร่วมอยู่ในขบวนการ PULO๑ ได้กล่าวถึงเหตุระเบิดที่กรุงเทพฯ ว่ามีความเชื่อมโยงกันของขบวนการ “กรณีของคัมภีร์ ทีแรกไม่รู้ด้วยซ้ำว่าพวกเราไป เพื่อนที่เป็นตำรวจโทรมาบอกเราว่าระเบิดหน้ารามหม้อแปลงไฟฟ้า ก็ถามว่าเป็นระเบิดแบบไหน พอพิสูจน์ได้ว่าอินว่าเป็นท่อ PVC ทีแรกไม่รู้ พอตรวจดูมันจะเจอพวกสะเก็ดระเบิดที่เป็นพวกเหล็ก ตะปู สันนิฐานได้ว่าเป็นของภาคใต้ ก็คือว่าระเบิดแต่ละลูกการประกอบจะไม่เหมือนกัน” นอกจากนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมถึงมูลเหตุจูงใจของการก่อเหตุที่เกิดขึ้นว่า “ผมรู้สึกว่ในมุมมองของผมนะก่อนหน้ารัฐบาลชุดนี้ เขาบอกว่าจะให้สามจังหวัดปกครองพิเศษแต่พอได้ปกครองก็ไม่รักษาคำพูด ในมุมมองของผมจากคัมภีร์มองว่าระเบิดในสามจังหวัดรัฐบาลจะไม่สนใจในการเจรจา อันที่จริงก็คือว่าถ้าไประเบิดที่กรุงเทพฯ อำนาจการเจรจาก็จะมากกว่า และความสนใจของรัฐบาลก็จะมากขึ้น”^{๑๑} ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องหาคดีความมั่นคง ซึ่งเป็นแนวร่วมอยู่ในขบวนการ PULO๒ “เป็นของกลุ่ม ดูจากชิ้นส่วนประกอบระเบิด”^{๑๒}

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของอาจารย์นิติ เจ๊ะและ ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มร୍କัสยะลา ซึ่งได้พูดคุยกับผู้ต้องหาในคดีนี้ กล่าวถึงความเชื่อมโยงกันของเหตุการณ์ในสองพื้นที่ว่า “ถามเขาว่า น้องวางระเบิดทำไม เขาบอกว่าเขาไปเป็นเพื่อน และก็มีหัวหน้าเขาจากสายบุรีขึ้นไป คนนี้เป็นคนวางแผนไปตั้ง (วาง) ต้องยอมรับว่าพวกน้องทั้งหมดคือพวกขบวนการทั้งสิ้น เมื่อถามว่า ทำไมต้องไปวางที่กรุงเทพฯ เพราะในหลักการของขบวนการ เมื่อตรงนี้ถูกบีบสามจังหวัดถูกบีบ RKK อยู่ลำบาก ขบวนการอยู่ลำบาก จำเป็นต้องสร้างสถานการณ์ข้างนอกเพื่อให้สายตามุ่งไปที่อื่น เมื่อเกิดการหละหลวมในพื้นที่นี้คือแผนการทำงาน ผมถามน้องว่าทำไมไม่ใส่แว่นดำ ปิดหน้า ใส่ผมปลอม เขาบอกว่าไม่คิดว่าจะถูกจับ ผมถามว่าน้องกล้าสู้ทางคดีไหมน้องบอกว่า ไม่กล้า เพราะว่าจะจรปิดชัดเจน นี่เป็นการกระทำของขบวนการที่ชัดเจน”^{๑๓}

^{๑๑} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๑. สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๑๒} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๒. สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๑๓} นิติ เจ๊ะและ, อาจารย์ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มร୍କัสยะลา.

สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

อาจกล่าวได้ว่ามุมมองของคณะผู้แทนที่เข้าร่วมพูดคุย เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการด้านศาสนา และผู้ต้องหาคดีความมั่นคง มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า เหตุผลสำคัญที่ทางฝ่ายรัฐเลือกที่จะพูดคุยกับกลุ่ม BRN กลุ่มเดียวในช่วงแรก เพราะเป็นกลุ่มหลักที่มีบทบาทและมีการเคลื่อนไหวก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่มากที่สุด ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ เป็นกลุ่มรอง และได้มีความพยายามแสดงศักยภาพของตนเองไปยังพื้นที่ส่วนกลางคือกรุงเทพฯ เพื่อต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยสันติภาพร่วมกับกลุ่ม BRN

ภายหลังจากการลงนามข้างต้นกับกลุ่ม BRN ได้มีการตั้งข้อสังเกตสำคัญถึงความเป็นตัวแทนที่แท้จริงของกลุ่มความไม่สงบที่เกิดขึ้นในการลงนามระหว่างกลุ่ม BRN กับรัฐไทยว่าตัวแทนจากฝ่าย BRN คือ นายฮัสซัน ตอยิบ มีความเป็นตัวแทนที่แท้จริงของกลุ่มหรือไม่ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลที่ปรากฏทางสื่อสาธารณะ และคำให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าร่วมกับคณะในการพูดคุยสันติภาพมีความเห็นในประเด็นความเป็นตัวแทนที่แท้จริงของนายฮัสซัน ตอยิบ โดย พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ได้ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อว่า “นายฮัสซัน ตอยิบ เป็นตัวแทนของคณะบริหารสูงสุดของขบวนการเป็นตัวแทนเสียงข้างมาก”^{๓๔} ซึ่งสอดคล้องกับพอ.สมเดช โยธา ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ ได้กล่าวถึงความเป็นตัวแทนว่า “นายฮัสซัน ตอยิบ เป็นหนึ่งในสมาชิกระดับนำของกลุ่ม BRN แต่ไม่ใช่ผู้นำสูงสุดขององค์กรถ้าหากเราดูจากโครงสร้างของขบวนการ นาย ฮัสซัน ตอยิบ ที่เข้าร่วมลงนามและพูดคุยสันติภาพมาจากฝ่ายการเมืองในฐานะรัฐมนตรีต่างประเทศ หากเปรียบเทียบกับรัฐบาล เป็นบุคคลที่เปิดตัวมากที่สุดในการเจรจาจึงได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนในการพูดคุยสันติภาพ”^{๓๕}

สำหรับมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐที่คลุกคลีอยู่กับเครือข่ายกลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มายาวนานอย่าง พล.ต.ต. สุวิทย์ เชิญศิริ อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา และหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม) ได้กล่าวถึงความเป็นตัวแทนของนายฮัสซัน ตอยิบ ของกลุ่มว่า “เป็นตัวแทนที่แท้จริงล้านเปอร์เซ็นต์เลย จากการพิสูจน์ทราบมี

^{๓๔} อรรถณัฐ วันทนะสมบัติ .สมช.ยันเจรจาได้ไม่ผิดคน เดินหน้าถก “ปีอาร์เอ็นต่อ” .(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.tcijthai.com/office-tcij/view.php?ids=๓๓๖๘,๖> พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๕} พอ.สมเดช โยธา ,ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ . สัมภาษณ์. ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ตำแหน่งเป็นรองเลขาธิการ BRN”^{๓๖}ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของพล.ต.ท.ขยยุทธ เจริญวานิช ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวว่า “เชื่อว่าคงจะเป็น เพราะว่าถ้าไม่เป็นก็ คงมีเสียงออกมาต่อต้าน หรือบอกว่าไม่ใช่ ต้องเป็นตัวแทนของเขา”^{๓๗}และสอดคล้องกับการให้ สัมภาษณ์ของนายเดชรัฐ สิมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา กล่าวว่า “ถ้าถามว่าเป็นตัวแทนไหม ช่วงหนึ่งเขาเป็นตัวแทน เพราะมีช่วงหนึ่งผมเคยเจอเขา เขาเป็นตัวแทนจริงแต่เขาไม่ใช่ผู้นำ เพราะ ช่วงนั้นเขาได้รับมอบหมายจากในที่ประชุม BRN ให้มาเป็นตัวแทน เพราะว่าอัสนัน ตอยิบ มีนิสัย ก่อนข้างจะนิ่งมวล และเป็นคนไม่มีคดี เป็นคนไทยอยู่นราธิวาส”^{๓๘} สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ผู้นำท้องถิ่นนายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลาได้ให้สัมภาษณ์ถึงความ เป็นตัวแทนที่แท้จริงของกลุ่ม BRN ไว้ว่า “ผมมีความเชื่อว่าอัสนัน อาจจะไม่ได้เป็นเบอร์ ๑ แต่ผม เชื่อว่าน่าจะอยู่ใน police pulo ของเขา คือมันเหมือนพรรคคอมมิวนิสต์ มันมีประธาน มันมี นายกรัฐมนตรี แต่มันมี police pulo คณะกรรมการบริหารพรรค เป็นคนตัดสิน และวางนโยบาย ถ้าเป็นบริษัทก็คือบอร์ด เพราะฉะนั้นผมเชื่อว่า อัสนัน ตอยิบในบอร์ดนั้นส่งมา แต่ถ้าถามว่าเป็น หนึ่งไม่ใช่ไหม ผมว่าไม่ใช่”^{๓๙} สอดคล้องกับอาจารย์ นิลี เจ๊ะละ ผู้บรรยายหลักสูตรศาสนาอิสลามประจำ ศูนย์มัสกัตยะลา กล่าวว่า “เป็นของแท้ เป็นของจริง แต่ ณ.วันก่อน แต่ปัจจุบันนั้นไม่ใช่ ปัจจุบัน เป็นคนอื่น เหมือนกับที่ผมได้บอกไป นายอับดุลเลาะ แวมะรอ ท่านยึดอำนาจหมดเลย ใน BRN ท่านคือผู้นำที่สามารถสั่งการใน BRN ได้ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของเราได้มีโอกาสได้เข้าไปพูดคุยกับ ท่านอับดุลเลาะ แวมะรอ ตอนนี้อยู่ต่างประเทศ มีโอกาสที่เราจะพูดคุยกับเขาอยู่เรื่อง”^{๔๐}

^{๓๖} พล.ต.ต.สุวิทย์ เจริญศิริ,อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลาและหัวหน้า ศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม).สัมภาษณ์. ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๓๗} พล.ต.ท.ขยยุทธ เจริญวานิช ,ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้.สัมภาษณ์ . ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๓๘} เดชรัฐ สิมศิริ, ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา. สัมภาษณ์ . ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๓๙} พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ,นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา.สัมภาษณ์.๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๔๐} นิลี เจ๊ะละ,อาจารย์ผู้บรรยายหลักสูตรศาสนาอิสลามประจำศูนย์มัสกัตยะลา .สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ส่วนมุมมองของผู้ต้องหาคดีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการ BRN๑ กล่าวว่าถึงประเด็นความเป็นตัวแทนที่แท้จริงของนายฮัสซัน ตอยิบ ว่า “คิดว่าไม่ใช่ที่แท้จริงน่าจะเป็นหุ่นเชิดของพีใหญ่”^{๔๑} เช่นเดียวกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องหาคดีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการ BRN๒ กล่าวในประเด็นนี้ว่า “ไม่แน่ใจ เพราะไม่รู้เบื้องลึก เคยดูในข่าว”^{๔๒} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องหาที่อยู่ในขบวนการPULO๑ กล่าวถึงความเป็นตัวแทนของนายฮัสซัน ตอยิบ ว่า “น่าจะเป็น ผมไม่แน่ใจ”^{๔๓} และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ผู้ต้องหาที่อยู่ในขบวนการPULO๒ กล่าวถึงในประเด็นนี้ว่า “ไม่ทราบเหมือนกัน ว่าใช่ตัวจริงไหม ดูในทีวี”^{๔๔} ขณะที่คำบอกเล่าของอดีตแนวร่วมกลุ่ม BRN ที่ได้ให้สัมภาษณ์พิเศษกับสำนักข่าวอิสรา กล่าววว่า “นายฮัสซัน ตอยิบ คือคนเดียวกับอาแซ ตอยิบ เคยมีตำแหน่งเป็น ผบ.ทบ.(ผู้นำทางทหาร) ของขบวนการ BRN รุ่น๑๑ เพราะฉะนั้น ฮัสซัน ตอยิบ จึงเป็นตัวจริง”^{๔๕}

อาจกล่าวได้ว่า ประเด็นความเป็นตัวแทนที่แท้จริงของขบวนการ BRN ของนายฮัสซัน ตอยิบ ในมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเจรจา เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการ ด้านศาสนา ผู้ต้องหาในคดีความมั่นคง และอดีตแนวร่วมที่อยู่ในขบวนการ BRN มีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า นายฮัสซัน ตอยิบ มีความเป็นตัวแทนของขบวนการ BRN มีตำแหน่งอยู่ในคณะบริหาร และเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย แต่ไม่ใช่ผู้นำสูงสุดขององค์กรที่มีอำนาจตัดสินใจและคุมกองกำลังปฏิบัติการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเคลื่อนไหวปฏิบัติการทางยุทธวิธีในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ในห้วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา

^{๔๑} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๑. สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๔๒} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๒. สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๔๓} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๑. สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๔๔} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๒. สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๔๕} ทีมข่าวอิสรา“อดีตBRN”เล่าประวัติตอยิบ แจงเหตุเชื่อมั่น“ทักษิณ” .(ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: <http://www.isranews.org//item/๑๕๗๕๔> .๖ มีนาคม ๒๕๕๗.

๒.๒ ประเทศผู้อำนวยความสะดวก

สำหรับเหตุผลสำคัญที่ทางการไทยเลือกประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยครั้งนี้แทนที่ประเทศที่สาม หรือองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ เช่นองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ (NGO) Center for Humanitarian Dialogue (ศูนย์การพูดคุยเพื่อมนุษยธรรม – The HD Centre) ซึ่งเป็นองค์กรหลักที่ทำงานเพื่อผลักดันให้เกิดการพูดคุยระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มขบวนการปลดปล่อยปาตานีในรัฐบาลชุดต่าง ๆ ที่ผ่านมา

โดยมุมมองของคณะตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพูดคุย โดย พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวว่าถึงเหตุผลสำคัญ คือ “มาเลเซียเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบ และมีส่วนได้เสียกับปัญหาในจังหวัดชายแดนใต้มากที่สุด ซึ่งจะมีผลต่อการให้ความร่วมมือและการร้องขอความช่วยเหลือในการพูดคุยระยะยาว”^{๔๖} และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กล่าวว่า “เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า คนเหล่านี้ คือ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจะเป็นบุคคลสองสัญชาติ ไปอาศัยประเทศประเทศมาเลเซียทำมาหากิน และเป็นศูนย์รวมของการวางแผน”^{๔๗} ซึ่งสอดคล้องกับปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ในพื้นที่ที่คนไทยมุสลิมมีการเดินทางไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องและเข้าไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่ของทั้งสองประเทศมีแนวเขตแดนติดต่อกัน และด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้มีกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจำนวนหนึ่งเดินทางเข้าไปหลบซ่อนตัวอยู่ในประเทศมาเลเซีย ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ พล.ต.ท. สฤษฎ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล ได้กล่าวถึงความสำคัญของมาเลเซียว่า “เนื่องจากประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่มีบทบาทค่อนข้างสูงกับกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเขาก็ยินดีให้ความช่วยเหลือกับเราที่ต้องการแก้ปัญหาในตอนนี้”^{๔๘} ซึ่งการที่ประเทศมาเลเซียให้ความร่วมมือในกระบวนการพูดคุยสันติภาพจะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานมีแนวโน้มที่ลดระดับความรุนแรงและอาจจะยุติลงได้ ดังจะเห็นได้จากคำให้

^{๔๖} พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๔๗} อาซิส เบ็ญหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๔๘} พล.ต.ท. สฤษฎ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล, สัมภาษณ์, ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์เลขานุการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) พ.ต.ท.วี สอดส่อง ที่กล่าวไว้ว่า “ถ้ามาเลเซียร่วมมือ มันถึงจะจบ ถ้ามาเลย์ไม่ร่วมมือ มันไม่มีสิทธิจบ”^{๔๘}

ส่วนมุมมองของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และนักวิชาการด้านศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวถึงเหตุผลสำคัญที่ทางการไทยเลือกประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกในครั้งนี้ โดยพล.ต.ต.สุวิทย์ เชิญศิริ อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา และหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม) กล่าวว่า “ประเทศมาเลเซียนี้ หนึ่งเคยนะ เป็นประเทศที่ใกล้ชิดกับไทย และสองกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนี้ ส่วนใหญ่เลยจะถือสองสัญชาติ จะมีสัญชาติมาเลย์ สัญชาติไทยด้วย เพราะฉะนั้นการที่ให้มาเลเซียเป็นคนกลางมันก็ถูกต้อง แต่หมายถึงว่า การเป็นกลางของประเทศมาเลเซียไม่ใช่มาSanctionไม่ใช่ให้อำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินการตั้งข้อตกง อะไร เพียงแต่เป็นคนกลางให้แต่ละฝ่ายมาเจรจาเท่านั้น”^{๔๙} ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนายเศรษฐ์ สิมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา ที่กล่าวไว้ว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบฯ ไปพักพิง อาศัยอยู่ที่มาเลเซีย เพราะฉะนั้นการเลือกมาเลเซียเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ถ้ามาเลเซียเอาด้วยจริง ๆ นะ กลุ่มพวกนี้ แต่ ณ. วันนี้ในมาเลเซียเขาก็มีกลุ่มการเมืองหลายกลุ่ม กลุ่มเหล่านี้เวลาอยู่ในมาเลเซียเป็นประโยชน์กับมาเลเซียเพราะเขาไม่ได้เคลื่อนไหวในมาเลเซีย และเขาก็นับถือศาสนาเดียวกันกับคนมาเลเซียส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม เพราะฉะนั้นพอเขาอ้างว่า เขาต่อสู้อ เพื่ออิสลาม คนมาเลย์ก็จำเป็นต้องให้การสนับสนุน”นอกจากนี้ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “เพราะฉะนั้นเลือกมาเลเซียเราสามารถทำความเข้าใจกับมาเลเซียในสิ่งที่ถูกต้องว่าข้ออ้าง ข้อกล่าวหาของคนในขบวนการที่กล่าวหาว่าเราอย่างโน้นอย่างนี้ มาเลเซียก็จะได้เข้าใจข้อเท็จจริงที่ถูกเป็นการเหมือนกับตกลงกับมาเลเซียไปกลาย ๆ ถ้ามาเลเซียช่วยเราจริง ๆ อย่างสมมติว่ามาเลเซียไม่สามารถเป็นฐานการฝึกการก่อการร้ายให้พวกนั้น ก็จบแล้ว อย่างเรื่องที่เขาตั้งขบวนการ เป็นกลุ่มขบวนการอยู่ในมาเลเซีย แม้ว่าเขาไม่ได้เคลื่อนไหวทางอาวุธแต่เคลื่อนไหวทางความคิด เพราะฉะนั้นเป็นเรื่องยากที่มาเลเซียจะทำอะไรเขาได้”^{๕๐} และสอดคล้องกับมุมมองของนักวิชาการ

^{๔๘} พ.ต.ท.วี สอดส่อง, เลขานุการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๔๙} พล.ต.ต.สุวิทย์ เชิญศิริ, อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลาและหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม). สัมภาษณ์. ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๐} เศรษฐ์ สิมศิริ, ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา. สัมภาษณ์ . ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ด้านศาสนา อาจารย์นิติ เจ๊ะละ ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรกตยะลา ได้กล่าวไว้ว่า “มีพี่น้องที่มีหมายจับอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียเยอะมาก ท่านสามารถข้ามคลองไปฝั่งมาเลเซีย ไปพบเจอการใช้ชีวิตปกติสุข เขาไม่ได้เดือดร้อน แสดงว่าวันนี้มีการคุ้มครองให้พวกเขา”^{๕๒} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของพอ.สมเดช โยธา ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ กล่าวไว้ว่า “ที่ผ่านมารายพยามที่เข้าถึง BRN ให้ได้มากที่สุด BRN หลบเข้าไปอยู่ในมาเลเซีย สันติบาลมาเลเซีย จะเข้าไปควบคุม ตรวจสอบ เขารู้ว่าใครเป็นใคร เพราะฉะนั้นองค์กรอื่น ที่อยากมาเป็น Facilitator NGO ทั้งหลาย เขาพยายามมาเป็นตัวกลางเจรจาเหมือนกัน แต่เขาเข้าไม่ถึง BRN บังเอิญที่ผ่านมามาเลเซียเขามีเงื่อนไขอย่างอื่นเขาไม่กล้ามา แต่ตอนนี้เขาประสบความสำเร็จที่ฟิลิปปินส์แล้ว เขาก็เลยอยากมาเป็น Facilitator เพื่อที่เอา BRN คุยกับไทย”^{๕๓} ซึ่งการที่ประเทศมาเลเซียให้ความร่วมมือในกระบวนการพูดคุยสันติภาพจะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นมายาวนานมีแนวโน้มที่ลดระดับความรุนแรงและอาจจะยุติลงได้อีกครั้ง ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้นำท้องถิ่นคนสำคัญ นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา ได้กล่าวไว้ว่า “ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นไม่ได้สงบลงด้วยปัจจัยภายในประเทศ ถ้ามาเลเซีย เขามีความตระหนักว่าผลประโยชน์ของชาติเขาเกิดขึ้น ก็มีผลมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ถ้าเมื่อไหร่เหตุการณ์ในภาคใต้ดีขึ้น ผลประโยชน์แห่งชาติของเขาจะดีเป็นประโยชน์ (Interest) เป็นความสงบในอาเซียน (AEC)”^{๕๔}

อาจกล่าวได้ว่า เหตุผลสำคัญที่ทางการไทยเลือกประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกในครั้งนี้ทั้ง ๆ ที่ประเทศมาเลเซียถือได้ว่าเป็นฐานที่มั่นสำคัญของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในมุมมองของคณะผู้แทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเจรจา เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่นที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ประเทศมาเลเซียมีพื้นที่แนวชายแดนติดต่อประเทศไทย และเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น โดยตรง เพราะกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบส่วนหนึ่งเป็นบุคคลสองสัญชาติ และมักเข้าไปหลบหนีคดี รวมทั้งใช้พื้นที่ของประเทศมาเลเซียเป็นฐานในการ

^{๕๒} นิติ เจ๊ะละ, อาจารย์ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรกตยะลา. สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๕๓} พอ.สมเดช โยธา, ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑. สัมภาษณ์. ๒๘ กุมภาพันธ์

๒๕๕๗

^{๕๔} พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา. สัมภาษณ์. ๒๖

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

เคลื่อนไหวทางความคิดรวบรวมกลุ่มผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน โดยใช้เงื่อนไขของความเป็นชาติพันธุ์ ศาสนาเดียวกันกับคนมาเลย์ ซึ่งการที่ทางการไทยเลือกประเทศมาเลเซียเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาลำห้วยแดนภาคใต้ก็เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะปัญหาภาคใต้มันไม่ได้สงบลงได้ด้วยปัจจัยภายในประเทศ เพียงอย่างเดียว แต่ปัจจัยภายนอกก็มีส่วนสำคัญที่จะเป็นตัวช่วยผลักดันให้สถานการณ์ภายในคลี่คลาย

๒.๓ การพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๑

๒.๓.๑ กรอบและองค์คณะของคณะพูดคุย

สำหรับกรอบและองค์คณะพูดคุยสันติภาพในครั้งแรกนี้จัดขึ้นภายหลังการลงนามร่วมกันของทั้งสองฝ่ายในเดือนถัดมา โดยการพูดคุยสันติภาพในครั้งแรกระหว่างคณะผู้แทนฝ่ายไทยและขบวนการปลดปล่อยปาตานีจัดขึ้นในสถานที่ปิดลับ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนจากไทยมีทั้งหมด ๘ คน ในฝ่ายปาร์ตี้ A ประกอบไปด้วย ๑) พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ๒) พ.ต.อ.ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๓) พล.อ. นิพัทธ์ ทองเล็ก รองปลัดกระทรวงกลาโหม (ในขณะนั้น) ๔) พล.ต.ท.สฤษฎ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล ๕) พล.อ.สำเร็จ ศรีหรั่ง ที่ปรึกษาพิเศษสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ๖) พล.ต. นักรบ บุญบัวทอง รองผู้อำนวยการศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๕ (รองผอ.ศปป.๕) กอ.รมน. ๗) นายอภิรักษ์ ชื่อธนาวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส ๘) ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และ ๘) นายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนในฝ่ายปาร์ตี้ B มี ๖ คน โดยประกอบไปด้วย ๑) อูสตาสฮัซซัน ๒) อูสตาสมะ โฉง สมาชิกอาวุโสของ BRN Congress ๓) นายอาดัม มุฮัมหมัด นอร์ หรือนายฟาเดล আহามะ สมาชิกอาวุโสของ BRN Congress ๔) นายอับดุลการิม คาลิบ หรืออับดุลรอเนิง เป็นสมาชิกระดับนำของ BRN คูแผลฝ่ายเปอร์มูดอ ๕) นาย มะสุกรี ฮารี เป็นลูกชายของนายอิสมาแอ ฮารี ประธานคณะกรรมการอิสลามยะลา เขาเคยเป็นผู้จัดการ โรงเรียนพัฒนาอิสลามวิทยา (ลำใหม่) ๖) นายลุกมาน บิน ลิมา สมาชิกระดับนำของกลุ่ม PULO ที่มีความสนิทสนมกับ BRN^{๕๕}

^{๕๕} รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. รายงานข่าวเจาะ “เส้นทางของกระบวนการสันติภาพ (๓) การพบกันของนักล่าอาณานิคมสยามกับบีอาร์เอ็น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๕๑๕๕.๒๕๕๗>

๒.๓.๒ บรรยายการพูดคุย

สำหรับบรรยายการในการพูดคุยในการพบกันครั้งแรกระหว่างทั้งสองฝ่ายนั้น ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี หนึ่งในคณะผู้แทนฝ่ายไทยที่เข้าร่วมพูดคุยได้เล่าบรรยากาศของการพูดคุยกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐ ได้กล่าวไว้ในงาน“สัมมนาการสร้างความปลอดภัยและสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้” เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ใ้ว่าสิ่งที่ประทับใจ คือ “ทางรัฐบาลมาเลเซียมีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี ทั้งการจัดเวทีการจัดกระบวนการพูดคุย ตลอดจนสถานที่ประชุมก็มีความลึกซึ้งซับซ้อน กว่าที่จะเข้าไปถึง รดต้องวนกันหลายรอบ ขณะที่ประธานในที่ประชุมก็เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการจัดประชุมลักษณะนี้ บรรยายการในการพูดคุยเป็นบรรยากาศที่ไปด้วยดี มีความเป็นมิตรต่อกัน ไม่ได้ตึงเครียด” โดยในช่วงเช้ามีการพูดคุยกันในเรื่องเงื่อนไขข้างต้นหรือ TOR ในประเด็นที่ว่า จะจัดกระบวนการพูดคุยอย่างไร มีการพูดถึงเรื่องสมาชิกที่จะเข้าร่วมพูดคุยอย่างไร การประสานงานทั้ง ๒ ฝ่ายจะทำได้ อย่างไร จากนั้น ต่อด้วยการพูดถึงประเด็นการขอความคุ้มครองทางกฎหมาย หรือหลักประกันการคุ้มครองทางกฎหมายสำหรับตัวแทนของฝ่ายขบวนการที่จะออกมาพูดคุยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่มีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป.วิอาญา) หรือตามหมายพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๕๘ (หมาย จฉ.) ว่าจะทำอย่างไรในเรื่องนี้ เพื่อความสะดวกในการดำเนินการในระหว่างที่มีการเจรจากัน ^{๕๖}

หลังจากนั้น ได้มีการพูดคุยกันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งบรรยายการในการพูดคุยในครั้งนี้ โดย นายอาซิส เบ็ญหวาน ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้หนึ่งในคณะผู้แทนของฝ่ายไทยที่เข้าร่วมในการพูดคุยกล่าวว่า “ดีในช่วงเริ่มต้นก็ค่อนข้างจะแรง มีการตัดพ้อต่อว่ามีการดำเนินมีการยกเลิกการเดิมที่กล่าวหาว่ารัฐบาลไทยปฏิบัติต่อคนไทยมุสลิมให้ความยุติธรรมและอีกมากมาย ดึงเครียดตลอดเวลาในการประชุมครั้งแรก”^{๕๗} สอดคล้องกับการเล่าบรรยากาศของผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี หนึ่งในตัวแทนในการพูดคุยที่ได้กล่าวไว้ในเวทีสัมมนาที่จัดขึ้นหลังการพูดคุยครั้งแรกจบลงว่า ตัวแทนฝ่ายขบวนการอธิบายว่า

^{๕๖} สัสซัน โต้ะดง, “ขอให้ถอดถอนรับฟังพวกเรา” ข้อเสนอจาก BRN ในวงถกสันติภาพชายแดนใต้, โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๔๑๐๓.๒๕๕๗>.

^{๕๗} อาซิส เบ็ญหวาน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์ .๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

“ปัญหาหากเหง้าของความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นความผิดของขบวนการBRN อย่างเดียว แต่จะต้องพูดถึงว่ารัฐไทยก็เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความรุนแรงด้วยเช่นกัน” ตัวแทนขบวนการBRN ได้อธิบายถึงความรู้สึกสะเทือนใจที่พี่น้องมลายูปาตานีถูกรัฐไทยกระทำมา ตั้งแต่อดีต เช่น กรณีการหายตัวไปของหะยีสุหลง อับดุลกอเดร์ ผู้นำศาสนาคนสำคัญ เหตุการณ์กบฏคูดงญอ การสังหาร ๖ ศพ ที่สะพานกอตอในปี ๒๕๑๘ ซึ่งส่งผลให้มีการประท้วงใหญ่ที่ปัตตานีและเกิดการปราบปรามรุนแรงขึ้นหลังจากนั้น จนมาถึงเหตุการณ์ตากใบและกรือเซะในปี ๒๕๔๑ ในการระบายนและสะท้อนความรู้สึกสะเทือนใจต่อชะตากรรมของชาวมลายูปาตานีที่ถูกรัฐไทยกระทำในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของตัวแทนขบวนการBRN เป็นไปด้วยความตึงเครียด โดยใช้ภาษามลายูระบายนถึงความรู้สึกเจ็บปวด เจ็บซ้ำ อัดอั้น และสะเทือนใจ นอกจากนี้ ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี ได้กล่าวต่อไปว่า บางคนถึงกับกลืนน้ำตาไว้ไม่อยู่ในขณะที่เล่าถึงเรื่องราวในอดีตนั้น “การแสดงความรู้สึกนี้ ผมคิดว่าเป็นความรู้สึกที่แท้จริงของเขา เป็นความรู้สึกของนักต่อสู้ปาตานีที่ต้องการต่อสู้เพื่อประชาชนของเขา” โดยคณะเจรจาของฝ่ายไทยรับฟังอย่างสงบ ไม่มีการตอบโต้แต่อย่างใด ทุกคนตั้งใจที่จะรับฟังความเจ็บปวด ของพี่น้องประชาชนปาตานี หลังจากนั้น พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง เลขานุการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้อธิบายว่า เรื่องที่ผ่านมามีในอดีตนั้นไม่อาจจะกลับไปแก้ไขได้ เพราะว่าเจ้าหน้าที่รัฐในที่ประชุมก็ไม่ได้อยู่ในช่วงเวลานั้นแต่ว่าทางรัฐบาลก็ได้พยายามดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา เช่น การเยียวยาผู้สูญเสียจากเหตุรุนแรง การสนับสนุนเรื่องการรักษาอัตลักษณ์ รวมถึงการแก้ปัญหาความยุติธรรมต่อประชาชน ^{๕๘}

๒.๓.๓ ข้อเสนอของทั้งสองฝ่าย

สำหรับข้อเสนอของทั้งสองฝ่ายในการพูดคุยครั้งนี้ พ.ต.อ.ทวี เสนอต่อฝ่ายการขบวนการBRN ๓ ข้อ คือ ๑)ทำอย่างไรที่จะให้ความรุนแรงลดลง โดยเฉพาะความรุนแรงต่อเด็ก ครู พระและผู้หญิง ๒)ทำอย่างไรที่หลีกเลี่ยงการก่อเหตุในเขตเมือง เขตชุมชน และเขตเศรษฐกิจ เพราะจะทำให้คนบริสุทธิ์ได้รับผลกระทบด้วย และ๓)สร้างความเชื่อมั่น โดยการมาร่วมกันช่วยหาสาเหตุของความรุนแรง ส่วนข้อเสนอของฝ่ายขบวนการ BRN เสนอว่า รัฐต้องแสดงให้เห็นถึงรูปธรรมที่ชัดเจนในเรื่องการให้ความยุติธรรมต่อพี่น้องประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะใน

^{๕๘} อัสซัน โต้ะดง, “ขอให้อดทนรับฟังพวกเรา” ข้อเสนอจาก BRN ในวงถกสันติภาพชายแดนใต้, โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deepsouthwatch.org/dsi/๔๑๐๓.๒๕๕๓>.

เรื่องกฎหมายและต่อผู้ต้องหา ส่วนฝ่ายขบวนการBRN รับจะพิจารณาเรื่องการลดการก่อเหตุรุนแรง โดยจะนำเรื่องนี้เข้าไปพิจารณาในสภาของเขา (สภาองค์กรนำของขบวนการBRN)^{๕๕}

อาจกล่าวได้ว่าการพูดคุยกันในครั้งนี้ระหว่างคณะผู้แทนฝ่ายไทยกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐ เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการพูดคุยที่สร้างความคุ้นเคย ความไว้วางใจแลกเปลี่ยนมุมมองระหว่างกัน ถือเป็นสัญญาณเชิงบวกสู่การพูดคุยในครั้งต่อไปว่าจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นเมื่อทั้งสองฝ่ายได้รับรู้ความรู้สึกที่แท้จริงของทั้งสองฝ่าย

๒.๔ การพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๒

๒.๔.๑ กรอบและองค์คณะของคณะพูดคุย

สำหรับการพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๒ ระหว่างคณะผู้แทนฝ่ายไทยและกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ ถูกจัดขึ้นที่ประเทศมาเลเซีย ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ สถานที่ที่ไม่เปิดเผย ในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๖ ในการพูดคุยครั้งนี้มีตัวแทนฝ่ายขบวนการเพิ่มมาใหม่อีกหนึ่งคน เป็น ๗ คน คือ นายอหมัด เบ็นอาวัน เลขานุการ BRN ส่วนตัวแทนฝ่ายไทยได้มีตัวแทนเพิ่มอีกหนึ่งคน คือ พล.ต.ชรินทร์ อมรแก้ว เสนาธิการกองทัพภาคที่ ๔ เป็นคนที่ ๑๐^{๖๐}

๒.๔.๒ บรรยายการพูดคุย

สำหรับบรรยายการพูดคุยครั้งที่ ๒ ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี หนึ่งในคณะตัวแทนจากฝ่ายไทย กล่าวว่า รู้สึกสิ่งที่ได้เห็นภาพชัดขึ้น คือ ได้รู้จักและเข้าใจตัวตนของขบวนการBRN มากขึ้น ได้เข้าใจถึงความต้องการของขบวนการและทำให้เห็นภาพว่าขบวนการBRN ว่าเป็นตัวหลัก หรือเป็นกลไกที่สำคัญที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้เรามีความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นจากลักษณะ บทบาทของเขา สิ่งที่เขาทำซึ่งมันมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จึงทำให้มีความเชื่อมั่นว่าการพูดคุยกันครั้งนี้เป็นการพูดคุยที่ถูกแนวทางและถูกกลุ่ม สามารถที่จะคลี่คลายปัญหาด้วยการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นได้ ส่วนบรรยายการพูดคุยก็ไม่ปรากฏความแข็งแกร่งทางฝ่ายเรา (ฝ่ายไทย) การพูดจาเป็นความสงบนิ่ง เป็นการพูดแลกเปลี่ยน

^{๕๕} ฮัสซัน โต๊ะดง .เรื่องเดิม.

^{๖๐} รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช.รายงานข่าวเจาะ “เส้นทางของกระบวนการสันติภาพ (๓) การพบกันของนักล่าอาณานิคมสยามกับบิอาร์เอ็น”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๕๓๕๕.๒๕๕๖>.

พุดจามุ่นมวอล ไม่ใช่เสียงดังหรือโต้เถียงกัน ไม่มีอาการแบบเถียงกันแบบหน้าตาเคร่งเครียด ทั้งฝ่าย เขาก็มีท่าทีเหมือนกัน ก็ไม่มีการพุดกันอย่างที่ใช้อำนาจแรง คุณแล้วยังเป็นการคุยแบบฉันท์มิตร แต่ว่า เรื่องมันหนักก็เลยคุยบรรยากาศแบบตึง ๆ หน่อย พยายามที่จะหาทางออกอย่างไรกัน ^{๖๐}

๒.๔.๑ ข้อเสนอของทั้งสองฝ่าย

สำหรับข้อเสนอของฝ่าย BRN ในการพุดคุยสันติภาพครั้งที่ ๒ ได้ส่งสาระสำคัญผ่านทางสื่อสาธารณะยูทูบ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๖ ก่อนหน้าที่จะมีการ พุดคุยกันสามวัน โดยนายฮัสซัน ตอยิบ และนายอับดุลกาติม กาลิบ ตามข้อมูลของหน่วยข่าว ระบุว่า นายอับดุลกาติม คนนี้ เป็นหัวหน้าฝ่ายการเมืองของขบวนการ BRN ในปัตตานี และ ๕ อำเภอของ จังหวัดสงขลา แต่ที่สำคัญคือ เขาเป็นผู้คุมขบวนการเยาวชนรัฐปัตตานี หรือที่รู้จักกันดี ในนาม เปอร์มุดอ (Permuda) เป็นคนที่มีนิสัยแข็งกร้าว และเป็นคนที่ยื่นกรานบน โต๊ะเจรจามา ตลอด เรื่องการให้ปล่อยนักโทษและยกเลิกหมายจับ ^{๖๑} โดยข้อเสนอ ๕ ข้อ ที่ได้มีการนำเสนอผ่าน สื่อสาธารณะยูทูบและ บนโต๊ะเจรจาในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๖ แปลโดยคณะทำงานของสถาบัน พระปกเกล้า มีรายละเอียดที่สำคัญ คือ ๑) การพุดคุยครั้งนี้เป็นการพุดคุยของขบวนการต่อสู้ปัตตานี โดยการนำของขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปัตตานี BRN กับรัฐบาลไทย ๒) ขบวนการปฏิวัติชาติ มลายูปัตตานี BRN เห็นด้วยกับการแต่งตั้งให้ประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกและการเป็น คนกลางที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการพุดคุยครั้งนี้ ๓) ตลอดระยะเวลาในการพุดคุยมีความจำเป็น ที่ต้องมีตัวแทน (ของประเทศ) อาเซียน โอไอซี และเอ็นจีโอ ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่าย BRN และรัฐบาลไทย ๔) รัฐบาลไทยต้องยอมรับความเป็นเจ้าของการเป็นชนชาติมลายู บนแผ่นดินปัตตานี ๕) ฝ่ายขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปัตตานี BRN เสนอเพื่อรัฐบาลไทย ต้องให้

^{๖๐} อารีดำ สาเมา และคณะ, “ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี เวทีการพุดคุย ๒๕ เมษายนกับความหวังของกระบวนการสันติภาพ”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/print//๔๒๑๓,๒๕๕๖>.

^{๖๑} ข่าวการเมือง “ถอดรหัสโจรใต้ พิสูจน์ "ฮัสซัน ตอยิบ" กับเกมต่อรอง-ล้มโต๊ะเจรจา แคะรอย"ทักษิณ"ซุ่มดับไฟ”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.pataninews.net/ReadPolitics..asp?ID=๓๑๓๖.๒๕๕๖>.

อิสรภาพแก่นักต่อสู้ที่ต่อสู้กรณีการเรียกร้องอิสรภาพให้กับปาตานี และให้ลบ(ยกเลิก)หมายจับ (บุคคล)ของนักต่อสู้เพื่อปาตานี โดยไม่มีเงื่อนไข^{๖๓}

สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อท้องถิ่นของ ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี หนึ่งในคณะตัวแทนจากฝ่ายไทย กล่าวว่า ฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ ฝ่าย BRN ได้เสนอข้อเรียกร้อง ๕ ข้อ (ซึ่งเคยมีการแถลงการณ์ผ่านยูทูบในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๖ ก่อนการพูดคุยอย่างเป็นทางการ ๓ วัน) โดยฝ่าย BRN เป็นคนที่เสนอประเด็นนี้ขึ้นมา พร้อมกับการชี้แจงรายละเอียดของแต่ละข้อถึงสาเหตุที่ต้องเรียกร้อง ซึ่งทางฝ่าย BRN ให้เหตุผลในแต่ละข้อที่แตกต่างกัน เช่น ประเด็นที่ ๑ ยอมรับขบวนการ BRN เป็นผู้นำในกระบวนการพูดคุย และการเจรจา แต่ยอมรับกลุ่มอื่นด้วย แต่ต้องให้ขบวนการ BRN เป็นผู้นำในการพูดคุย เพราะฝ่ายเขาเชื่อว่าขบวนการ BRN เป็นขบวนการที่สะท้อนความต้องการของประชาชน และเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ประเด็นที่ ๒ ทางฝ่ายขบวนการ BRN ต้องการให้รัฐบาลมาเลเซียเป็นทั้ง Facilitator หรือผู้ประสานงาน และ Mediator หรือผู้ไกล่เกลี่ยเขา (ฝ่ายBRN) บอกว่าเขาต้องการให้มีความชัดเจนและยกระดับในกระบวนการเจรจาสันติภาพ คือ เหมือนกับว่าอันนี้ถึงขั้นตอนการเจรจา ถ้าหากว่าเป็นแค่การพูดคุยธรรมดา (Dialogue) อาจจะเป็นผู้ประสานงาน เขาจึงต้องการให้ประเทศมาเลเซียเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ย เพราะจะทำให้มาเลเซียมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในแง่ที่จะผลักดันการประชุม การพูดคุยให้มันมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การเจรจา การต่อรอง หาทางออก เขาต้องการให้มีความชัดเจน เขาคงจะมีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลมาเลเซีย น่าจะมีความเป็นกลางในการที่จะทำให้เกิดกระบวนการนี้ได้ ส่วนประเด็นที่ ๓ จะให้ประเทศสมาชิกอาเซียน หรือโอไอซี และNGO เข้ามาในกระบวนการพูดคุย ทางขบวนการ BRN ต้องการให้เข้ามาเป็นสักขีพยานในกระบวนการพูดคุยกัน เพื่อให้เกิดความมั่นใจหรือมีหลักประกันว่า สิ่งที่มีพูดคุยกัน มีคนอื่นรับรู้และรับทราบด้วย ซึ่งหากมีข้อตกลงหรือลงนามอะไรกัน ก็จะมีพยานที่รู้เห็นด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่และนานาชาติ ในส่วนประเด็นที่ ๔ เรื่องของการยอมรับสิทธิของความเป็นเจ้าของ หรือสิทธิในการกำหนดชะตากรรมตัวเอง (Self determination) อันนี้เป็นข้อเรียกร้องที่เป็นหลักสากล คือพี่น้องประชาชนในพื้นที่หรือประชาชนชาวมลายูปาตานี (bungsa Malayu Patani) จะต้องมีสิทธิในเรื่องของความเป็นเจ้าของในพื้นที่ตรงนี้ เป็นสิทธิในการที่จะกำหนดชะตากรรมของตัวเอง

^{๖๓} ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, “ข้อเรียกร้องเบื้องต้น ๕ ประการของ BRN: ต้นฉบับและบทแปลหลากหลายสำนวนหลายภาษา”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/node/๔๖๓๕.๒๕๕๗>.

นอกจากนี้พูดถึงขบวนการ BRN ไม่ใช่กลุ่มแบ่งแยกดินแดน ให้ยอมรับว่าเขาคือผู้ปลดปล่อย ซึ่งอันนี้มันมีความหมายที่กว้างและไม่ได้ขยายความในประเด็นนี้ และประเด็นที่ ๕ เรื่องของวัฒนธรรม เรื่องของกฎหมาย หมายศาล หรือคนที่มีหมาย และคนที่ติดคุก ซึ่งเป็นที่เคยมีการนำเสนอมาแล้ว

ส่วนคณะผู้แทนฝ่ายไทยไม่ได้เสนออะไรใหม่แต่อย่างใด ส่วนข้อเรียกร้อง ๕ ข้อของฝ่ายขบวนการ BRN ซึ่งในส่วนนี้ทางฝ่ายคณะผู้แทนไทยได้รับฟังข้อเสนอทั้งหมด รับจะนำไปพิจารณาต่อไป และได้พยายามเน้นย้ำว่าต้องการให้ลดความรุนแรงก่อน เพราะเป็นความคาดหวังของประชาชนทั่วประเทศและประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการความสงบสุข เพื่อให้เห็นว่าการพูดคุยสันติภาพมีพัฒนาการ ซึ่งในส่วนนี้ทาง BRN ตอบว่าเขากำลังพิจารณาอยู่ แต่ต้องมีการพูดคุยในเรื่องข้อเสนอดังกล่าว ๕ ข้อให้มีความชัดเจนก่อน^{๖๔}

อาจกล่าวได้ว่า การพูดคุยสันติภาพในครั้งที่ ๒ นี้ทางฝ่ายไทยไม่ได้นำเสนอประเด็นใหม่ ประเด็นส่วนใหญ่อยู่ที่ฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐได้นำเสนอข้อเรียกร้อง ๕ ข้อ ที่แถลงผ่านสื่อสาธารณะขบวนการและบนโต๊ะเจรจา

๒.๕ การพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๓

๒.๕.๑ กรอบและองค์คณะของคณะพูดคุย

การพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๓ นี้ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย สถานที่ปิดลับไม่เปิดเผย โดยคณะผู้เข้าร่วมฝ่ายไทย นำโดย พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และฝ่ายบีอาร์เอ็น นำโดยนายฮัสซัน ตอยิบ หัวหน้าสำนักงานประสานงานต่างประเทศของกลุ่มบีอาร์เอ็นในมาเลเซีย โดยมีดาโต๊ะเสรี อามัด ซัมซามิน ฮาซิม ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการหารือ ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลมาเลเซีย^{๖๕} โดยองค์คณะตัวแทนการพูดคุยครั้งนี้ พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย ได้ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อว่า กรอบในการเจรจายังอยู่ที่กรอบไม่เกิน ๑๕ คน โดยตัวแทนฝ่ายไทยที่เข้าร่วมในการเจรจาดังกล่าวครั้งนี้ ๑๐ คน (ครั้งที่ ๒ มี

^{๖๔} อารีดำ สามเฒ่า และคณะ, “ศรีสมภพ จิตรกรรมศรี เวทีการพูดคุย ๒๕ เมษายนกับความหวังของกระบวนการสันติภาพ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/print/๔๒๑๓,๒๕๕๗>.

^{๖๕} ฮาหมัด ดือราแม “โต๊ะสันติภาพไทย-BRN เห็นร่วมลดเหตุรุนแรงเดือนรอมฎอน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๔๓๕๑,๒๕๕๗>.

ตัวแทน ๘ คน) โดยมีนายประมุข ลมุล ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เข้าร่วมแทนที่นายอภิรักษ์ ชือธนาวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส และเพิ่มดร. มะรอนิง สาลามิง รองเลขาธิการศูนย์ อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้^{๖๖}

๒.๕.๒ บรรยายการพูดคุย

สำหรับการบรรยายการพูดคุยสันติภาพในครั้งที่ ๓ พ.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อว่า บรรยายการในการพูดคุยเป็นไปอย่างดีมากรับรื่น ได้รับความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหา โดยประเด็นหลักๆ ที่มีการพูดคุยคือ เรื่องที่ทาง BRN มีข้อเรียกร้อง ๕ ข้อ จึงได้ชี้แจงไปถึงการดำเนินการสืบทราบข้อเท็จจริง แสวงหาคำตอบของ ๕ ข้อนั้น และปัญหาที่ยังไม่สามารถตอบคำถามได้ เพราะความชัดเจนของข้อเรียกร้องที่เป็นภาษาต่างๆ ยังไม่ชัดเจน ซึ่งทางขบวนการรับข้อนี้ไป เพื่อที่จะส่งรายละเอียดชี้แจงแถลงไขของเนื้อหา ๕ ข้อ ให้มีความชัดเจนก่อนเดือนรอมฎอน มาให้คณะฝ่ายไทย เพื่อที่จะทำความเข้าใจ และแสวงหาคำตอบร่วมกันต่อไป และประเด็นที่สอง คือเรื่องลดเหตุความรุนแรงในเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนถือศีลอดของชาวมุสลิมจะลดเหตุความรุนแรง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะกลับไปเตรียมมาตรการเพื่อมาเสนอร่วมกันว่าจะดำเนินการอย่างไรในช่วงเดือนรอมฎอน^{๖๗}

๒.๕.๓ ข้อเสนอของทั้งสองฝ่าย

สำหรับข้อเสนอทั้งสองฝ่ายในการพูดคุยครั้งที่ ๓ พ.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวว่า ในการพูดคุยกับฝ่ายบีอาร์เอ็น ฝ่ายไทยต้องการที่จะให้มีความคืบหน้าอย่างชัดเจนในเรื่องของการลดเหตุรุนแรงในพื้นที่ โดยจะนำผลการสำรวจความเห็นและการจัดเวทีต่างๆในพื้นที่มายืนยัน เนื่องจากเป็นข้อมูลที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่สะท้อนความต้องการของคนในพื้นที่ และเสนอที่ให้ลดการก่อเหตุรุนแรงในช่วงเดือนรอมฎอน ซึ่งเป็นเดือนถือศีลอดของชาวมุสลิม^{๖๘}

^{๖๖} มุฮำหมัด ดือราแม “เกาะขอบ โต้ะสันติภาพ ‘ภราดร’ ยังยังไม่ถึงเวลาคุย ‘ปกครองพิเศษ’”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๔๓๕๑.๒๕๕๓>

^{๖๗} มุฮำหมัด ดือราแม “เกาะขอบ โต้ะสันติภาพ ‘ภราดร’ ยังยังไม่ถึงเวลาคุย ‘ปกครองพิเศษ’”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๔๓๕๑.๒๕๕๓>.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน.

ต่อมาวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๖ ฝ่ายขบวนการ BRN ได้แถลงการณ์เกี่ยวกับมาตรการการลดความรุนแรงในช่วงเดือนรอมฎอน ผ่านสื่อออนไลน์ยูทูป มิใช่การส่งสารผ่านผู้อำนวยความสะดวก คือประเทศมาเลเซีย โดยนายฮัสซัน ตอยิบ ได้แถลงว่าแนวร่วมแห่งชาติมลายูปาตานีมีมติที่จะ “ยุติการปฏิบัติการ” มิใช่เพียงแค่ “ลดการปฏิบัติการ” ทางทหาร ตลอดช่วงเดือนรอมฎอนและสัปดาห์แรกของเดือนชาวัลลิจเราะห์ศักราช แต่ทว่า BRN ขอเรียกร้องให้รัฐไทยทำตามเงื่อนไข ๗ ประการ คือ ๑) ต้องถอนกำลังทหารและทหารพรานจากภาคอื่นๆ และตำรวจที่มาจากส่วนกลางออกไปจากปาตานี (สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และห้าอำเภอในจังหวัดสงขลา) ๒) แม้ทัพภาค ๔ ต้องถอนทหารและทหารพรานออกจากเขตหมู่บ้านและให้กลับไปอยู่ในค่ายใหญ่ของแต่ละหน่วย ๓) รัฐสยามต้องถอนกำลังตำรวจและตำรวจตระเวนชายแดนออกจากหมู่บ้าน ๔) อนุญาตให้อาสาสมัครรักษาดินแดน (อส.) ที่เป็นมุสลิมลาหยุดตลอดเดือนรอมฎอน เพื่อให้พวกเขาสามารถปฏิบัติศาสนกิจและใช้ชีวิตครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ ๕) หยุดการโจมตี การสกัดจับ และควบคุมตัวโดยเด็ดขาด ๖) หยุดการจัดกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเดือนรอมฎอน และ ๗) ให้นายกรัฐมนตรีลงนามและประกาศยอมรับเงื่อนไขนี้ภายในวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๖ นอกจากนี้ยังมีการขอให้รัฐออกคำสั่งงดการขายสุราและปิดสถานบันเทิงตลอดเดือนรอมฎอนอีกด้วย

ภายหลังจากที่ฝ่าย BRN ได้เสนอมมาตรการดังกล่าวข้างต้น ทางฝ่ายไทยได้ดำเนินนโยบายทางการทูตที่สำคัญ โดย นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เข้าพบกับ Prof. Ekmeleddin Ihsanoglu ที่กรุงอิสตันบูล ประเทศตุรกี ซึ่งเกิดขึ้นสองวันก่อนเริ่มต้นเดือนถือศีลอด และหลังจากนั้นทางโอไอซีได้ออกแถลงการณ์ “สนับสนุนการลดความรุนแรง” ในช่วงเดือนรอมฎอน โดยโอไอซีเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่อาจกล่าวได้ว่าฝ่ายขบวนการให้ความสำคัญมากที่สุด ฉะนั้น หากขบวนการเพิกเฉยต่อคำพูดของโอไอซี พวกเขาก็มีโอกาสที่จะถูกมองว่าเป็นเด็กดีและอาจสูญเสียเสียงสนับสนุนจากโลกมุสลิมได้^{๖๕}

ต่อมาในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ได้มีข้อตกลงร่วมกันของทั้งสองฝ่ายซึ่งเป็นผลมาจากข้อเสนอในการพูดคุยครั้งที่ ๑ ได้มีคำแถลงการณ์ร่วม “ความเข้าใจร่วมกันเพื่อการริเริ่มเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข” หรือแถลงการณ์หยุดยิงรอมฎอน” ต่อการพูดคุยเพื่อสันติภาพระหว่าง

^{๖๕} รุ่งรวี เกลิมศรีภิญโญรัช, รายงานข่าวเจาะ “เส้นทางของกระบวนการสันติภาพ (๓) การพบกันของนักล่าอาณานิคมสยามกับบีอาร์เอ็น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๕๑๕๕.๒๕๕๖>.

ตัวผู้แทนฝ่ายรัฐไทย นำโดยเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กับตัวแทนฝ่ายขบวนการต่อสู้เพื่ออิสรภาพปาตานี นำโดยแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปาตานี หรือ BRN ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย โดยดาโต๊ะ เสรี ชัมซามิน บินฮาซิม อดีตผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ มาเลเซียในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในพูดคุยเพื่อสันติภาพดังกล่าว โดยรายละเอียดของแถลงการณ์ระบุถึงช่วงเวลาปฏิบัติการนี้จะเป็นเวลา ๔๐ วัน ตั้งแต่ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๐๑๓ ถึง วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๐๑๓ (วันที่ ๑ เดือนรอมฎอน ๑๔๓๔ ฮิจเราะห์ศักราช ถึงวันที่ ๑๐ เดือนเซาวัด ๑๔๓๔ ฮิจเราะห์ศักราช) และปฏิบัติในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และห้าอำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ นาทวี สะเดา จะนะ เทพา และสะบ้าย้อย ทั้งนี้ในส่วนของประเทศไทยจะรับผิดชอบต่อการป้องกันอาชญากรรมและการรักษาความปลอดภัยของสาธารณชนและงดปฏิบัติการเชิงรุกเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ด้วย และฝ่าย BRN จะพยายามไม่ให้เกิดเหตุรุนแรง การโจมตีทางอาวุธ การวางระเบิด ชุมนุมโจมตีต่อเจ้าหน้าที่ความมั่นคงและประชาชนทั่วไป ไม่ทำลายทรัพย์สินของรัฐและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับประชาชน อีกทั้งรับรองว่าจะให้เกียรติ เคารพและปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความปลอดภัยของคนที่ไม่นับถือศาสนาอิสลาม^{๓๐}

จากกล่าวได้ว่ากระบวนการพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๓ นี้ มีความคืบหน้าของการพูดคุยที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดถึงแม้ว่าไม่ได้มีข้อสัญญาที่เป็นทางการแต่มีความก้าวหน้าที่เป็นแถลงการณ์ความเข้าใจร่วมกันเพื่อการริเริ่มเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข หรือ ข้อตกลงหยุดยิง ๔๐ วัน ในพื้นที่ ๓ จังหวัด และ ๕ อำเภอของจังหวัดสงขลา (เพิ่มอำเภอสะเดา)

๓. ภาพรวมของการพูดคุยสันติภาพ ๓ ครั้ง

การพูดคุยสันติภาพ ๓ ครั้งที่ผ่านมา (๒๘ มีนาคม ๒๕ เมษายน และ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๖) ในรอบปี ๒๕๕๖ ที่ผ่านมามีบรรยากาศของการพูดคุยกันระหว่างคณะผู้แทนฝ่ายไทยกับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ฝ่าย BRN โดยมีประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกนั้น การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกันทั้ง ๓ ครั้ง มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันเป็น TOR (Turn of Referents) ในเรื่องจำนวนผู้เข้าร่วมพูดคุยแต่ละฝ่าย ภาษา ซึ่งได้มีการกำหนดคณะตัวแทนของแต่ละฝ่ายไว้ไม่เกิน ๑๕ คน และมีการวาง Road Map ว่าแต่ละช่วงเราจะพูดคุยกันเรื่องอะไรโดยฝ่ายผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้หารือกับทั้งสองฝ่าย (ฝ่ายไทยกับฝ่ายขบวนการ) โดยฝ่ายขบวนการ BRN ขอเป็นสื่อกลางในการเชื่อมต่อกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบอื่นๆ เช่น กลุ่ม PULO และกลุ่ม BIPP

^{๓๐} โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ). “BRN ให้สัญญาสุภาพบุรุษ หยุดยิงรอมฎอน วัตถุประสงค์ไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deepsouthwatch.org/dsj/๔๔๗๕.๒๕๕๖>.

โดยบรรยากาศสนทนาโต๊ะพูดคุยใน ๓ ครั้งที่ผ่านมาจากมุมมองของคณะผู้แทนฝ่ายไทยให้ความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า “ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก คงจะเห็นได้จากพล.ต.ท.ศุภชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล กล่าวว่า “มันมีทั้งดีทั้งเสียและผ่อนคลาย”^{๑๑} ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอยู่ในขั้นตอนพูดคุยยังไม่ถึงขั้นการเจรจาที่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติและหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย กล่าวว่า “เนื่องจากการพูดคุยเป็นกระบวนการใหม่และเพิ่งเริ่มต้น เป็นขั้นตอนของการสร้างความคุ้นเคย สร้างความเชื่อมั่น และสร้างบรรยากาศการพูดคุยในอนาคต บรรยากาศโดยทั่วไปจึงเป็นการรับฟัง ความเข้าใจ ความคับแค้นใจ และแสดงความเห็นใจ การดำเนินการอยู่ในขั้นเริ่มต้นและแสดงออกถึงความจริงใจของแต่ละฝ่ายจึงไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนมากนัก”^{๑๒}

ส่วนข้อเสนอที่เป็นข้อเสนอหลักของฝ่ายไทย คือ การลดเหตุความรุนแรงแก่เป้าหมายที่อ่อนแอ (Soft Target) ได้แก่ สตรี เด็ก คนชรา ชาวบ้านทั่วไป พื้นที่เขตเมืองและเขตเศรษฐกิจเป็นหลัก ในการหยุดยิงในช่วงเดือนรอมฎอน (ช่วงถือศีลอดของชาวมุสลิม) ขณะที่ฝ่าย BRN เสนอความต้องการ ๕ ข้อ ผ่านทางสื่อสาธารณะและโต๊ะพูดคุยสันติภาพ ในครั้งที่ ๒ และ ๓ คือ

๑. การพูดคุยครั้งนี้เป็นการพูดคุยของขบวนการต่อสู้ปาตานี โดยการนำของขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN กับรัฐบาลไทย

๒. ขบวนการปฏิวัติชาตินิยมมลายูปาตานี BRN เห็นด้วยกับการแต่งตั้งให้ประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นคนกลางที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการพูดคุยครั้งนี้

๓. ตลอดระยะเวลาในการพูดคุยมีความจำเป็นที่ต้องมีตัวแทน (ของประเทศ) อาเซียน โอไอซี และเอ็นจีโอ ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่ายคือฝ่าย BRN และรัฐบาลไทย

๔. รัฐบาลไทยต้องยอมรับความเป็นเจ้าของการเป็นชนชาติมลายู บนแผ่นดินปาตานี

๕. ฝ่ายขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN เสนอเพื่อรัฐบาลไทย ต้องให้อิสระภาพแก่นักต่อสู้ที่ต่อสู้กรณีการเรียกร้องอิสรภาพให้กับปาตานี และให้לב(ยกเลิก)หมายจับ (บุคคล) ของนักต่อสู้เพื่อปาตานี โดยไม่มีเงื่อนไข

^{๑๑} พล.ต.ท.ศุภชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล, สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๒} พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

สำหรับข้อเสนอดังกล่าวข้างต้น ทางฝ่ายไทยได้รับฟังและให้ฝ่ายขบวนการBRN ทำรายละเอียดประกอบเสนอมานำไปสู่การพิจารณาต่อไป โดยพล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวว่า “ทั้งนี้เนื่องจากข้อเสนอ ๕ ข้อ เป็นประเด็นที่ต้องใช้เวลาพิจารณา และเป็นเรื่องของอนาคต เมื่อเขาเสนอมารับฟัง เพื่อนำมากำหนดแนวทางเตรียมการหรือเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ ข้อเสนอดังกล่าว เป็นเรื่องที่ต้องพูดคุยกันในรายละเอียด ซึ่งยังมีข้อปลีกย่อยประกอบอีกมากมาย ซึ่งเมื่อการพูดคุยได้เข้าสู่กระบวนการเจรจาที่ชัดเจนแล้ว ก็จะเห็นได้ชัดเจนว่าข้อไหนรับได้ข้อไหนรับไม่ได้”^{๓๓} ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของพ.ต.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กล่าวถึงในประเด็นนี้ว่า เป็นเพียงประเด็นที่ต้องมีการพูดคุยกัน หลัก ๆ เป็นการเสนอว่า ถ้าเอาเรื่อง ๕ ข้อ มาคุยนี้ เขาก็วางแผนว่าจะหยุดเหตุทั้งหมด จากฝ่ายโน้นนั่นนะ ซึ่งในประเด็นทั้ง ๕ ข้อ เป็นประเด็นที่ควรนำมาพูดคุยกันว่าแต่ละข้อจะเป็นอย่างไร เช่น ข้อแรกที่เขาบอก BRN ขอเป็นสะพานไปเชื่อมในที่ต่างๆ ในมุมมองเขา เขาบอกว่าถ้าไม่เอาเขา การก่อเหตุในพื้นที่วันนี้เป็นของ BRN กลุ่มเดียว เขาก็จะเอาทุกกลุ่มมาคุย ซึ่งเรื่องพวกนี้เราคงต้องมาฟัง แต่ว่าประเด็นของรัฐบาลไทยเราต้องคุยกับทุกกลุ่ม แต่การคุยทุกกลุ่มนี้เราอาจวานเขาให้ไปรวบรวมมาคุยกันก็ได้”^{๓๔} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ นายอาซิส เบ็ญหาวัน ได้กล่าวว่า “จริงแล้วไม่ใช่เรื่องยากเลย มันมีเรื่องอยู่เรื่องสองเรื่องเท่านั้นเองซึ่งเขาเองยืนยันในภายหลังว่า เขาพร้อมที่ลดข้อเรียกร้องลง ต่อรองกันมาได้ นี่มันเป็นเรื่องปกติเหมือนกับการที่เราซื้อสินค้าชิ้นละ ๑๐๐ บาท ผมตั้งราคาไว้แบบนี้ คุณก็ต่อมาที่ผม ผมพอใจให้ได้ผมก็ให้ ลักษณะเดียวกันเหมือนกันคือสูงไว้ก่อนแล้วมีการต่อรองกันหลายเรื่องเราสามารถทำได้ เช่น ในเรื่องเสนอในเรื่องของการนิรโทษกรรมบุคคล ซึ่งตรงนี้เราก็สามารถทำได้ แต่เราต้องดูว่า ถึงคนเหล่านี้ถูกหมายดำเนินการทางอาญาไปแล้ว หรืออยู่ระหว่างการดำเนินคดีมีทางไหนที่ผ่อนคลายเป็นได้ จึงที่อยู่เป้าหมายที่ทางรัฐบาลไทยกำกับ อยู่แล้วเรื่องการรับคนในพื้นที่ที่มีวิถีชีวิตความเป็นมุสลิมต้องปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ

^{๓๓} พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๓๔} พ.ต.ท.ทวี สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

ก็ OK ก็ยอมรับ ได้”^{๓๕} ซึ่งข้อเสนอ ๑ ใน ๕ ข้อในเรื่องความเป็นเจ้าของการเป็นชนชาติมลายูบนแผ่นดินปาตานี เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากสื่อสาธารณะและประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ พล.ต.ท.ศุภชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล กล่าวว่า “ประเด็นที่น่าเป็นห่วงคือ ข้อที่ ๔ ข้อที่ว่า ยอมรับความเป็นมุสลิม รัฐบาลไทยต้องให้การรับรองสิทธิการเป็นเจ้าของของชาวมลายูปัตตานี ซึ่งข้อนี้เรา (ฝ่ายไทย) ไม่รู้ว่ามันหมายความว่าอย่างไร รับรองว่าอย่างไร ส่วนอีกข้อหนึ่ง คือ ต้องปลดปล่อยนักโทษโดยไม่มีเงื่อนไขตรงนี้เราต้องดำเนินการตามกฎหมาย”^{๓๖}

ในระหว่างที่ทางฝ่ายไทยได้เสนอให้ฝ่ายขบวนการ BRN ทำรายละเอียดเสนอมานั้น ในช่วงการพูดคุยครั้งที่ ๓ นี้เอง ฝ่ายไทยได้มีการเสนอประเด็นการลดความรุนแรงในเดือนรอมฎอน (ช่วงถือศีลอดของชาวไทยมุสลิม) ซึ่งทางฝ่ายขบวนการ BRN เห็นพ้องด้วยในการนำเสนอมาตรการลดความรุนแรงในช่วงเวลา ๔๐ วัน โดยได้มีการออกแถลงการณ์ผ่านสื่อสาธารณะยูทูบว่า^{๓๗} แนวร่วมแห่งชาติมลายูปาตานีมีมติที่จะ “ยุติการปฏิบัติการ” ไม่ใช่เพียงแค่ “ลดการปฏิบัติการ” ทางทหาร ตลอดช่วงเดือนรอมฎอนและสิบวันแรกของเดือนชาวัลฮิจเราะห์ศักราช แต่ทว่า BRN ขอเรียกร้องให้รัฐไทยทำตามเงื่อนไข ๗ ประการ

๑. ต้องถอนกำลังทหารและทหารพรานจากภาคอื่นๆ และตำรวจที่มาจากส่วนกลางออกไปจากปาตานี (สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และห้าอำเภอในจังหวัดสงขลา)

๒. แม่ทัพภาค ๔ ต้องถอนทหารและทหารพรานออกจากเขตหมู่บ้านและให้กลับไปอยู่ในค่ายใหญ่ของแต่ละหน่วย

๓. รัฐสยามต้องถอนกำลังตำรวจและตำรวจตระเวนชายแดนออกจากหมู่บ้าน

๔. อนุญาตให้อาสาสมัครรักษาดินแดน (อส.) ที่เป็นมุสลิมลาหยุดตลอดเดือนรอมฎอน เพื่อให้พวกเขาสามารถปฏิบัติศาสนกิจและใช้ชีวิตครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์

๕. หยุดการโจมตี การสกัดจับและควบคุมตัวโดยเด็ดขาด

^{๓๕} อาซิส เบ็ญหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์ .๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๓๖} พล.ต.ท.ศุภชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล. สัมภาษณ์.๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๓๗} สัมภาษณ์อัสนัน ตอยิบ BRN กับ การพูดคุยสันติภาพ.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : prachatai.com/node/๔๘๑๑๐ .๒๕๕๖.

๖. หยุดการจัดกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเดือนรอมฎอน

๗. ให้นายกรัฐมนตรีลงนามและประกาศยอมรับเงื่อนไขนี้ภายในวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๖ นอกจากนี้ยังมีการขอให้รัฐออกคำสั่งงดการขายสุราและปิดสถานบันเทิงตลอดเดือนรอมฎอนอีกด้วย

ในช่วงนี้เองฝ่ายไทยได้ดำเนินนโยบายทางการทูตที่สำคัญในการช่วงชิงความได้เปรียบต่อเวทีระหว่างประเทศ เนื่องจากนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เข้าพบกับ Prof. Ekmeleddin Ihsanoglu ที่กรุงอิสตันบูล ประเทศตุรกี สองวันก่อนเริ่มต้นเดือนถือศีลอด และหลังจากนั้นทางไอโอซีได้ออกแถลงการณ์ “สนับสนุนการลดความรุนแรง” ของฝ่ายไทย

ปฏิบัติการเคลื่อนไหวทั้งฝ่ายขบวนการและฝ่ายไทยดังกล่าว ส่งผลให้ผู้อำนวยความสะดวกอย่างมาเลเซียได้มีการติดต่อประสานงานกับทั้งสองฝ่ายนำมาสู่แถลงการณ์ร่วมที่สำคัญคือ “ความเข้าใจร่วมกันเพื่อการริเริ่มเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข” หรือแถลงการณ์หยุดยิงรอมฎอน” โดยในแถลงการณ์ดังกล่าวมีการกำหนดระยะเวลาห้วงระยะเวลาที่แน่นอนคือ ๔๐ วัน ในพื้นที่ ๓ จังหวัด และ ๕ อำเภอของจังหวัดสงขลา (เพิ่มอำเภอสะเดา) และมีรายละเอียดของมาตรการเชิงปฏิบัติของทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายไทยจะเน้นงานป้องกันอาชญากรรมและรักษาความปลอดภัย และงดปฏิบัติการเชิงรุกเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคง ส่วนฝ่ายขบวนการBRN จะพยายามไม่ให้เกิดเหตุรุนแรงการโจมตีทางอาวุธ การวางระเบิด ชุมนวมใจต่อเจ้าหน้าที่ความมั่นคงและประชาชนทั่วไป ไม่ทำลายทรัพย์สินของรัฐและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับประชาชน

๔. แนวโน้มของสถานการณ์ภายหลังการพูดคุยสันติภาพ

สำหรับแนวโน้มของสถานการณ์หลังจากที่มีการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นในมุมมองของคณะผู้แทนที่เข้าร่วมในการพูดคุยกล่าวถึงความหวัง พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวว่า เมื่อการพูดคุยสามารถดำเนินการไปได้ เชื่อกันว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี และการพูดคุยเพื่อที่จะยุติความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น การใช้ความรุนแรงก็จะลดน้อยลง ความสูญเสียก็จะไม่มี การพัฒนาที่จะเข้ามาได้มากขึ้น การแก้ไขปัญหาระยะยาวแบบยั่งยืนก็จะเกิดขึ้น และเชื่อมั่นว่าการพูดคุยสันติภาพจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีมานานได้อย่างยั่งยืนและตลอดไป^{๓๘}

^{๓๘} พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖.

พ.ต.ท.ทวิ สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กล่าวไว้ว่า เหตุการณ์ความไม่สงบฯ ในช่วงที่มีการพูดคุยกันเป็นปีแรกที่สูญเสียประชาชนน้อยที่สุดในรอบ ๑๐ ปี เช่นที่น้อยที่สุดของประชาชนในปี ๔๗ ก็จะมีประชาชนตาย ๑๗๕ คน แต่ปี ๕๖ มีประชาชนเสียชีวิต จากข้อมูลเรื่องการจ่ายเงินเยียวยายานะ ๑๒๒ คน ต่ำสุด แต่ถ้าในสมัยรัฐบาลที่แล้ว ก็จะมี ๒๐๐ กว่า คน เจ้าหน้าที่รัฐก็เสียชีวิตน้อยลง แต่ว่าพอมาดอนนี้หยุดพูดคุยจะเห็นเหตุการณ์มันเกิดขึ้นเยอะ ๆ แล้วเราต้องยอมรับว่าเหตุการณ์ในเมืองไม่เกิดเลย เมื่อก่อนในเมืองยะลาระเบิดเกือบทุกวัน บัดตานี้ไฟไหม้หมดตลอด แต่นี่ขบวนการเขาส่งสัญญาณว่า แรก ๆ จะพยายามไม่ทำเป้าหมายอ่อนแอ^{๗๕}

นายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุข กล่าวไว้ว่า จริงแล้วผมคาดหวังอาจจะสูงไปหน่อย แต่ก็ไม่ถึงกับสูงมาก สิ่งที่เราคาดหวังเราไม่คิดว่าเหตุการณ์มันจะสงบลงโดยสิ้นเชิง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนาน อาจถึงขั้นกับต้องกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติในการเจรจา ไม่ใช่การพูดคุย โดยให้ประเทศที่เป็นกลางหลาย ๆ ประเทศ มาเป็นพยานจึงแน่นอน อาจจะต้องไปถึงจุดนี้ เพราะฉะนั้น สิ่งที่เราคาดหวังถ้าสามารถทำความเข้าใจได้นอกรอบ ความเห็นของทั้งสองฝ่าย โดยมุ่งเน้นในเรื่องสันติสุขและเรื่องสันติภาพ คนอยู่กันอย่างพื่ออย่างน้องได้นั้นคือสิ่งประเสริฐที่สุดที่เราคาดหวัง^{๗๖}

พล.ต.ท.ศฤกษ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล กล่าวถึงแนวโน้มของสถานการณ์และความคาดหวังจากการพูดคุยไว้ว่า คาดหวังว่าคุยกันแล้วมันต้องลดลงหรือหยุดลง เพราะว่าเป้าหมายเราเป็นที่รู้กันอยู่แล้ว ก็คือสันติภาพเป็นหลัก คือ ถ้าทำแล้วมันก็ต้องมีความหวังคิดว่าถ้าทั้งสองฝ่ายให้ความร่วมมือกันจริง แล้วทั้งสองฝ่ายเป็นเอกภาพจริงๆ มันก็สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ คือดูจากสถิติมันลดลงเพราะว่าส่วนหนึ่งถ้าเราดูจากสถิตินี้ ในช่วงที่มีการพูดคุยกันมานี้ เป้าหมายที่เป็น Soft Target เป้าหมายอ่อนแอ นี้ จะลดลงไปเยอะ เกิน ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ถ้าลงไป คุณถึงผู้ได้รับผลกระทบ เพราะว่าเป้าหมายอ่อนแอ อยู่ในการพูดคุยด้วย แต่หลังจากที่เราหยุดไปแล้วนี้ มันเริ่มมีการกระทำต่อเป้าหมายอ่อนแอขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการเรียกร้องของเขา

^{๗๕} พ.ต.ท.ทวิ สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๗๖} อาซิส เบ็ญหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

เพื่อที่ว่าจะเร่งให้เราพูดคุย ก็เชื่อว่า ถ้าเมื่อไหร่ที่มีการพูดคุยอีก เราคงสามารถมีเงื่อนไขหรือว่ามีอะไรขอจากฝ่ายเขาได้บ้าง ซึ่งเขาก็คงสนองตอบเราบ้าง^{๕๑}

โดยในส่วนมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น และวิชาการด้านศาสนา ได้ให้ความสำคัญในประเด็นความคาดหวังและแนวโน้มของสถานการณ์ภายหลังจากการพูดคุยสันติภาพ โดย พล.ต.ท.ขยยุทธ เจริญวานิช ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้กล่าวถึงแนวโน้มของสถานการณ์และความคาดหวังจากการพูดคุยสันติภาพไว้ว่า “สำเร็จและสำเร็จได้ด้วยการพูดคุยเจรจา ถ้าไม่คุยกันก็ไม่เข้าใจกัน ถ้าไม่เข้าใจกันมันไม่มีโอกาสที่จะยุติลงได้”^{๕๒}

พล.ต.ต.สุวิทย์ เชิญศิริ อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลาและหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม) ได้กล่าวว่า แนวโน้มของการพูดคุย “ในความคิดของพี ๕๐:๕๐ ก็อย่างที่บอกเรายังไม่ได้พูดถึงกองกำลัง การพูดคุยมันก็ดีขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่าประสบความสำเร็จไม่ใช่ เพราะบอกแล้วว่าสิ่งที่ฝ่ายตรงข้ามที่เข้ามาเจรจากับเรา มันต้องเคลียร์ สามารถที่จะสั่งการสามารถที่จะควบคุมไอ้ชุดปฏิบัติการ อย่างเช่น กองกำลังในปัตตานี ยะลา นราธิวาส ในสามจังหวัดนี้ต้องคอนโทรลให้ได้ แต่ความรู้สึกลักษณะตอนนี้ะ ไอ้ระดับผู้สั่งการในสามจังหวัดนี้มันเป็นเอกเทศคือว่าอย่างของนราธิวาส ไอ้“แบก” มุฮัมหมัดไบฮาดี วาเฮง มันคุมทั้งจังหวัด มันสามารถสั่งการได้เลย แต่ถามว่านายฮัสซัน ตอยิบ ไปบังคับ ไป sanction มันได้ไหม ก็ไม่ได้”^{๕๓}

นายเดชารัฐ สิมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา ได้กล่าวถึงแนวโน้มของสถานการณ์ความคาดหวังจากการพูดคุย ไว้ว่า ดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่มันต้องคุยกันทุกกลุ่ม เพราะว่าในกลุ่มเขาเองเขาก็ไม่สามารถจะรวมกลุ่มเขาได้ ความคิดเขาแตกแยก เพราะฉะนั้นกลุ่มที่อยู่ต่างประเทศที่ไม่นิยมความรุนแรงต้องคุยกัน แต่มันยังมีกลุ่มหนึ่งจำเป็น เป็นลูกน้อง พุดง่าย ๆ คือโจร เราคุยกับข้างบนได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าข้างบนมันสั่งให้พวกมันหยุดได้นะ เพราะว่ามันเปรียบเหมือนข้างล่างคือโจรที่มาเลเซียเป็นหัว หัวหน้าโจร ถ้าหัวหน้าโจรบอกสั่งให้ปล้น สั่งให้ทำชั่วมันก็จะทำใช่ไหม เพราะมันชอบ แต่ถ้าหัวหน้าโจรบอกว่าตอนนี้ไม่เอาแล้ว ตอนนี้จะเป็นคนดี หัวหน้ามันเป็นคนดี

^{๕๑} พล.ต.ท.สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล.สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๒} พล.ต.ท.ขยยุทธ เจริญวานิช, ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้.สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๕๓} พล.ต.ต.สุวิทย์ เชิญศิริ ,อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลาและหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม).สัมภาษณ์. ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

แต่ถ้าลูกน้องไม่แน่นะ ถ้ามันเป็นคนดีมันทำอะไรกัน มันตายนะนั่น เพราะว่ามันเคยไปฆ่าเขา สร้างความแค้นให้เขา เพราะฉะนั้นมันไม่เป็นโจรต่อมันตายเลย เพราะฉะนั้นมันก็เป็นปัญหาอยู่เราคุยกับหัวหน้าโจรได้จบ แต่ข้างล่างมันคงคุยอยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นข้างล่างจึงต้องอาศัยความเข้มแข็งของกองกำลังรักษากฎหมาย จะต้องจัดการให้ได้กับกลุ่มที่ละเมิดกฎหมายต้องทำตรงนี้ให้ได้ แล้วมันก็เป็นเรื่องที่ไม่ง่าย เพราะว่าที่ผ่านมามีขบวนการบังคับใช้กฎหมายของเราเยอะมาก เราเป็นระบบกล่าวหา ถ้าหลักฐานพยานไม่ชัด เราจับกุมไม่ได้^{๔๔}

นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา ได้กล่าวถึงความคาดหวังว่าไม่นับการเมืองตอนนี้ อันดับ ๑ คือความก้าวหน้า ซึ่งความก้าวหน้าของมัน มาจากสถิติของการก่อเหตุก็ลดลง ผมคิดว่าสิ่งเหล่านั้น เป็นส่วนหนึ่งจากการพูดคุย โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นพื้นที่ที่อ่อนไหวมันหายไป อันดับ ๒ ผมคิดว่าข้อเสนอหลายสิ่งหลายอย่างที่ใน MOU มันพูดถึงการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญไทย แต่อาจจะมีการพูดถึงเรื่องของการปกครองตนเอง สำหรับผมในฐานะผู้นำท้องถิ่น ผมว่าเทรนวันนี้มันไปของมัน คนที่เชียงใหม่เสนอ พระราชบัญญัติ จังหวัดจัดการตนเอง มันไม่ต่างอะไร กบปส.ก็เสนอ ก็ไปโหน ตาม กบปส. เพียงแต่ช้าหรือเร็ว ผมคิดว่าสิ่งสำคัญมันต้องอธิบายด้วยความพร้อมของประชาชนก่อนว่าประชาชนมีความพร้อมที่จะเดินไปตรงนั้น เพราะว่าตราบิด ประชาชนไม่มีความพร้อม ตระหนักรู้ สิ่งซึ่งที่จะเกิดขึ้นอันตรายมาก เพราะมันจะเบียดเสียดอยู่ที่ผู้นำคนเดียว เรียกว่าผู้ว่าราชการจังหวัดจัดการตนเอง เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้เป็นเทรนไปอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าการพูดคุย เสร็จจากก็เสร็จจากกันไป แต่ว่ามันจะต้องมีกรอบต่างๆ ที่ในส่วนของประชาชน ต้องตระหนักไม่ให้นำมาเปลี่ยนกันหลอกประชาชน นอกจากนี้ยังได้กล่าวเพิ่มเติมถึงแนวโน้มของการพูดคุยว่า “ผมคิดว่าทุกส่วนต้องช่วยกัน การเจรจาครั้งนี้ ผมคิดว่าสิ่งที่อันดับ ๑ คือ unity ความเป็นเอกภาพความคิดประเทศต้องเป็นหนึ่ง ไม่ว่าฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร ต้องคิดให้เป็นหนึ่งเดียวกันว่าการพูดคุยคือแนวทางสันติที่ดีที่สุด อันดับ ๒ เราต้องสละศักดิ์ศรีออก ก็คือ “ไม่ใช่รบแพ้แล้วต้องไปเจรจา แต่มันหมายความว่าคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของคนในพื้นที่ทุกคนมีคุณค่าหมด เพราะฉะนั้นการที่เราจะ Safe คุณค่าของชีวิต เหมือนกับเราพยายามที่จะ Safe คุณค่าของคนที่ยุวมชนในสวนกลาง มันเอากลับมา ถ้าเราสามารถปกป้องคนจากการสูญเสียในสิ่งเหล่านี้ได้ผมก็คิดว่านั่นมันคือศักดิ์ศรีที่สูงที่สุดของทุกหน่วย”^{๔๕}

^{๔๔} เฉลวีรัฐ สิมศิริ, ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา.สัมภาษณ์ .๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๔๕} พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา.สัมภาษณ์.๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

อาจารย์นิติ เจ๊ะละ ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรั๊กสะยะลา ผมคิดว่าตอนที่พูดคุยสถานการณ์มันเย็นลง เราคิดว่านั่นแค่การพูดคุยไม่กี่ครั้ง ถ้าคุยไปเรื่อยๆ ผมคิดว่าน่าจะจบลงด้วยดี เหตุการณ์ลดระดับลงมา มันอาจจะมีบางส่วนที่พยายามอยู่ แต่ผมคิดว่ามันคงไปไม่ไหว ถ้าผู้ใหญ่ข้างบนเขาคูขี้แห้ง และก็จำเอาไว้เลยว่า “ทุกสงครามสิ้นสุดลงด้วยการพูดคุย” จบบนโต๊ะทั้งสิ้น ไม่ได้จบลงบนกองเลือด จบลงบนโต๊ะพูดคุยกันทุก ๆ ชาติ ทุก ๆ สงครามที่เกิดขึ้นในโลก ผมอยากให้มันมีต่อ ต้องให้เขาทำไปเรื่อย ๆ มีโอกาสแน่นอน อย่างน้อยมันก็เป็นทางออกหนึ่งของความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดดีกว่าไม่ทำอะไรเลย^{๘๖}

พอ.สมเดช โยธา ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ กล่าวว่า มันจะต้องดูตัวแสดงทั้งหมด เพราะคูแล้วแนวโน้มมันจะยาก เพราะฉะนั้นอยู่ที่ด้านเราแล้ว เรายังไม่มีเอกภาพ ของเรายังไม่มีความพร้อมไปสู่ขบวนการสันติภาพ ซึ่งฝ่ายไทยเรายังมองขบวนการสันติภาพ แค่ “สันติวิธีเล็กๆ แคให้พูดคุยถือว่าจบ” เราไม่มีขบวนการสันติภาพหรือ โรดแมป (Road map) ที่ชัดเจน เราส่งให้ไปคุยได้ แต่ไม่มีอำนาจตัดสินใจส่งไปแค่เปิดตัว ซึ่งถือว่าการเปิดตัวก็โอเคแล้ว แต่ขั้นตอนต่อไปของเราไม่มีระบบการจัดการ มันเลยสำเร็จยาก^{๘๗}

ในส่วนความคิดเห็นสำคัญของผู้ต้องหาคดีความมั่นคงได้ให้ความคิดเห็นในประเด็นความคาดหวังและแนวโน้มของการพูดคุยสันติภาพ โดยผู้ต้องหาคดีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการBRN ๑ กล่าวถึงความคาดหวังการพูดคุยสันติภาพ ต้องมีเรื่อย ๆ อย่าไปนัดกันปีละครั้งสองครั้ง เพราะระยะห่างมันยาวเกินไป ต้องใช้ความพยายามทำให้สนิททำให้เข้าใจซึ่งกันและกันมีโอกาส ไม่ใช่ทำให้ปัดตานีปกครองนะ แต่เรามีความเท่าเทียมกันให้เสมอกันให้อยู่กันได้เหมือน ๑๕ ปีที่แล้ว”^{๘๘} สอดคล้องกับผู้ต้องหาคดีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการBRN ๒ กล่าวว่า แนวโน้มของการพูดคุยสันติภาพน่าจะดี สงบสุขขึ้น^{๘๙}

^{๘๖} นิติ เจ๊ะละ, อาจารย์ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรั๊กสะยะลา. สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๘๗} พอ.สมเดช โยธา, ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑. สัมภาษณ์. ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๘๘} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๑. สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๘๙} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๒. สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ส่วนผู้ต้องหาคดีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการPULO๑ ได้ให้ความเห็นในประเด็นนี้ว่า “เท่าที่เห็น ณ ตอนนี้นั้นมันจบไปแล้วใช่ไหม มันน่าจะจบเพราะว่า รัฐบาลไทยมากกว่าที่ไม่กล้าที่จะตัดสินใจอะไรตรงนั้นไป มัวแต่เก้ๆก้างๆ มัวแต่คุณจะทำอย่างโน้น ผมจะทำอย่างนี้ คุณไม่ให้คุณไม่ได้อย่างโน้น ผมจะทำอย่างนี้ ยังแอมดิ เอาอะไรสักอย่างก็ไม่ได้ในกลุ่มของเราในกลุ่มของรัฐบาล ยังไม่รู้จะทำอย่างไรกันเลยแต่จะไปคุยกับเขาอย่างไร ก็เลยต้องเลื่อนไป ในความคิดของผมถ้าว่า รัฐบาลไทยจะอยู่แบบนี้ ไม่มีทางหรอก ก็คือจะไปคุยกับใครเขาไม่ได้หรอก ทางโน้นเขาก็พร้อมอยู่แล้วคุณจะทำอย่างไร เมื่อไหร่วันไหน เขาก็พร้อมของเขาอยู่แล้ว แต่ว่าไทยก็ไม่รู้ยังงั้น เท่าที่ติดตามข่าวคุณก็ไม่รู้ยังงั้น ไม่รู้ว่าใครใหญ่กันแน่ ประมาณนั้น ไม่รู้ว่าอำนาจตัดสินใจเราจาไม่รู้อยู่ที่ใคร เพราะว่าไอ้ตัวเล็ก พูดว่าไม่ควรจะทำอย่างนั้น ไอ้ตัวใหญ่ก็ถึงกับชะงักลง “ขณะที่ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการPULO๒ ให้ความคิดเห็นว่าแนวโน้มของสถานการณ์การพูดคุย มีประโยชน์อยู่บ้าง น่าจะสงบระดับหนึ่ง แต่การพูดคุยไม่ใช่ทางออกของปัญหานี้ทั้งหมด”^{๕๐}

จากมุมมองของคณะตัวแทนที่เข้าร่วมปฏิบัติการพูดคุยสันติภาพ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และผู้ต้องหาในคดีความมั่นคง กล่าวไปในทิศทางเดียวกัน แนวโน้มของสถานการณ์การพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นว่า มองว่าการพูดคุยเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ อย่างน้อยก็เป็นความก้าวหน้าของการแก้ปัญหาของภาครัฐ จะเห็นได้จากเป้าหมายอ่อนแอ (Soft Target) ได้แก่ สตรี เด็ก คนชรา ชาวบ้านทั่วไป พื้นที่ในเขตเมืองและเขตเศรษฐกิจในระหว่างที่มีการพูดคุยถูกกระทำความรุนแรงลดลง และการพูดคุยจะต้องทำต่อไปเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องกับทุกกลุ่มที่ก่อเหตุ ความรุนแรงในพื้นที่ เพราะ“ทุกสงครามสิ้นสุดลงด้วยการพูดคุย” และชีวิตทุกชีวิตของประชาชนล้วนมีความหมายมีคุณค่าเพราะฉะนั้นการปกป้องชีวิตมันคือเป้าหมายสูงสุดมันคือศักดิ์ศรีที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ต้องร่วมมือทำและขับเคลื่อนไปด้วยกัน

^{๕๐} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๑.สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๕๑} ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๒.สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

๕. สถานการณ์ก่อนและภายหลังการลงนามสันติภาพและข้อตกลงหยุดยิง๔๐วัน

สถานการณ์ก่อนและภายหลังจากการที่ทางการไทยโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เปิดพื้นที่พูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่าง เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ และมีการมีข้อตกลงในการหยุดยิง ๔๐ วัน ในช่วงเดือน รอมฎอนในปี ๒๕๕๖ ผลสะท้อนจากการพูดคุยสันติภาพที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในพื้นที่ สามารถแยกสถานการณ์ออกเป็น ๔ ช่วงเวลาสำคัญ ดังนี้

๑. สถานการณ์ก่อนการพูดคุยสันติภาพตั้งแต่ ๔ มกราคม ๒๕๕๖- ธันวาคม ๒๕๕๕ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนใต้ (ศชต.) ได้รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้ง ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอนะบะ เทพา สะบ้าย้อย และนาทวี ซึ่งมีเหตุการณ์ความไม่สงบรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นทั้งสิ้น ๑๔,๐๗๔ เหตุการณ์ และเป็นเหตุการณ์ความมั่นคงซึ่งเป็นการกระทำของกลุ่มความไม่สงบ จำนวน ๗,๕๑๘ เหตุการณ์^{๕๒}

๒. สถานการณ์ช่วงปีที่มีการพูดคุยสันติภาพในปี ๒๕๕๖ จากการรวบรวมข้อมูลของศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสถานการณ์ที่เกิดจากความรุนแรงทุกรูปแบบ ๑,๘๒๓ เหตุการณ์ เป็นคดีความมั่นคงซึ่งเป็นการกระทำของกลุ่มก่อความไม่สงบจำนวน ๖๑๔ เหตุการณ์^{๕๓}และเมื่อวิเคราะห์รายละเอียด พบข้อมูลสำคัญของสถานการณ์ภายใต้ช่วงเวลา ดังนี้

๑) ภายหลังจากการลงนามสันติภาพ และเริ่มเปิดการพูดคุยสันติภาพมาแล้ว ๓ ครั้ง ก่อนเดือนรอมฎอน (ระหว่าง ๒๘ กุมภาพันธ์ ถึง ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖) เมื่อเทียบกับห้วงเวลาที่ผ่านมา ตัวเลขการก่อเหตุรุนแรงในช่วงระหว่างต้นเดือนมีนาคม ถึงต้นเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นช่วงภายหลังจากที่ได้มีการเปิดการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่ม BRN พบว่าสถิติการก่อเหตุร้ายในห้วงเวลาดังกล่าวเพิ่มขึ้น แต่จำนวนการสูญเสียชีวิตที่สำคัญประชาชนผู้บริสุทธิ์ลดลงเกือบครึ่งหนึ่งในขณะที่จำนวนเจ้าหน้าที่ถูกโจมตีมากขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

^{๕๒} ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้.สถิติเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้,๒๕๕๗.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน.

๒) ช่วงห้วงเวลา ๔๐ วัน ระหว่างฝ่ายไทยกับผู้เห็นต่างจากรัฐฝ่าย BRN แลกเปลี่ยน “ความเข้าใจร่วมกันเพื่อการริเริ่มเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข” หรือแลกเปลี่ยนหุคยิงรอมฎอน” ซึ่งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยศูนย์ประสานงานและส่งเสริมสันติภาพในช่วงเดือนรอมฎอน ได้สรุปสถานการณ์สำคัญเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของเหตุการณ์ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมาไว้ดังนี้^{๕๔}

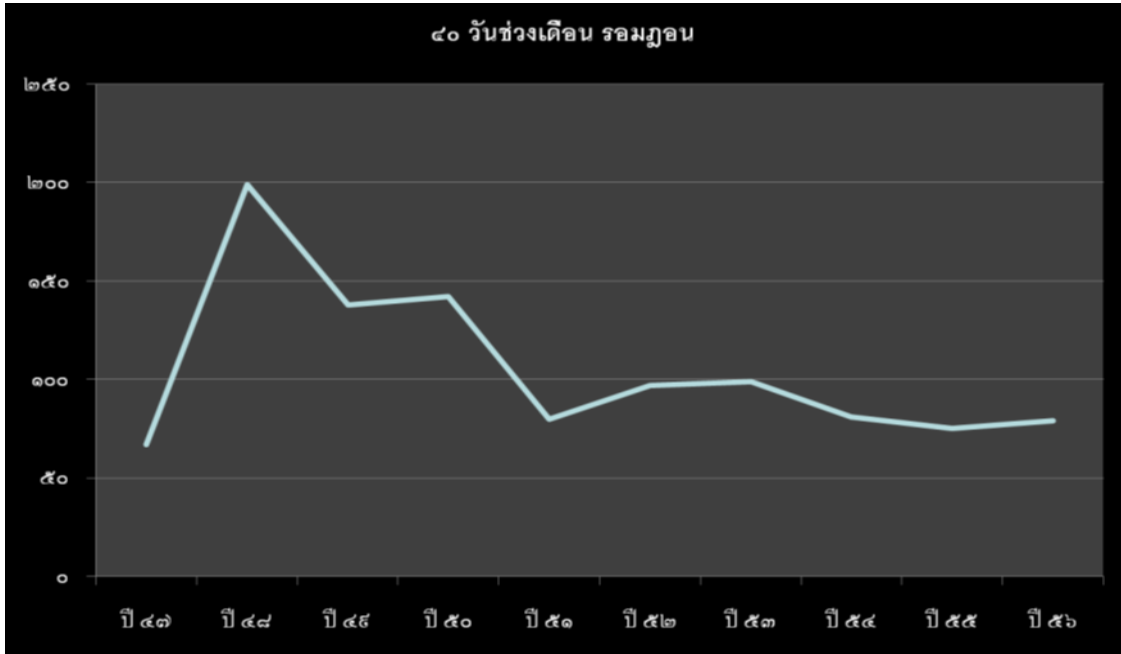
๒.๑ สัปดาห์แรกของรอมฎอน (ระหว่าง ๑ - ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖) มีเหตุการณ์เกิดขึ้นเพียง ๑ ครั้ง นับเป็นปรากฏการณ์ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในรอบ ๑๐ ปีของการใช้ความรุนแรงประชาชนในพื้นที่แสดงการขานรับอย่างกว้างขวางต่อผลการพูดคุยสันติภาพ ปรากฏการณ์นี้ยังสะท้อนว่าฝ่ายกำลังในพื้นที่สนองตอบความริเริ่มแห่งสันติภาพห้วงเดือนรอมฎอน

๒.๓ ช่วงสัปดาห์ที่สองและสามของรอมฎอน (ระหว่าง ๑๗ - ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖) แม้จะมีเหตุความรุนแรงเกิดขึ้น ๑๓ ครั้ง ซึ่งถือเป็นสถิติที่ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดเจน เมื่อเทียบกับห้วงเดียวกันของเดือนรอมฎอนปีที่แล้ว ที่เกิดเหตุ รวม ๓๐ ครั้ง

๒.๔ ช่วงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นมาถึงสิ้นสุดข้อตกลงช่วงเดือนรอมฎอน เกิดเหตุการณ์ขึ้นในความถี่ที่สูงมาก น่าจะมาจากวงจรของการตอบโต้ความรุนแรงจากเชื้อของเหตุการณ์ในสองสัปดาห์ก่อนหน้านี้ อาทิ การตอบโต้จากฝ่าย BRN ซึ่งอ้างว่ามาจากการช่วยจากฝ่ายรัฐ การก่อเหตุของกลุ่มที่ต้องการบ่อนทำลายกระบวนการพูดคุยสันติภาพ หรือกองกำลังของกลุ่มที่เห็นต่าง และเหตุจากอาชญากรรมปกติที่เป็นภัยแทรกซ้อนซึ่งยังสืบหาผู้กระทำผิดไม่ได้ เหตุการณ์ในช่วงที่สี่ตามที่กล่าว มีผลทำให้สถิติการก่อเหตุในอัตราเฉลี่ยของเดือนรอมฎอนในปี ๒๕๕๖ สูงกว่าปีที่ผ่านมา

^{๕๔} ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานสรุปการประเมินผลของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมสันติภาพในช่วงเดือนรอมฎอนจังหวัดชายแดนใต้ประจำปี ๒๕๕๖. (เอกสารประกอบรายงานสรุปผลของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมสันติภาพ), หน้า ๒-๓.

แผนภาพที่ ๔-๑ สรุปเหตุการณ์ความไม่สงบในห้วง ๔๐ วันรวมภูอนปี ๒๕๔๗-๒๕๕๖

ที่มา : ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

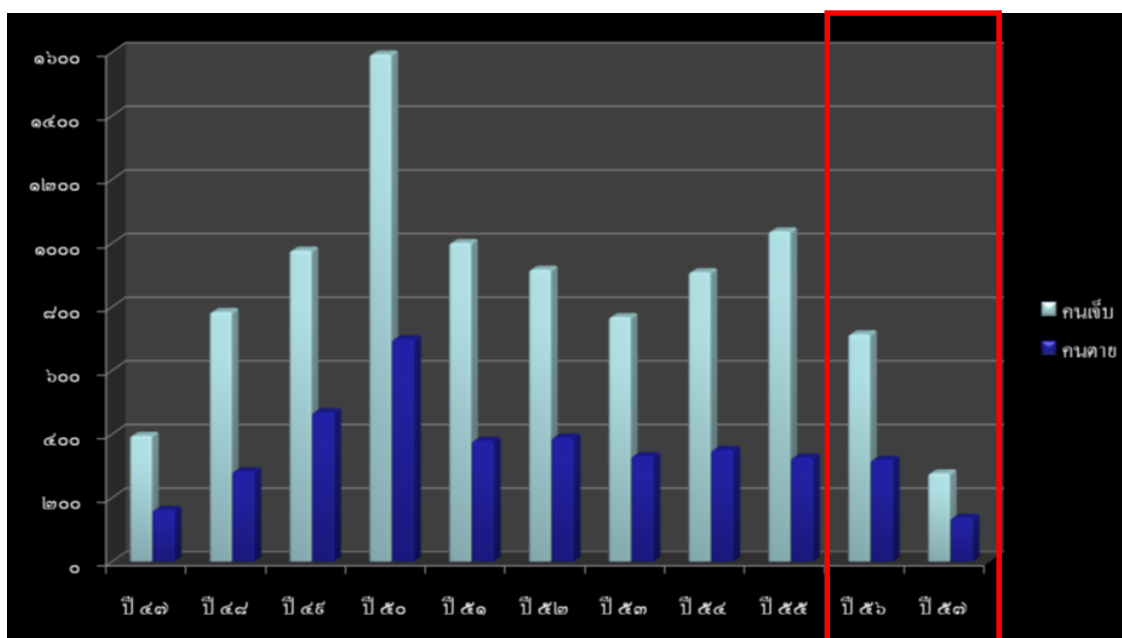
๒.๕ สถิติจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในช่วงที่มีการพูดคุยสันติภาพ

เมื่อดูจากสถิติของผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บในช่วงปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๗ ซึ่งรวบรวมโดยศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้^{๕๕} ช่วงก่อนและหลังปีซึ่งมีการพูดคุยสันติภาพ พบว่าสถิติทั้งคนเจ็บและตายมีแนวโน้มลดลงทั้งคนเจ็บและเสียชีวิต แต่ถ้าหากวิเคราะห์ถึงบุคคลที่บาดเจ็บและเสียชีวิต พบว่า จำนวนผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตที่เป็นประชาชน (เป้าหมายอ่อนแอ) ลดลงมากกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ดังนี้ปี ๒๕๕๕ มีประชาชนเสียชีวิต จำนวน ๒๒๓ ราย แต่พบว่าในปี ๒๕๕๖ (ปีที่มีการพูดคุยสันติภาพ) มีประชาชนเสียชีวิต จำนวน ๑๓๓ ราย ซึ่งน้อยที่สุดอันดับสอง รองจากปี ๒๕๔๗ ซึ่งเป็นปีแรกที่เกิดความไม่สงบเพียงปีเดียว ส่วนจำนวนประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บ พบว่าในปี ๒๕๕๕ มีประชาชนได้รับบาดเจ็บ จำนวน ๖๘๗ ราย ส่วนปี ๒๕๕๖ มีประชาชนได้รับบาดเจ็บจำนวน ๒๖๘ รายเท่านั้น ค่าเฉลี่ยลดไปมากกว่าครึ่ง ซึ่งมากกว่าปี ๒๕๔๗ เพียงปีเดียวเช่นกันแต่ก็พบว่าสถิติเจ้าหน้าที่ทหารที่ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตในปี ๒๕๕๖

^{๕๕} ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้. เรื่องเดิม.

เพิ่มสูงขึ้นกว่าปี ๒๕๕๕ จนผิติดสังเกตเช่นกัน จากสถิติพบว่าในปี ๒๕๕๖ เจ้าหน้าที่ทหารบาดเจ็บ และเสียชีวิตมากที่สุดตั้งแต่เกิดเหตุความไม่สงบเป็นต้นมา จากสถิติดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยและผู้เห็นต่างจากรัฐในเรื่องลดการก่อเหตุในเป้าหมายอ่อนแอ ประสบผลสำเร็จ แต่ก็มีการก่อเหตุกับเจ้าหน้าที่ทหารบาดเจ็บและเสียชีวิตสูงที่สุดเช่นกัน

แผนภาพที่ ๔-๒ จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบฯตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ – มิถุนายน ๒๕๕๗

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.)

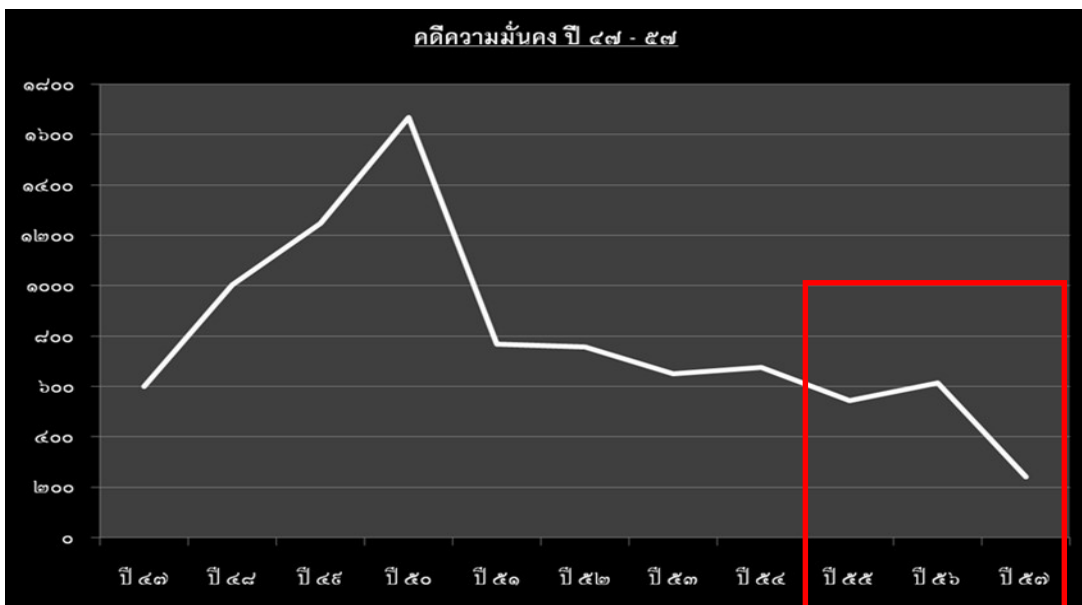
๔.สถานการณ์การณ้ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๗ เป็นต้นมา (มกราคม ๒๕๕๗ -มิถุนายน ๒๕๕๗) ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้^{๕๖} ได้รวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ความไม่สงบ จำนวนในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นทั้งสิ้น ๔๘๗ เหตุการณ์ และเหตุการณ์ความมั่งคั่ง ซึ่งเป็นการกระทำของกลุ่มก่อความไม่สงบ ๒๔๑ จำนวน มีผู้บาดเจ็บจำนวน ๒๗๗ ราย และเสียชีวิต จำนวน ๑๑๗ ราย และแนวโน้ม และคาดว่าสถานการณ์ยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง และน่าจะมีการโจมตี พื้นที่ในเขตเมืองและเขตเศรษฐกิจมากขึ้น ดังจะเห็น ได้จากการปฏิบัติการในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ของอำเภอเมืองยะลาติดต่อกัน ๒ วัน ในช่วงวันที่ ๕-๖ เมษายน ๒๕๕๗ จำนวน ๘ ครั้ง

^{๕๖} ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้.เรื่องเดิม.

โดยใช้รถจักรยานพวงข้างคาร์บอน และการลอบวางระเบิด มีผู้เสียชีวิต ๑ ราย และบาดเจ็บ ๒๔ ราย สร้างความเสียหายประมาณ ๑๐๐ ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีการ ยิงชาวบ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็น ชาวไทยพุทธ ๓ ราย โดยหนึ่งในนั้นเป็นผู้หญิงถูกปลาคอในพื้นที่จังหวัดยะลา และยิงอาสาสมัคร รักษาคนแดน (อส.) ซึ่งเป็นผู้หญิงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ความรุนแรง รายวันในรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง^{๕๑}

๕.สรุปภาพรวมเหตุสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ – มิถุนายน ๒๕๕๗ ในห้วงเวลา ๑๐ ปี ผ่านการพูดคุยสันติภาพมาแล้ว ๓ ครั้งในรอบปี ๒๕๕๖ ศูนย์ปฏิบัติการ ตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้^{๕๒} ได้รวบรวมเหตุการณ์ความไม่สงบในรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่ พบว่า มีเหตุการณ์ความมั่นคงทั้งสิ้น ๘,๗๗๓ เหตุการณ์ ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บจำนวน ๕,๓๗๒ ราย และเสียชีวิตทั้งสิ้น ๓,๘๔๓ ราย ส่วนแนวโน้มของการเกิดเหตุความมั่นคงลดลงในปี ๒๕๕๗ เมื่อ เทียบกับปี ๒๕๕๖ ในช่วงเวลาเดียวกัน

แผนภาพที่ ๔-๓ สรุปเหตุการณ์ความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๔๗ – มิถุนายน ๒๕๕๗

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.)

^{๕๑} สุเมธ ปานเพชร ไฟใต้เดือน มิ.ค.เหตุรุนแรง-สูญเสียทรงตัว.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: <http://www.isranews.org/south-news/stat-history/item/๒๘๗๐-stat.html>, ๒๕๕๗.

^{๕๒} ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้.เรื่องเดิม.

อาจกล่าวได้ว่าแนวโน้มของสถานการณ์ภายหลังการწყุดคยสันติภาพ ก็ยังคงเกิดเหตุความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ทั้งการโจมตีเขตเศรษฐกิจเขตเมืองเป้าหมายอ่อนแอ และเจ้าหน้าที่รัฐ ยกเว้นเพียงช่วงเวลาเดียว คือ ๒ สัปดาห์แรกของแถลงการณ์ความร่วมมือหยุดยิง ที่มีการเกิดเหตุน้อยลง เสมือนกับว่าฝ่ายผู้เห็นต่าง BRN พยายามควบคุมพื้นที่การใช้ความรุนแรงตามข้อตกลง แต่หลังจากนั้นเมื่อต่างฝ่ายต่างกล่าวอ้างว่ามีการละเมิดข้อตกลงของอีกฝ่ายขึ้น ทำให้สถานการณ์กลับมาสู่วงรอบของความรุนแรงเช่นเดิมและขยายตัวกลับสู่การโจมตีพื้นที่ในเขตเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการที่ทางฝ่ายขบวนการพยามที่กดดันฝ่ายไทยในการสร้างความต่อเนื่องของการหยุดคยในกรอบใหม่ก็เป็นได้

๖. แนวทางในการหยุดคยสันติภาพครั้งต่อไป

๖.๑ การวางแนวทางในการหยุดคยครั้งต่อไปของฝ่ายไทย

สำหรับแนวทางกรอบในการหยุดคยครั้งต่อไป พล.ท. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวว่า “ในขั้นต้น เป็นการสร้างบรรยากาศ ความไว้เนื้อเชื่อใจ การยอมรับ และให้เห็นว่าเป็นคนไทยด้วยกัน การสร้างความรุนแรงไม่เกิดประโยชน์ การหยุดคยและการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีจะนำมาซึ่งความสุขคืนสู่พี่น้องประชาชนในที่สุด ขึ้นต่อไปคือการนำเอากลุ่มอื่น ๆ เข้ามาร่วมหยุดคย เพื่อนำไปสู่การหารือและแนวทางลดความรุนแรงที่มีผลต่อผู้ไม่เกี่ยวข้องให้ได้ก่อน”^{๕๕} ซึ่งก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับพ.ต.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้กล่าวว่าการหยุดคยครั้งต่อไป “หลัก ๆ ก็คือ ๕ ข้อ ที่เขาเสนอมา เขามีข้อต่าง ๆ เรื่องของการปฏิบัติ ถ้าเป็นเรื่องความมั่นคงก็จะเอาทหารไปพูด ถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจเราก็จะเอาคนในพื้นที่ไปพูด เน้นเอาคนในพื้นที่เป็นหลัก”^{๕๖}

ส่วนกำหนดกรอบเวลาในการหยุดคยนั้น พล.ต.ท.ศุภชัย อเนกเวียงผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล กล่าวว่า “โดยกรอบเวลาในการหยุดคยยังไม่ได้กำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะมีการกำหนดภายหลังจากการหยุดคยในแต่ละครั้ง จะมีห้วงเวลาอยู่ที่ ๓๐ - ๔๕ วัน

^{๕๕} พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร,เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๖} พ.ต.ท.ทวี สอดส่อง,เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

ปัญหาอยู่ที่ฝ่ายเราเกิดปัญหาทางการเมือง”^{๑๑๑} สอดคล้องกับนายอาซิส เบ็ญหวาน ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวไว้ว่า “ขณะนี้ยัง ไม่มีการพูดคุยกรอบเวลาในการพูดคุยรอบหน้า ที่ยังไม่ได้กำหนด รัฐบาลใหม่ เพราะถ้าวันนี้เรากำหนด เขาก็ไม่เอาด้วย เพราะรัฐบาลนี้รักษาการ ถึงเวลาเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา เกิดเหตุรุนแรงขึ้นมา การเจรจา ก็คงต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลใหม่”^{๑๑๒} ซึ่งในส่วนนี้เองส่งผลให้การพูดคุยครั้งที่ ๔ ได้เลื่อนออกไปอย่างไม่มีกำหนด ทั้งนี้เนื่องจากฝ่ายไทยประสบปัญหาการเมืองภายในประเทศ รัฐบาลได้ยุบสภาและอยู่ในฐานะรัฐบาลรักษาการ จึงยังไม่มีข้อสรุปว่าการพูดคุยสันติภาพครั้งต่อไปอยู่ในช่วงเวลาใด

ถึงแม้ว่าการพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๔ ยังไม่ได้กำหนดวันเวลาที่แน่นอนว่า จะมีการพูดคุยกันอีกเมื่อไหร่ นั่นแต่กระบวนการพูดคุยสันติภาพก็ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะของการดำเนินงานที่ไม่เป็นทางการมีการติดต่อพูดคุยกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐ ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของพล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวว่า “ การพูดคุยในข้อปลีกย่อย การทำความเข้าใจในบางประเด็น การแก้ไขความไม่เข้าใจเฉพาะจุด และการทำความเข้าใจเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญ การสร้างระบบคู่ขนานจึงมีความจำเป็น เมื่อการพูดคุยในเวทีหลักมีข้อขัดข้อง ระบบคู่ขนานก็จะต้องรักษาและดำรงไว้ซึ่งการพูดคุยได้ต่อไป ทั้งนี้ทั้งนั้น หัวหน้าคณะพูดคุยก็จะใช้สิทธินี้ในการมอบหมายสั่งการเป็นเรื่องไปไม่มีฉันทเฉพาะ”^{๑๑๓} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของเดียวกับ พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้กล่าวถึง การตั้งคณะทำงานที่ไม่เป็นทางการ “ก็มีหลายกลุ่มที่เรามอบหมาย อย่างเรื่องอัตลักษณ์ ภาษา ก็จะมีกลุ่มย่อยที่จะไปคุยกับกลุ่มเล็ก แบ่งเป็นพื้นที่ก็มี”^{๑๑๔} ขณะที่นายอาซิส เบ็ญหวาน ประธานที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

^{๑๑๑} พล.ต.ท.ศฤงษ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล.สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๒} อาซิส เบ็ญหวาน,ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ .สัมภาษณ์ .๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๑๑๓} พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร.เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ.สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๔} พ.ต.ท.ทวี สอดส่อง,เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์.๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

กล่าวว่า “ผมก็ไม่แน่ใจว่ามีตั้งเป็นคณะทำงานหรือไม่ แต่ว่าโดยการพูดคุยกับกลุ่มผู้เห็นต่างเป็นการภายในกับผู้เห็นกลุ่มต่างๆ โดยการประสานงานกันก่อน ว่ามีอะไรไม่มีอะไร (ไม่เป็นทางการ) เป็นการตกลงกันภายในระหว่างคน”^{๑๐๕} พล.ต.ท.สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาลกล่าวในประเด็นนี้ว่า “ไม่มี คือ การพูดคุยนี้เขากำหนดไว้แล้วว่าจะต้องคุยบนโต๊ะเจรจา จะไม่มีการคุยในทางลับ จะไม่มีกลุ่มอื่น จะไม่มีกระบวนการอื่นที่จะคุยในทางลับ”^{๑๐๖}

๖.๒ การวางแนวทางในพูดคุยครั้งต่อไปของฝ่าย BRN

จากการรวบรวมข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านสื่อและการให้สัมภาษณ์ของนายฮัสซัน ตอยิบ ในฐานะผู้แทนฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐตัวแทนขบวนการ BRN ที่ได้ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนชายแดนใต้ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๖ ได้กล่าวถึงแนวทางการพูดคุยครั้งต่อไปว่า “เวลาในการพูดคุยยังไม่กำหนด แต่เราเสนอเงื่อนไขไปแล้ว เพื่อให้ฝ่ายรัฐบาลให้คำตอบต่อข้อเรียกร้อง ๕ ข้อว่าจะรับหรือไม่ ถึงแม้จะไม่มี การพูดคุยอย่างเปิดเผย แต่เราจะติดต่อสื่อสารกับฝ่ายไทย โดยผ่านผู้อำนวยความสะดวก”^{๑๐๗}

๖.๓ แนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบอื่น ๆ ของฝ่ายไทย

สำหรับแนวทางในการบริหารจัดการต่อกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐกลุ่มอื่น ๆ พล.ต. ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ กล่าวว่า “เมื่อกระบวนการพูดคุยกับกลุ่ม BRN ซึ่งเป็นกลุ่มหลัก สามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นรูปธรรม และเห็นผลสำเร็จ เชื่อว่า การโน้มน้าวให้กลุ่มอื่น ให้เข้าร่วมการพูดคุยก็จะเป็นไปได้ง่ายขึ้น และก็สามารถจัดการพูดคุยกลุ่มที่เหลือได้”^{๑๐๘} ขณะที่นายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานสภาที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุข กล่าวถึงการบริหารจัดการกลุ่มย่อยอื่น ๆ ว่า “จริง ๆ แล้วเรารู้อยู่ตลอดว่ามีอยู่ที่กลุ่ม แต่ละกลุ่มก็มีผู้นำสามารถ

^{๑๐๕} อาซิส เบ็ญหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ . สัมภาษณ์ .๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๑๐๖} พล.ต.ท.สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล. สัมภาษณ์.๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖.

^{๑๐๗} บทสัมภาษณ์ “ฮัสซัน ตอยิบ : BRN กับ การพูดคุยสันติภาพ.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://prachatai.com/journal/๒๐๑๓/๐๘/๔๘๑๓๐.๒๕๕๖>.

^{๑๐๘} พล.ต.ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ. สัมภาษณ์.๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖.

เข้าถึงกลุ่มเหล่านั้นได้ ต้องใช้ศักยภาพของตัวบุคคลเหล่านี้เข้าไปคุยเป็นการภายในโดยตรงโดยไม่เป็นทางการแล้วมาสรุปประเด็นของการพูดคุยบนโต๊ะ นั้นจะเป็นทางออกที่ดี ซึ่งเรารู้ว่าฝ่ายความมั่นคงก็ทำ^{๑๑๕} สอดคล้องกับ พล.ต.ท.สฤษดิ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาลกล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มผู้เห็นต่างอื่นๆ ว่า ก็เห็นด้วยนะที่ว่าเราจะเอากลุ่มอื่นๆ เข้ามาร่วมในการพูดคุย เพราะว่าถ้าเราคุยแต่ BRN อย่างเดียวนี้ อย่างที่รู้กันอยู่ว่า PULO นี้เขายังมีกองกำลังที่เคลื่อนไหวอยู่ ตรงนี้ถ้าเราคุยจบ ไอ้ตรงนี้ก็เหมือนกับว่ามันยังไม่ยุติลงเสียทีเดียว มันก็จะยังมีอยู่บ้าง ถ้าเราดึง PULO เข้ามาร่วมเลยทีเดียวนะ คือ เขาก็จะปฏิเสธไม่ได้ว่าเขาไม่ได้รับรู้หรืออะไรส่วน BIPP นี้ BIPP เป็นขบวนการดั้งเดิม พุดง่าย ๆ ว่าเป็นต้นกำเนิดของขบวนการต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้อาวุโส ซึ่งถ้าเอากลุ่มนี้เข้ามาร่วมด้วย ถึงแม้เขาไม่มีศักยภาพในการที่จะจัดการในกองกำลังอะไรต่างๆ แต่ว่าตัวเขา ตัวบุคคลของเขานี้ หมายความว่า他是ผู้อาวุโสของขบวนการต่างๆ ซึ่งเชื่อว่ก็คงมีการยอมรับอะไรในส่วนนี้ของเขาด้วย^{๑๑๖} ซึ่งสอดคล้องพ.ต.อ.ทวิ สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กล่าวว่า “การพูดคุยต้องคุยทุกกลุ่ม ตอนนี้อยู่ไม่ได้เริ่มต้นพูดคุยเลย เพียงแต่นัดหมายว่าจะมีการพูดคุยแต่รัฐบาลก็ยวบยาบเสียก่อน”^{๑๑๗}

๖.๔ แนวทางในการบริการจัดการกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบอื่น ๆ ของฝ่าย BRN

จากการรวบรวมข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านสื่อและการให้สัมภาษณ์ของนายฮัสซัน ตอยิบ ในฐานะผู้แทนฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐตัวแทนขบวนการ BRN ที่ได้ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนชายแดนใต้ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๖ ได้กล่าวถึง ความร่วมมือกับขบวนการก่อความไม่สงบอื่น ๆ ว่า “เราได้ประสานงานกับขบวนการอื่นๆ แล้ว เช่นองค์กร PULO และ BIPP และทั้งสององค์กรก็รวมกันในการพูดคุย การที่องค์กร PULO มีหลายสายนั้นเป็นปัญหาของ PULO ฉะนั้นทาง PULO ก็ต้องสร้างความเอกฉันท์ในตัวเององค์กร”^{๑๑๘} สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ

^{๑๑๕} อาซีส เบ็ญหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้.สัมภาษณ์ .๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๑๑๖} พล.ต.ท.สฤษดิ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล.สัมภาษณ์. ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๗} พ.ต.ท.ทวิ สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.สัมภาษณ์.๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๘} บทสัมภาษณ์ 'ฮัสซัน ตอยิบ': BRN กับการพูดคุยเพื่อสันติภาพ .(ออนไลน์).

นายกัศตรี มะห์โกตา ประธานขบวนการ PULO ที่ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อว่า “ขบวนการPULO รวมเป็นหนึ่งแล้ว เพื่อเตรียมส่ง ๒ ตัวแทนร่วมโต๊ะพูดคุยสันติภาพปาตานีกับฝ่ายไทย โดยติดต่อผ่านทางผู้อำนวยการความสะดวก ระบุผู้อีก ๕๐ ปีสุดท้ายก็ต้องจบด้วยการเจรจา พร้อมข้อเสนอตั้งคณะผู้แทนแห่งชาติปาตานี ย้ำปัญหาไม่อาจแก้ได้โดยคนคนเดียวหรือเพียงขบวนการเดียว “เราต้องอยู่ร่วมโต๊ะเดียวกัน”^{๑๑๑}

จากมุมมองของคณะผู้แทนและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในพูดคุยสันติภาพข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า รัฐบาลได้มีการวางกรอบหรือแนวทางในการพูดคุยครั้งต่อไปทางฝ่ายไทย คือการเน้นสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการพูดคุยกันของทั้งสองฝ่าย และเนื้อหาที่ยังคงมุ่งนำเสนอประเด็นลดความรุนแรง โดยเฉพาะเป้าหมายอ่อนแอ และข้อเสนอ ๕ ข้อ ที่ฝ่าย BRN เสนอเข้ามา เช่นเดียวกับผู้เห็นต่างจากรัฐฝ่ายขบวนการBRN ที่ต้องการให้ทางการไทยให้คำตอบว่าจะรับหรือไม่รับในข้อเสนอดังกล่าว ส่วนแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มความไม่สงบกลุ่มอื่นๆ นั้นของฝ่ายไทย จะเน้นการพูดคุยกับกลุ่มหลักก่อนส่วนกลุ่มอื่น ๆ ก็ยินดีที่จะเปิดพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุย เช่นเดียวกับตัวแทนฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐฝ่ายขบวนการ BRN ในการพูดคุยครั้งต่อไปก็จะมีขบวนการอื่น ๆ เช่น PULO เข้าร่วมด้วย โดยห้วงเวลาในการพูดคุยครั้งต่อไป (ครั้งที่ ๔) คณะผู้แทนและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยสันติภาพเห็นร่วมกันว่าคงต้องให้สถานการณ์การเมืองภายในประเทศมีเสถียรภาพ และมีรัฐบาลชุดใหม่ที่มีอำนาจเต็มในการตัดสินใจเข้ามาบริหารจัดการสถานการณ์การพูดคุยอีกครั้ง ถึงแม้ว่าการพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๔ ยังไม่ได้กำหนดวันเวลาที่แน่นอนว่าจะมีการพูดคุยกันอีกเมื่อไหร่ แต่กระบวนการพูดคุยสันติภาพก็ยังคงดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่องในลักษณะ “ระบบคู่ขนาน”

^{๑๑๑} อัสโตรรา โต๊ะราแม และ มูฮำหมัด ดือราแม “สัมภาษณ์พิเศษ ‘กัศตรี มะห์โกตา’: สันติภาพปาตานี ต้องมีเราร่วมโต๊ะ!” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deepsouthwatch.org/dsj/>
๔๕๔๑.๒๕๕๖.

ปัญหาและอุปสรรคในการพูดคุยสันติภาพ

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือในการพูดคุยสันติภาพ จากมุมมองของคณะผู้แทน และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพูดคุยสันติภาพ ได้ให้ความเห็นสำคัญไว้ดังนี้

พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวไว้ว่า เนื่องจากปัญหามีมานาน และมีความซับซ้อนเกี่ยวพันในหลายมิติ มีคนที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย การสร้างความเข้าใจกับทุกภาคส่วนให้ยอมรับกระบวนการพูดคุยแบบเปิดเผย จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเมื่อเราเข้าใจยอมรับ และให้การสนับสนุนแล้วการพูดคุยแก้ปัญหา ก็จะ สามารถดำเนินไปได้ อุปสรรคก็จะสามารถ แก้ไขได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้การสื่อสารกับมวลชน เพื่อทำความเข้าใจกับทุกภาคส่วน ก็มีความสำคัญที่ต้องพิจารณา โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับสื่อมวลชนทุกแขนง^{๑๑๔}

พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาในการพูดคุย ถามว่า ทำอย่างไร เรื่องของภาคใต้ไม่ใช่แค่คนในภาคใต้เป็นคน ตัดสินใจ ต้องให้คนนอกพื้นที่ คือคนในกรุงเทพฯ คนในภูมิภาคอื่นยอมรับด้วย อันนี้จะเป็นปัญหา เรื่องการสื่อสารทำความเข้าใจกับคนในสังคมไทย และอีกส่วนหนึ่งคือ เราต้องเอาข้อที่เราไปพูดคุย มาพูดคุยกับหน่วยปฏิบัติ เพราะวันนี้อย่าลืมว่าหน่วยราชการที่มาปฏิบัติงานในภาคใต้วันนี้มีอยู่ ๓๐ กระทรวงนะ คือกระทรวง ๒๐ หน่วยงานที่ไม่เป็นกระทรวงอีก ๑๐ แล้วแต่ละคนก็ไม่มีการบูรณาการกัน แล้วที่สำคัญก็คือวันนี้ที่น่าห่วงคือ ประชาชนยังไม่ค่อยยอมรับรัฐเท่าไร ก็ต้องเปิดโอกาส ให้ประชาชนเขาเข้ามาร่วมด้วย ภาคประชาสังคมตอนนี้ยังไม่เจรจาเลย ยุบสภาเสียก่อน^{๑๑๕}

พล.ต.ท.ศุภชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล กล่าวว่า อุปสรรคมันก็คือ ฝ่ายเรามันไม่เป็นเอกภาพเสียทีเดียว คือ ตัวฝ่ายเราเอง ฝ่ายไทยเองก็มีคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย และอีกประเด็นหนึ่งคือ คนส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจเท่าที่ควร เพราะมันเหมือนกับว่าบางคน เข้าใจว่าเหมือนการพูดคุยแล้วทำให้เขาได้เอกราช ซึ่งในข้อเท็จจริงมันไม่ใช่ ในความเป็นจริงยังไม่ ถึงจุดนั้น มันยังไม่มีการพูดคุยกันเลยว่าจะเป็นอิสระหรือว่าจะไร ยังไม่ได้พูดคุยถึง ขณะที่ฝ่ายBRNเอง ก็เหมือนกัน มีทั้งคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ในส่วนของเขา จะแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่ม

^{๑๑๔} พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๕} พ.ต.ท.ทวี สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

เห็นด้วย กลุ่มไม่เห็นด้วย และเฉย ซึ่งรอดูแนวโน้มมันจะไปในทิศทางใด ส่วนฝ่ายผู้อำนวยการความสะดวกนั้น ไม่น่าจะเป็นปัญหาเพราะเขาเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย และทั้งสองฝ่ายเป็นคนเล็กก็ทำหน้าที่ได้ดีในระดับหนึ่ง^{๑๑๖}

นายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานสภาที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุข หนึ่งในคณะตัวแทนเข้าร่วมพูดคุย กล่าวว่า มี(ฝ่ายไทย) ในกลุ่มเราเองก็ยังมีความเห็นต่างในบางเรื่องบางราว ความต่อเนื่องเพื่อที่เราจะมานั่งคุย กันก่อน เรากำหนดกรอบอย่างไร ถ้ามีการเรียกร้องอย่างนี้ เราจะอยู่จุดไหน เขาต้องมองล่วงหน้า ไปก่อน ว่าเขาจะขออะไร เราก็พอรู้ที่อยู่ เช่น เขาอยากจะทำเรื่องผู้ว่าราชการจังหวัด เราทำได้ไหมอะไรอย่างนั้นเป็นต้น ซึ่งจะมาคุยกันก่อนให้ชัดเจน แต่เราก็ไม่ได้คุยข้างบนอาจจะคุยกันในระดับความมั่นคง แต่ว่าผมอยู่ทางนี้ก็ไม่มีโอกาสที่จะไปรับรู้^{๑๑๗}

จากความเห็นสำคัญในประเด็นปัญหาอุปสรรคของการพูดคุยที่ผ่านมา ได้แก่ ความเป็นเอกภาพภายในคณะทำงาน ไม่ได้กำหนดกรอบร่วมกันก่อนไปพูดคุย และปัญหาการสื่อสารต่อสาธารณะทั้งประชาชนในพื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เข้าใจเหตุผลของการพูดคุยว่ามีขอบเขตมากน้อยแค่ไหนจึงทำให้การยอมรับบทบาทของรัฐไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อมีการเปิดการพูดคุยแล้ว สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ก็ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง ขนาดของความรุนแรงของสถานการณ์ก็ไม่ได้ลดระดับลงแต่อย่างใดยังคงโจมตีเป้าหมายอ่อนแอ และเจ้าหน้าที่รัฐอยู่เช่นเดิม ทำให้คนส่วนหนึ่งในพื้นที่เอง หรือคนภายนอกเห็นว่าการพูดคุยไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในพื้นที่ในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการเปิดพื้นที่พูดคุยไม่มีความต่อเนื่องของวงรอบการพูดคุย ความเป็นเอกภาพของคณะทำงานเองที่ไม่ได้เปิดพื้นที่ให้กลุ่มภาคประชาชนในพื้นที่จริง ๆ และหน่วยงานความมั่นคงซึ่งคุมกำลังหลักได้มีส่วนร่วมและแกนหลักในการตัดสินใจร่วมกับเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติและเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งทั้งสองท่านเป็นบุคคลที่ผลักดันและขับเคลื่อนเรื่องนี้มาตั้งแต่ต้นกอปรกับการมีภาพลักษณ์ที่แนบแน่นกับฝ่ายการเมืองมากเกินไป ทำให้การพูดคุยในมุมมองที่สื่อสารผ่านสาธารณะ มองการพูดคุยที่เกิดขึ้นว่า อิงแอบกับผลประโยชน์ทางการเมืองของรัฐบาล (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) มากกว่าจะมุ่งมั่นแก้ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่อย่างแท้จริง

^{๑๑๖} พล.ต.ท.ศฤงษ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล. สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๗} อาซิส เบ็ญหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์. ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑. แนวทางสันติวิธีสมานฉันท์กับการแก้ไขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับการแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากจะใช้กระบวนการพูดคุยสันติภาพแล้ว ภาครัฐยังมีแนวนโยบายในการแก้ไขปัญหในพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยรูปแบบที่มีการนำไปปฏิบัติมากที่สุดวิธีหนึ่งคือการเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ฯ เข้าร่วมในการแก้ปัญหา โดยคณะผู้แทน เจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพูดคุยสันติภาพ ได้กล่าวไว้ ดังนี้

พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ได้กล่าวถึงกระบวนการส่งเสริมกระบวนการสันติภาพในรูปแบบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ใต้ว่า การพูดคุยกับทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้เสียในพื้นที่ที่มีความสำคัญมาก เพราะในพื้นที่ประกอบด้วยคนหลากหลาย มีปัญหาความจำเป็นและมีความสำคัญที่แตกต่างกัน การพูดคุย ทำความเข้าใจกับแต่ละกลุ่ม จึงมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหในภาพรวมมาก^{๑๑๘}

พ.ต.อ.ทวิ สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กล่าวว่า หลักต้องให้ความสำคัญในพื้นที่ ๖๐ เปอร์เซนต์ นอกพื้นที่ ๓๐-๔๐ เปอร์เซนต์ ซึ่งในวันนี้ก็ต้องยอมรับประชาชนมาร่วมมือกับรัฐมากที่สุดเท่าที่เคยมีมาโดยเฉพาะในเรื่องการศึกษา วันนี้การศึกษาตื่นตัวหมด แล้วเดิเราจะมองว่า ปอเนาะ ตาดีกา เป็นที่พึ่งถึง วันนี้ปอเนาะ ตาดีกา เปิดให้ไปกินข้าวในปอเนาะได้ เราสังเกตพอเราปะทะหรือจับได้ ไม่ได้จับปอเนาะ ๑๖ศพ ที่นาวิกปะทะจมนหาวิทยาลัยเกือบทั้งนั้นอยู่นอกพื้นที่ทั้งนั้นซึ่งรูปแบบเขาเปลี่ยนไปเยอะ^{๑๑๙}

นายอาซิส เบ็ญหาวัน ประธานสภาที่ปรึกษาสภาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวว่า จริง ๆ เรามีโครงการเยอะ เช่น พาคคนกลับบ้าน ซึ่งคนเหล่านี้เคยอยู่เป็นแนวร่วมหรือหน่วยปฏิบัติการ เมื่อเขาพร้อมที่จะกลับมาบ้านเป็นคนดี เราก็พร้อมที่จะรับซึ่งอันนี้ทางฝ่ายความมั่นคงดำเนินการอยู่ในระดับหนึ่ง ในส่วนหัวหน้าจะเป็นแกนนำหรือแนวร่วม หากเขาคิดว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกขู่กล่าวหาว่าเป็นแกนนำหรือแนวร่วมถูกใส่ร้าย หากเขาต้องการความยุติธรรม ศอ.บต.จะมีสำนักยุติธรรมที่คอยดูแล ส่วนฝ่ายความมั่นคง จังหวัด และตำรวจเองก็มีหน่วย

^{๑๑๘} พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑๙} พ.ต.ท.ทวิ สอดส่อง, เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ที่จะดูแล มีศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ความไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะป็นรูปของการฟ้องร้องดำเนินคดี ส่วนที่สามแม้แต่บุคคลถูกกล่าวหาว่าเป็นแนวร่วมหรืออยู่ในหน่วยปฏิบัติการ เมื่อเกิดการปะทะทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตเขามีพ่อ มีแม่ มีครอบครัว รัฐก็ยังเยียวยาให้เขาในระดับหนึ่งซึ่งหาไม่ได้ในประเทศไหนในโลกนี้เขาทำได้ขนาดนี้ ย่อมถูกสังคมนคราหน้าว่าไปช่วยทำไมพวกโจร^{๑๒๐}

พล.ต.ท.สตฤษฏ์ชัย อเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล กล่าวว่า ตรงนี้ไม่รู้จะว่านโยบายของทางรัฐบาลเป็นยังไงในเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่คิดว่าต้องเปิดเวทีการพูด มีเวทีให้ หมายความว่าเปิดโอกาสให้เขาพูดได้มากขึ้น^{๑๒๑}

อาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลได้ใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียกับสถานการณ์ หน่วยงาน นักวิชาการทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการตกลึกทางความคิดที่จะแก้ไขปัญหาร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขณะนี้ได้มีหลากหลายองค์กรร่วมกันจัดทำเวทีสานเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ร่วมกันแสวงหาทางออกของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้จัดทำเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็น เรื่องสันติภาพที่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องการการจัดเวทีสัมมนาเครือข่ายประชาสังคมกับกระบวนการสันติภาพ โดยได้รับความร่วมมือจากศูนย์สันติภาพและความขัดแย้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักสันติวิธีธรรมภิบาล สถาบันพระปกเกล้า สถาบันการศึกษาในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เครือข่ายสันติภาพต่าง ๆ ซึ่งการจัดเวทีสานเสวนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเกิดจากการดำเนินงานโดยตรงของภาครัฐเอง สถาบันการศึกษา ภาคเอกชนล้วนแต่มีความสำคัญที่จะเป็นพลังในการผลักดันการแก้ไขปัญหาในแนวทางสันติวิธีและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพซึ่งจะเป็นฐานคิดสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยสันติภาพในระดับบนต่อไป

^{๑๒๐} อาชิส เบ็ญหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ .สัมภาษณ์ .๒๗กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๑๒๑} พล.ต.ท.สตฤษฏ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล.สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

๒. แนวทางการแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานและข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาลำดับจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้กลับสู่ความสงบนั้น คณะผู้แทนและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยสันติภาพ กล่าวไว้ว่า ต้องทำความเข้าใจกับปัญหาในภาพรวมให้ได้ โดยจะเห็นได้จาก พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) กล่าวว่า เนื่องจากปัญหาภาคใต้เกิดมายาวนาน มีความซับซ้อน มีผู้มีส่วนได้เสียเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาลเฉพาะประเด็น เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ก่อน แต่ต้องมีการทำความเข้าใจสภาพปัญหาให้ชัดเจนจึงจะกำหนดกรอบแนวทางร่วมกันหลาย ๆ มิติ เพราะปัญหามีความเชื่อมโยงกันอย่างยากที่จะตัดวงจร ณ จุดใดจุดหนึ่งได้ แต่เมื่อทุกส่วนเข้าใจปัญหาภาพรวม เข้าใจนโยบาย เจตนารมณ์ของรัฐ ความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหานั้น ทุกส่วนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในส่วนที่สามารถทำได้ไม่ใช่มองว่าไม่ใช่ปัญหาของตนเองไม่เกี่ยวข้องจึงเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน การแก้ไขปัญหาลจึงลุล่วงไปได้ในที่สุด^{๑๒๒}

พ.ต.อ.ทวิ สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต.) ได้กล่าวว่า การแก้ปัญหาลจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องแก้ไขปัญหาล เรื่องการบริหารและการปกครอง เป็นลำดับแรก เนื่องจากปัญหาภาคใต้มีอยู่สามระดับ ๑) ก็คือระดับทั่วไป เช่นการว่างงาน การไม่มีงานทำ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการศึกษา อันดับ ๒) ที่เป็นปัญหาลใหญ่ก็คือ ปัญหาลเรื่องโครงสร้างในการแก้ปัญหาล วันนี้ในการแก้ปัญหาล มันมีหน่วยงานเยอะมาก และนโยบายที่เราไม่เข้าใจ เพราะเราต้องยอมรับว่าคนในพื้นที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมต่างกัน และที่สำคัญ ๘๕ เปอร์เซ็นต์เป็นคนนับถือศาสนาอิสลาม เป้าหมายชีวิตของอิสลามไม่ใช่ชาตินี้ ต้องชาติหน้า แล้วเราก็จะเห็นว่ายิ่งเกิดความรุนแรงเท่าไร ความรุนแรงกลับเท่านั้น แล้วมีหน้าซ้ำยังนำต่างประเทศเข้ามา อันดับ๓) ที่กลุ่มขบวนการหยิบมาต่อสู้ ไม่ว่าจะพัฒนาอย่างไร กลุ่มขบวนการที่ต่อสู้ก็ยังต่อสู้อยู่ เรามียุทธศาสตร์ในการต่อสู้กับเรา รัฐฆ่าคน โน่นคนนี้ก็ยังมีอยู่ ปัญหาลตรงนี้ ปัญหาลเชิงวัฒนธรรม และเชิงความรู้สึกที่เหมือนอยากจะทำอะไรเพื่อต้องการดินแดน หรือต้องการอะไรอื่น ๆ ซึ่งในสามส่วนนี้ การแก้ปัญหาลต้องใช้ทุกรูปแบบ ไม่ใช่การพูดคุยอย่างเดียว และได้กล่าวถึงการเปิดตำแหน่งงานราชการให้กับปัญญาชนมุสลิม เราต้องยอมรับว่าคนในภาคใต้ไปเรียนต่างประเทศมากที่สุด เราไม่เคยมองเขาจนนอกเขาพูดได้หลายภาษา เราไม่เคยเปิดตำแหน่งให้เขาเข้ารับราชการเลย นี่คือปัญหาล

^{๑๒๒} พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร, เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ, สัมภาษณ์, ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

นอกจากนี้ ยังเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในประเด็นความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมว่า พี่น้องไทยมุสลิมเขารู้สึกไม่ปลอดภัย (เจ้าหน้าที่ทำเขาหรือเปล่า) ขณะที่ไทยพุทธมีความหวาดระแวงว่า “เจ้าหน้าที่ทำไมคุ้มครองเขาไม่ได้” วันนี้อการเข้าไปพัฒนาก็ต้องเข้าไปพัฒนา สอง สามศาสนา แล้วที่สำคัญวันนี้ต้องส่งเสริมให้เขามีการเรียนรู้มากขึ้น ให้ทุนการศึกษาเขามากขึ้น สิ่งที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ปล่อยปละละเลยในหลายอย่าง เป็นช่องว่าง แล้วที่สำคัญช่องว่างตรงนั้น ปล่อยให้เขารู้สึกว่าเราไปรังแกเขาส่วนหนึ่ง ส่วนกลุ่มคนที่ก่อเหตุยังก่อเหตุอยู่ ซึ่งมาตรการที่จะดำเนินการ ต้องทำทุกรูปแบบ รูปแบบการป้องกันก็ต้องทำให้ดี การที่ไม่ให้คนพวกนี้มีพื้นที่ในการก่อเหตุก็ต้องทำ คือต้องทำทุกอย่าง การพูดคุยก็เป็นอีกจุดหนึ่ง ถ้ากลุ่มที่ก่อเหตุ กลุ่มที่สั่งการได้มาร่วมแก้ปัญหาเหตุการณ์จะสงบได้ ดังนั้นวันนี้สิ่งสำคัญที่สุด ต้องลดเงื่อนไขในพื้นที่ วันนี้เหตุเกิดไม่ได้เกิดจากเรื่องการพูดคุยเหตุเกิดเพราะมีความรู้สึกว่ามีเงื่อนไขเกิดขึ้น จะเห็นว่าเมื่อเร็ว ๆ นี้ เด็กเขาตาย ๓ คน พอไปจับแล้วเขาไม่รู้หรือว่าทำไปเป็นเรื่องส่วนตัว พอเป็นทหาร หรือระหว่างเดือนรอมฎอน ตอลิบ สะมะแอ ถูกยิง พอไปจับ ก็เป็นว่า อส. เราไปยัง อะไรอย่างนี้มันเหมือนว่าเขาเข้าใจว่าเราคุ่มเด็กไม่ได้อันนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ เรื่องใหญ่ที่สุดวันนี้ต้องให้ความสำคัญกับเงื่อนไขในพื้นที่ เรื่องการศึกษา ภาษา เรื่องความเป็นธรรม เรื่องความเป็นธรรมต้องดูว่าเป็นความเป็นธรรมของใคร บางทีความเป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ การปิดล้อมตรวจค้น แต่ชาวบ้านเขาไม่เป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตามอันนี้ต้องฝากไว้สุดท้าย เราต้องเข้าใจว่า ยกตัวอย่างแมว มันมีหน้าที่จับหนู ถ้าแมวกับหนู เป็นเพื่อนกันเมื่อไหร่ ก็วิกฤติ เช่น ไค้ก็ตาม เจ้าหน้าที่ ต้องมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองประชาชน แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ละเมิดเกินไป ก็ไม่ต่างอะไรกันกับฝ่ายตรงข้าม เหมือนกันหรือฝ่ายตรงข้าม ถ้าใครก็ตามที่ไปฆ่าผู้บริสุทธิ์ ฝ่ายเขามาฆ่าผู้บริสุทธิ์ เขาก็ไม่ใช่คนรัก ไม่ใช่ชนกต่อสู้เหมือนกัน ของเราเองก็เหมือนกัน เราทำเกินความยุติธรรมไป เขาก็มองว่าเราไม่ใช่เจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ได้กล่าวเพิ่มเติมในประเด็นงบประมาณของทางภาครัฐว่า วันนี้ที่น่าเสียใจอันหนึ่งก็คือ งบประมาณในการพูดคุยไม่ให้เขาสักบาท แต่เราเรื่องซื้ออาวุธเต็มเลย แต่มาคาดหวังกับการที่ไม่ให้งบประมาณเขาเลย อย่างนี้ทำได้ไง คาดหวังการพูดคุยกับเขาจะหยุดแต่ไม่ให้เงินเขาสักบาท เอาเงินไปซื้อ GT๒๐๐ ไปซื้อเรือเหาะ ไปซื้อเครื่องดักฟัง อะไรมากมายเลย แต่การพูดคุยไม่เคยให้เงินเขาเลย อันนี้เป็นเรื่องที่น่าเสียใจ^{๑๒๓}

^{๑๒๓} พ.ต.ท.ทวิ สอดส่อง, เลขานุการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.

อาซิส เบ็ญหาวัน ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุข กล่าวได้ว่า การแก้ปัญหาลำพวนชาวดอนใต้ต้องเร่งแก้ไขปัญหาลำพวนอันดับ ๑ ก็คือการให้ความเป็นธรรม ในเรื่องหลายเรื่องความเป็นธรรมในเรื่องของคดี ความเป็นธรรมในเรื่องของบุคลากรที่ทำงานในพื้นที่ ซึ่งในวันนี้ คนในพื้นที่ที่เข้ารับราชการ เป็นมุสลิมอัตรา ๑๐-๑๕ เปอร์เซ็นต์ นอกนั้นก็เป็นคนต่างพื้นที่ ต่างศาสนา เขาก็มองว่าลูกหลานเขา ก็ตกงาน ตกงานก็เป็นเหตุชักจูงไปในทางเสียหาย ไม่ว่าจะในเรื่องของอบายมุขเรื่องของยาเสพติด อันดับที่ ๒ ก็คือเรื่องยาเสพติด ยาเสพติดจะเป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มวัยรุ่นที่รับจ้างไปวางระเบิด หรือก่อวินาศกรรมให้เกิดความรุนแรง ซึ่งเป็นสองสิ่งที่ต้องแก้ไขให้เร็ว และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาลำพวนว่า อยากจะฝากให้ทุกคน ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะฝ่ายความมั่นคง ทหาร ตำรวจ ฝ่ายปกครอง ข้าราชการทั้งหลาย นำเอายุทธศาสตร์พระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นยุทธศาสตร์หลัก ยุทธศาสตร์นี้มีความหมายลึกซึ้งมาก ไม่อาจจะหยั่งรู้ในความรู้สึกนึกคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่เราต้องมาขยายความว่าเราต้องเข้าใจอะไร เรื่องประวัติศาสตร์ เข้าใจเรื่องความเป็นอยู่ เข้าใจเรื่องที่ดินจะเป็นประโยชน์ และมาถึงการเข้าถึง การเข้าถึงนี้ จะต้องเข้าถึงใคร เข้าถึงอิสลามอย่างเดียวหรือ ต้องเข้าถึงคนทุกกลุ่มคนไทยพุทธ ไทยมุสลิม กลุ่มต่าง ๆ สตรี เข้าถึงผู้นำศาสนา การเข้าถึงพื้นที่ เมื่อเราเข้าใจ และเราสามารถที่จะสนองตอบต่อความต้องการที่มาสู่การพัฒนาเราอย่างเอาแต่โครงการจาก กทม. มาลงและมาพัฒนา เขาต้องการพัฒนาอะไร เขาอาจยังต้องการพัฒนาคน ต้องการ พัฒนา การศึกษา เราต้องมุ่งงบประมาณไปทางนั้น ถ้าเขาต้องการพัฒนาพื้นที่ก็มุ่งไปเรื่อง ถนนหนทาง แหล่งน้ำ ฉะนั้นทุกฝ่ายต้องมีความมุ่งมั่นต่อยุทธศาสตร์พระราชทานอันนี้ และปฏิบัติให้เหมือนกัน ตรงนี้จะเป็นหัวใจสำคัญจะทำให้สามารถ ลดความรุนแรงลงได้^{๑๒๔}

พล.ต.ท.สฤษดิ์ชัย อนเนกเวียง ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล กล่าวไว้ว่า ประเด็นแรกที่ต้องแก้ คือประเด็นเรื่อง “ความเป็นธรรม” เพราะส่วนใหญ่เราจะได้รับข้อร้องเรียนตรงนี้มาก คือร้องเรียนจากฝ่ายเขา ว่าเราไม่ให้ความเป็นธรรม โดยเฉพาะในลักษณะการอุ้มฆ่าอะไรต่าง ๆ ที่เกิดกับคนของเขา โดยเขาพูดในทำนองที่ว่าเราใช้ศาลเดียวกับเขา คือ ถ้าสามารถดำเนินไปตามขั้นตอนตามกระบวนการทางกฎหมาย เชื่อว่ามันไม่น่าจะมีปัญหาอะไร โดยสามารถทำแบบตรงไปตรงมาภายใต้กรอบของกฎหมาย ซึ่งขั้นตอนกระบวนการทางกฎหมายนี้เป็นตัวหนึ่งที่สามารถจะช่วยแก้

^{๑๒๔} อาซิส เบ็ญหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดลำพวนภาคใต้ .สัมภาษณ์ .๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ปัญหาตรงนี้ได้บ้าง เพราะว่า ถ้าเราสามารถทำแบบตรงไปตรงมาภายใต้กรอบของกฎหมายเขาคงไม่กล้าที่จะทักท้วง ไม่กล้าที่จะอะไรต่าง ๆ แต่ปัญหาทุกวันนี้มันเหมือนกับว่า การดำเนินคดีหรืออะไรต่าง ๆ ยังไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร การใช้กฎหมายโดยเฉพาะในเรื่อง พ.ร.ก. อะไรต่าง ๆ ก็เกิดคำถามตรงนี้กับเราว่าทำไมต้องใช้ พ.ร.ก. ทำไมไม่ใช้กฎหมายตามปกติ^{๑๒๕}

ส่วนมุมมองเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการด้านศาสนา ได้กล่าวถึงประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขเป็นลำดับแรก พร้อมกับข้อเสนอแนะที่สำคัญ โดยพ.อ.สมเดช โยธา ผู้บัญชาการกรมทหารราบที่ ๑๕๑ กล่าวถึงปัญหาที่ต้องแก้ไขเป็นลำดับแรกพร้อมกับเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาว่า ต้องเริ่มต้นที่ตัวปัญหา ก่อน แต่ตอนนี้เราแก้ไขโดยที่ไม่สนใจตัวปัญหา จริง ๆ แล้วเราต้องสนใจ BRN ก่อนว่า จริง ๆ แล้วตัวคนที่แท้จริงของ BRN เป็นอย่างไร ตอนนี้ถ้าเกี่ยวข้องกับกลุ่ม BRN ที่เผชิญหน้าอยู่ก็จะเป็นกลุ่มปลายเหตุ ตัวที่เป็นสาเหตุของปัญหา ตัวที่เป็นรากเหง้าเรายังไม่เจอ สมมุติว่า BRN เราแบ่งเป็น ๓ ชั้น ชั้นที่ ๑ ก็คือสภาองค์กรนำ ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๑๐๐ คน กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มนโยบายกลุ่มก่อตั้ง เรารู้จักเขาและมีหมดหรือยัง กลุ่มที่ ๒ คือกลุ่มสั่งการ กลุ่มควบคุมบังคับบัญชา กลุ่มวางแผน กลุ่มจัดตั้ง มีสักประมาณ ๑,๐๐๐ คน ตอนนี้เรารู้แต่ชื่อ เราก็ยังไม่ถึงเขาเลย กลุ่มที่ ๓ เช่นกลุ่ม RKK กลุ่มเยาวชน กลุ่มมวลชน เต็มพื้นที่ ถ้าเราสามารถเข้าถึงคนเหล่านี้ได้ ก็จะง่ายมาก ซึ่งแต่ละอย่างมันเข้าถึงต่างกัน อย่างเช่น กลุ่มที่ ๑ สภาองค์กรนำ ให้รัฐบาลเขาเจรจาพูดคุยถือเป็นสิ่งดีหมด แต่ต้องเข้าไปให้ลึกต้องเข้าไปถึงทุกส่วน เปิดตัวมาเช่น สะเปียง บาซอ อยู่ไหน มาเลเซีย คุณไปเชิญเขามาซิ อับดุลเลาะ แวมานอ เกี่ยวกับด้านทหาร อยู่ที่โน้นที่นี่ คุณไปเชิญตัวมา แต่ตอนนี้เราไม่มีที่จะบอกให้เขามาคุยอะไรอย่างนี้ หรือกลุ่มกลาง กลุ่มที่สั่งการวางแผนทหารทั้งหมดอย่างแบกิ มูฮัมหมัดโบฮาดิ วาเฮง อะไรต่างๆ ยังหลบอยู่เลยในมาเลเซีย พวกนี้ถ้าเราวางนโยบายในลักษณะให้มาเลเซียขอเหมือนกับตอนที่มาเลเซียเคยขอร้องเรา ให้ดำเนินการเรื่องโจรจีนมาลายา ยี่เป็ง อยู่ไหน ไล่กลับประเทศเลย ประเทศที่ช่วยเหลือเช่นกัน เช่นกลุ่มของนายแบกิ มูฮัมหมัดโบฮาดิ วาเฮง อยู่ที่ไหน คุณเรียกไป มาเลเซียคุณอยากให้สำเร็จเช่นกัน ไซ่ใหม่ไม่อยากจะให้มีเหตุการณ์ ๓ จังหวัด เพราะฉะนั้นเราต้อง ซึ่เป้าไปเลย ใช้อีกกลุ่มปฏิบัติการทั้งหลายที่อยู่ในมาเลเซีย แต่เราไม่ต้องเอาเขามาทำคดี แต่ โอ เค ให้เขา “Win-Win” ให้เขาช่วยเหลือดูแลหรือยกสถานะให้เขา แต่ถ้ามาประเทศไทยก็โอเค ดูแลให้ เขาไม่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง กลุ่มปฏิบัติการ RKK ใครที่มีคดีอะไรเราต้องให้โอกาสเขาเหมือนกัน คนไหนที่ไม่มีคดี

^{๑๒๕} พล.ต.ท.สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง, ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล.สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม

ชัดเจนเราต้องดูแลโดยตรงเหมือนพวกติดยาเสพติดมันต้องเฝ้ารักษาไม่ได้เอาติดคุก ซึ่งในส่วนตรงนี้ได้ใช้กฎหมายที่อยู่ในมาตรา ๒๑ แต่มันไม่ได้ระบุตัวชัดเจน อย่างเช่น เราประกาศเฉย ๆ ใครก็ได้มามอบตัวนะ ผมจะยกโทษให้ หรือปลดกระวางให้ ซึ่งมันมีแพ็คหลัง พวกกลุ่มนั้นยังอยู่ คุณไปตายนะ พวกนั้นข่มขู่ก็จะไม่สำเร็จ มันไม่เหมือนกับ มาตรา ๖๖/๒๑ อันนั้นคือเขาล้มแล้วเขาไม่มีที่จะไปแล้ว เอามาตรา ๖๖ มารองรับ คนก็มาเยอะ แต่ตอนนี้เขายังขึ้นเป็นแพ่งยังอยู่กับเรา เอามาตรา ๒๑ เชิญชวนมาไม่มีทาง

นอกจากนี้ ยังได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเพิ่มเติมว่าเราต้องมียุทธศาสตร์ที่สำเร็จ เพราะตอนนี้เราวางแผนเรื่องยุทธวิธีการทำงานเอาผลงาน หรือทำงานแค่วันไปวันวัน แต่ทำงานแบบนี้ถามว่าสำเร็จหรือไม่ มันคือไม่สำเร็จ เพราะฉะนั้นทางที่ดีเราต้องมองว่าจะสำเร็จตรงนี้มันมีอะไร ตอนนี้ทางขบวนการใช้ความรุนแรงการก่อการร้ายเราก็จะต้องไม่ให้เขาใช้ความรุนแรงต่อได้ เราจะต้องเชิญ UN หรือ OIC มาประเทศไทย เชิญมาคุยว่าเราไม่ใช่ผู้สร้างเหตุ เพราะ BRN ต้องการที่จะบิดเบือนสร้างให้เห็นว่าไทยเป็นฝ่ายรุกราน เพราะฉะนั้นเราตั้งแบบนั้นแล้ว เมื่อเกิดเหตุระเบิดเอาไปตรวจเลย ให้รู้ที่สุดว่าใครทำ ถึงแม้จะบอกว่าทหารทำ หรือใครทำ แต่ถึงเวลาจริงเหมือนถ้ารู้แล้วก็จะรู้ว่าใครทำ คือถ้ารู้แล้วว่า BRN ทำ OIC คุณช่วยบอกด้วยนะว่า ก่อการร้ายนั้นประเทศไหนที่ให้อาศัยหรือหลบซ่อนมันก็จะถูกกดดัน เพราะเวทีของ BRN มันก็จะน้อยลงไม่ค่อยมีใครสนับสนุนหลังจากนั้นเราก็เข้าหาตัวเขาได้ แต่ตรงนี้เราต้องแบ่งเป้าหมาย แบ่งออกเป็นเหมือนองค์กรเขา เป้าหมายทางการทหารของเขาจะทำอย่างไร เป้าหมายระดับกลาง ระดับสูง หรือระดับล่าง ต้องปฏิบัติอย่างไร แตกต่างกัน อย่าง RKK เขาไม่รู้ว่าข้างบนเป็นอย่างไร แต่เขาถูกปลุกฝังมาว่า อย่างนี้ได้บุญนะ เพราะฉะนั้นเราต้องเอาออกมาปลดปล่อยทางความคิดตรงนี้ ส่วนระดับกลางระดับสูงนั้น ต้องว่ากันเรื่องทางการเมืองไป พอมาเรื่องเยาวชน ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของ BRN ถ้าเยาวชนไม่ไปทดแทน RKK ผมว่า ๑-๒ ปี ก็น่าจะหยุด แต่ตอนนี้มันเหมือนกับมีการทดแทนกันตลอดเวลา เพราะฉะนั้นเราต้องหยุดตรงนี้ได้อย่างไร เพราะตอนนี้เขามีองค์กรจัดตั้งเหล่านี้อยู่แล้ว โดยเฉพาะสถานศึกษาหรือแหล่งบ่มเพาะทั้งหลาย เพราะฉะนั้นเราต้องรีบไปค้นหา กลุ่มเยาวชน เปิดให้กลุ่มผู้ปกครอง เปิดให้เจ้าหน้าที่ เปิดให้ผู้บริหารโรงเรียนรู้ ว่ากลุ่มเหล่านี้เสี่ยงนะต่อไป ถ้าพ่อแม่ไม่ดูแล หรือถูกหลอกไป เดี่ยวลูกคุณ ไปยิงคน เดี่ยวติดคดี อันนี้ก็แก้ปัญหาได้

ปัญหาที่ ๓ กลุ่มเรื่องของศาสนา เรื่องของอุสตาซ หรือ อูลามะ เขาคอยที่จะซาร์ตแบบอยู่ตลอดเวลา RKK เพราะฉะนั้น ถ้าเราแก้ได้ มันก็เหมือนกับคนที่ไม่มีใครอยากได้บุญ อย่างเช่น พอถึงช่วงถือศีลอดเมื่อไหร่ เหตุการณ์ก็จะเกิดขึ้นเยอะเลย เพราะทุกคนอยากได้บุญ แต่ถ้าเราเข้าถึงผู้นำศาสนาไม่ให้เขาพูดหรือบ่มเพาะเด็ก ปลุกกระดมเด็ก มันก็จะลดไปแล้ว

ปัญหาที่ ๔ ตอนนี้เขามีเหมือนสำนักคิด เหมือนกับ โค้ช คอยสร้างระบบให้อยู่ตลอดเวลา อย่างเช่น โค้ชใหญ่เขาจะพยายามสร้างหรือกำหนดอัตลักษณ์ โค้ชกลางกำหนดเป้าหมาย IO ไป โค้ชเล็ก ๆ พวกนี้ก็สร้างข่าวลือไป มันก็เอ่อกวนให้เกิดความรุนแรงตลอดเวลา

ปัญหาที่ ๕ เรื่องเศรษฐกิจ เราต้องไปดูว่าเศรษฐกิจมันเอ่อกวน อย่างเช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ปัตตานี ถือเป็นสหกรณ์ศูนย์กลางที่จะเก็บเงินทั้งหมดไว้ที่นี่ เขาไม่ได้เอาเงินมาจากต่างประเทศเราไปตรวจสอบแต่เงินต่างประเทศ แต่เงินในประเทศเราไม่เคยตรวจสอบเลย เพราะฉะนั้นเขามีเงินเป็นพันล้าน เขาเหมือนใช้จิตวิทยาในลักษณะที่จะบอกว่าเขามีพลังอำนาจด้านเศรษฐกิจเช่นกัน ซึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ปัตตานี เป็นเครือข่ายของ BRN แต่มันมีลักษณะเปิดถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งที่ผ่านมาเรามัวแต่ไปมองการเงินอื่น มันเป็นเรื่องเอกเทศ แต่อยู่ในการดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เขาจัดตั้งมาเป็นระบบและถูกต้อง แต่ว่าเราจะตรวจสอบต้องตรวจสอบสมาชิกที่ฝากเงิน อย่างเช่น อีหม่าม คุณมีเงิน ๑๐ ล้าน ได้อย่างไร ไม่ได้ทำมาหากินอะไร แต่ทำไมคุณมีชื่อกองทุนอยู่ตรงโน้น อันนี้ก็สามารถเช็คได้ว่าอันนี้เขายังไง แต่ว่าไปกดดันเขาว่าเจ้าหน้าที่รู้แล้วจะต่อไปการเก็บเงินเก็บทองก็ต้องระวัง

ปัญหาที่ ๖ ด้านการเมืองการปกครอง ตอนนี้ทางเขาพยายามจัดตั้งคนทั่วไป มีมวลชน สนับสนุน หรือด้านการต่างประเทศเราจะแก้อย่างไรทั้ง ๗ มิติให้เป็นเป้า แต่ตอนนี้วันนี้ปัจจุบันเรายังมองสงครามผิด “เป็นสงครามประชาชน เราเอาประชาชนทั้งหมดมาแก้” อย่างเช่น สอ.บต. จะทุ่มเททรัพยากรมาก เอาเงินมาให้ชาวบ้านมีโครงการต่าง ๆ ถามว่าให้เขาแล้วมันจะยุติความรุนแรงได้ไหม เพราะเราไปให้ชาวบ้านที่ไม่ใช่ขบวนการ BRN มันก็เลยกลายเป็นว่า “ขบวนการ BRN เป็นองค์กรที่ใช้ สงครามมวลชนจัดตั้ง” เอาคนเฉพาะที่เป็นสมาชิกที่คัดเลือกคนมา เพราะฉะนั้นประชาชนที่ไม่รู้หรือชาวบ้านที่ไม่รู้เขาก็ไม่เกี่ยว แต่ BRN คัดเอาเฉพาะคนเก่งๆ มา เพราะฉะนั้นกลายเป็นสงครามจัดตั้ง มันเลยกลายเป็นว่าเราเข้าไม่ถึงตัวนี้สักที ถ้าเราเข้าถึงเมื่อไหร่เราก็แก้สำเร็จแน่นอน “พูดง่าย ๆ นะ มันแก้ยาก ในภาวะที่ของเรายังที่ไม่มีเอกภาพ”^{๑๒๖}

พล.ต.ท.ชงยุทธ เจริญวานิช ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้กล่าวว่า หากต้องการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ต้องแก้ไข ปัญหาการศึกษา เพราะการศึกษาเท่าที่เห็นเท่าที่ติดตามการศึกษาคุณภาพมันแย่มาก ๆ โดยเฉพาะการศึกษาในโรงเรียนของรัฐผู้เอกชน ไม่ได้โรงเรียนเอกชนเขาอาจได้รับการสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนในรูปแบบของมูลนิธิ ในการศึกษา

^{๑๒๖} พอ.สมเดช โยธา, ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑.สัมภาษณ์. ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ของเอกชนศึกษาเขาก็เน้นไปในทางศาสนาไม่ได้เรียนทางวิชาสามัญ เมื่อจบออกมาก็ไม่มียานทำ หรือไปทำงานอะไรไม่ได้จะทำอย่างไร ก็ถูกชักจูงไป การเรียนสายสามัญก็จะไปเรียนต่อ มหาวิทยาลัย สายอาชีพอะไรต่าง ๆ มียานทำมีความคิด มีโลกทัศน์ที่กว้าง แต่ปัจจุบันไม่เป็น อย่างนั้น การศึกษาจะทำให้คนมีความรู้ มียานทำ และเกิดความเข้าใจที่ดี ถ้าเขาไปเรียนศาสนาก็ อาจจะมีคนที่มาสอดแทรกสอนปลุกฝังความเกลียดชังให้มันก็จะสืบทอดกันไปเรื่อย ๆ โดยได้ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาว่า ต้องปรับแก้ระบบการศึกษาในสามจังหวัด และ ๔ อำเภอของ จังหวัดสงขลาอย่างรวดเร็ว และต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เพราะเราต้องจัดการศึกษาที่ไม่ เหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ เพราะมันต้องไม่เหมือนกัน เพราะคนไม่เหมือนกัน ก็ที่นี้ส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาอิสลาม เขาก็มีวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่ง มีภาษาพูดอีกอย่างหนึ่ง อย่างเช่น เขาเรียนใน โรงเรียนปอเนาะ คาติกา ภาษาไทยอาจไม่แข็งแรงเพราะว่า เขาก็ไม่ได้สอน เขาไปสู่ ประถม มัธยม อะไรก็ไม่ได้ เพราะเรียนภาษาไทยไม่แข็งแรง ก็ต้องส่งเสริมให้เขาแข็งแรงใน ภาษาไทย เขาก็จะไปต่อได้ อีกอย่างหนึ่งคือคนไทยพุทธในพื้นที่สามจังหวัดคงต้องให้มีการเรียน ภาษาวิด้วย ถ้าเกิดพูดภาษาเดียวกัน เกิดความเข้าใจกัน ซึ่งเหตุผลและความจำเป็นต้องเรียนภาษา วิ เพราะอย่างข้าราชการปัจจุบันที่มาอยู่บังคับบัญชาหรือประชาชนก็อยากให้คุณภาษาถิ่น เพื่อให้เข้ากับเขาได้ ทำไมเราไม่ให้เด็กเรียนตั้งแต่เด็ก คนในพื้นที่มาเรียนแล้วไปเติบโตไป เช่นไป เป็นนักธุรกิจก็ต้องกลับมาบ้าน มาทำธุรกิจในบ้านเมืองของตนเอง จังหวัดของตนเอง อำเภอของ ตนเอง หรือรับราชการก็ขอกลับ มาบ้าน แต่ถ้าทุกคนพูดได้ภาษาวิ หรือภาษาถิ่นได้ การเข้าใจกัน การสื่อสารมันเป็นเรื่องง่ายขึ้น เหมือนเป็นพวกเดียวกัน แต่ถ้าพูดไม่ได้ นอกจากการทำงาน ประสานกันยากลำบากแล้ว มันก็มีความรู้สึกไม่เป็นพวกเดียวกัน เพราะฉะนั้นมันไม่เสียหายอะไรที่ คนไทยจะพูดภาษาวิได้ แต่ถ้าพูดได้ที่ว่ามันก็จะเกิดประโยชน์^{๑๒๗}

พล.ต.ต.สุวิทย์ เจริญศิริ อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา และเป็นหัวหน้า ศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม) ได้กล่าวถึงปัญหาที่ต้องแก้ไขว่า ต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันของ ประชาชน โดยเฉพาะพวกที่เราเอามาควบคุมตัวเพื่อทำการชกถามหรือทำการสัมภาษณ์ในศูนย์ พิทักษ์สันติ พวกนี้เมื่อเราปล่อยตัวไปแล้ว หนึ่ง ให้อาชีพเขา สองพวกนี้มีความอยากอย่างที่สุดคือ ไปเมกกะ ต้องหางบประมาณส่วนหนึ่ง พวกนี้เมื่อกลับเนื้อกลับตัวแล้ว พวกนี้เขาก็อยากไปเมกกะ

^{๑๒๗} พล.ต.ท.ยงยุทธ เจริญวานิช , ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดน ภาคใต้.สัมภาษณ์ .๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ไปทำบุญ เพราะฉะนั้นถ้าเรามีงบประมาณส่วนหนึ่งนี้ ส่งพวกนี้เขาไปเมกกะ และยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า อยากให้ทำความเข้าใจกัน โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ตรงนั้น ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะครู หรือโต๊ะอิหม่าม ให้เกียรติเขา ไม่ว่าจะเรื่องการศึกษา เรื่องให้ความเท่าเทียมกัน ด้านการศึกษา เรื่องสถานศึกษา เขาเปิดปอเนาะ ก็อนุญาตให้เปิดปอเนาะให้ถูกต้อง สอนควบคู่กันไปทั้งวิชาการใครอยากเรียนทางด้านศาสนาก็เรียนไปใครอยากเรียนทางด้านภาษาไทยก็เรียน พวกนี้ ส่วนพวกที่อยู่ในขบวนการ เท่าที่ผมเป็นผู้สัมภาษณ์ หากจะแก้ปัญหาตรงนี้ ถ้าเราเป็นเรื่องของการปรับทุกข์ ผูกมิตรให้ใจต่อเขา พูดแล้วต้องทำตามคำพูดอย่างเช่น รับประทานอาหาร ทำอย่างนี้เขาจะมีความเชื่อมั่นเรามากขึ้น แต่ถ้าหากเราแบบลักษณะแบบ พูดไปอย่าง ทำอย่าง หรือว่าไปใช้กำลัง ใช้ความรุนแรงกับเขา นี่ต้องมีเมตตาธรรม พูดง่าย ๆ ที่ในหลวงท่านตรัสไว้คือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” นี้แป๊ะเลย ต้องเข้าใจเขา แล้วเปิดใจให้เขาเข้าใจเราด้วย แล้วก็จับ ซึ่งทุกคนที่จะมาสัมภาษณ์ที่ผ่านศูนย์พิทักษ์สันติทุกวันนี่พี่ไปเยี่ยมเยียนเขา บางทีเขาก็โทรศัพท์มาหาพี่ คือพวกนี้เขาให้ใจเรา เมื่อเราให้ใจเขาเต็มร้อย เขาก็ให้เราแน่นอน พวกนี้เป็นคนที่ไม่ชอบคนโกหก^{๑๒๘}

เดชรัฐ สิมศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา กล่าวถึงแนวทางของการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนว่า “แก้ทุกจุด หยุดการก่อเหตุร้าย ขยายงานพัฒนา สังคมจิตวิทยา นำอำนาจรัฐเข้มแข็ง” กล่าวคือ ปัญหาลำดับแรก คือต้องเร่งสร้างความเข้าใจกัน เพราะปัญหาทุกวันนี้คือเอาความแตกต่างมาเป็นข้อขัดแย้ง ความแตกต่างคนละภาษานำมาเป็นข้อขัดแย้ง ความแตกต่างในด้านศาสนาก็ยึดมาเป็นข้อขัดแย้ง ความแตกต่างในเรื่องประวัติศาสตร์ก็นำมาเป็นข้อขัดแย้ง เพราะฉะนั้นความขัดแย้งเหล่านี้มันอยู่ที่คน คนมันคิดต่างกัน ถ้าหากถามว่าจะแก้อย่างไร ผมชอบใจพระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัว “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพราะต่างคนต่างก็เข้าใจ เพราะเข้าใจคืออย่างเอาความแตกต่างมาสร้างความแตกแยก มันต้องให้เข้าใจ แน่นนอนคนไม่เหมือนกัน ไม่มีวันที่จะให้ทุกเผ่าพันธุ์ในโลกนี้ใช้ภาษาเดียวกันศาสนาเดียวกัน มันเป็นไปได้ “แต่มันสามารถแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างได้” นอกจากนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า กระบวนการบังคับใช้กฎหมายต้องมีความเข้มแข็งของกองกำลังและต้องจัดการกับกลุ่มที่ละเมิดกฎหมายได้^{๑๒๙}

^{๑๒๘} พล.ต.ต.สุวิทย์ เจริญศิริ ,อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลาและหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม) .สัมภาษณ์. ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๒๙} เดชรัฐ สิมศิริ, ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา.สัมภาษณ์ .๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีนครยะลา กล่าวไว้ว่า จริง ๆ สังคมเรามันเป็นสังคมทวิวัฒนธรรม ซึ่งแยกมาก เพราะว่าในสังคมเราพยายามจะบอกว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม แต่วันนี้จริงมันแบ่งเป็น ๒ ฝ่าย คือ พุทธ-อิสลาม นี่ก็แยก มันเหมือนแดงกับเหลือง มันเผชิญหน้าตลอด ถ้าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมจะมี ๕-๖ วัฒนธรรม มันจะมีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้นั้นแยก มันต้องใช้เวลา ก็คือการสร้างความไว้วางกัน การให้ความจริงใจกัน การให้เกียรติกันและกัน ผมคิดว่านี่คือพื้นฐาน นะครับ หลังจากนั้นการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสาร คุณรู้ยัง ใจผมรู้เท่ากัน และพอเขารู้ ข้อมูลข่าวสาร อธิบายเหตุผลให้เขามีความรับรู้ ผมคิดว่าจะเริ่มเข้าใจกัน ว่าทุกสิ่งทุกอย่างมันเป็นแบบนี้ และหลังจากนั้นคือการให้เกียรติ การเคารพ เช่นผมเป็นพุทธ ผมก็ต้องรู้ว่าวัฒนธรรมของมุสลิม อิสลามของเขามีอะไรบ้าง อิสลามต้องให้เกียรติให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ ในขณะที่คุณภาพชีวิตของประชาชน ผมใช้คำว่า “คนจน” มันมีทั้งคนพุทธมุสลิม และวันนี้ความที่ประชากรส่วนใหญ่กว่า ๘๐เปอร์เซ็นต์ เป็นมุสลิม เพราะฉะนั้นจำนวนคนที่ไม่ได้เป็นมุสลิมเมื่อเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์มันก็ต้องมากกว่าอยู่แล้ว แต่ถ้ามาเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ด้วยกันมันคงอยู่ใกล้เคียงกันมันก็ต้องอธิบายในเชิงตรรกะให้ได้ ซึ่งอันนี้ต้องใช้เวลา และต้องอธิบายให้ความเข้าใจและสร้างความเข้าใจ ผมคิดว่ามันจะเริ่มแก้ได้ นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มเติมว่า ผมคิดว่าวันนี้ สิ่งที่รัฐบาล ได้ทำการเปิดพื้นที่ของพูดคุย ผมคิดว่านั่นคือสิ่งที่จำเป็น ส่วนที่สอง ผมคิดว่าการศึกษา เพราะเมื่อไหร่ก็ตามคนมีการศึกษาที่ดี เราต้องยอมรับว่าคนที่มีการศึกษาที่ดีโอกาสที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็ติดตามมา เมื่อไหร่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก็ไม่มีใครอยากกลับไปเป็นนักบฏวิบัติ ในส่วนที่สาม ก็คือ ความเป็นธรรมชาติ ความเป็นธรรมมันมีหลายอย่าง ความเป็นธรรมในเชิงประจักษ์อันนี้จับต้องได้ว่าอันนี้เป็นธรรม อันนี้ไม่เป็นธรรม กับความเป็นธรรมในความรู้สึก ซึ่งบางครั้งมันเป็นนามธรรม แต่มันอธิบายยาก ต้องดูให้ครบทั้งสองมิติ เมื่อไหร่ทำตรงนี้ได้ มันก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะไปเรียกร้อง อันที่สี่ คือการสร้างการมีส่วนร่วม เมื่อไหร่เราสร้างการมีส่วนร่วมได้ไม่ใช่เชิญเขามาประชุมแล้วจบ แต่เปิดพื้นที่ให้เขาคิด จนกระทั่งเขาคิดผลึกออกมา เมื่อไหร่เขาคิดอะไรต่าง ๆ มีส่วนร่วมมากขึ้นความรู้สึกของความเป็นธรรมเขาก็จะเกิดขึ้นมา มันก็จะสามารถแก้ปัญหา ๓-๔ อย่างนี้^{๑๑๐}

อาจารย์นิติ เจ๊ะละ ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มัสกัซยะลา กล่าวว่าวันนี้ผมเสียดายวันนี้เจ้าหน้าที่รัฐยังขัดขวางเอง ทหารคิดอีกแบบ ตำรวจคิดอีกแบบหนึ่ง ทั้งที่ปัญหาเกิด

^{๑๑๐} พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา, สัมภาษณ์, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ขึ้นมาตั้ง ๑๐ปี แล้ว คุณยังวิเคราะห์ไม่ได้หรือ คุณยังเจาะไม่ได้ สาเหตุของปัญหา คุณไม่มีทางตอบได้เขาได้ ๑๐ปี แล้ว คุณยังไม่ทำวิจัยเรื่องนี้เลย ให้มีแนวทางที่ไปในทิศทางเดียวกันนี่คือสิ่งที่ผิด สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ด้วยกันอ่อนแอมาก ส่วนตัวผมโครงการใดเกี่ยวข้องกับศาสนา ต้องสนับสนุน เพราะเขาไม่สามารถที่จะคัดค้านได้ บางโครงการที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอาจจะได้รับการตอบโต้จากคนในพื้นที่ เขาไม่ตอบรับต่าง ๆ ผมบอกว่าส่วนหนึ่งเขาตอบรับอีกส่วนหนึ่งเยอะมากเขาไม่ตอบรับ แต่ถ้าโครงการใดเกี่ยวข้องกับศาสนา คือให้โอกาสเขาได้ศึกษาในศาสนาของเขาอย่างละเอียด เมื่อมีโครงการในแนวนี้ไม่มีใครกล้า เพราะมันเปรียบเสมือนการคัดค้านศาสนาไปในตัว และอยากให้รัฐบาลเพิ่มนโยบายเกี่ยวกับการทำความเข้าใจศาสนาให้มากขึ้น นอกจากนี้ได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า อยากให้มีความต่อเนื่องของตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ อย่างที่ผมพูดเป็นประจำว่า เจ้าหน้าที่คนหนึ่งมาเขาเรียนรู้และเข้าใจต่อสถานการณ์ก็ย้ายไปที่อื่น คนใหม่ก็มาเริ่มต้นกันใหม่อีก สิ่งที่ผมอยากจะย้ำคือต้องต่อเนื่องทั้งนโยบายและคน ผมกล้ายอมรับเป็นรายบุคคลคนที่ดำเนินนโยบายได้ดี พอเขาย้ายไป คนอื่นมาไม่ผ่าน มาอีกแนวหนึ่งนี่คือสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการตรวจหรือทหารเหมือนกัน นี่คือนโยบายที่ผมอยากจะได้ วันนี้แนวทางถูกต้องแต่ต้องต่อเนื่อง^{๑๑๑}

ส่วนมุมมองของผู้ต้องหาคดีความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการ BRN ๑ กล่าวไว้ว่า หากต้องการให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความสงบสุขและมีสันติภาพที่แท้จริงจะต้องแก้ไขปัญหาเรื่อง ความเป็นเอกภาพของเจ้าหน้าที่มากกว่า ผมว่าทุกวันนี้ตั้งแต่ผมอยู่ในขบวนการจนมาช่วยงานเจ้าหน้าที่ ผมดูแล้ว มันเหมือนกับว่าเจ้าหน้าที่มันเป็นตัวสร้างปัญหาให้มากขึ้นมากกว่า ไม่ใช่จะมาช่วยหยุดปัญหาในพื้นที่ตรงนี้ ก็เวลาปฏิบัติงานที่ไปกระทบต่อพื้นที่ของชาวบ้านในพื้นที่จากที่จะเอาชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยกับขบวนการ ความพลาดพลังของเจ้าหน้าที่มันก็ทำให้ชาวบ้านจากชาวบ้านธรรมดา ก็ไปเป็นมวลชนให้ขบวนการ BRN ได้ทันที จากแค่ความผิดพลาดของฝ่ายเจ้าหน้าที่เอง ณ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่เอง แต่ละหน่วยงานแต่ละฝ่าย ทหารเอาแบบหนึ่ง พอตำรวจเข้ามา ก็แบบหนึ่ง อำเภอมาก็แบบหนึ่ง มันจะหาความเป็นหนึ่งเกือบไม่ได้ การประสานงานเองก็ไม่ถึงกัน ต่างคนต่างทำ นอกจากนี้ยังเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ไว้ว่า รัฐทำได้อย่างที่พูดไป ก็คือ สร้างเอกภาพในตัวของรัฐก่อน ขึ้นตอนต่อไปผมคิดว่าไม่น่าจะยาก อย่างเรื่องการทำ ความเข้าใจกับกลุ่มขบวนการ ไม่ใช่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ควรที่จะแยกกลุ่มออกมาสัก ๓ กลุ่ม ย่อย ๆ

^{๑๑๑} นิลี เจ๊ะละ, อาจารย์ผู้บรรยายหลักศาสนาอิสลามประจำศูนย์มรกตยะลา.

คือ ๑) กลุ่มของ BRN ไปเลย ๒) คือกลุ่มที่อยู่กลางๆ ๓) ก็คือกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับขบวนการ เราแยกออกมาเป็น ๓ กลุ่ม เราก็เน้นไปในกลุ่มที่ ๒ คือกลุ่มที่อยู่กลาง ๆ ดึงมา ไม่ให้เห็นด้วยกับฝ่าย ขบวนการ BRN ก่อน ก็คือจะแยกให้เหลือ ๒ กลุ่ม ที่เหลือก็เป็นแค่กลุ่มของ BRN ซึ่งเราจะใช้คน กลุ่มที่ ๒ มารวมกับคนกลุ่มที่ ๓ ที่ไม่เห็นด้วยกับ BRN อยู่แล้ว ใช้คนกลุ่มนี้ไปช่วยกันพูดคุยกับคน ที่อยู่ในขบวนการ BRN พุคกันง่ายๆ คือ ใช้การพูดคุย เพียงแต่เราจะเข้าไปพูดคุยเองไม่ได้แค่นั้นเอง ฉะนั้นเราต้องหากคนที่เข้าไปพูดคุยตรงนั้นได้ ก็อาจจะเป็นญาติของใครสักคนที่อยู่ในกลุ่มที่ไม่ เห็นด้วยกับ BRN คุณก็ไปคุยกับญาติคุณ อะไรประมาณนั้น ค่อยดึงออกมา トラบาคที่เราใช้ความ รุนแรงเขายังมาเรายังกลับอะไรประมาณนี้ ก็ไม่มีมีวันจบ นอกเสียจากว่าจะตายกันไปข้างหนึ่ง จะหมดกันไปข้างหนึ่ง^{๑๓๒} สอดคล้องกับผู้ต้องการความมั่นคงขบวนการ BRN ๒ กล่าวไว้ว่า หาก ต้องการให้สถานการณ์สงบสุข รัฐบาลต้องไม่ให้เกิดเหตุความรุนแรงในพื้นที่^{๑๓๓}

ส่วนผู้ต้องการความมั่นคงที่อยู่ในขบวนการ PULO ๑ กล่าวไว้ว่าหากต้องการให้ จังหวัดชายแดนใต้สงบสุขรัฐควรแก้ไขปัญหา “ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน แต่ก็ไม่รู้ว่าจะเท่า เทียมยังไงในเมื่อคนภาคใต้ไม่ค่อยได้เรียน นั้นแหละคือปัญหาในเรื่องการศึกษา” เป็นลำดับแรก และได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาว่า ต้องเอาหน่วยงานทุกๆหน่วยงาน ไม่ใช่จะเป็นหน่วยงาน ราชการอย่างเดียวต้องประสานงานกัน โตะอิหม่าม โตะครูแถว ๆ บ้าน คนที่ผิวดเล็กผิदन้อยน่าจะมา แสดงตัว น่าจะมายืนยันบริสุทธิแบบนี้แหละ ไม่ใช่ว่าต้องอยู่แบบหลบ ๆ ซ่อน ๆ คือทำอะไรก็ได้ ทุก ๆ วิถีทาง ผิदन้อยอย่าทำให้มันผิดมมาก คือทำให้อยู่ด้วยกันได้พยายามหาทางประนีประนอม ไม่จำเป็นต้องเป็นตำรวจทหาร ให้คนในหมู่บ้านที่นับถือชอบพอกัน แต่อย่ามาปลุกระดม คือมัน เป็นเรื่องราว ถ้ามาปลุกระดมมันเป็นการเติมพริกให้เผ็ดต่อ สำหรับคนที่หลงผิดไปแล้ว อยากให้ รัฐบาลปฏิบัติ ถ้าแยกประเภทจัดระเบียบไป เช่น สมมติว่าเป็นคนอันตรายก็เอาอีกแบบหนึ่ง ถ้าคนที่ สุ่มเสี่ยงก็เอาอีกแบบหนึ่ง วิถีการ เช่น บางกรณีก็สักเดือนสองเดือนก็มาซักถามเกี่ยวกับความ เคลื่อนไหว จะมาติดตามก็ไม่ใช้คนที่ถูกติดตามก็ทำงานของเขา ใครติดตามก็ทำงานของเขาไป มันคงไม่ถึงกับติดตามตลอด คือต้องมีการนัดเจรจา กัน สักเดือนครึ่งหนึ่ง สอบประวัติสักสองสาม

^{๑๓๒} ผู้ต้องการความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๑.สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๑๓๓} ผู้ต้องการความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ BRN๒.สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ก็น่าจะดี คนที่มีหมายแล้ว คนที่ไม่มีก็ไม่มีอะไรให้ความเข้าใจ^{๑๓๔} สอดคล้องกับผู้ต้องการความมั่นคง ขบวนการ PULO ๒ กล่าวว่า หากต้องการให้สถานการณ์สงบสุข รัฐบาลต้องหยุดความรุนแรงให้ได้ก่อน และต้องไปคุยไปเจรจา^{๑๓๕}

อาจกล่าวได้ว่ามุมมองของคณะผู้แทนเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพูดคุย เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการด้านศาสนา และผู้ต้องการในคดีความมั่นคง ให้ความเห็น สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ต้องลดเงื่อนไขของปัญหาในพื้นที่ โดยปัญหาที่ต้องแก้ไขเป็นลำดับแรก ได้แก่

๑. ความเป็นเอกภาพของเจ้าหน้าที่รัฐทหาร ตำรวจ พลเรือน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. การให้ความเสมอภาค ความเท่าเทียมและความเป็นธรรมตามกฎหมาย

๓. การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ หน่วยงาน และประชาชนในพื้นที่

๔. ปัญหาระดับพื้นฐาน เช่น การศึกษา ยาเสพติด ความยากจน

๕. การเปิดตัวขบวนการ BRN

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาของคณะผู้แทนเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพูดคุย เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการด้านศาสนา และผู้ต้องการในคดีความมั่นคงสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ควรสร้างความเป็นเอกภาพในการทำงาน ทั้งฝ่ายทหาร ตำรวจ พลเรือน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. ควรน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานการแก้ปัญหาในพื้นที่

^{๑๓๔} ผู้ต้องการคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๑.สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^{๑๓๕} ผู้ต้องการคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขบวนการ PULO๒.สัมภาษณ์.

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

๓. ควรส่งเสริมและพัฒนาด้านการศึกษา เช่น การปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นเรียน การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา (ปอเนาะ) ต้องมีหลักสูตรสายศาสนาควักคู่สายสามัญ และควรมีการเรียนการสอนภาษาไทยและภาษาวิวกวักคู่กัน ในโรงเรียนของรัฐบาล เพื่อลดปัญหาการสื่อสารและเพิ่มเข้าใจกันระหว่างชาวไทยพุทธกับมุสลิม

๔. ควรสร้างความเข้าใจที่ดีร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และประชาชนในพื้นที่

๕. การบังคับใช้กฎหมายต้องมีความเข้มงวดตรงไปตรงมาตามกระบวนการและนำมาซึ่งการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้

๖. ควรสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น การสนับสนุนงบประมาณให้ชาวไทยมุสลิมไปประกอบพิธีฮัจญ์ ที่เมกกะ (ประเทศซาอุดีอาระเบีย)

๗. ควรเปิดโอกาสในการเข้ารับราชการของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่

๘. รัฐควรมียุทธศาสตร์ที่สำเร็จ มีเป้าหมายชัดเจนในการแก้ปัญหา และควรแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับสูงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลพูดคุยกับสภาชุรอของ BRN ระดับกลางเป็นหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติที่ต้องหยุดความรุนแรงในพื้นที่ของกองกำลังติดอาวุธ (RKK) และระดับล่าง การปฏิบัติการจิตวิทยาสกัดการจี้ตั้งมวลชนสนับสนุนและทดแทนกองกำลังติดอาวุธ (RKK)

๙. ควรจัดระเบียบกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อให้ง่ายต่อการวางมาตรการติดตามตรวจสอบกลุ่มเป้าหมาย

๑๐. ควรมีกฎเกณฑ์ตรวจสอบความรุนแรงในพื้นที่ที่เป็นที่ยอมรับได้ทั้งสองฝ่าย

๑๑. ควรประสานมาเลเซียให้กดดันกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ในระดับนำเข้าสู่กระบวนการพูดคุย เพราะคนเหล่านี้มักเข้าหลบซ่อนตัวอยู่ที่มาเลเซียเช่นเดียวกับในอดีตที่ทางมาเลเซียร้องขอให้ความร่วมมือปราบโจรจีนมลายา

๑๒. ควรมีความต่อเนื่องของนโยบายและตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

๑๓. ควรส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับแนวร่วมของขบวนการที่กลับใจ

๑๔. ควรตรวจสอบฐานสนับสนุนทางการเงินต่างๆ ที่อยู่ในประเทศให้เข้มข้นมากขึ้น

๑๕. ควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันเพื่อค้นหาทางออกของการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง

การนำบทเรียนต่างประเทศมาประยุกต์ในการแก้ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ ได้มีการลงนามร่วมกัน และผ่านกระบวนการพูดคุยที่เปิดเผยทางสาธารณะมาแล้ว ๓ ครั้ง ยังไม่นับการประสานความร่วมมือการพูดคุยซึ่งเกิดขึ้นในระบบคู่ขนานทั้งก่อนและหลังการลงนามและการพูดคุย แต่กระบวนการพูดคุยขั้นต้นที่เกิดขึ้นก็ประสบปัญหาขาดความต่อเนื่องของการพูดคุยของทั้งสองฝ่าย ดังนั้นการนำบทเรียนสันติภาพในพื้นที่ความขัดแย้งอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะมีส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นตัวแบบจำลอง ฐานคิด ไปสู่รูปแบบการพูดคุยที่เหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยบทเรียนจากต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ ความขัดแย้งในอาแจห์ ไอร์แลนด์เหนือ ซึ่งเมื่อพิจารณาจะพบความเหมือนและต่าง ดังนี้

๑. ปัญหาเรื่องชาติพันธุ์ เมื่อเปรียบเทียบไอร์แลนด์เหนือและอาแจห์ พบว่าไม่มีปัญหาเพราะในพื้นที่ความขัดแย้งเป็นคนที่มิชาติพันธุ์เดียวกัน

๒. ปัญหาด้านศาสนา พบว่าส่วนหนึ่งของความขัดแย้งเกิดจากการนับถือศาสนาเช่นกรณีของไอร์แลนด์เหนือ ความขัดแย้งเกิดจากประชาชนนับถือศาสนาคริสต์เหมือนกัน แต่ต่างนิกาย ระหว่างนิกายโปรเตสแตนต์กับคาทอลิก ขณะที่จังหวัดชายแดนใต้ของไทยไม่มีปัญหาในประเด็นการนับถือศาสนา แต่ศาสนากลับถูกนำมาใช้เป็นฐานรากของการก่อความไม่สงบในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการปลุกปั่นประชาชนให้เข้าร่วมเป็นมวลชนจัดตั้งและสนับสนุนและพยายามสร้างความแตกต่างระหว่างคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิม

๓. ปัญหาเรื่องอัตลักษณ์ พบว่าในพื้นที่ความขัดแย้งทั้ง ๓ แห่ง ประสบปัญหาเดียวกันคือเช่นเดียวกับจังหวัดชายแดนใต้มีอัตลักษณ์สำคัญก็คือ อัตลักษณ์ตามแนวทางศาสนาอิสลาม ได้แก่การใช้ชีวิต การศึกษา ภาษา การแต่งกาย กฎหมาย หรืออาจกล่าวได้ว่าทุกอย่างของวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งดับสูญถูกผูกติดและเชื่อมโยงอยู่กับทบบัญญัติทางศาสนา (วิถีมุสลิม)

๔. ปัญหาประวัติศาสตร์ มีลักษณะใกล้เคียงกันคือถูกปกครองโดยส่วนกลางและเป็นคนที่มาจากในพื้นที่อื่น และอ้างว่าอาณาจักรของตนเองมีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน ก่อนถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศนั้น กล่าวคือ ไอแลนด์เหนือถูกผนวกการปกครองเป็นส่วนหนึ่งอังกฤษ ส่วนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม

๕. การเมือง มีความคล้ายคลึงกัน ถูกอ้างว่ามีพื้นที่ทางการเมืองน้อย โดยเฉพาะไอร์แลนด์กลุ่มชาวคริสตนิคายคาทอลิกถูกจำกัดบทบาทโดยชาวคริสตนิคายโปรเตสแตนท์ และถูกรอบโดยสภาไอร์แลนด์ซึ่งแต่งตั้งจากรัฐบาลกลางอีกชั้นหนึ่ง ส่วนจังหวัดชายแดนภาคใต้กลับพบประเด็นเรื่องพื้นที่ทางการเมืองน้อย เพราะรัฐบาลกลางได้ส่งเสริมกระบวนการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อบต. เทศบาล อบจ. ซึ่งผู้นำองค์กรเหล่านี้ล้วนเป็นคนในพื้นที่และได้รับการยอมรับจากประชาชน ในขณะที่เวทีการเมืองระดับชาติก็มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในฐานะของการเป็นตัวแทนของพื้นที่เช่นกัน

๖. ปัญหาการอำนวยความสะดวก มีปัญหาเหมือนกัน คือ ประสบความล่าช้าในการอำนวยความสะดวก เช่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีปัญหากรณีการหายไปของนายสมชาย นิละไพจิตร (ซึ่งเป็นนายความที่ต่อสู้คดีให้กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ) และประเด็นนี้ก็ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปลุกมวลชนให้เกิดขงเจ้าหน้าที่

๗. การจัดสรรทรัพยากร ต่างกัน กล่าวคืออาจะห์มีปัญหาการแบ่งรายได้เหมือนกัน โดยกรณีของอาจะห์กับรัฐบาลกลางอินโดนีเซีย คือชาวอาจะห์เห็นว่ารายได้ที่มาทรัพยากรของอาจะห์ถูกแบ่งอย่างไม่เป็นธรรม โดยอินโดนีเซียเอาไปใช้จ่ายส่วนกลาง ทำให้ชาวอาจะห์ไม่ได้รับการพัฒนา ขณะเดียวกันก็มีชาวชวาเข้ามาประกอบอาชีพเป็นจำนวนมากเป็นการลดโอกาสการทำงานของคนอาจะห์ ส่วนจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีปัญหา และเสมือนว่าจะได้รับการจัดสรรงบประมาณในรูปแบบต่าง ๆ มากกว่าพื้นที่อื่นของประเทศอีกด้วย

๘. ปัญหาความรุนแรงจากฝ่ายรัฐ ต่างกัน โดยในไอร์แลนด์เหนือกับอาจะห์มีการใช้กำลังปราบปรามรุนแรงตั้งแต่เริ่มแรก ขณะที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการใช้ความรุนแรงน้อยกว่าทั้งสองพื้นที่ และความสูญเสียก็มาจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเป็นสำคัญ โดยเฉพาะกับกลุ่มเป้าหมายอ่อนแอ ผู้บริสุทธิ์ที่เป็นชาวไทยพุทธ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ

๙. ปัญหาผู้เจรจา ต่างกัน ไอร์แลนด์เหนือกับอาจะห์ มีคู่เจรจาที่ชัดเจน และสามารถแสดงให้เห็นความเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ขณะที่จังหวัดชายแดนภาคใต้คู่เจรจามีหลายกลุ่มและคู่เจรจาหลัก (BRN) ไม่เปิดเผยตัวตนและปิดองค์กรทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยว่าเป็นตัวแทนที่แท้จริงและมีอำนาจในการพูดคุยแท้จริงหรือไม่ รวมทั้งสามารถสั่งการควบคุมกองกำลังที่เคลื่อนไหวก่อเหตุได้ทั้งหมดหรือไม่

๑๐. ปัญหาความเป็นเอกภาพฝ่ายรัฐ ต่างกัน ไอร์แลนด์เหนือกับอาจะห์ ผู้นำรัฐบาลมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างจริงจัง มีการบูรณาการการทำงานและสามารถสั่งการกองทัพได้ ขณะที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลไม่สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานความมั่นคงใน

พื้นที่ได้จะเห็นได้จากการลงนามและการพูดคุยในทุกครั้งหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่ไม่มีที่นั่ง ในขณะที่ผู้แทน การดำเนินการส่วนใหญ่ใช้หน่วยงานในระดับนโยบายมาลงมือปฏิบัติและตัวบุคคล มีภาพลักษณ์ใกล้ชิดกับฝ่ายการเมือง ทำให้การพูดคุยเสมือนหนึ่งว่ามุ่งหวังผลประโยชน์เชิง การเมืองมากกว่ามุ่งแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง

จากประเด็นความเหมือนและความต่างข้างต้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังนี้

๑. ความมุ่งมั่นทางการเมืองในการแก้ไขปัญหา โดยฝ่ายรัฐบาลและผู้เห็นต่างจากรัฐ ต้องมีความมุ่งมั่นมีเจตจำนงร่วมกันในการแก้ไขปัญหา มีแผนปฏิบัติการร่วมที่ชัดเจน มีข้อเสนอที่มี เหตุผล และต้องลดการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ลงทุกรูปแบบ เพราะจะนำมาซึ่งบรรยากาศที่เอื้อต่อ การพูดคุยมาก เกิดความไว้วางใจกัน การให้เกียรติซึ่งกัน ขณะเดียวกันก็ต้องใช้ความอดทน เพราะ การพูดคุยทุกพื้นที่ที่ความขัดแย้งต้องใช้ระยะเวลายาวและจะนำไปสู่ความสำเร็จในรูปแบบที่ เหมาะสมซึ่งทั้งสองฝ่ายสามารถยอมรับได้

๒. รูปแบบที่ใช้เจรจาจะต้องมีความต่อเนื่อง และไม่ทิ้งวงรอบของการพูดคุยให้ห่าง กันเกินไป และใช้การพูดคุยโดยตรงในลักษณะตัวต่อตัวมากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาการสื่อสารที่ไม่ ตรงกับความเป็นจริง

๓. ระหว่างที่มีการพูดคุย ควรมีข้อตกลงร่วมกัน แบบที่ประเทศอินโดนีเซียใช้ คือ Zip mouth policy คือ การที่ไม่อนุญาตให้ทั้งสองฝ่ายให้ข่าวสารกับสื่อมวลชนในประเด็นที่มีการพูดคุย เนื่องประเด็นต่าง ๆ จะนำไปสู่กระแสวิจารณ์ในวงกว้างและมีผลต่อการพูดคุยของทั้งสองฝ่ายได้

๔. การสนับสนุนจากต่างประเทศ รัฐบาลขอความร่วมมือให้ประเทศมาเลเซีย (ผู้อำนวยการความสะอาด) และประเทศอินโดนีเซียในฐานะประเทศเพื่อนบ้านและเป็นฐานที่มั่นให้กับ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใช้เป็นแหล่งพักพิงและทำมาหากิน ช่วยกดดันให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่อยู่ ในระดับนำในขบวนการต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่โดยเฉพาะกลุ่ม BRN เข้าสู่พื้นที่ที่เราให้ได้ เช่นเดียวกับกรณีของอาเจห์ ที่รัฐบาลของประเทศอินโดนีเซียได้ขอความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยเฉพาะสวีเดนให้ร่วมกดดันให้กลุ่ม GMA เข้าร่วมเจรจา

๕. เปิดที่นั่งในกระบวนการพูดคุยให้ทุกกลุ่มที่มีส่วนได้เสียเข้ามามีบทบาทในการ พุดคุยสันติภาพ ร่วมกับคณะตัวแทนของรัฐบาลให้มากขึ้น ดังเช่น กรณีของไอร์แลนด์เหนือ ซึ่ง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเจรมาจากฝ่ายบริหาร นักการเมือง นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชน

สรุป

กระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างฝ่ายไทยกับฝ่ายกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐกลุ่ม BRN มีพัฒนาการของการพูดคุยที่สำคัญ คือ มีการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ ๑๗ ครั้ง ก่อนการลงนามในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ และเริ่มต้นพูดคุยสันติภาพ ๓ ครั้งในรอบปี ๒๕๕๖ โดยบุคคลที่อยู่เบื้องหลังกระบวนการพูดคุยคืออดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร และผู้ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการที่สำคัญ คือ พล.ท.ราตรี พัฒนถาบุตร เลขานุการสมช. ในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทนและพ.ต.ท.วี สอดส่อง เลขานุการสอช. โดยเหตุผลสำคัญที่เลือกที่จะพูดคุยกับกลุ่ม BRN เพียงกลุ่มเดียวในช่วงแรก เพราะมีการประเมินจากหน่วยความมั่นคงว่า BRN เป็นกองกำลังหลักที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่และมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน ผลสะท้อนสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าจะเกิดจากการที่รัฐบาลเลือกที่จะพูดคุยกับกลุ่ม BRN กลุ่มเดียวในช่วงแรกก็คือ ปฏิภานของความรุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อความไม่สงบในพื้นที่กรุงเทพมหานคร บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๖ ภายหลังจากการลงนามพูดคุยสันติภาพกับกลุ่ม BRN ซึ่งเป็นการก่อเหตุของกลุ่ม PULO เพื่อแสดงศักยภาพและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยสันติภาพร่วมกับกลุ่ม BRN ส่วนประเด็นความเป็นตัวแทนที่แท้จริงของคู่เจรยานายฮัสซัน ตอยิบ นั้น ทางฝ่ายไทยยืนยันว่ามีความเป็นตัวแทนที่แท้จริง แต่ไม่ใช่ผู้นำสูงสุดขององค์กร และมีอำนาจตัดสินใจทางการทหารแต่อยู่ในระดับนำของสภาชูรอ โดยในส่วนนี้ได้รับประสานยืนยันมาจากประเทศผู้อำนวยความสะดวกส่วนเหตุผลสำคัญที่ฝ่ายไทยเลือกประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกนั้นทั้งที่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์อาจกล่าวได้ว่า มาเลเซียเป็นประเทศที่เป็นฐานที่มั่นสำคัญให้กับกลุ่มก่อความไม่สงบด้วยเหตุผลสำคัญคือฝ่ายไทยมองว่าประเทศมาเลเซีย มีพื้นที่พรมแดนติดต่อกันและมีส่วนได้เสียกับสถานการณ์ในพื้นที่มากที่สุด ผู้ก่อความไม่สงบส่วนใหญ่เป็นบุคคลสองสัญชาติ ใช้ประเทศมาเลเซียเป็นแหล่งพักพิงและเป็นฐานในการเคลื่อนไหวทางความคิด รวมกลุ่ม เพราะฉะนั้นถ้าประเทศมาเลเซียให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบฯ ทุกอย่างก็จบ เพราะเป็นเสมือนการนำปัจจัยภายนอกมาร่วมสร้างความกดดันให้สถานการณ์ภายในคลี่คลาย เป็นการตัดท่อน้ำเลี้ยงและการสนับสนุนการเคลื่อนไหวต่างๆ โดยจุดเน้นเชิงนโยบายที่สำคัญของรัฐคือการพูดคุยต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ

โดยภาพรวมการพูดคุยทั้งสามครั้งบรรยากาศไม่มีความแตกต่างกันคือ “มีทั้งตั้งเครียดและผ่อนคลาย” มีการกำหนดข้อตกร่วมกันเป็น TOR (Turn of Referents) เรื่องจำนวนผู้เข้าร่วมภาษา ฯ โดยข้อเสนอหลักของฝ่ายไทย คือ การลดความรุนแรงในพื้นที่ ต่อเป้าหมายอ่อนแอ (Soft Target) และพื้นที่เขตเศรษฐกิจและเขตเมือง ส่วนฝ่าย BRN เสนอ ๕ ข้อ คือ ๑) การพูดคุยครั้งนี้เป็น

การพูดคุยของขบวนการต่อสู้ปาตานี โดยการนำของขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN กับ รัฐบาลไทย ๒) ขบวนการปฏิวัติชาตินิยมมลายูปาตานี BRN เห็นด้วยกับการแต่งตั้งให้ประเทศมาเลเซีย เป็นผู้อำนวยความสะดวกและการเป็นคนกลาง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการพูดคุยครั้งนี้ ๓) ตลอดระยะเวลาในการพูดคุยมีความจำเป็นที่ต้องมีตัวแทน (ของประเทศ) อาเซียน โอไอซี และเอ็นจีโอ ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่ายคือฝ่าย BRN และรัฐบาลไทย ๔) รัฐบาลไทยต้องยอมรับความเป็นเจ้าของการเป็นชนชาติมลายู บนแผ่นดินปาตานี ๕) ฝ่ายขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN เสนอเพื่อรัฐบาลไทย ต้องให้อิสภาพแก่นักต่อสู้ที่ต่อสู้กรณีการเรียกร้องอิสรภาพให้กับปาตานี และให้ลบ(ยกเลิก)หมายจับ(บุคคล)ของนักต่อสู้เพื่อปาตานี โดยไม่มี เงื่อนไข โดยประเด็น ๑ใน ๕ ข้อ มีประเด็นที่ปรากฏเป็นข้อก้างวล คือ ข้อที่ ๔ ในเรื่องสิทธิความเป็นเจ้าของ ซึ่งทางฝ่ายไทยไม่ทราบว่ามียรายละเอียดอย่างไร โดยในส่วนนี้ทางฝ่าย BRN จะนำเสนอรายละเอียดประกอบ โดยจะส่งผ่านผู้อำนวยความสะดวกเพื่อนำไปสู่การพูดคุยครั้งต่อไป

โดยในการพูดคุยครั้งที่ ๑ ฝ่ายไทยมีข้อเสนอให้มีการหยุดยิงในช่วงเดือนรอมฎอนและฝ่าย BRN ก็เห็นด้วยนำไปสู่การแถลงการณ์ร่วมสำคัญที่ถือว่าเป็นพัฒนาการของการพูดคุย คือ “ความเข้าใจร่วมกันเพื่อการริเริ่มเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข” มีระยะเวลา ๔๐ วัน โดยในแถลงการณ์ดังกล่าวมีการกำหนดระยะเวลาห้วงระยะเวลาที่แน่นอนคือ ๔๐ วัน ในพื้นที่ ๓ จังหวัด และ ๕ อำเภอของจังหวัดสงขลา (เพิ่มอำเภอสะเดา) และมีรายละเอียดของมาตรการเชิงปฏิบัติของทั้งสองฝ่าย แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะต่างฝ่ายต่างอ้างว่ามีการละเมิดข้อตกลง และนำไปสู่วังวนของสถานการณ์ความรุนแรงเช่นเดิม และมีแนวโน้มของความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในเขตเมืองและเขตเศรษฐกิจ

ส่วนแนวทางในการพูดคุยครั้งต่อไปยังไม่กำหนดเวลาที่แน่นอน ต้องรอให้สถานการณ์การเมืองมีเสถียรภาพ มีรัฐบาลใหม่ ซึ่งมีอำนาจเต็มเข้ามาวางแนวทางสานต่อกระบวนการสันติภาพในครั้งต่อไป โดยประเด็นที่จะใช้ในการพูดคุยครั้งต่อไปทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐเห็นเหมือนกันคือ การพูดคุยในประเด็น ๕ ข้อ ที่ทางฝ่าย BRN เสนอมา

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการพูดคุยสันติภาพ ได้แก่ ๑) ความเป็นเอกภาพภายในคณะทำงาน ๒) ไม่ได้กำหนดกรอบร่วมกันก่อนไปพูดคุย และ ๓) ปัญหาการสื่อสารต่อสาธารณะทั้งประชาชนในพื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เข้าใจเหตุผลของการพูดคุยว่ามีขอบเขตมากน้อยแค่ไหนจึงทำให้การยอมรับบทบาทของรัฐไม่ดีเท่าที่ควร

ส่วนข้อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ คณะผู้แทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นร่วมกันว่า รัฐบาลได้ใช้แนวทางสันติวิธีด้วยการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนผู้มีส่วน

ได้เสียดกับสถานการณ์ หน่วยงาน นักวิชาการ ทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการตกลึกทางความคิดที่จะแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ส่วนข้อเสนอแนะ ก็ต้องลดเงื่อนไขของปัญหาในพื้นที่ปัญหา โดยปัญหาที่ต้องแก้ไขเป็นลำดับแรก ได้แก่ ความเป็นเอกภาพของเจ้าหน้าที่ และการให้ความเสมอภาค ความเท่าเทียมและความเป็นธรรม เป็นต้น ส่วนข้อเสนอแนะสำคัญเห็นควรเร่งสร้างความเป็นเอกภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ และควรน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานการแก้ปัญหาในพื้นที่

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

๑. สาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาจากเหตุผลสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) มีความต้องการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ เทพา สะบ้าย้อย จะนะ และนาทวี เพื่อสถาปนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นอาณาจักรปาตานี ๒) รู้สึกว่ามีความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ และ ๓) ต้องการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ พระผู้เป็นศาสดาคือ พระอัลเลาะห์ของศาสนาอิสลาม และเรียกตนเองว่า นักรบฟาตอนี

โดยกลุ่มก่อความไม่สงบที่มีการเคลื่อนไหวปฏิบัติการในรอบปี ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน โดยกลุ่มที่ศักยภาพในการนำและเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนความรุนแรงและมีพื้นที่ปฏิบัติการมากที่สุดคือ BRN (BRN Co-ordinate) มีกองกำลังติดอาวุธ เรียกว่า RKK (Runda Kumpulan Kecil) มีลักษณะการเคลื่อนไหวทางด้านยุทธวิธีควบคุมการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่ม BRN มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่ออกเป็นเซลล์ย่อย และมีความเข้มงวดในระบบการทำงานมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนกลุ่มรองคือกลุ่ม PULO มีกองกำลังติดอาวุธ คือ PLA (Pattani Liberation Army) เน้นการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองมากกว่าด้านยุทธวิธี ซึ่งการปฏิบัติการก่อเหตุทั้งสองกลุ่มจะไม่มีการประสานงานกันในระดับปฏิบัติการ แต่มีจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการเดียวกัน ส่วนในระดับแกนนำนั้นอาจจะมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มโดยการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ที่คิดเห็นในแนวทางเดียวกัน ซึ่งมีจุดร่วมของอุดมการณ์ คือ การเป็นอิสระของอาณาจักรรัฐปาตานี โดยสิ่งที่สะท้อนถึงความสอดคล้องประสานกันในระดับนำคือการลงนามในเอกสาร “ฉันทามติทั่วไปต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ” ระหว่างตัวแทนฝ่ายไทยกับฝ่าย BRN เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ โดยมีประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งภายหลังจากการลงนามได้เสนอข้อเรียกร้องหนึ่งในห้าข้อที่จะนำไปสู่ความเป็นเอกราชของอาณาจักรปาตานีที่น่าสนใจคือ

“รัฐบาลไทยควรยอมรับการดำรงอยู่ของชนชาติมาลาญูปาตานี และสิทธิความเป็นเจ้าของเหนือดินแดนปาตานี (Sovereignty)” ซึ่งการพูดคุยสันติภาพในครั้งถัดมาได้มีตัวแทนกลุ่มก่อความไม่สงบอื่น ๆ เข้าร่วมพูดคุยในฐานะตัวแทนกลุ่ม ผู้เห็นต่างจากรัฐร่วมกับกลุ่ม BRN ซึ่งเป็นไปตามหลัก “แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง”

โดยปัจจัยหลักที่เป็นเงื่อนไขสำคัญและมีส่วนผลักดันให้เกิดความรุนแรงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง คือ เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่เกยรุ่มเรื่องในอดีตของอาณาจักรปาตานี อัตลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นมาลาญชาติพันธุ์ที่มีความหนาแน่นสูงในพื้นที่ซึ่งแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ร่วมกับความรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมจากโครงสร้างการเมืองการปกครองและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ผ่านมาในอดีตและปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ตอกย้ำว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในความรู้สึกของชาวไทยมุสลิม ในลักษณะของการผลิตซ้ำทางความคิด กอปรกับการที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบสามารถใช้จุดแข็งที่สุดในพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่นับถือพุทธศาสนา มาใช้ในการสร้างความแตกแยกระหว่างชาวไทยพุทธกับมุสลิม เพื่อให้เกิดประโยชน์กับฝ่ายตนเอง ในลักษณะการบิดเบือนคำสอนของศาสนาอิสลาม มีการยุยง ปลุกปั่น ปลุกฝังอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การต่อต้านอำนาจรัฐ ผ่านกลุ่มผู้นำศาสนา เช่น โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลทางความคิดและจิตใจของชาวไทยมุสลิม นำไปสู่การสร้างกลุ่มมวลชนที่ให้การสนับสนุนและแนวร่วมกลุ่มปฏิบัติการ ในการก่อเหตุความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพวกเขามีศักยภาพมีตัวตนและสิทธิความเป็นเจ้าของเหนือดินแดนที่พวกเขาเรียกว่า อาณาจักรปาตานี ซึ่งก็คือพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน

๒. กระบวนการพูดคุยสันติภาพ

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการทางนโยบายและกระบวนการแก้ไขปัญหาที่สำคัญสำหรับพื้นที่ที่มีความรุนแรงมาอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่งทศวรรษ โดยมีจุดเริ่มต้นสำคัญก่อนการลงนามใน “ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ” (General Consensus on the Peace Dialogue Process) ในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ระหว่างทางการไทยกับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ นำโดยฝ่ายขบวนการ BRN ที่ประเทศมาเลเซีย ได้มีการพูดคุยในลักษณะที่ไม่เปิดเผย (ทางลับ) กับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ อย่างน้อย ๑๑ ครั้ง โดยมีประเทศมาเลเซียเป็นผู้ประสานงานสำคัญ และผ่านการผลักดันจากอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ที่ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับ

นายกรัฐมนตรีนาจิบ ราซัค ก่อนที่จะมีการลงนาม และเปิดการพูดคุยกับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐที่ปรากฏเป็นข่าวทางสาธารณะ โดยบุคคลที่เป็นหลักในการขับเคลื่อนการพูดคุยของฝ่ายไทยคือ พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขานุการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) หัวหน้าคณะผู้แทนร่วมกับ พ.ต.ท.วี สอดส่อง เลขานุการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ขณะที่ตัวแทนฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ คือ ฝ่ายขบวนการ BRN นำโดยนายฮัสซัน ตอยิบ ซึ่งหลายฝ่ายมีข้อกังวลใจในประเด็นความเป็นตัวแทนของกลุ่มเจรจา ทางฝ่ายไทยยืนยันว่าเรามีความเป็นตัวแทนที่แท้จริง เป็นหนึ่งในคณะผู้นำของสภาชูรอของ BRN แต่ไม่ใช่ผู้นำสูงสุดขององค์กรและไม่มีอำนาจตัดสินใจทางการทหารซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการเคลื่อนไหวทางยุทธวิธี โดยในส่วนนี้ได้รับคำยืนยันจากประเทศผู้อำนวยความสะดวกในฐานะผู้ประสาน และเหตุผลสำคัญที่เลือกพูดคุยกับกลุ่ม BRN ในช่วงแรก เพราะมีการประเมินจากหน่วยงานความมั่นคงว่า BRN เป็นกลุ่มหลักที่ปฏิบัติการเคลื่อนไหวกำลัง และความรุนแรงในพื้นที่ในช่วงเวลาปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ผลสะท้อนสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดจากการที่รัฐบาลเลือกที่จะพูดคุยกับกลุ่ม BRN กลุ่มเดียวในช่วงแรกก็คือ ปรากฏการณ์ของความรุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อความไม่สงบในพื้นที่กรุงเทพมหานคร บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อเดือน พฤษภาคม ๒๕๕๖ ภายหลังจากการลงนามพูดคุยสันติภาพกับกลุ่ม BRN ซึ่งเป็นการก่อเหตุของกลุ่ม PULO เพื่อแสดงศักยภาพและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยสันติภาพร่วมกับกลุ่ม BRN

ส่วนเหตุผลสำคัญที่ฝ่ายไทยเลือกประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก นำโดย นายดาโต๊ะ เสรี อาหมัด ชัมซามิน ฮาซิม อดีตผู้อำนวยการข่าวกรองมาเลเซีย ทั้งที่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไปว่า มาเลเซียเป็นประเทศที่เป็นฐานที่มั่นสำคัญของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยเหตุผลสำคัญคือประเทศมาเลเซียมีพื้นที่แนวชายแดนติดต่อประเทศไทย และเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น โดยตรง เพราะกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบส่วนหนึ่งเป็นบุคคลสองสัญชาติ และมักเข้าไปหลบหนีคดี ทำมาหากิน และใช้ประเทศมาเลเซียเป็นฐานที่มั่นในการเคลื่อนไหวทางความคิดรวบรวมกลุ่มผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน โดยใช้เงื่อนไขของความเป็นชาติพันธุ์ ศาสนาเดียวกันกับคนมาเลย์ เพราะฉะนั้นถ้าประเทศมาเลเซียให้ความร่วมมืออย่างแท้จริงในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบฯ ทุกอย่างก็จบ เป็นเสมือนการนำปัจจัยภายนอกมาร่วมสร้างความกดดันให้สถานการณ์ภายในคลี่คลายตัว ในลักษณะของการตัดท่อน้ำเลี้ยง การสนับสนุนของกลุ่มก่อความไม่สงบ

จุดเน้นสำคัญของนโยบายรัฐบาลในการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐที่มีต่อคณะผู้แทนของรัฐบาลก็คือ การพูดคุยสันติภาพต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ “ประเทศ

ไทยเป็นราชอาณาจักรหนึ่งเดียวไม่สามารถแบ่งแยกได้” และต้องมีการกำหนดกรอบที่ชัดเจน สามารถชี้แจงสาธารณะได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายในที่สำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจในการพูดคุย คือการมีพัฒนาการทางนโยบายของภาครัฐในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือนโยบาย บริหารและการพัฒนาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ๒๕๕๕ – ๒๕๕๗ ที่เอื้ออำนวยทำให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นหลักในการร่วมพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐได้ภายใต้ กรอบของกฎหมาย โดยไม่ต้องกลัวความผิดและถูกกล่าวหาว่าไปเจรจากับโจรโดยไม่มีกฎหมาย รองรับ

ภายหลังจากการลงนาม ในรอบปี ๒๕๕๖ ได้มีการเริ่มต้นพูดคุยสันติภาพมาแล้ว ๓ ครั้ง (วันที่ ๒๘ มีนาคม ,๒๕ เมษายน และ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๖) ที่ผ่านมายบรรยากาศของการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นกันทั้ง ๓ ครั้ง ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก “มีทั้งตั้งเครียดและ ผ่อนคลาย” มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันเป็น TOR (Turn of Referents) ในเรื่องจำนวนผู้เข้าร่วมพูดคุย แต่ละฝ่าย ภาษา ซึ่งได้มีการกำหนดคณะตัวแทนของแต่ละฝ่ายไว้ไม่เกิน ๑๕ คน และมีการวาง Road Map ส่วนข้อเสนอที่เป็นข้อเสนอหลักของฝ่ายไทย คือ การลดเหตุความรุนแรงแก่เป้าหมายที่ อ่อนแอ (Soft Target) ได้แก่ สตรี เด็ก คนชรา ชาวบ้านทั่วไป พื้นที่เขตเมืองและเขตเศรษฐกิจเป็น หลัก และการหยุดยิงในช่วงเดือนรอมฎอน (ช่วงถือศีลอดของชาวไทยมุสลิม) ขณะที่ฝ่าย BRN เสนอความต้องการ ๕ ข้อ ผ่านทางสื่อสาธารณะและโต๊ะพูดคุยสันติภาพ ในครั้งที่ ๒ และ ๓ คือ ๑) การพูดคุยครั้งนี้เป็นการพูดคุยของขบวนการต่อสู้ปาตานี โดยการนำของขบวนการปฏิวัติชนชาติ มลายูปาตานี BRN กับรัฐบาลไทย ๒) ขบวนการปฏิวัติชาติมลายูปาตานี BRN เห็นด้วยกับการ แต่งตั้งให้ประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกและการเป็นคนกลางที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ในการพูดคุยครั้งนี้ ๓) ตลอดระยะเวลาในการพูดคุยมีความจำเป็นที่ต้องมีตัวแทน (ของประเทศ) อาเซียน โอไอซี และเอ็นจีโอ ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่ายคือฝ่าย BRN และรัฐบาลไทย ๔) รัฐบาลไทยต้องยอมรับความเป็นเจ้าของ การเป็นชนชาติมลายูบนแผ่นดินปาตานี ๕) ฝ่ายขบวนการ ปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN เสนอเพื่อรัฐบาลไทย ต้องให้อิสราฟแก่นักต่อสู้ที่ต่อสู้กรณีการ เรียกร้องอิสราฟให้กับปาตานี และให้ลบ(ยกเลิก)หมายจับ(บุคคล)ของนักต่อสู้เพื่อปาตานี โดยไม่มีเงื่อนไข

โดยในการพูดคุยครั้งที่ ๓ มีข้อเสนอของฝ่ายไทย คือการให้มีการหยุดยิงในเดือน รอมฎอน และฝ่าย BRN ก็เห็นด้วย และนำไปสู่การแถลงการณ์ร่วมสำคัญที่ถือว่าเป็นพัฒนาการของ การพูดคุย คือ “ความเข้าใจร่วมกันเพื่อการริเริ่มเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข” มีระยะเวลา ๔๐ วัน โดยในแถลงการณ์ดังกล่าวมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนคือ ๔๐ วัน ในพื้นที่ ๓ จังหวัด และ ๕

อำเภอของจังหวัดสงขลา (เพิ่มอำเภอสะเดา) และมีรายละเอียดของมาตรการเชิงปฏิบัติของทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายไทยจะเน้นงานป้องกันอาชญากรรมและรักษาความปลอดภัย และงดปฏิบัติการเชิงรุกเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคง ส่วนฝ่ายขบวนการ BRN จะพยายามไม่ให้เกิดเหตุรุนแรง การโจมตีทางอาวุธ การวางระเบิด ชุม โจมตีต่อเจ้าหน้าที่ความมั่นคงและประชาชนทั่วไป ไม่ทำลายทรัพย์สินของรัฐและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับประชาชน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะต่างฝ่ายต่างอ้างว่ามีการละเมิดข้อตกลง ซึ่งนำไปสู่วังวนของสถานการณ์ความรุนแรงเช่นเดิม และมีแนวโน้มของความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่เขตเมืองและเขตเศรษฐกิจ

ปัจจุบันการพูดคุยสันติภาพในครั้งที่ ๔ ยังมีได้เกิดขึ้นเนื่องจากมีอุปสรรคที่สำคัญคือการเมืองภายในประเทศ ที่ยังไม่มีเสถียรภาพ ทำให้การพูดคุยถูกเลื่อนออกไปอย่างไม่มีการกำหนด แต่ทางฝ่ายไทยได้มีการวางกรอบในการพูดคุยไว้แล้ว โดยประเด็นหลักเป็นข้อเสนอ ๕ ข้อของฝ่าย BRN เช่นเดียวกับผู้เห็นต่างจากรัฐฝ่ายขบวนการ BRN ส่วนแนวทางในการบริหารการพูดคุยกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกลุ่มอื่น ๆ ให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพูดคุยในครั้งนี้ต่อไป โดยในส่วนนี้ทางฝ่ายผู้เห็นต่าง BRN จะรับเป็นฝ่ายประสาน ร่วมกับฝ่ายผู้อำนวยความสะดวก

๑. ปัญหาและอุปสรรค

สำหรับปัญหาอุปสรรคสำคัญที่เกิดจากการพูดคุยสันติภาพใน ๓ ครั้งที่ผ่านมา พบว่า ๑) ความเป็นเอกภาพภายในคณะทำงาน ๒) ไม่ได้กำหนดกรอบร่วมกันก่อนไปพูดคุย และ ๓) ปัญหาการสื่อสารต่อสาธารณะทั้งประชาชนในพื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เข้าใจเหตุผลของการพูดคุยว่ามีขอบเขตมากน้อยแค่ไหนจึงทำให้การยอมรับบทบาทของรัฐไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะแนวทางการพูดคุยสันติภาพ

จากการศึกษาสาเหตุของปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายไทยกับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ผ่านการพูดคุยทั้งสามครั้งในรอบปี ๒๕๕๖ ผู้ศึกษาในฐานะที่เคยปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่จะเกิดขึ้นต่อไป ดังนี้

กระบวนการพูดคุยสันติภาพ

๑. การพูดคุยแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการควรทำควบคู่กัน(การพูดคุยแบบคู่ขนาน) เป็นการสร้างความคุ้นเคยและเพื่อเป็นการทำความรู้จักตัวตนและองค์กรของกลุ่มเจรจา (BRN เป็นองค์กรลับ ถ้าเราสามารถเปิดตัวกลุ่มองค์กรนำว่าใครทำหน้าที่อะไรเป็นคนที่มิบุคคลิกลักษณะ

อย่างไรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง) และเพื่อลดความแข็งแกร่งในการพูดคุยสันติภาพลง อีกทั้งยังสามารถต่อรองหรือรับรู้ความต้องการที่แท้จริงของคู่เจรจา

๒. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและหลายมิติ จึงต้องเปิดการพูดคุยอย่างต่อเนื่อง โดยมีวงรอบของการพูดคุยที่ชัดเจน ประมาณ ๓๐-๔๕ วัน เพื่อสรุปปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งมีปัญหาบางปัญหาที่เป็นภัยแทรกซ้อน เช่น ปัญหายาเสพติด ต้องหาทางออกร่วมกัน

๓. การเจรจาควรมียุทธศาสตร์ในการเปิดตัวองค์กรคู่เจรจาให้มากที่สุด ด้วยเหตุผลว่า หากคู่เจรจาอ้างตัวว่าเป็นตัวแทนของชาวมลายูอย่างแท้จริง (ประชาชนในพื้นที่) และต้องการให้รัฐบาลยอมรับการมีอยู่ของเชื้อชาติมลายู เพื่อประโยชน์ในการพูดคุยทางตรงไม่ต้องผ่านตัวแทนอีกต่อไป ซึ่งเป็นไปตามหลักการ “รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง”

๔. ฝ่ายไทยต้องขอความร่วมมือให้ฝ่ายมาเลเซียในฐานะผู้อำนวยความสะดวก แสดงความจริงใจต่อการแก้ไขปัญหาฯ โดยการร่วมในการกดดันให้แกนนำของฝ่าย BRN ที่มีอำนาจตัดสินใจ และคุมกำลังการปฏิบัติการทางยุทธวิธีในพื้นที่เข้าร่วมพูดคุยบนโต๊ะเจรจา เพราะบุคคลเหล่านี้มีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดทิศทางเคลื่อนไหวขององค์กรอย่างแท้จริง และต้องร่วมกดดันกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบฯ ไม่ให้ใช้ประเทศมาเลเซียเป็นฐานที่มั่นในการพักพิงและการเคลื่อนไหวทุกรูปแบบ ซึ่งถือเป็นการ “โคดเด็ยผู้ก่อความไม่สงบจากฐานสนับสนุนของพวกเขา เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของความสำเร็จในการต่อสู้”

๕. การพูดคุยเห็นควรให้กลุ่มหัวหน้าหน่วยราชการในพื้นที่ทั้งในส่วน of ฝ่ายความมั่นคง ได้แก่ ทหาร ตำรวจ และพลเรือน มีส่วนร่วมในการพูดคุยและมีที่นั่งในคณะผู้แทน เพราะหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เหล่านี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายของรัฐบาลและข้อตกลงต่าง ๆ ที่ได้จากการหารือไปสู่กระบวนการปฏิบัติ เป็นการสร้างเอกภาพให้คู่เจรจาเห็นว่ารัฐมีศักยภาพและเอกภาพที่จะสั่งการหรือปฏิบัติการข้อตกลง ทำให้คู่เจรจามีความเชื่อมั่นซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสในการพูดคุยครั้งต่อ ๆ ไป

๖. ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านกฎหมายเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะที่ปรึกษาและคณะผู้แทนในการพูดคุยสันติภาพ เช่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ เพราะการพูดคุยที่เกิดขึ้นอาจมีผลผูกพันตามข้อตกลงที่ได้

๗. ก่อนการพูดคุยควรมีการจัดให้มีการประชุมร่วมของคณะผู้แทน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ถึงกรอบหรือแนวทางในการพูดคุย Road Map ในแต่ละครั้ง ว่าประเด็นใดอยู่ในวิสัยที่สามารถตัดสินใจเฉพาะหน้าหรือตอบรับ ไม่ตอบรับในข้อเรียกร้องขั้นต่ำ เพราะแสดงให้เห็นถึง

ความเป็นเอกภาพและการมีอำนาจในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพูดคุย และหลังการพูดคุยควรมีการสรุปความก้าวหน้าของการพูดคุย เพื่อที่จะได้วางกรอบในการพูดคุย ครั้งต่อไป และกำหนดประเด็นที่จะสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๘. การนำเสนอของสื่อควรถูกกำหนดในบางประเด็นเพราะปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากคนทั่วประเทศและต่างประเทศ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารบางประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนและไม่ชัดเจน เห็นควรให้ชะลอการนำเสนอหรือปรับให้มีการทำความเข้าใจที่ถูกต้องก่อนนำเสนอผ่านสื่อสาธารณะ

๙. คณะผู้แทนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพูดคุย เจรจา ควรจัดให้สัมภาษณ์สื่อเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยสันติภาพ เพราะจะเป็นการสร้างความกดดันต่อกระบวนการพูดคุยที่เกิดขึ้น

๑๐. หัวหน้าคณะผู้แทนหรือบุคคลที่มีบทบาทนำในกระบวนการพูดคุย เจรจา สันติภาพไม่ควรเป็นบุคคลที่มีภาพลักษณ์ใกล้ชิดกับฝ่ายการเมืองมากเกินไปเพราะอาจถูกมองจากสาธารณะได้ว่า กระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นเกมการเมือง เพื่อแย่งชิงความได้เปรียบจากคู่แข่งทางการเมืองภายในประเทศมากกว่าที่จะมุ่งแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในพื้นที่อย่างแท้จริง

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

๑. รัฐบาลควรตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี หรือตั้งเป็นสำนักคิดที่นำเอาผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เข้ามาให้ความคิดเห็น ให้คำปรึกษา ต่อเหตุการณ์ในภาพรวม ซึ่งในส่วนนี้ฝ่ายขบวนการ BRN ก็ดำเนินการในลักษณะเดียวกัน

๒. รัฐบาลและหน่วยงานความมั่นคง ควรจัดให้มีการปฏิบัติการเชิงจิตวิทยา และการปฏิบัติการด้านข้อมูลข่าวสาร (Information operation) หรือ IO โดยการกำหนดเป็น IO Roadmap และต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เพราะข้อมูลข่าวสารที่เข้าร่วมกันของผู้ปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อการวางแผนทางยุทธวิธีในการเอาชนะต่อฝ่ายกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบฯ ซึ่งในส่วนนี้ฝ่ายขบวนการ BRN สามารถปฏิบัติการได้ ก้าวหน้ากว่าหน่วยงานของรัฐจะเห็นได้จากการช่องทางการสื่อสารในสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค และการมีพื้นที่ข่าวสารผ่านสื่อกระแสหลักในช่วงเวลาที่ผ่านมา

๓. รัฐบาลควรมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาลึกในพื้นที่ โดยเฉพาะปัญหาด้านการศึกษาซึ่งถือเป็นฐานรากสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ให้เป็นระบบมีมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น

๔. รัฐบาลควรถอดบทเรียนสันติภาพในพื้นที่ความขัดแย้งอื่น ๆ เพื่อนำมาสู่การสรุปบทเรียนกระบวนการสันติภาพให้เป็นที่ไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

๕. รัฐบาลส่งเสริมกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการทำประชาคม การสานเสวนา ของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ นักวิชาการ ผู้นำศาสนา ประชาชน ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันจะนำไปสู่การตกผลึกทางความคิดที่สำคัญของแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การเป็นฐานคิดที่จะสนับสนุนกระบวนการสันติภาพที่ขับเคลื่อนอยู่ในระดับบนคือรัฐบาลกับฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ

๖. รัฐบาลควรนำปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บรรจุเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อที่จะได้กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาให้ชัดเจนมากขึ้น

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

๑. หน่วยงานหลักในพื้นที่ทางด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนา คือ ฝ่ายทหาร ตำรวจ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรทบทวนภารกิจงานในหน้าที่ของตนเองให้ชัดเจน ไม่ทำงานในลักษณะสลับหน้าที่กันทำ ในลักษณะมุ่งทำงานเชิงนโยบายมากเกินไปจนละเลยภารกิจหน้าที่หลักในงานของตนเอง และควรมีการบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันในประเด็นสำคัญ คือ การข่าว ประชาสัมพันธ์ หรือ IO เป็นต้น เพราะจะทำให้การทำงานทางยุทธวิธีในพื้นที่ที่มีเอกภาพเป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งตรวจสอบฐานสนับสนุนทางการเงินทั้งภายในและภายนอกประเทศเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนทางยุทธวิธีซึ่งเป็นที่ทำให้ฝ่ายขบวนการมีความแข็งแกร่งมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาฐานสนับสนุนทางการเงินหรือเส้นทางทางการเงินของขบวนการก่อความไม่สงบ เพราะเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการปฏิบัติการทางยุทธวิธีในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

๒. ควรมีการศึกษากระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงเปรียบเทียบกับกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ความขัดแย้งที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย

อาจกล่าวได้ว่าปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากแนวความคิดต้องการแบ่งแยกดินแดน การแก้ไขปัญหาด้วยการพูดคุยหรือ ไคอะล็อก (Dialogue) เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ดับไฟใต้ และการพูดคุยก็เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ต้องสำหรับ

การแก้ไขปัญหาความมั่นคงซึ่งเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ปัญหาความขัดแย้งมีความซับซ้อนมีบริบทที่มีความเชื่อมโยงกันหลากหลายมิติ การแก้ปัญหาด้วยยุทธศาสตร์และยุทธวิธีแบบเดิมอาจไม่ประสบความสำเร็จและอาจนำมาซึ่งการขยายตัวของปัญหาในวงกว้างมากขึ้น เพราะฉะนั้นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องใช้ยุทธศาสตร์ทางการเมืองคือ “การพูดคุยสันติภาพ” กับยุทธศาสตร์ทางยุทธวิธีในพื้นที่ คือ “ลดความรุนแรง” ซึ่งทั้งสองยุทธศาสตร์จะต้องเร่งทำควบคู่กันเพื่อนำความสงบและสันติสุขกลับคืนสู่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ปาริชาติ สุขุม .ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๓๑.
วันชัย วัฒนศัพท์.ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ไขปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ ๓ (นนทบุรี :
สถาบันพระปกเกล้า,๒๕๔๗).

วารสารและหนังสือพิมพ์

จรัญ มะลูลีม.“อิสลามและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (๔)”. มติชนสุดสัปดาห์.ปีที่ ๒๕
ฉบับที่ ๑๔๕๔, ๓-๕ เมษายน ๒๕๕๒.หน้า ๒๐.

สุรินทร์ พิศสุวรรณ. “ผู้นำความขัดแย้งและความรุนแรง: สภาวะการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้”
.วารสารรัฐสมิแล,ปีที่๕ (ฉบับที่ ๒),๒ กุมภาพันธ์-พฤษภาคม๒๕๒๔ กองบรรณาธิการ
พิจารณาเห็นว่าเป็นประโยชน์จึงนำกลับมาเผยแพร่อีกครั้ง.๒๕๕๖.

สุภาคีพรรณ ตั้งตรงไพโรจน์. “รัฐกับสังคมมุสลิมในอินโดนีเซีย”.จุดสารความมั่นคงศึกษา.
,พฤศจิกายน ๒๕๕๐ หน้า ๓๕-๔๐.

วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เอกสารวิจัย

จิรวัดน กฤษสินชัย.“การแก้ไขปัญหามาจากสถานการณ์ ความรุนแรงของพื้นที่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้”

.รัฐศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชานโยบายสาธารณะ,มหาวิทยาลัยบูรพา,๒๕๔๘.

พีระพงษ์ มานะกิจ ,พล.ท.ดร. “วิเคราะห์สาเหตุหลักของปัญหา๓จังหวัดชายแดนภาคใต้”.เอกสาร
วิจัยส่วนบุคคล,วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร,๒๕๕๒.

ภัสรา เพ็ญฟู“กระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้”
.เอกสารวิจัยส่วนบุคคล,สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการกระทรวง
ต่างประเทศ,๒๕๕๕.

สำนักสันติธรรมและธรรมภิบาล สถาบันพระปกเกล้า “รายงานงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี”,
๒๕๕๖.

สัมภาษณ์

เดชรัฐ ลิมศิริ, ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา. สัมภาษณ์ .๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

นิตี เจ๊ะละ, ผู้บรรยายหลักสูตรศาสนาอิสลามประจำศูนย์มัสกัลปียะลา. สัมภาษณ์.๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา. สัมภาษณ์.๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ทวี สอดส่อง, พ.ต.ท.เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์.๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ภราดร พัฒนถาบุตร, พ.ต.ท.เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ. สัมภาษณ์.๒๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

ยงยุทธ เจริญวานิช, พ.ต.ท.ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์ . ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

สฤษฏ์ชัย อเนกเวียง, พ.ต.ท. ผู้บัญชาการตำรวจสันติบาล. สัมภาษณ์. ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

สมเดช โยธา, พอ.ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๕๑. สัมภาษณ์.๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

สุวิทย์ เชิญศิริ, พ.ต.ต.,อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลาและหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สันติ (ศูนย์ชกถาม). สัมภาษณ์. ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

อาซิส เบนหาวัน, ประธานสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้. สัมภาษณ์ .๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ขบวนการBRN๑. สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ขบวนการBRN๒. สัมภาษณ์. ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ขบวนการPULO๑. สัมภาษณ์.๒๖ กุมภาพันธ์๒๕๕๗.

ผู้ต้องหาคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ขบวนการPULO๒. สัมภาษณ์.๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

การประชุมคณะอนุกรรมการการจัดทำรายงานผลการศึกษาศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ศึกษาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๒.

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย .“สันติวิธีเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง” (เอกสารความรู้ ศดร., ๒๕๕๓).

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ “รายงานสรุปการประเมินผลของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมสันติภาพในช่วงเดือนรอมฎอนจังหวัดชายแดนใต้ประจำปี ๒๕๕๖”. (เอกสารประกอบรายงานสรุปผลของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมสันติภาพ) ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้. “สถิติเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้”. ๒๕๕๗.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๔ “ขบวนการแบ่งแยกดินแดน BRN Co-ordinate”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bpp๔๔.go.th/index.php/๑๗-bpp/๑๒-bpp,๒๕๕๗>.

ข่าวการเมือง “ถอครหัสโจรใต้ พิสูจน์ "ฮัสซัน ตอยิบ" กับเกมต่อรอง-ล้มโต๊ะเจรจาแกระรอย"ทักษิณ "ชุ่มดับไฟ". (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.pataninews.net/ReadPolitics.Asp?ID=๓๑๓๖,๒๕๕๗>.

ชิดชนก ราฮิมมุลลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ “ ขบวนการแบ่งแยกดินแดนและการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=๔๐๔&Itemid=๑๕๕,๒๕๕๖.

โชคชัย วงษ์ธานี. “๒๔ ศัพท์บัญญัติด้านสันติภาพและความขัดแย้งที่ควรทำความเข้าใจก่อนและหลังการพูดคุยสันติภาพ ๒๘ มี.ค.”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://thaingo.org/thaingo/node/๒๒๓๐,๒๕๕๖>.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. “ทำความเข้าใจสันติวิธีสันติวิธีคืออะไร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.stabundamrong.go.th/web/book/๕๓/b๒๐_๕๓.pdf,๒๕๕๓.

ทีมข่าวอิสรา. “อดีต BRN” เล่าประวัติ ตอยิบ แจงเหตุเชื่อมั่น “ทักษิณ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.isranews.org//item/๑๕๗๕๔,๒๕๕๗>.

“นโยบายและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://prachatai.com/journal/๒๐๐๔/๑๐/๖๔๗,๒๕๕๗>.

“บทสัมภาษณ์'ฮัสซัน ตอยิบ':BRNกับการพูดคุยเพื่อสันติภาพ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://prachat.tai.com/journal/๒๐๑๓/๐๘/๔๘๑๓๐,๒๕๕๖>.

ปิยะ กิจถาวร. “สถานการณ์ใต้:มิติทางประวัติศาสตร์ความขัดแย้งทางการเมืองวัฒนธรรมหรือศาสนา”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: <http://www.csds.polsci.chula.ac.th/th/index-๔.html,๒๕๕๗>.

ประเวศ วะสี. “ดับไฟใต้ สร้างเงื่อนไขการวางอาวุธ ร่วมทำพันธสัญญาทางสังคม”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://prachatai.com/journal/๒๐๐๕/๑๑/๖๕๓๐,๒๕๔๘>.

มูฮำหมัด คีอราแม. “เกาะขอบโตะสันติภาพ ‘ภราดร’ ยันยังไม่ถึงเวลาคุย‘ปกครองพิเศษ’”.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๔๓๕๑,๒๕๕๗>.

มูฮำหมัด คีอราแม. “โตะสันติภาพไทย-BRN เห็นร่วมลดเหตุรุนแรงเดือนรอมฎอน”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๔๓๕๑,๒๕๕๗>.

เมธัส อนุวัตรอุดม. “กระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/peaceprocess_mathus.pdf,๒๕๕๖.

เมธัส อนุวัตรอุดม. “เขาสร้างสันติอย่างไรในอาเงะห์”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://www.kpi.ac.th/kpith/index.php?option=com_content&task=view&id=๕๗๑&Itemid=๑๔๓,๒๕๕๗.

รุ่งรวี เณลิมศรีภิญโญรัช. “รายงานข่าวเจาะ “เส้นทางของกระบวนการสันติภาพ (๒) เปิดฉากการพูดคุยที่ KL”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : www.deepsouthwatch.org/dsj/๕๓๘๒,๒๕๕๗.

รุ่งรวี เณลิมศรีภิญโญรัช. “รายงานข่าวเจาะ “เส้นทางของกระบวนการสันติภาพ(๓) การพบกันของนักล่าอาณานิคมสยามกับบีอาร์เอ็น”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:<http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๕๓๘๘,๒๕๕๗>.

โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ). “BRN ให้สัญญาสุภาพบุรุษ หุคดียกรอมฎอนวัดใจทหารไทย”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://deepsouthwatch.org/dsj/๔๔๗๘,๒๕๕๗>.

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. “ข้อเรียกร้องเบื้องต้น ๕ ประการของ BRN :ต้นฉบับและบทแปล”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/node/๔๖๓๕,๒๕๕๖>.

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. “นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๗”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : www.deepsouthwatch.org/sites/default/.../Nsc_deepsouthpolicy๑๒-๑๔.pdf,Thu,๒๐๑๒-๐๓-๑๕,๒๕๕๖.

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ .“การจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ ๒๕๕๓ ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓”,(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:<http://www.sbpac.go.th/index.php=๔๘๗,๒๕๕๖>.

สภาความมั่นคงแห่งชาติ .“นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗”.ออนไลน์.เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/node/๓๐๑๕,๒๕๕๖>.

สถาบันพระปกเกล้า.“ความปรองดองแห่งชาติ”(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://prachatai.com/Journal,๒๕๕๗>.

สุรเชษฐ เวชพิทักษ์. “การสนทนาแบบโบห์ม ๔:แนวคิดและการสนทนาแบบโบห์มมีอะไรบ้าง”. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com,๒๕๕๗.

สุเมธ ปานเพชร.“ไฟใต้เดือน มี.ค.เหตุรุนแรง-สูญเสียชีวิต”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:<http://www.Isranews.org/south-news/stat-history/item/28370-stat.htm,๒๕๕๗>.

สำนักงานคณะกรรมการพลเรือน (กพ.). “พื้นฐานการเจรจาต่อรอง”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก:www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/CSTI/.../D๒%๒0File%๒๐๑.pdf,๒๕๕๖.

สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ. “แนวทางด้านนโยบายในการแก้ปัญหาใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.csds.polsci.chula.ac.th/th/index-๔.html,๒๕๕๕>.

สำนักจุฬาราชมนตรี. “คำชี้แจงการบิดเบือนคำสอนศาสนาอิสลามในเอกสารเบอร์ญูฮาดบีตตานี (การต่อสู้ที่ปัตตานี) ”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://www.tv๕.co.th/service/mod/heritage/nation/situation/distort_islam๑.htm,๒๕๕๗.

หอมรดกไทย สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. “ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://www๑.tv๕.co.th/service/mod/heritage/nation/Situation/border_๑.htm,๒๕๕๗.

อรรถกัญญ์ วันทนนะ. “สมช.ยันเจรจาโจรใต้ไม่ผิดคน เดินหน้าถก บีอาร์เอ็นต่อ”. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.tcijthai.com/office-tcij/view.php?ids=๓๓๖๘,๒๕๕๗>.

อารีดำ สามีและคณะ.“ศรีสมภพ จิตรกรรมศรี เวทีการพูดคุย ๒๕ เมษายนกับความหวังของกระบวนการสันติภาพ”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/>

print //๔๒๑๓,๒๕๕๖.

เอกชัย ศรีวิลาศ,พลเอก.“สันติวิธีและการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : [http://www.slideshare.net/tarayasri/ss-๒๑๓๘๕๔๒๑หน้าที่๒๑- ๒๒](http://www.slideshare.net/tarayasri/ss-๒๑๓๘๕๔๒๑หน้าที่๒๑-๒๒) May ๑๘, ๒๐๑๓.

อัศโตรา โต๊ะราแม และ มุฮำหมัด คือราแม.“สัมภาษณ์พิเศษ ‘กัสตูรี มะห์โกตา’:สันติภาพปาตานี ต้องมีเราพร้อมโต๊ะ!”.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://deepsouthwatch.org/dsj/๕๔๑,๒๕๕๖>.

ฮัสซัน โต๊ะดง.“ขอให้ถอดถอนรับฟังพวกเรา” ข้อเสนอจาก BRN ในวงถกสันติภาพชายแดนใต้ โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/๔๑๐๓,๒๕๕๖>.

Norbert Ropers. “ กระบวนการสันติภาพเริ่มต้นได้อย่างไร ทฤษฎีและประสบการณ์”.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://prachatai.blogspot.com/๒๐๑๑/๐๗/prachatai_info_๒๔.html,๒๕๕๔.

ภาคผนวก

ผนวก ก

แนวทางการพูดคุย โดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบ
ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวสัมภาษณ์คณะผู้แทน/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพูดคุยสันติภาพ

๑. สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาจากสาเหตุใด/และมีปัจจัยใดบ้างที่หนุนเสริมให้สถานการณ์มีความรุนแรงมากขึ้นหรือลดลง
๒. จุดเริ่มต้นสำคัญที่นำไปสู่การพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ โดยเปิดเผยต่อสาธารณะ/ก่อนหน้านี้มีการพูดคุยในทางลับมานานแค่ไหน/โดยผ่านการประสานงานจากกลุ่มใดหรือประเทศใด
๓. เหตุใดถึงเลือกพูดคุยกับกลุ่ม BRN เพียงกลุ่มเดียว แล้วคิดว่าจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มอื่นๆ อย่างไร
๔. เหตุผลสำคัญที่เลือกให้ประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยสันติภาพครั้งนี้
๕. รัฐบาลได้ให้นโยบายหรือมีจุดเน้นเรื่องใดเป็นพิเศษในการพูดคุยกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่าง (BRN) อย่างไรบ้าง
๖. บรรยากาศในการพูดคุยเป็นอย่างไร/ในครั้งแรกและรอบอื่นๆ (ตั้งเครือข่าย/เป็นกันเอง)
 - บรรยากาศโดยทั่วไป
 - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่างๆแต่ละครั้งสามารถนำไปสู่ข้อสรุปได้มากน้อยเพียงใด
๗. คณะผู้แทนการพูดคุยสันติภาพได้มีการวางกรอบ (เนื้อหา / จำนวนตัวแทนในแต่ละฝ่าย)ในการเจรจาไว้อย่างไร/ได้มีข้อเสนอ หรือมีเรื่องใดที่เป็นจุดเน้นเป็นพิเศษต่อกลุ่ม BRN
๘. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับข้อเสนอ ๕ ข้อที่ฝ่าย BRN เสนอต่อทางการไทย
 - มีข้อใดบ้างที่ทางการไทยรับได้/และรับไม่ได้อย่างไร /หรือมีความกังวลใจเป็นพิเศษ
๙. คณะผู้แทนได้วางแนวทางในการเจรจาครั้งต่อไปอย่างไร
๑๐. มีการกำหนดกรอบเวลาหรือห้วงเวลาที่ใช้ในการพูดคุยแต่ละรอบวางไว้อย่างไร/พิจารณาจากเงื่อนไขใด

๑๑. ปัญหา/อุปสรรคสำคัญที่เกิดขึ้นในการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นมีมากน้อยเพียงใด และมีแนวทางแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

- คณะผู้แทนฝ่ายไทย
- กลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่าง (BRN)
- ฝ่ายผู้อำนวยการความสะดวก (มาเลเซีย)

๑๒. มีการตั้งคณะทำงานที่ไม่เป็นทางการที่มีการพูดคุย (ทางลับ) กับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างไว้อย่างไรบ้าง (กรณีที่มีการพูดคุยที่เป็นทางการตอนนี้ยุติลง)

๑๓. คาดหวังกับสถานการณ์ความรุนแรงก่อนและหลังการพูดคุยสันติภาพอย่างไร

๑๔. การพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

๑๕. คณะผู้แทนมีแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่าง ๆ กลุ่มอื่นๆ อย่างไร (POIO, BIPP, อื่นๆ)

๑๖. เหตุระเบิดที่กรุงเทพฯ เมื่อพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ที่หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นผลกระทบต่อการพูดคุยกับกลุ่ม BRN ฝ่ายเดียวหรือไม่/และด้วยเหตุดังกล่าวอาจจะมีการพูดคุยกับกลุ่ม PULO

๑๗. มองว่าระหว่างการพูดคุยกับการเจรจากับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างอย่างไรไหนมีประโยชน์มากกว่ากัน

๑๘. การแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐ ท่านเห็นควรแก้ไขประเด็นปัญหาใดมากที่สุด โดยวิธีใด

๑๙. นอกจากการเปิดการพูดคุยสันติภาพอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่าง (BRN) แล้วทางภาครัฐได้สนับสนุนกระบวนการสันติภาพในรูปแบบอื่นๆ ในพื้นที่อย่างไรบ้าง

๒๐. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้

ผนวก ข

แนวทางการพูดคุย โดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ปัญหา
ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ต้องหาในคดีความมั่นคง

๑. ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาจากสาเหตุใด
๒. เหตุผลสำคัญที่ทำให้ท่านเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพราะอะไร/และเข้าร่วมด้วยวิธีการใด
๓. ท่านคิดว่ากลุ่มก่อความไม่สงบ/ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีกี่กลุ่ม และกลุ่มใดมีศักยภาพและมีพื้นที่ปฏิบัติการมากที่สุด และแต่ละกลุ่มนั้นมีการประสานงานหรือติดต่อกันหรือไม่อย่างไร
๓. เกิดเหตุระเบิดที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ที่หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ อย่างไร
๔. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการที่ทางการไทยเปิดการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่ม (BRN) จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มอื่น ๆ หรือไม่อย่างไร
๕. ท่านคิดว่านายอัสซัน ตอยิบ เป็นตัวแทนที่แท้จริงของกลุ่ม (BRN) หรือไม่อย่างไร
๖. ท่านคิดว่ากระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มว่าจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด
๗. มองว่าระหว่างการพูดคุยกับการเจรจากับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างอย่างไรไหนมีประโยชน์มากกว่ากัน
๘. หากต้องการให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความสงบสุขและมีสันติภาพที่แท้จริงจะต้องแก้ไขปัญหาเรื่องประเด็นใดเป็นลำดับแรก
๙. ท่านมีข้อเสนอแนะ/วิธีการในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไรบ้าง

ผนวก ก

แนวทางการพูดคุย โดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบ
ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำศาสนา

๑. สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาจากสาเหตุใด/ และมีปัจจัยใดบ้างที่หนุนเสริมให้สถานการณ์มีความรุนแรงมากขึ้นหรือลดลง

๒. ท่านคิดว่ากลุ่มก่อความไม่สงบ/ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีกี่กลุ่ม และกลุ่มใดมีศักยภาพและมีพื้นที่ปฏิบัติการมากที่สุด

๓. เกิดเหตุระเบิดที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ที่หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ อย่างไร

๔. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการที่ทางการไทยเปิดการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่ม (BRN) แล้วคิดว่า จะส่งผลต่อกลุ่มอื่นๆ อย่างไร

๕. ท่านคิดว่านายอัสซัน ดอยิบ เป็นตัวแทนที่แท้จริงของกลุ่ม (BRN) หรือไม่อย่างไร

๖. ท่านคิดว่าเหตุผลสำคัญที่เลือกให้ประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยสันติภาพครั้งนี้

๗. ท่านมีความคาดหวังกับสถานการณ์ความรุนแรงก่อนและหลังการพูดคุยสันติภาพอย่างไร

๘. การพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

๙. มองว่าระหว่างการพูดคุยกับการเจรจากับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างอย่างไรไหนมีประโยชน์มากกว่ากัน

๑๐. การแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐ ท่านเห็นควรแก้ไขประเด็นปัญหาใดมากที่สุด โดยวิธี

๑๑. ท่านคิดว่าแนวทางสันติวิธีสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไรบ้าง

๑๒. ท่านมีข้อเสนอแนะวิธีการในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดสันติสุขอย่างไรบ้าง

ผนวก ง

แนวทางการพูดคุย โดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ปัญหา
ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เจ้าหน้าที่รัฐ

๑. สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาจากสาเหตุใด/ และมีปัจจัยใดบ้างที่หนุนเสริมให้สถานการณ์มีความรุนแรงมากขึ้นหรือลดลง
๒. ท่านคิดว่ากลุ่มก่อความไม่สงบ/ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีกี่กลุ่ม และกลุ่มใดมีศักยภาพและมีพื้นที่ปฏิบัติการมากที่สุด และแต่ละกลุ่มนั้นมีการประสานงานหรือติดต่อกันหรือไม่อย่างไร
๓. เกิดเหตุระเบิดที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ที่หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ อย่างไร
๔. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการที่ทางการไทยเปิดการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่ม (BRN) แล้วคิดว่า จะส่งผลต่อกลุ่มอื่นๆ อย่างไร
๕. ท่านคิดว่านายอัซฮัน ตอยิบ เป็นตัวแทนที่แท้จริงของกลุ่ม (BRN) หรือไม่อย่างไร
๖. ท่านคิดว่าเหตุผลสำคัญที่เลือกให้ประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยสันติภาพครั้งนี้
๗. ท่านคิดว่ากระบวนการพูดคุยสันติภาพที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มว่าจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด
๘. มองว่าระหว่างการพูดคุยกับการเจรจากับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างอย่างไรหนมีประโยชน์มากกว่ากัน
๙. หากต้องการให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความสงบสุขและมีสันติภาพที่แท้จริง จะต้องแก้ไขปัญหารื่องประเด็นใดเป็นลำดับแรก
๑๐. ท่านมีข้อเสนอแนะ/วิธีการในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไรบ้าง

ผนวก จ

ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ

GENERAL CONSENSUS ON PEACE DIALOGUE PROCESS

The Government of Thailand has appointed the Secretary-General of the National Security Council (to be referred to as party A) to head the group supporting favourable environment creation for peace promotion in the Southern Border Provinces of Thailand.

We are willing to engage in peace dialogue with people who have different opinions and ideologies from the state (to be referred to as party B) as one of the stakeholders in solving the Southern Border Provinces problem under the framework of the Thai Constitution while Malaysia would act as facilitator. Safety measures shall be provided to all members of the Joint Working Group throughout the entire process.

Done and signed in Kuala Lumpur
On the 28th February 2013

For Party A

Paradorn Pattanatabut
.....
(Lt. Gen. Paradorn Pattanatabut)

For Party B

Ustaz Hassan Taib
.....
(Ustaz Hassan Taib)

Witnessed By:

Datuk Mohamed Thajudeen bin Abdul Wahab
.....
(Datuk Mohamed Thajudeen bin Abdul Wahab)
Secretary of the
National Security Council of Malaysia

ผนวก ฉ

ข้อเรียกร้องเบื้องต้นคณะผู้แทน BRN ในการพูดคุยเรื่องสันติภาพกับรัฐบาลไทย
วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๐๑๓ (ฉบับต้นฉบับที่มีการเผยแพร่สื่อออนไลน์)

BARISAN REVOLUSI NASIONAL MELAYU PATANI (BRN)

**Preliminary Demands
By
Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani Delegation
In the
Peace Dialogue with the Kingdom of Thailand
29th April 2013**

1. This Peace Dialogue is between the Representatives of Patani freedom fighters, which are led by Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (BRN) with The Kingdom of Thailand based on the following :
 - a) BRN is a liberation organization which represents Patani Malay nation (*bangsa*).
 - b) BRN is the defender of the rights and interest of Patani Malay nation (*bangsa*).
 - c) BRN as caretaker of the mission and aspiration Patani Malay nation (*bangsa*).
2. Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (BRN) agreed to appoint Malaysian Government as a mediator which is directly involved in this Peace Dialogue that plays the following roles :
 - a) To hold the dialogue process and to ensure the success of this Peace Dialogue.
 - b) To obtain recognition and trust from both Patani Malay people and the international community.
 - c) To have an intermediary between both parties to help in resolving political conflicts in Patani.
3. The process of Dialogue must be witnessed by the representatives from ASEAN countries, OIC and NGOs which are approved by both parties; BRN and Thai government, due to the following reasons:
 - a) As an effort to solve the conflict in Patani. Thus, it requires participation from Muslims as well as international community.
 - b) As a norm, any dialogue and peace agreement should have witnesses who are mutually trusted and agreed upon by both parties.
 - c) To ensure the consistency of this dialogue will be guaranteed by both parties.
4. The Thai government should recognize the existence and the sovereignty of the Patani Malay nation in Patani homeland because of the following justifications:
 - a) The roots of conflict in Patani is due to the occupation and confiscation of the rights of Patani Malay nation.
 - b) Issues of human rights and self-determination.

- c) Issues of political rights, economic justice, education, social and cultural identity.
5. Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (BRN) demands the Thai government to release all detainees held by the Thai authority due to political reasons and to abolish all warrant of arrest issued to the Patani fighters, because of the following reasons:
- a) Patani fighters are the defender of their people and not the terrorists and separatists.
 - b) Patani fighters are the upholder of justice and not the oppressor, tyrant, and the traitor of the Patani people.
 - c) Patani fighters are peace lovers and not troublemakers and extremists.

Kuala Lumpur, 29th April 2013

Head of delegation

Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (BRN)

In Malaysia

Hasan Coyib

HASSAN BIN TALE
Ketua Perwakilan
Barisan Revolusi Nasional
Di Malaysia

ข้อเรียกร้องเบื้องต้นคณะผู้แทน BRN ในการพูดคุยเรื่องสันติภาพกับรัฐบาลไทย
วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๐๑๓ (ฉบับแปล โดยสถาบันพระปกเกล้า)

ข้อเรียกร้องเบื้องต้น

คณะผู้แทน BRN

ในการพูดคุยเรื่องสันติภาพกับรัฐบาลไทย

วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๐๑๓

กล่าวว่า:

๑. การพูดคุยครั้งนี้เป็นการพูดคุยของขบวนการต่อสู้ปาตานี โดยการนำของขบวนการ
ปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN กับรัฐบาลไทย

เพราะ:

a. BRN คือองค์กรปฏิวัติเพื่อเสรีภาพที่เป็นตัวแทนของชาวมลายูปาตานี

b. BRN คือผู้ปกป้องสิทธิและความสำคัญของชาวมลายูปาตานี

c. BRN คือผู้นำการสื่อสารและความหวังของชาวมลายูปาตานี

๒. ขบวนการปฏิวัติชาตินิยมมลายูปาตานี BRN เห็นด้วยกับการแต่งตั้งให้ประเทศมาเลเซียเป็น
ผู้อำนวยการความระงับและการเป็นคนกลาง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการพูดคุยครั้งนี้

a. เพื่อดำเนินการและนำความสำเร็จในการพูดคุยครั้งนี้

b. เพื่อการพูดคุยครั้งนี้ได้รับการยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวมลายูปาตานีและ

สังคมนานาชาติ

c. เพื่อให้ได้รับความสำเร็จในความพยายามการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองใน
แผ่นดินปาตานี

๓. ตลอดระยะเวลาในการพูดคุยมีความจำเป็นที่ต้องมีตัวแทน (ของประเทศ) อาเซียน โอ
ไอซี และเอ็นจีโอ ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่ายคือฝ่าย BRN และรัฐบาลไทย

เพราะ:

a. ในเนื้อหาข้อตกลงระหว่าง BRNและรัฐบาลไทย จำเป็นต้องมีสักขีพยานจากประชามนนาชาติ องค์กรระหว่างประเทศที่สนับสนุนเรื่องสิทธิมนุษยชน (องค์กร) ที่แสวงหาสันติภาพและความสันติสุข

b. เพื่อให้การพูดคุยครั้งนี้ เป็นหลักประกันที่มั่นคงแก่ทั้งสองฝ่าย

๔. รัฐบาลไทยต้องยอมรับความเป็นเจ้าของการเป็นชนชาติมลายู บนแผ่นดินปาตานี

เพราะ:

a. ความจริงในความขัดแย้งที่เกิดขึ้น คือการเข้ายึดครอง สิทธิความเป็นเจ้าของของชนชาติมลายูปาตานี

b. ปัญหาสิทธิมนุษยชนและสิทธิความเป็นเจ้าของ ในการกำหนดชะตากรรมตนเอง

c. ปัญหาพันธะสัญญา ในสิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคมวัฒนธรรมและอื่นๆ

๕. ฝ่ายขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN เสนอเพื่อรัฐบาลไทย ต้องให้อิสราภาพแก่นักต่อสู้ที่ต่อสู้กรณีการเรียกร้องอิสรภาพให้กับปาตานี และให้ลบ(ยกเลิก)หมายจับ(บุคคล)ของนักต่อสู้เพื่อปาตานี โดยไม่มีเงื่อนไข

เพราะ:

a. นักต่อสู้เพื่อปาตานีคือผู้ปกป้องประชาชน (เขา) ไม่ใช่โจร (เขา) ไม่ใช่ขบวนการแบ่งแยกดินแดน (เขา)ไม่ใช่ผู้ก่อการร้าย

b. นักต่อสู้เพื่อปาตานีเป็นผู้สนับสนุนความยุติธรรม ไม่ใช่เป็นผู้กดขี่ข่มเหง ไม่ใช่ผู้ที่กระทำความอธรรม(เลวร้าย) และไม่ใช่ผู้ที่หลอกลวงประชาชน

c. นักต่อสู้เพื่อปาตานีคือผู้รักความสันติสุขอย่างแท้จริง ไม่ใช่ผู้ทำลาย (ก่อความ สร้างความเลวร้าย) และไม่ใช่พวกหัวรุนแรง

กัวลาลัมเปอร์ ๒๕ เมษายน ๒๐๑๓

หัวหน้าคณะ/ตัวแทน

ขบวนการปฏิวัติชาตินิยมมลายูปาตานี BRN

ที่มาเลเซีย

ฮาซัน ตอยิบ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พล.ต.ต.รณศิลป์ ภู่อาระ
วัน เดือน ปีเกิด	๒๓ สิงหาคม ๒๕๐๔
การศึกษา	รร.นายร้อยตำรวจ รป.บ.(ตร.) นรต.รุ่นที่ ๓๖ คุณวุฒิเพิ่มเติม - หลักสูตรผู้กำกับการ รุ่นที่ ๔๐ - หลักสูตรการบริหารงานตำรวจชั้นสูง รุ่นที่ ๒๕ - หลักสูตรการบริหารงานคดีสำคัญ วิทยาลัยฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ FBI ประเทศสหรัฐอเมริกา
ประวัติการทำงาน	- ๑ ก.พ.๒๕๒๖ รอง สวส.สน.วัดพระยาไกร - ๑๖ ม.ก.๒๕๓๓ รอง สว.สส.สน.บางรัก - ๑ ต.ก.๒๕๓๔ สวส.สน.บางขุนเทียน - ๒ ต.ก.๒๕๓๕ สว.ผ.๔ กก.สส.น.ธน - ๓๑ พ.ก.๒๕๔๐ สว.กก.สส.น.๔ - ๑ เม.ย.๒๕๔๑ รอง ผกก.สส.บก.น.๗ - ๑๐ มี.ก.๒๕๔๓ รอง ผกก.๑ ป. - ๑๑ ก.พ.๒๕๔๕ รอง ผกก.๕ ป. - ๑๘ ธ.ก.๒๕๔๖ ผกก.๓ บก.สศก. - ๑ ต.ก.๒๕๔๗ ผกก.๕ ป. - ๓๐ มี.ย.๒๕๔๘ ผกก.๖ บก.ป. - ๑ พ.ย.๒๕๔๙ รอง ผบก.รน. - ๑ พ.ย.๒๕๕๐ รอง ผบก.ป. - ๓ พ.ย.๒๕๕๓ ผบก.สส.บช.น. - ๑ ต.ก. ๒๕๕๕ ผบก.สส.สตม. ตำแหน่งปัจจุบัน รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๗

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง แนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัย พล.ต.ต.รณศิลป์ ภู่อาระ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๖

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประวัติศาสตร์การต่อสู้ที่ยาวนาน ก่อนถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม ซึ่งทำให้เจ้าเมืองในหัวเมืองมลายูสูญเสียอำนาจ นับย้อนไปพุทธศตวรรษที่ ๑๑ อาณาจักรลังกาสุกะมีปัตตานี หรือ ฟาตอนี เป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรือง เป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมมลายู มีผู้คนมีทั้งพุทธ ฮินดู และมุสลิม ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ได้เปลี่ยนเป็นรัฐมลายู อิสลาม ชื่อปัตตานีคารุสลาม ถูกสยามตีแตก ถูกแบ่งออกเป็น ๗ หัวเมืองเพื่อลดทอนกำลัง/อำนาจ มีปืนใหญ่ “พญาตานี” สัญลักษณ์คู่บ้านคูเมืองถูกนำส่งสู่กรุงเทพฯ ต่อมาในปี ๒๔๗๕ รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยใช้ระบบบริหารประเทศแบบรวมศูนย์ มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ แบ่งการปกครองเป็นส่วนภูมิภาค ประเทศถูกแบ่งออกเป็น ๑๘ มณฑล ภายหลังได้ยกเลิก เหลือเพียงจังหวัด ๗๐ จังหวัด จากดินแดนประเทศราชปัตตานีถูกแบ่งออกเป็นมณฑลได้สุด ประกอบด้วยจังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ เกิดการร่วมตัวต่อต้านอำนาจรัฐครั้งแรกในนาม “กบฏดุซงญอ” ในปี ๒๔๘๑ โดยการนำของนายหะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ เพื่อเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง ๗ ข้อ แต่ก็ไม่ได้รับการตอบรับ หลังจากนั้น ๕ ปี เกิดขบวนการก่อความไม่สงบเป็นรูปธรรมครั้งแรก ภายใต้ชื่อขบวนการแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ ปัตตานี (BNPP) และเกิดขบวนการอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่ม GAMPAR ,BRN ,PULO ฯ มีการเคลื่อนไหวในพื้นที่และมีการก่อการร้ายเป็นระยะการแก้ไขปัญหาในยุคแรกสมัยจอมพลสฤษดิ์ ฯ จอมพลถนอม ฯ จนถึงรัฐบาลนายธานินทร์ ใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างรุนแรงแต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อมา มีการปรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาในยุคพลเอกเปรม ฯ ภายใต้คำสั่ง ๖๖/๒๑ มีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจการปราบปรามการก่อการร้ายทุกรูปแบบ คือ พตท.๔๑ และสอ.บต.มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงของจังหวัดชายแดนใต้เฉพาะซึ่งทำให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบไม่สงบ ถูกปราบปรามอย่างหนักและเข้ามอตัวกับทางราชการเป็นจำนวนมากในนามของผู้ร่วม

พัฒนาชาติไทย ต่อมาสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ฯ มีการยุบ ศอ.บต. และ พตท.๔๓ เนื่องจากมีการประเมินว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่คลี่คลายลงมากและได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กปต.) ขึ้นในปี ๒๕๔๖

จนกระทั่งวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๗ ได้เกิดเหตุปล้นปืน ค่ายกองพันพัฒนาที่ ๔ จังหวัดนราธิวาส เป็นการเปิดประเด็นตามแผนบันไดเจ็ดขั้นของกลุ่มก่อความไม่สงบ เป็นจุดเริ่มต้นของความรุนแรงครั้งใหม่ ภาครัฐได้มีมาตรการตอบโต้หลายประการ เช่น การประกาศกฎอัยการศึก การออกพรก.ฉุกเฉินในพื้นที่ และฝ่ายความมั่นคง ระดมกำลังพลทั้งตำรวจ ทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ งบประมาณ เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งภาพรวม ๑๐ ปีมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นทั้งสิ้น ๘,๗๗๓ เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต จำนวน ๓,๘๔๓ ราย บาดเจ็บ จำนวน ๕,๓๓๒ ปี (ข้อมูล ม.ค ๔๗ -มิ.ย ๕๗) รวม ๑๑ ปีงบประมาณ รัฐบาลทุกชุดทุ่มงบประมาณไปแล้วทั้งสิ้น ๒๐๘,๓๒๓ ล้านบาท

แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ความไม่สงบฯ ก็ยังคงดำรงอยู่ เนื่องจากปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนจากปัจจัยหลายประการ รัฐบาลภายใต้การนำของนางสาวยิ่งลักษณ์ฯ ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามหลักยุทธศาสตร์ “การเมืองควบคู่กับการทหาร” รัฐบาลโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตอบรับกระบวนการพูดคุยสันติภาพโดยมีรัฐบาลประเทศมาเลเซีย เป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งนำไปสู่กระบวนการพูดคุยสันติภาพ กับตัวแทนของกลุ่ม BRN มีการลงนามในเอกสารชื่อ “ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ” ในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งจากการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสันติวิธีด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

ขอบเขตการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตของการวิจัย ด้านเนื้อหา ศึกษาเหตุการณ์ตั้งแต่ยุบเลิกหน่วยงานความมั่นคงในจังหวัดชายแดนใต้ โดยเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังจากการที่มีการพูดคุยสันติภาพ และด้านประชากร โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบด้วย ๑) คณะผู้แทนที่เข้าร่วมในการพูดคุยสันติภาพ จำนวน ๔ คน ๒) กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ ข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน ผู้นำท้องถิ่น และนักวิชาการด้านศาสนา ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๖ คน และ ๓) ผู้ต้องหาในคดีความมั่นคง จำนวน ๔ คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิจัยต่างๆที่มีการเผยแพร่ในพื้นที่ และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลใช้วิธี Triangulation คือ การตรวจสอบความถูกต้อง ในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล และนำข้อมูลมาจัดแบ่งหมวดหมู่และวิเคราะห์โดยอาศัยหลักตรรกะเทียบเคียงแนวคิดทฤษฎีควบคุมบริบท

ผลการวิจัย พบว่า

๑) สาเหตุของปัญหา

สาเหตุของปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ฯ มาจากเหตุผลสำคัญ ๓ประการ คือ ๑) มีความต้องการแบ่งแยกดินแดน ๒) รู้สึกว่ามีความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ และ ๓) ต้องการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ศาสนาอิสลาม โดยกลุ่มก่อความไม่สงบที่มีการเคลื่อนไหวปฏิบัติการในห้วงปี ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน กลุ่มที่ศักยภาพและเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนความรุนแรงและมีพื้นที่ปฏิบัติการมากที่สุดคือ BRN (BRN Co-ordinate) มีกองกำลังติดอาวุธ เรียกว่า RKK (Runda Kumpulan Kecil) มีลักษณะการเคลื่อนไหวทางด้านยุทธวิธีควบคุมการเมือง ทั้งนี้กลุ่ม BRN มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน เป็นระบบ และมีความเข้มงวดในระบบการทำงานมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

โดยปัจจัยหลักที่เป็นเงื่อนไขสำคัญและมีส่วนผลักดันให้เกิดความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง คือ ๑) เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่เคยรุ่งเรืองในอดีตของอาณาจักรปาตานี อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ความเป็นมาลาญชาติพันธุ์ที่มีความหนาแน่นสูง ๒) ร่วมกับความรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมจากโครงสร้างการเมืองการปกครองและจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ผ่านมาในอดีตและปัจจุบันในลักษณะของการผลิตซ้ำทางความคิด และ ๓) การบิดเบือนคำสอนของศาสนา มีการยุยง ปลุกปั่น ปลุกฝังอุดมการณ์ต่างๆที่นำไปสู่การต่อต้านอำนาจรัฐ ผ่านกลุ่มผู้นำศาสนา เช่น โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลทางความคิดและจิตใจของชาวไทยมุสลิม นำไปสู่การสร้างกลุ่มมวลชนที่ให้การสนับสนุนและแนวร่วมปฏิบัติการในการก่อเหตุความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพวกเขามีศักยภาพมีตัวตนและสิทธิความเป็นเจ้าของเหนือดินแดนที่พวกเขาเรียกว่า “อาณาจักรปาตานี”

๒.กระบวนการพูดคุยสันติภาพ

กระบวนการพูดคุยสันติภาพเป็นหนึ่งในแนวทางที่ถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาควบคู่กับการดำเนินการทางยุทธวิธี โดยกระบวนการพูดคุยฯ มีจุดเริ่มต้น คือ ๑.) การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ (ลับ) อย่างน้อย ๑๗ ครั้ง ก่อนการลงนามใน “ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ” โดยมีประเทศมาเลเซียเป็นผู้ประสานงานและผ่านการผลักดันจากอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณฯ ที่ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับนายรัฐมนตรีนาจิบ ราซัค ๒.) การพูดคุยที่ปรากฏทางสาธารณะหลังการลงนามสันติภาพ จำนวน ๓ ครั้ง (วันที่ ๒๘ มีนาคม, ๒๕ เมษายน และ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๖) ระหว่างฝ่ายไทยกับฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ โดยมีประเทศมาเลเซีย เป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยบุคคลที่เป็นหลักในการขับเคลื่อนการพูดคุยของฝ่ายไทยคือ พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร หัวหน้าคณะผู้แทนร่วมกับ พ.ต.อ.ทวี สอดส่อง ขณะที่ตัวแทนฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ คือ ฝ่ายขบวนการ BRN นำโดยนายฮัสซัน ตอยิบ ซึ่งหลายฝ่ายมีข้อกังวลใจในประเด็นความเป็นตัวแทนของกลุ่มเจรจา ทางฝ่ายไทยยืนยันว่าเขามีความเป็นตัวแทนที่แท้จริง เป็นหนึ่งในคณะผู้นำของสภาชุรอของ BRN แต่ไม่ใช่ผู้นำสูงสุดขององค์กรและไม่มีอำนาจตัดสินใจทางการทหารซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการเคลื่อนไหวทางยุทธวิธี โดยในส่วนนี้ได้รับคำยืนยันจากประเทศผู้อำนวยความสะดวกในฐานะผู้ประสาน และเหตุผลสำคัญที่เลือกพูดคุยกับกลุ่ม BRN ในช่วงแรก เพราะมีการประเมินจากหน่วยงานความมั่นคงว่า BRN เป็นกลุ่มหลักที่ปฏิบัติการเคลื่อนไหวกำลังและก่อเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ในห้วงปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา

ส่วนเหตุผลสำคัญที่ฝ่ายไทยเลือกประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก นำโดยนายคาโต๊ะ เสรี อาหมัด ชัมชามิน ฮาซิม อดีตผู้ว่าการข่าวกรองมาเลเซีย ทั้งที่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์เป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไปว่า มาเลเซียเป็นประเทศที่เป็นฐานที่มั่นสำคัญของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบฯ ด้วยเหตุผลสำคัญคือ มีพื้นที่แนวชายแดนติดต่อประเทศไทย และเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง เพราะกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบส่วนหนึ่งเป็นบุคคลสองสัญชาติและมักจะเข้าไปหลบหนีคดี ทำมาหากินและใช้ประเทศมาเลเซียเป็นฐานที่มั่นในการเคลื่อนไหวทางความคิดรวบรวมกลุ่มผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน โดยใช้เงื่อนไขของความเป็นชาติพันธุ์ ศาสนาเดียวกันกับคนมาเลย์ เพราะฉะนั้นถ้าประเทศมาเลเซียให้ความร่วมมืออย่างแท้จริงในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบฯ จะเป็นผลดีอย่างยิ่งเสมือนการนำปัจจัยภายนอกมาร่วมสร้างความกดดันให้สถานการณ์ภายในคลี่คลายตัวลง

จุดเน้นสำคัญของนโยบายรัฐบาลในการพูดคุยสันติภาพที่มีต่อคณะผู้แทนคือ การพูดคุยต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ “ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรหนึ่งเดียวไม่สามารถแบ่งแยกได้” และต้องมีการกำหนดกรอบที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายในที่สำคัญที่นำไปสู่การ

ตัดสินใจในการพูดคุยคือการมีพัฒนาการทางนโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ นโยบายบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ ที่เอื้ออำนวย ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นหลักในการร่วมพูดคุยกับกลุ่มผู้มีความเห็นต่างจากรัฐได้ ภายใต้กรอบของกฎหมาย

โดยบรรยากาศของการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทั้ง ๓ ครั้ง ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก “มีทั้งตั้งเครียดและผ่อนคลาย” มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันและมีการวาง Road Map ส่วนข้อเสนอที่เป็นข้อเสนอหลักของฝ่ายไทย คือ การลดเหตุความรุนแรงแก่เป้าหมายที่อ่อนแอ (Soft Target) ได้แก่ สตรี เด็ก คนชรา ชาวบ้านทั่วไป พื้นที่เขตเมืองและเขตเศรษฐกิจ และการหยุดยิงในช่วงเดือนรอมฎอน ส่วนฝ่าย BRN เสนอความต้องการ ๕ ข้อ ผ่านทางสื่อสาธารณะ และโต๊ะพูดคุยสันติภาพ ในครั้งที่ ๒ และ ๓ คือ ๑) การพูดคุยครั้งนี้เป็นการพูดคุยของขบวนการต่อสู้ปาตานี โดยการนำของขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN กับรัฐบาลไทย ๒) ขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN เห็นด้วยกับการแต่งตั้งให้ประมุขมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก และการเป็นคนกลาง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการพูดคุยครั้งนี้ ๓) ตลอดระยะเวลาในการพูดคุย มีความจำเป็นที่ต้องมีตัวแทน (ของประเทศ) อาเซียน โอไอซี และเอ็นจีโอ ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่าย ๔) รัฐบาลไทยต้องยอมรับความเป็นเจ้าของการเป็นชนชาติมลายู บนแผ่นดินปาตานี ๕) ขบวนการปฏิวัติชนชาติมลายูปาตานี BRN เสนอต่อรัฐบาลไทย ต้องให้อิสระภาพแก่นักต่อสู้ที่ต่อสู้กรณีการเรียกร้องอิสรภาพให้กับปาตานี และให้ลบ(ยกเลิก)หมายจับ(บุคคล)ของนักต่อสู้เพื่อปาตานี โดยไม่มีเงื่อนไข

ภายหลังจากการพูดคุยครั้งที่ ๓ ทั้งสองฝ่ายได้มีแถลงการณ์ร่วมที่สำคัญ “ความเข้าใจร่วมกันเพื่อการริเริ่มเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข” มีระยะเวลา ๔๐ วัน ในพื้นที่ ๓ จังหวัด และ ๕ อำเภอของจังหวัดสงขลา และมีรายละเอียดของมาตรการเชิงปฏิบัติของทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายไทยจะเน้นงานป้องกันอาชญากรรมและรักษาความปลอดภัย และงดปฏิบัติการเชิงรุก ส่วนฝ่ายขบวนการ BRN จะพยายามไม่ให้เกิดเหตุรุนแรงการ โจมตีทางอาวุธ การวางระเบิด ชุมนวมใจต่อเจ้าหน้าที่และประชาชน ไม่ทำลายทรัพย์สินของรัฐและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับประชาชนแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะต่างฝ่ายต่างอ้างว่ามีการละเมิดข้อตกลง เมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อนและหลังการพูดคุยฯ ไม่ได้มีความแตกต่าง ยังคงมีเหตุความรุนแรงอย่างต่อเนื่องเกิดขึ้นในเป้าหมายอ่อนแอ เจ้าหน้าที่รัฐ และพื้นที่เขตเศรษฐกิจและเขตเมือง รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกของประชาชนเช่น เส้นทางรถไฟ พื้นที่โรงพยาบาล

ส่วนการพูดคุยครั้งที่ ๔ ยังไม่ปรากฏวันเวลาที่แน่นอน เนื่องจากประสบปัญหาการเมืองภายใน ส่วนกรอบแนวทางการพูดคุยในครั้งต่อไป ทั้งฝ่ายไทยและฝ่าย BRN คือ การลด

เหตุความรุนแรงในเป้าหมายอ่อนแอ และข้อเสนอ ๕ ของฝ่าย BRN และจะได้มีการประสานกลุ่ม
ก่อนความไม่สงบกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่ม PULO, กลุ่ม BIPP เข้าสู่กระบวนการพูดคุยฯ ครั้งต่อไป

๓. ปัญหาอุปสรรคจากการพูดคุยสันติภาพ

สำหรับปัญหาอุปสรรคสำคัญที่เกิดจากการพูดคุยสันติภาพใน ๓ ครั้งที่ผ่านมา พบว่า
๑) ความเป็นเอกภาพภายในคณะทำงาน ๒) ไม่ได้กำหนดกรอบร่วมกันก่อนไปพูดคุย และ ๓) ปัญหา
การสื่อสารต่อสาธารณะทั้งประชาชนในพื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศทำให้เข้าใจเหตุผล
ของการพูดคุยว่ามีขอบเขตมากน้อยแค่ไหนจึงทำให้การยอมรับบทบาทของรัฐไม่ดีเท่าที่ควร

๔. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

๑. แนวทางสันติวิธีในการแก้ปัญหาคความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ ด้วยการ
เปิดพื้นที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียกับสถานการณ์ หน่วยงาน นักวิชาการทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพ
ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการตกผลึกทางความคิดในรูปแบบของการจัดทำเวทีสานเสวนา
ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยสันติภาพในระดับบนต่อไป

๒. ควรลดเงื่อนไขของปัญหาในพื้นที่ โดยปัญหาที่ต้องแก้ไขเป็นลำดับแรกได้แก่
ความเป็นเอกภาพของเจ้าหน้าที่รัฐทหาร ตำรวจ พลเรือน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การให้ความ
เสมอภาค ความเท่าเทียมและความเป็นธรรมตามกฎหมาย และปัญหาระดับพื้นฐาน เช่น การศึกษา
ยาเสพติด ฯลฯ

ข้อเสนอแนะแนวทางการพูดคุยสันติภาพ

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอเพื่อให้กระบวนการพูดคุยสันติภาพที่จะ
เกิดขึ้นต่อไปมีประสิทธิผลอันจะนำไปสู่สันติภาพในพื้นที่ต่อไป คือ ควรมีการจัดให้มีการประชุม
ร่วมของคณะผู้แทนถึงกรอบหรือแนวทางในการพูดคุยก่อนการพูดคุยทุกครั้งเพื่อสร้างความเป็น
เอกภาพของคณะผู้แทน และหลังจากกลับจากการพูดคุยควรมีการประชุมร่วมของคณะผู้แทนและผู้
ที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปผล ความก้าวหน้าและกำหนดประเด็นในการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชน
ทั้งในและนอกพื้นที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรเร่งสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะถึงขอบเขต
ในการพูดคุย และควรมีการพูดคุยแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการในลักษณะคู่ขนาน โดย
มีวงรอบของการพูดคุยที่ชัดเจน มียุทธศาสตร์ในการเปิดตัวองค์กรคู่เจรจาให้มากที่สุด และต้องขอ
ความร่วมมือให้ฝ่ายมาเลเซียร่วมกดดันให้แกนนำขององค์กร BRN ที่มีอำนาจตัดสินใจและคุมกำลัง
การปฏิบัติการทางยุทธวิธีในพื้นที่เข้าร่วมพูดคุยบนโต๊ะเจรจา และหัวหน้าคณะผู้แทนไม่ควรมี
ภาพลักษณ์ใกล้ชิดกับฝ่ายการเมืองมากเกินไป